

148057

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI

**B 180 NUMARALI (1763 TARİHLİ) BURSA
MAHKEMESİ DEFTERİ
(ANALİZ VE METİN)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**DANIŞMAN
YARD. DOÇ. DR. SEZAI SEVİM**

HATİCE ALTIN

BURSA 2004

148057

TC.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... Hatice Altın ait B.180 Numaralı (1763) Bursa
Mahkemesi Defteri (Analiz ve Metin) adlı çalışma, jürimiz
tarafından TARİH Anabilim
Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

[Handwritten Signature]

Başkan

Prof. Dr. Mefail Hızlı

İmza

[Handwritten Signature]

Üye (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Feriye Çavim

İmza

[Handwritten Signature]
Prof. Dr.
Yusuf Özdoğan

Üye

İmza

Üye

İmza

Üye

ÖZET

Kadı defterleri, bir şehirde meydana gelen çeşitli sosyal olayları(dava, alım-satım, ölüm, evlenme, boşanma v.s) ayrıca vali, kadı, müderris, imam v.s görevlilerin tayin ve azilleri, merkezden gönderilen emir, berat gibi yazıların kaydını içeren resmi ve tarihi kayıtlardır. Aynı zamanda bu defterler halkın inanç, duygu, düşünce ve yaşantılarını aksettiren birinci el kaynaklardır. Bu çalışma, Bursa'ya ait 1063 adet kadı defterinden biri olan B 180 numaralı defter esas alınarak hazırlanmıştır. Bu defter 1605 ve 1763 tarihli kayıtlardan bir kısmını içermektedir. 162 adet belge, transkribe edilerek, belge özetleri çıkarıldıktan sonra tetkik eserlerden de faydalanılarak yorumlanmıştır. Defterdeki belgeler ışığında Bursa'nın o dönemdeki idari, askeri, ekonomik ve sosyal yönlerine değinilmiştir.

ABSTRACT

Court reports, including various social events happened at a city (trial, trade, death, marriage, divorce, etc.) also appointment and dismiss of officials like governer, judge, teacher, imam and record of articles as commend, acquital, are official, historical sources. At the same time these reports are first hand sources that reflect belief, sense, thought and life of public. At this work considering only one of 1063 register taking part at Bursa court report archive report number B 180 is considered. The report translated into Turkish. After making the report summaries report is interpreted by making use of research works. With the documents in the report Bursa's managerial, economic, social ways at that age is researched.

Anahtar kelimeler : Mahkeme, Bursa, ev, mahalle, veraset, tayin, vergi

Key words : law court, Bursa, house, quarter, inheritance, appointment, tax

ÖNSÖZ

Şeriye sicilleri Osmanlı tarihinin ana kaynaklarındandır. Bu siciller sayesinde dönemin idari, iktisadi ve sosyal yapısı, yaşanmış olaylar ekseninde gün yüzüne çıkmaktadır.

Tezin amacı, B-180/396 numaralı mahkeme defteri ışığında 1605 ve 1763 tarihlerinde Bursa'nın idari, iktisadi ve sosyal yönlerini, tetkik eserlerden de faydalanarak incelemektir.

Yapılan çalışma, giriş, metin ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, tarih içinde Bursa'nın yeri, mahkemelerin işleyişi ve şeriye sicillerinin önemine; birinci bölümde, belgelerin tanıtımına; ikinci bölümde, idari; üçüncü bölümde, iktisadi; dördüncü bölümde, sosyal bilgilere değinilmiştir. Metin ise çalışmanın sonuna eklenmiştir.

B-180/396 numaralı defterin çalışılması esnasında bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. Metnin bazı kısımlarının silik, bazı kısımlarının ise okunamayacak derecede karışık olması bunlardan bir kaçıdır. Bu nedenle okunamayan yerler (...), tereddütte kalınan kısımlar (?), belgede çıkmayan yerler ise (silik) diye ifadelendirilmiştir.

Ortaya çıkan bu tezin hazırlanmasında emeği geçen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sezai Sevim'e, üzerimizde büyük emekleri olan Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu'na, saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mefail Hızlı'ya, tezin eksiklerinin giderilmesinde yardımlarını esirgemeyen Dr. Hasan Basri Öcalan ve Yard. Doç. Dr. Cafer Çiftçi'ye, çalışmanın gerçekleşmesinde desteğini üzerimden eksik etmeyen değerli eşim Hümmet Kanal'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hatice ALTIN
2004

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ.....	1
I. Tarih İçinde Bursa	1
II. Şeriye Mahkemeleri ve İşleyişi	2
a. Mahkeme Binasının Yeri.....	2
b. Olayın Mahkemeye İntikali.....	3
c. Mahkeme Görevlileri.....	6
d. Mahkeme Gelirleri.....	6
III. Şeriye Sicilleri ve Önemi	6

BİRİNCİ BÖLÜM BELGELERİN TANITIMI

A. BELGELERİN ÖZELLİKLERİ.....	8
a Defterin Tanıtımı.....	8
b Belge Özetleri.....	8
c Belge Çeşitleri.....	30
1. Kadılar Tarafından Kaleme Alınan Belgeler.....	30
a. Hüccet	30
b. İlâm.....	31
c. Maruz.....	31
d. Mürasele.....	31
2. Başka makamlardan sadır olan belgeler.....	32
a. Emir ve Fermanlar.....	32
b. Buyrultu	32
c. Tezkereler, Temessükler Ve Diğer Kayıtlar.....	32
d. Konu İndeksi.....	33
B. ŞAHIS ADLARI İNDEKSİ	35
a. Şuhûdu'l-hâl İndeksi.....	35
b. Metindeki şahıslar İndeksi.....	45

İKİNCİ BÖLÜM İDÂRİ BİLGİLER

A. İDÂRİ BİRİM ADLARI İLE İLGİLİ İNDEKSLER	57
a. Eyâlet İndeksi.....	57
b. Kazâ indeksi.....	57
c. Köy İndeksi.....	58
d. Mahalle İndeksi	59
B. KAMU GÖREVLİLERİ	65
1. İdari Görevliler ve İndeksi.....	65
a. Veziriazam (Sadrazam).....	65
b. Vezir.....	65
c. Kadı.....	66
d. Naib.....	67
e. Şehir Kethüdası.....	67
f. Mültezim.....	68
g. Çavuş	68
h. Mübaşir.....	69
ı. Subaşı.....	69
i. Kazasker.....	70
2. Dîni Kimlikliler ve İndeksi.....	72
3. İlmiye Gurubu Mensupları İndeksi	79
C. KAMU GÖREVLİLERİNİN TAYİNLERİ.....	82
a. Müezzin Tayini.....	82
b. Müteveli Tayini.....	82
c. Mültezim Tayini.....	82
d. Mehterbaşı Tayini.....	83
e. Müderris Tayini.....	83
f. İmarete Görevli Tayini.....	85
g. Ehl-i Hibre Tayini.....	86
h. Kaim-i makam Tayini.....	86
ı. Müteveli Tayini	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İKTİSÂDİ BİLGİLER

A. VERGİLER VE VERGİ TOPLAMALAR HAKKINDA BİLGİLER.....	88
a. Mukataalar.....	88
b. Vergiler	93
B. ÜRETİM VE ALIM SATIM BİLGİLERİ.....	97
a. Bursa Evleri ve Satışları.....	97
b. Bağ-Bahçe Satışları ve İpekçilik.....	103
c. Eşya İndeksi	106
d. Esnaf İndeksi	109

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SOSYAL KONULARLA İLGİLİ BİLGİLER

A.SOSYAL BİNALAR HAKKINDA BİLGİLER.....	113
a. Sosyal ve Dini Binalar.....	113
b. Vakıflar ve Vakıf Görevlileri	120
B.OLAYLARIN BİLGİLERİ.....	129
a. İhtida.....	129
b. Katl (Öldürme).....	129
c. Keşif.....	130
d. Su Satışı.....	130
e. Gasb.....	130
f. Müzayede.....	131
g. Suikast.....	131
h. Nafaka.....	131
i. Köle Davası.....	132
j. Kısrak davası.....	132
C. BOŞANMA ÇEŞİTLERİ.....	132
a. Talak.....	133
b. Muhalaa.....	134
c. Tefrik.....	135

SONUÇ	138
KAYNAKLAR	139
METİN	142
EKLER	237
ÖZGEÇMİŞ	243

KISALTMALAR

a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m	Adı geçen makale
a.g.t	Adı geçen tez
b.	bin
bkz.	Bakınız
B.Ş.S	Bursa Şeriye Sicilleri
C.	Cilt
çev.	Çeviren
ed.	Editör
g.	guruş
haz.	Hazırlayan
IRCICA	İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
M.Ö	Milattan Önce
M.E.B	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan sayfaya
sy.	Sayı
U.Ü.İ.F.D	Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
y.y	Yüzyıl
yay.	Yayınları
V.D	Vakıflar Dergisi

GİRİŞ

I. TARİH İÇİNDE BURSA

Osmanlı Devleti'nin ilk başkentlerinden olan Bursa, Uludağ'ın kuzeybatı eteğinde ve Mudanya dağlarının güney tarafında kalan ovaya doğru yayılmış bir şehirdir. Seyyah P. Gehpart burayı " yeşilliklerle kuşatılmış bir belde " Uludağ'ı da " büyük bir bahçe " gibi tasvir etmiştir.¹

Antikçağlardaki adı Prusa olan şehri diğer Prusa adlı şehirlerden ayırt etmek için "Prusa ad Olympum" denildiği bilinmektedir. Şehrin kuruluşu hakkında iki görüş vardır; birincisi, Bitinya krallarından Prusias tarafından kurulduğu ikincisi ise M.Ö II. asır sonlarından Prusias'a sığınan Kartacalı Annibal'ın girişimleri sonucunda kurulduğudur. Ancak Prusias tarafından kurulduğu genel olarak kabul edilen görüştür. Sırasıyla Bitinya Krallığı, Roma İmparatorluğu ve Roma'nın dağılmasıyla Bizans (Doğu Roma) hakimiyetine girmiştir. 1080 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı Süleyman Şah, İznik'i aldıktan hemen sonra Bursa'yı da fethetti. 1107'de I. Kılıçarslan'ın ölümü ve taht kavgaları sonucu şehir yeniden Bizans hakimiyetine girmiştir.²

Bursa Osmanlı padişahı Osman Gazi'nin 10 yıl süren kuşatması sonucunda oğlu Orhan Bey tarafından 6 Nisan 1326'da fethedilmiştir. Kuşatma sırasında Osman Gazi hastalanarak vefat etmiş ve vasiyeti üzerine hisar içinde camiye çevrilen Saint Elia manastırı içine defnedilmişti.³ Bursa Hisarı'nın içindeki Rum halkı stratejik mecburiyetler dolayısıyla kalenin aşağı kısımlarına çıkarılmış ve hisar içine Türkler yerleştirilmiştir.⁴ Orhan Bey döneminde başlayan imar faaliyetleri ile sur içinde 1 mescid, 1 medrese, 1 han, 1 hamam, 1 mektep, 1 türbe, 1 saray (Bey Sarayı), manastırdan dönüştürülen 1 cami ve 1 imaret yaptırılmıştır.⁵ 1333'te Bursa'yı ziyaret eden Arap seyyah İbni Batuta şehri canlı pazarları, büyük caddeleri bulunan güzel bir

¹ Yinanç, Mükrimin Halil, " Bursa ", İslam Ansiklopedisi, M.E.B yay. , C. II, s. 807

² İncik, Halil, "Bursa", D.İ.A, C. 6, s.446

³ Yinanç, a.g.m, s. 811

⁴ İncik, a.g.m, s. 446

⁵ Sevim, Sezai, " Fethin Bursa'ya Kazandırdıkları ", Gümüşlü'den Günümüze Osmanlı Kültüründe Bursa, haz. H. Basri Öcalan , Türkiye Yazarlar Birliği yay. , İstanbul, 2003 s.106

yer olarak tarif eder. 1432'de şehre gelen bir başka seyyah B. de La Broquiere'de Bursa'yı önemli bir ticaret merkezi ve Türkler'in en güzel beldesi olarak göstermiştir.⁶

1530'lu yıllara gelindiğinde Bursa'da 60 köy, 147 mahalle, 10 çiftlik, 80 bahçe, 37 mezraa, 669 dükkan, 608 bekar odası, 11 hamam, 1 bedesten, 18 cami, 130 mescid, 10 zaviye ve 10 han mevcuttu.⁷ Bursa'nın hızlı bir şekilde gelişmesinde padişahlar, hayır sever insanlar ve devletin diğer ileri gelenlerinin kurdukları vakıfların rolü büyüktür.⁸ Nitekim Orhan Bey'in eşi Nilüfer Hatun'un Nilüfer Suyu üzerine yaptırdığı köprü, 1433'te tüccar Sinan'ın yaptırdığı Boyacı Kulluğu Köprüsü ve 1442'de Gökdere üzerinde Pir Ali tarafından inşa ettirilen Irgandı Köprüsünün tarımsal hammaddelerin Bursa'ya ulaşmasında ve burada üretilen malların dış dünyaya satılmasında büyük etkisi olmuştur.⁹ 15. yüzyılda Bursa, dünyanın önemli ipek merkezlerinden biriydi. Bu dönemde Bursa'da ipek dokuyan 1000 tezgah mevcuttu. Günlük olarak tüketilen ham ipek miktarı 5 yüktü. (1 yük ipek 405 lidre = 155.86 kg.) Yerel koza üreticilerinin ihtiyacı karşılayamamasından dolayı İran'dan da ipek ithal ediliyordu.¹⁰

Osmanlılar döneminde Anadolu Eyaleti'ne bağlı Hudâvendigâr Sancağı'nın merkezi olan Bursa, 1832 de müstakil mutasarrıflık olarak Hudâvendigâr Eyaleti'ne bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ise il olmuştur.¹¹

II. ŞERİYE MAHKEMELERİ VE İŞLEYİŞİ

Osmanlılar'da her kazanın bir mahkemesi vardır. Burası yargılama işleminin yapıldığı ve kadıların resmi görev yerleridir.¹²

1. Mahkeme Binasının Yeri

Mahkeme binası, belli bir sürecin geçmesinden sonra ortaya çıkmış olan bir yapıdır. İslâm'ın ilk zamanlarından bu yana mahkeme olarak kullanılan bu yapılar;

⁶ İnalçık, a.g.m, s. 446

⁷ Oğuzoğlu, Yusuf, "Osmanlı Döneminde Bursa ", **Bursa Defteri**, sy.13, Bursa, Eylül 1999, s.12

⁸ İnalçık, a.g.e, s. 446

⁹ Oğuzoğlu, " Bursa'yı Bir Dünya Merkezi Yapan Olgı : Ticaret ", **Bursa Defteri**, sy. 3, Bursa, Mart, 2002, s.102

¹⁰ Oğuzoğlu, a.g.m, s.104

¹¹ İnalçık, a.g.m, s. 446

¹² Abacı, Nurcan, "Bursalıların Osmanlı Döneminde Mahkemeye Olan İlişkileri Üzerine Bir Deneme", **Bursa Defteri**, Eylül 1999, s. 82

- a. Cami,
- b. Medrese,
- c. Kadı'nın kendi evi,
- d. Kentin büyük camisinin yanı olmuştur.¹³

2. Olayın Mahkemeye İntikali

a. Kimlik Tespiti

Mahkemeye herhangi bir nedenle başvuran kişilerin kimlik tespiti belgelere farklı şekillerde yansımıştır;

- Mahkemeye başvuran Müslüman ise, ilk önce kentin, ardından mahallenin adı verilmiştir. "*Medîne-i Burûsa'da Zeyniler mahallesinde...*"¹⁴
- Eğer zimmi ise, çoğunlukla bu kişi kent ve mahalle adıyla birlikte tanıtılmış olup, sadece bir belgede bağlı bulunduğu cemaatin adı da zikredilmiştir. "*Havâss-ı Refi'a Kazâsı'na tâbi' Has Gök ahâlisinden Avram cema'atinden...*"¹⁵
- Berat sahibi olan kişi yaptığı iş ile birlikte zikredilmiştir. "*...Bazar-ı Milh Câmi'-i şerîfi yevm-i Cum'a'da müezzin olan 'Ali...*"¹⁶
- Beratlı olup, sabit bir mekanda çalışmayanlar ise mahalle adı söylemeksizin tanıtılmıştır. "*Mahrûse-i Burûsa'da bi'l-fi'l hâssa-i harc emîni olan fahru'l-cünûd ve'l-cüyûş Pîrî Çavuş bin Mehmed...*"¹⁷
- Beratlı olmayıp toplum içinde saygın bir yere sahip olan esnaf ise bağlı oldukları taifelerin isimleriyle anılmışlardır. "*...debbâğ tâifesinden el-Hâc Hüseyin ibn-i Ahmed Ağa...*"¹⁸

¹³ Ortaylı, İlber, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Turhan Kitabevi yay. , Ankara, 1994, s. 49-50

¹⁴ B.Ş.S. B 180/ 1b

¹⁵ B.Ş.S. B 180/ 1b

¹⁶ B.Ş.S. B 180/ 14a

¹⁷ B.Ş.S. B 180/ 26a

¹⁸ B.Ş.S. B 180/ 13a

b. Dava Açılması

Belgelere olaylar mahkemeye aşağıda belirtilen şekillerde yansımıştır:

- Şikayet eden ve edilenin isimleri belirtildikten sonra söylenen “...*üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm...*”¹⁹ kalıbı,
- Konu ile ilgili bilgisi olan kişilerin mahkemeyi haberdar etmeleri için söyledikleri “...*takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm...*”²⁰ kalıbı, dava açıldığını ve bu sayede olayın mahkemeye yansıdığını gösteren önemli ipuçlarıdır.

c. Sulh

Sulh ile ilgili kayıtlar aşağıda yer alan ifadelerle belgelere yansımıştır;

- Tarafların arasında çıkan tartışma, “...*beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi...*”²¹ kalıbıyla,
- Tartışmanın arabulucuların girişimiyle sona erdiği “...*beynimizde muslihûn tavassut idub...*”²² ifadesiyle,
- Barıştırma işleminin kabul edilip, daha sonra bu konuyla ilgili dava açılmayacağı, “...*ben dahî minvâl-i muharrer üzere sulh-ı mezkûrî kabul...*”²³ eyledim cümlesiyle kaydolunmuştur.

d. Yargılama Süreci

Yargılama süreci içerisinde de mahkemeye intikal etmiş olan hadiseler belli kalıplar dahilinde, kâtiplerce belgelere kaydedilmiştir;

- Suçlanan kişinin yanıtı öncesinde, “...*gıbbe 's-suâl...*”²⁴,
- Suçlanan kişinin suçu üstlenmesi durumunda, “...*fi'l-hakîka...*”²⁵; inkâr etmesi halinde, “...*bi'l-küllîye inkâr...*”²⁶,

¹⁹ B.Ş.S. B 180/ 3a

²⁰ B.Ş.S. B 180/ 4b

²¹ B.Ş.S. B 180/ 13a

²² B.Ş.S. B 180/ 3b

²³ B.Ş.S. B 180/ 3b

²⁴ B.Ş.S. B 180/ 5a

²⁵ B.Ş.S. B 180/ 5a

²⁶ B.Ş.S. B 180/ 23a

- Dava açan şahsın davasını kanıtlaması gerektiğinde, “...müdde’i-i mezbûrdan müdde’âsına mutabaka beyyine taleb olundukda...”²⁷,
- Davacının iddiası mahkeme tarafından kabul gördüğünde karşı tarafa, “...tenbîh...”²⁸,
- Davacının iddiasını kanıtlayamaması durumunda “...mu’arazadan men’ birle...”²⁹ kalıpları kullanılmıştır

Yargılama süreci içerisinde şahitler de önemli bir yer tutmaktadır. “...’udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslîminden olub...”³⁰ kalıbından sonra umumiyetle şahidin adı geçer. Bu kalıp aynı zamanda şahitlerin özelliklerini dile getiren bir ifadedir: Dürüst, güvenilir vs.

Kadı kararlarında doğruyu yakalayabilmesi için gerektiğinde keşife başvurmaktadır. Bu sayede kendi alanında uzman olan kişiler, meseleyi keşif sonrasında mahkemeye ihbar eder ve neticesinde hadise çözüme kavuşur.³¹

Çeşitli nedenlerle mahkemeye intikal eden olaylar, vekiller aracılığıyla da dile getirilmektedir. “...keşf-i âtiyyü’z-zikri takrîre vekîl...”³²

e. Davanın Sonuçlanması

Olayların mahkemeye nasıl intikal ettiğini bilmenin yanında ne şekilde sonuçlandığı, kadı’nın ne tür bir karar verdiği de belgeleri anlamada büyük rol oynar.

- Şikayetçi kişinin iddiasını kanıtlayamadığına dair belgelerde sıkça geçen, “...mu’arazadan men’ birle...”³³,
- Sanığın yerine getirmesi gereken mükellefiyetlerin olduğunu gösteren, “...tenbîh...”³⁴,

²⁷ B.Ş.S. B 180/ 13a

²⁸ B.Ş.S. B 180/ 6b

²⁹ B.Ş.S. B 180/ 4a

³⁰ B.Ş.S. B 180/ 5a

³¹ Abacı, **Bursa Şehri’nde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. yy)**, Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 2001, s. 118,119

³² B.Ş.S. B 180/ 4a

³³ B.Ş.S. B 180/ 4a

³⁴ B.Ş.S. B 180/ 6b

- Zarar gören kişinin ya da temsilcilerinin kadıya başvurması halinde suçlunun ödediği para olan diyet³⁵ bunların başlıcalarıdır. Kayıtlarda yer almayan hapis, idam, kürek cezası³⁶ da mahkemenin vermiş olduğu diğer cezalar arasındadır.

3. Mahkeme Görevlileri

Kadıya yardımcı olan görevlilerin başında naibler gelmektedir. Kadı tarafından tayin, azl ve teftiş edilen naib kadı'nın bir bakıma vekilidir.

Verilen hükümlere şahitlik yapan, mahkeme kayıtlarının sonunda isimleri geçen, aynı zamanda bilirkişi olan fakat sürekli resmî bir görevi olmayan şuhudu'l-hal, kadı'nın yanında bulunan, dava kaydı tutan katipler, bunun dışında emin ve muhızır da mahkemede yer alması gereken görevliler arasındadır.³⁷

4. Mahkeme Gelirleri

İslâm hukukunda mahkemenin alacağı ücret belirlenmemiş olup, kadı'nın başka bir geliri yoksa mahkemede yapmış olduğu görevin neticesinde bir ücret alması uygun görülmüştü.

Osmanlılar'da mahkemenin alacağı harcı belirleyen bir kanunname yayınlanmıştır. 1394'te çıkan bu kanunnameye göre, resm-i sicil 6-8 akçe, deftere geçen böyle bir hüküm ilâmı 10 akçe, hüccet 20-30 akçe idi.³⁸

III. ŞERİYE SİCİLLERİ VE ÖNEMİ

Mahkeme defterleri, şeriye sicilleri ya da kadı defterleri olarak ta bilinmektedir. Kadılar tarafından tutulması ve muhafaza edilmesi zorunludur. Bu defterler; alım-satım, senet, borçlanma, kefalet, vakfiye kayıtları, vekalet, tereke, evlenme, boşanma, cami, yol, köprü inşaatı ve tamiri gibi kayıtların yanında merkezden gelen ferman, berat, mektup, ruus ve tezkere kayıtlarını da içermektedir.³⁹

Türkiye'de yaklaşık 18.000 adet mahkeme sicili bulunmaktadır. Bunların 9.866'sı İstanbul ve civarına, 7.493'ü ise diğer şehirlere aittir. 1991 yılına kadar şehir

³⁵ B.Ş.S. B 180/ 2b

³⁶ Abacı, a.g.e., s.129-134

³⁷ Ortaylı, a.g.e., s. 63,64

³⁸ Ortaylı, a.g.e., s. 67

³⁹ Ortaylı, a.g.e., s. 66

müzelerinde tutulan bu siciller, bu yıldan itibaren İstanbul'dakiler hariç Ankara Milli Kütüphane'ye taşınmıştır. Bursa'ya ait olanlarının mikrofilmleri ise 2000 yılında şehre getirilmiştir.⁴⁰

Osmanlılar'a ait en eski mahkeme defterleri Bursa'da bulunmaktadır.⁴¹ Bunun altında yatan en önemli sebep ise, Bursa'nın Osmanlı Devleti'nin ilk başkentlerinden olması ve ilk teşkilatlanmanın burada başlamasıdır.⁴²

Mahkeme defterleri, Osmanlı tarihi incelenirken yahut yazılırken başvurulacak birinci el kaynaklardandır. Bu defterlerde incelenilen şehrin (belirli tarihlerde) idari, iktisadi, sosyal yönlerini yaşanmış olaylar çerçevesinde anlamak mümkündür. Bu da şehir tarihi alanında çalışma yapanların eserlerine hem bir tazelik, hem de gerçekçilik kazandırmaktadır.

Tarihe olumlu yönde birçok katkı sağlayan mahkeme defterlerinden genel manada elde edilen bilgiler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Tarihi olaylar, yer isimleri, tarihi şahsiyetler ve tarihi müesseseler,
- Osmanlı hukukunun kaynakları, şer'i ve örfi hukukun uygulama alanları, devlet görevlilerinin yasama yetkilerinin sınırları,
- İdari teşkilatının taksimi, idare merkezlerinin isimleri, görevlileri, tayinleri, terfileri, azilleri,
- Osmanlı ordusunun sefere çıkarken ihtiyacı olan cephane, gıda malzemelerinin sağlanması amacıyla beylerbeyi ve sancak beylerine gönderilen yazılı emirler,
- İthalat ve ihracat konusu olan eşyalar, halktan toplanan vergiler,
- Anadolu'da mevcut olan meslek çeşitleri ve sanat dallarını ihtiva eden yazılı kayıtlar,
- Anadolu halkının geçim kaynakları ve hayat tarzı,
- Türk halkının aile yapısı ve ahlâkı.⁴³

⁴⁰ Pay, Salih, "Bursa Kadı Defterleri ve Önemi", U.Ü.İ.F.D., C.10, Sayı 2, Bursa, 2001, s. 89,90

⁴¹ Hızlı, Mefâil, " Bursa Mahkeme Sicilleri Rehberi " U.Ü.İ.F.D., C.12, Sayı 1, Bursa, 2003, s.369

⁴² Pay, a.g.m. s.90

⁴³ Akgündüz, Ahmet, Ser'ive Sicilleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yay. , C.1, İstanbul,1988, s. 12-17

BİRİNCİ BÖLÜM BELGELERİN TANITIMI

A. BELGELERİN ÖZELLİKLERİ

a. Defterin Tanıtımı

Yapılan çalışma, B 180 / 396 numaralı Bursa şeriye sicilinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Defter, Bursa Şehir Kütüphanesi'nin Bursa Belgeliği bölümündeki mikrofilmlerden çoğaltıldığı için boyutları hakkında bilgiye sahip değiliz.

Defter, 1177/ 1763 ile 1014 / 1605 tarihli kayıtların bir kısmından oluşmaktadır. İki farklı tarihli belgeleri içerdiği için yazı stili de farklılık arz etmektedir. 35 varak ve 162 belgeden ibarettir. 1014 tarihli belgelerin 12 tanesi Arapça'dır. 66. ile 82. belgeler arası merkezden gönderilen emirler olup, diğerleri kadılar tarafından tutulan sosyal konuları ihtiva eden mahkeme kayıtlarıdır.

b. Belgelerin Özeti

Belge 1 : İhtidâ

Yeni İslâm'a giren Avram Cemaati'nden bir kişinin ihtidası. 22 Cemâziyel evvel 1177 (28 Kasım 1763)⁴⁴

Belge 2: İhtidâ

Yeni İslâm'a giren bir kişinin ihtidası. 15 Rebiul âhir 1177 (23 Ekim 1763)

Belge 3 : Ev Satışı

Zeyniler mahallesinde yaşayan Mehmed oğlu Mehmed'in aynı mahallede bulunan evini 75 kuruşa Yusuf oğlu Musa'ya satışı. 12 Rebiul evvel 1177 (20 Eylül 1763)

Belge 4 : Diyet Davası

⁴⁴ Belge özetlerindeki parantez içinde belirtilen tarihler için bkz. Unat, Faik Reşit, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, T.T.K yay., Ankara, 1994

Maksem-i Gökdere mahallesinde yaşayan Seyyid Ali oğlu Mehmed ile es-Seyyid Mehmed arasındaki 80 kuruşluk diyet meselesi. 12 Rebiul evvel 1177 (20 Eylül 1763)

Belge 5 : Diyet Davası

Barak Fakih köyündeki Ayşe, Mehmed ve Salih ile Dimboz köyü sâkinleri arasındaki 20 kuruşluk diyet meselesi. 12 Rebiul evvel 1177 (20 Eylül 1763)

Belge 6 : Şikayet

Hic (?) köyü ahâlisinin vermedikleri vergiden dolayı mültezimin mahkemeye şikayette bulunması. 22 Zilhicce 1176 (4 Temmuz 1762)

Belge 7 : Ev , Bahçe , Bağ Satışı

Kelesan köyünde yaşayan İbrahim kızı Mevzûne'nin ev , bahçe ve bağını Ahmed Ağa oğlu Mehmed'e 220 kuruşa satışı. 12 Rebiul evvel 1177 (20 Eylül 1763)

Belge 8 : Boşanma Davası

İsabey Fenâri mahallesinde yaşayan Osman'ın Rukiyye'yi boşaması neticesinde Rukiyye'nin 3000 akçelik mihr-i müeccelini talebi. 11 Rebiul evvel 1177 (19 Eylül 1763)

Belge 9 : Boşanma Davası

Boşanmaya zorlanan İbrahim kızı Ayşe'nin mahkemeye başvurup Veli oğlu Derviş Abdullah'tan 2000 akçelik mehrini talebi. 20 Rebiul evvel 1177 (28 Eylül 1763)

Belge 10: Boşanma Davası

Ali kızı Fatma'nın Ali oğlu Mehmed'den 3000 akçelik mehr ve nafakasından vazgeçip mesken masraflarını da kendi üzerine alıp muhalaa ile boşanması. 19 Rebiul evvel 1177 (27 Eylül 1763)

Belge 11: Verâset Davası

Ümmühâni Hâtun'un ölmeden önce verâsetini teslim ettiği Derviş Mehmed'e yeğeni Ahmed'in açtığı dava. Rebiul evvel 1177 (27 Eylül 1763)

Belge 12 : Verâset Davası

Annesi Şerife Râbia'dan kendisine kalan ev ve menzil vakfindan İsmail Ağa'nın ferâgat etmesi. 25 Rebiul evvel 1177 (3 Ekim 1763)

Belge 13: Keşif

..... mahallesindeki câmi-i şerîfin vakf-ı menzili harâb olup tamiri için keşif yapılması. 20 Safer 1177 (29 Ağustos 1763)

Belge 14: Verâset Davası

Babası Nikola'dan kendisine intikâl eden Sarnıç nâm mahaldeki üzüm bağından haksız yere tasarruf eden Abidin'e, Yani'nin açtığı dava. 25 Rebiul evvel 1177 (3 Ekim 1763)

Belge 15 : Bahçe Satışı

el-Hâc Halil İbrahim'in Kanberler mahallesindeki dut bahçesini Mustafa İbrahim'e 170 kuruşa satışı. 10 Rebiul âhir 1177 (18 Ekim 1763)

Belge 16 : Boşanma Davası

Mehmed kızı Zeyneb'in Hasan oğlu Halil'den 6000 akçelik mehr ve nafakasından vazgeçip mesken masraflarını da kendi üzerine alıp muhalaa ile boşanması. 11 Rebiul âhir 1177 (19 Ekim 1763)

Belge 17 : Su Satışı

Sultan Murad-ı Sâni mahallesinde yaşayan Abbas kızı Ümmügülsüm'e âit olan Pınarbaşı suyunun Kostanti oğlu İskerlet'e 100 kuruşa satılışı. 11 Rebiul âhir 1177 (19 Ekim 1763)

Belge 18: Ev Satışı

Kerseç oğlu Begos'un Serabyon oğlu Aya'dan Karaağaç mahallesindeki evini 300 kuruşa satışı. 17 Rebiul âhir 1177 (25 Ekim 1763)

Belge 19: Gasb Davası

Veled-i Harîri mahallesinde yaşayan Hatice'nin eşyalarının gasb edilmesi. 13 Rebiul âhir 1177 (21 Ekim 1763)

Belge 20: Müzâyede ile Ev Satışı

Hamamlıkızık'taki evin müzâyede ile 80 kuruşa satılması. 14 Rebiul âhir 1177 (22 Ekim 1763)

Belge 21: Ev Satışı

Halîse kızı Nefûhi 'nin Begos ve Bedros'a, Hoca Mehmed Karamâni mahallesindeki evini 1500 kuruşa satışı. 14 Rebiul âhir 1177 (22 Ekim 1763)

Belge 22: Diyet Davası

Hacılar mahallesindeki Hasan oğlu Ali Ağa ile Hasan oğlu Osman Efendi arasındaki 100 kuruşluk diyet meselesi. 1 Rebiul âhir 1177 (9 Ekim 1763)

Belge 23: Diyet Davası

Hamza Oğlu Sâlih'in, Hamamlı Kızık köyünde Mehmed'in Karanlık Bahçe denilen yerde ölü bulunmasından ötürü diyet talebi. 15 Rebiul âhir 1177 (23 Ekim 1763)

Belge 24: Ev Satışı

Martin oğlu Abraham'ın Bedros'a Veled-i Harrat mahallesindeki evini 400 kuruşa satışı. 1 Cemâziyel evvel 1177 (7 Kasım 1763)

Belge 25: Ev Satışı

Oskan oğlu Turus 'un Martros'a Ahmed Dâi mahallesindeki evini 150 kuruşa satışı. Selh-i Rebiul âhir 1177 (6 Kasım 1763)

Belge 26: Verâset İşpatı

Ali Paşa mahallesinde yaşayan Halil kızı Hatice'nin vefât eden eşinden kendisine kalan kıymetli eşyalar ile 12000 akçeye Halil'in el koymasđ. 25 Rebiul âhir 1177 (2 Kasım 1763)

Belge 27: Vasiyet

Meydancık mahallesinde yaşayan İvaz kızı Ümmühâni'nin İbrahim kızı Fatma'ya 140 kuruşluk vasiyeti. 21 Rebiul âhir 1177 (30 Ekim 1763)

Belge 28: Bahçe Satışı

Ali oğlu Ahmed Beşe'nin Hasan oğlu İbrahim'e Selimzâde mahallesindeki dut bahçesini 80 kuruşa satışı. 20 Cemâziyel evvel 1177 (26 Kasım 1763)

Belge 29: Ev Satışı

İstefani oğlu Karabet'in Agop oğlu Begos'a Hacı Baba mahallesindeki evini 220 kuruşa satışı. 2 Cemâziyel evvel 1177 (8 Kasım 1763)

Belge 30: Ev Satışı

Dilaver kızı Fatma'nın İbrahim oğlu Hasan'a Timurtaş mahallesindeki evini 150 kuruşa satışı. 3 Cemâziyel evvel 1177 (9 Kasım 1763)

Belge 31: Ev Satışı

Refret kızı Beluces'in Todori oğlu Hristo'ya Azapbey mahallesindeki evini 150 kuruşa satışı. 5 Cemâziyel evvel 1177 (11 Kasım 1763)

Belge 32: Harap menzil vakfının değiştirilmesi

el-Hâc Mehmed Efendi'nin vakfa tahsis ettiği ev harap olduğundan vakfin mütevellisinin mahkemeye başvurup harap olan evin Mehmed Efendi'nin Elvanbey

mahallesindeki evi ile değiştirilmesini talep etmesi. 1 Cemâziyel evvel 1177 (7 Kasım 1763)

Belge 33: Boşanma Davası

Mehmed kızı Fatma'nın Ali oğlu Ali'den ile 3000 akçelik mehr ve nafakasından vazgeçip mesken masraflarını da kendi üzerine alıp muhalaa ile boşanması.10 Rebiul evvel 1177 (18 Eylül 1763)

Belge 34: Suikast Davası

Demirkapı mahallesinde yaşayan Angeline'nin, Mihail'e yaptığı suikast. 4 Cemâziyel evvel 1177 (10 Kasım 1763)

Belge 35: Verâset Davası

Vefat eden Hatice Hatun'un verâsetinin vâlidesi Fatma'ya isabet eden kısmına oğlunun el koymasını .30 Rebiul âhir 1177 (7 Kasım 1763)

Belge 36: Verâset Davası

Vefât eden Abbas'ın vârisleri olan Hoca Ümmühâni ile Mehmet Emin arasındaki anlaşmazlık. 13 Cemâziyel evvel 1177 (19 Kasım 1763)

Belge 37: Ev Satışı

Osman kızı Hanife'nin Mehmed oğlu Ahmed'e Alaaddin mahallesindeki evini 240 kuruşa satışı. 12 Cemâziyel evvel 1177 (18 Kasım 1763)

Belge 38: Ev Satışı

Ahmed oğlu Ahmed'in Osman kızı Hanife'ye Alaaddin mahallesindeki evini kuruşa 480 satışı. 19 Cemâziyel evvel 1177 (25 Kasım 1763)

Belge 39: Ev Satışı

Abdüsselâm Çelebi'ni İsmâil Ağa'ya Sivâsiler mahallesindeki evini 1400 kuruşa satışı. 23 Cemâziyel evvel 1177 (29 Kasım 1763)

Belge 40: Ev ve Bahçe Satışı

Yorgaki oğlu Panayot'un Kıbulan oğlu Panayot'a Koca Nâib mahallesindeki ev ve dut bahçesini 600 kuruşa satışı. 21 Cemâziyel evvel 1177 (27 Kasım 1763)

Belge 41 : Bahçe Satışı

Mustafa'nın Braşkö oğlu Vasil'e Kırk Kavak mahallesindeki 5 dönüm dut bahçesini 168 kuruşa satışı. 21 Cemâziyel evvel 1177(27 Kasım 1763)

Belge 42 : Ev Satışı

Abdal Mehmed mahallesindeki evini Halil oğlu İbrahim'e 200 kuruşa satan Ayşe'nin bu ücretin kendisine meblâğ tamamlanıncaya değin günlük olarak verilmesini istemesi. 25 Cemâziyel evvel 1177(1 Aralık 1763)

Belge 43 : Alacak Hakkı

Ali oğlu Osman'ın Mehmed oğlu Abdülkerim'den 190 kuruşluk alacağı. 12 Cemâziyel evvel 1177(18 Kasım 1763)

Belge 44 : Ev hisselerinin paylaşımı

Veled-i Saray mahallesinde dokuz hisselik bir evin anne ve çocukları arasında paylaşımı. 21 Cemâziyel evvel 1177(27 Kasım 1763)

Belge 45 : Nafaka

Halil oğlu Ahmed'in, oğlu Mehmed'e her gün 3 'er para nafaka ödemesi. 30 Cemâziyel evvel 1177(6 Aralık 1763)

Belge 46: Ev Satışı

Ba'ı kızı Gerfur'un Ohanes veled Oseb'e Karaağaç mahallesindeki evini 200 kuruşa satışı. 16 Cemâziyel evvel 1177(22 Kasım 1763)

Belge 47: Ev Satışı

Şerife Saide'nin Hasan oğlu Ömer'e Çelebi Sultan Hân mahallesindeki evini 1200 kuruşa satışı. 26 Cemâziyel evvel 1177 (2 Aralık 1763)

Belge 48: Bağ Satışı

Göl köyündeki 3 dönümlük üzüm bağının 70 kuruşa satışı. 27 Cemâziyel evvel 1177(3Aralık 1763)

Belge 49: Bağ Satışı

Kelesan köyü hudûdunda Çiftlik toprağında 2 dönümlük üzüm bağının 40 kuruşa satışı. 28 Cemâziyel evvel 1177(4 Aralık 1763)

Belge 50: Ev Satışı

Ali kızı Kâfiye'nin Abdullah kızı Serfinar'a Kara Şeyh mahallesindeki evini 350 kuruşa satışı. 5 Cemâziyel âhir 1177(11 Aralık 1763)

Belge 51: Ev Satışı

Abdullah oğlu Ahmed'in Karabet oğlu Sekbas'a Karaağaç mahallesindeki evini 265 kuruşa satışı. 25 Cemâziyel evvel 1177(1 Aralık 1763)

Belge 52: Boşanma Davası

Üftâde mahallesindeki Ali kızı Fatma'nın Halil oğlu Ali'den 8000 akçelik mehr ve nafakasından vazgeçip mesken masraflarını da kendi üzerine alıp muhalaa ile boşanması. 8 Cemâziyel âhir 1177(14 Aralık 1763)

Belge 53 : Ev ve Arsa Satışı

Şem vakfına ait olan arsanın üzerindeki binanın Mehmed oğlu Ahmed tarafından 100 kuruşa vaffin mütevellisi Mustafa oğlu Molla Sâlih'e satışı. 21 Cemâziyel evvel 1177 (27 Kasım 1763)

Belge 54 : Vakıf Arsasının İzinsiz Satılması

Şem vakfına 3 kuruş icâresi olan arsanın Şerife'ye 90 kuruşa satılması üzerine mütevellisinin varislerden bu arsayı istemesi. 2 Cemâziyel evvel 1177(8 Kasım 1763)

Belge 55 : Kan Diyeti Davası

Ahmed ve Saliha'nın İbrahim ve İsmâil'den 1000 kuruşluk kan diyeti talebi. 8 Cemâziyel âhir 1177 (14 Aralık 1763)

Belge 56: Ev Satışı

Hatice kızı Abdulkadir'in Şerife Ayşe kızı İsmail'e, Hoca İlyas mahallesindeki evini 400 kuruşa satışı. 17 Cemâziyel âhir 1177 (23 Aralık 1763)

Belge 57 : Gasb

Bahadır Ağa mahallesindeki mescid-i şerifde imam olan İsmail'in kendilerine ait olan vakıf menziline müteveli Mehmed'in haksız yere el koymasından dolayı mahkemeye başvurması. 1 Cemâziyel âhir 1177(7 Aralık 1763)

Belge 58: Hayvan Derisi Satışı

Kuruçeşme'de yaşayan Yahudilerin uzun zamandan beri sattıkları hayvan derilerinin satımına debbağ taifesinin izin vermemesi. 5 Receb 1177 (9 Ocak 1763)

Belge 59: Mutasarrıfı Övgü Mektubu

Hudâvendigâr Sancağı mutasarrıfına başarılarından dolayı merkezden gönderilen mektup.13 Safer 1177 (23 Ağustos 1763)

Belge 60: Mutasarrıfa Mektup

Halkı her türlü zulümden koruması için Hudâvendigâr Sancağı mutasarrıfına gönderilen mektup. 26 Safer 1177 (5 Eylül 1763)

Belge 61: İltizam devri

Tersane-i amire ocaklığından Bursa'nın kürekciyan bedeliyesine mâlikâne usulü ile mutasarrıf olan Ahmed'in, iltizamını 1177 senesi için başkasına devretmesi.1177 (1763)

Belge 62: Müezzin Tayini

Halil Ağa vakfindan olan Tuz Pazarı Cami'sine es-Seyyid Mustafa'nın müezzin olarak tayin edilmesi. Evâsıt Safer 1177 (21-30 Ağustos 1763)

Belge 63: İmdad-ı Hazeriyye

Hudâvendigâr Sancağı'ndan alınması gereken 7500 kuruşluk hazeriye vergisinin 3 taksitle toplanması için merkezden gönderilen kayıttır. Evâil Rebiul evvel 1177 (9-18 Eylül 1763)

Belge 64: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 65: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 66: Altın Vezni

Altın çeşitlerinin vezin hesabıyla ilgili merkezden gönderilen emir. 1177 (1763)

Belge 67: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 68: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 69: Firar eden askerin teslimi

Bilecik'ten firar eden Bursa'da hapsedilen bir askerin Bursa kadısı tarafından Bilecik'e teslimi için İstanbul'dan gönderilen emir. Evâsıt Rebiul evvel 1177 (19-28 Eylül 1763)

Belge 70: Verâset İspatı

Ölen eşinden kalan malların gasb edilmesi üzerine Ayşe hatunun rikâb-ı hümâyun'a arz-ı hal sunması. Evâil Rebiul evvel 1177 (9 – 18 Eylül 1763)

Belge 71: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 72: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 73: Mültezim Tayini

Kocaeli, Hudâvendigâr, Bolu, Kütahya, Karahisar-ı Sahip, Sultan Önü ve Karasi sancaklarında bulunan müslim ve zimmi kıptiyân taifesinin vergilerini toplamak için İbrahim Ağa'nın bir seneliğine mültezim olarak tayin edilmesi. 1177 (1763)

Belge 74: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 75: Vergi Toplama Meselesi

Orta para mukataasının voyvodalarının toplayacağı vergilere yörügan mukataası voyvodalarının müdahale etmemesi için merkezden gönderilen emir. 12 Safer 1177 (22 Ağustos 1763)

Belge 76: Veraset İsbatı

Ölen eşinden kalan malların gasb edilmesi üzerine Ümmü Gülsüm hatunun İstanbul'a arz-ı hal sunması. Evâsıt-ı Cemâziyel âhir 1177 (17-26 Aralık 1763)

Belge 77: Şikayet

Gedüz bezi bezirganlarının İstanbul'a gönderilmesi gereken Kirpas ve Gediz denklerini Mudanya'daki hana emanet etmeleri ve sonrasında bunların noksan olması üzerine İstanbul'a sundukları arz-ı hal. Evâhir-i Cemâziyel âhir 1177(27 Aralık – 5 Ocak 1764)

Belge 78: Çavuş Köyünün Bursa Kazasına ilhakı

Çavuş köyü avarızhanesinin Bursa kazasına ilhakı için merkezden gönderilen emir. 22 Cemâziyel âhir 1177

Belge 79: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 80: (karışık olduğundan okunamadı)

Belge 81 :Veraset İsbatı

Ölen amcazadeleri Abbas'tan kalan mirasa haksız yere el konulmasından ötürü Mehmed ve Bahaeddin'in İstanbul'a arz-ı hal sunması. 1177 (1763-1764)

Belge 82: Mültezim Tayini

Bursa ihtisabı ve tevabii mukataasının iltizam bedelini tahsil etmek üzere Mustafa Arif Ağa'nın mültezim olarak tayin edilmesi. Evâil Cemâziyel âhir 1177 (7-16 Aralık 1763)

Belge 83: Mültezim Tayini

Bursa, Kite, Mudanya, İnegöl, Yenişehir kazalarının mimarlık ve su nezâretlerinin zabtına ve vergilerinin tahsiline el-Hâc İsmail Ağa'nın tayini. 1177 (1763-1764)

Belge 84: Mehterbaşı ve Mültezim Tayini

Mehterân-ı tabl-ı âlem-i hassaları ve kös-i hümayunların hamaliyesi olmak üzere Bursa'nın kaza ve nahiyelerindeki arûsanelere mültezim ve mehteran taifelerinin üzerine mehterbaşı olarak Molla Mustafa'nın tayini.1177 (1763-1764)

Belge 85: Mehterbaşı ve Mültezim Tayini

Mehterân-ı tabl-ı âlem-i hassaları ve kösler hamaliyesi olmak üzere Bursa'nın kaza ve nahiyelerindeki arûsanelere mültezim ve buradaki zurna ve tabl çalan kıbtîler üzerine mehterbaşı olarak Hasan Beşe'nin tayini. 1 Mart 1177

Belge 86: Köle Davası

Bezirgan Abdülaziz'in 12 yaşındaki bir çocuğu köle olarak satmak istemesi üzerine çocuğun mahkemeye başvurusu. 4 Zilkâde 1014 (13 Mart 1763)

Belge 87: Vergi toplama

Ova kesiminin vergilerini cabilerin toplaması. 1 Zilkâde 1014 (10 Mart 1763)

Belge 88: Müderris Tayini

Mevlana Muhammed'in Sarrafiye Medresesi'ne günlük 40 akçe ile Anadolu Kazaskeri tarafından atanması. 1014 (1605-1606)

Belge 89: Müderris Tayini

Mevlana Ali'nin Ali Paşa Medresesi'ne günlük 30 akçe ile Anadolu Kazaskeri tarafından atanması. 7 Rebiul hir 1014(22 Ağustos 1605)

Belge 90: Müderris Tayini

Mevlana Muhammed'in Eseye Medresesi'ne günlük 25 akçe ile Anadolu Kazaskeri tarafından atanması. 1014(1605-1606)

Belge 91: Müderris Tayini

Mevlana Salih Efendi'nin Pazarcbaşı Medresesi'ne günlük 20 akçe ile Anadolu Kazaskeri tarafından atanması. 1014(1605-1606)

Belge 92: Vakfiye

Bursa'da Yıldırım Camisi'ne yakın Cici (Hacı) Hatun mahallesinde oturan İşhak oğlu İbrahim Dede evini vakfediyor. 1014(1605-1606)

Belge 93: İpek varidatının beytlmala teslimi

İran'dan Bursa'ya ipek ticareti yapan Mehmed'e emanet edilen 1800 kuruş, sahipleri ölünce beytlmala kalmıştır. Emin ve mukataat nazırı Piri avuş'un bu mikdarı talebi. 25 şevval 1014(4 Mart 1605)

Belge 94: Ehl-i Hibre Tayini

Terziler taifesinin, ehl-i hibreleri olan Bekir'den memnun olmamalarından dolayı yerine el-Hâc Musa'nın tayin olması. Zilkâde 1014 (Mart 1605)

Belge 95: Boşanma Davası

Nurullah kızı İsmihan Hamza oğlu Mustafa'yı şikayet ederek boşandıkları halde nafakasını kendilerine ödemediğinden şikayeti. Evâil-i Zilkâde 1014(1605)

Belge 96: Kısarak Davası

Mudanya'ya gelen padişaha Bursa'da Yeni Han'dan kısarak getirmek üzere görevlendirilen Ahmed'in görevini ihmal nedeniyle kısarak sahibinin mahkemeye başvurması. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 97: Müteveli Tayini

Zeynep Hatun evkafı tevliyetinin ayda 29 akçe ile Şah Mehmed Efendi'ye verilmesi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 98: Satış Belgesi

Ali oğlu Veli ile Memi oğlu Ali arasındaki Gemlik'e bağlı Tuzhisarı civarında Gencali köyünde bir mülk satışı. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 99: İmarete Görevli Tayini

Mehmed el-Buhâri imaret-i âmiresine vefât eden Ahmed b. el-Hâc Mustafa'nın yerine refikasının tayini. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 100: Veraset ispatı

Vefât eden babasından kalan Ahi köyü yakınlarındaki mezraaya Hüseyin'in haksız yere el koymasından ötürü Ali b. Mahmud'un mahkemeye başvurması. 5 Zilkâde 1014 (14 Mart 1605)

Belge 101: Ev Satışı

Ayşe Hatun'un Sinan Çelebi'ye Cami-i Kale mahallesindeki evini satışı. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 102: Yaralama

Mustafa b. Kasım'ın kendisini sırtından yaraladığını iddia ettiği Cihan b. Abdullah'tan davacı olması. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 103: Boşanma

Nurullah kızı Ayşe'nin bâliğ olduktan sonra eşinden boşanması için mahkemeye dava açıp 50.000 akçe mehr talebi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 104: İpek meselesi

Muhammed kızı Kademli'nin Osman oğlu Yusuf'a işlemesi için 24 yük ipek verdiğini fakat Osman'ın bundan haberi olmadığını belirtmesi üzerine Kademli'nin Osman'ı şikayeti. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 105: Kira

Çifte Hamam'ın kiracısı el-Hâc Halil'in, hamamı Ömer dedeye günlük 8 akçe ücretle kiraya vermesi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 106: Mezra Satışı

İsabey köyü yakınlarındaki iki kıta mezranın tapusunun Yıldırım Han Vakfı cabisi tarafından Ahmed oğlu Mahmud'a tapuya verilmesi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 107: Mezra Satışı

İsabey köyü yakınlarındaki bir kıta mezranın tapusunun Yıldırım Han Vakfı cabisi tarafından Ahmed oğlu Mahmud'a tapuya verilmesi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 108: Kölenin hürriyetine kavuşturulması

Ahmed Bey b. Abdülmenna'nın Piyale b. Abdullah adlı kölesini hür bırakması. 5 Zilkâde (14 Mart 1605)

Belge 109: Bahçe Satışı

Athan yakınlarındaki Mustafa Bey'e ait büyük bahçenin tasarrufunun Pîri Paşa evkâfının mütevellisi marifetiyle Mehmed Efendi'ye 4000 akçe karşılığında satılması. 5 Zilkâde 1014 (14 Mart 1605)

Belge 110: Alacak Hakkı

Kestane meskeni denilen yere yakın Abdi'nin bir bağı olup bu bağ üzerinde tasarrufu olan Yusuf'a ait kısmı sattığından Yusuf' hakkı olan yerin kendisine verilmesini talep etmesi. 7 Zilkâde 1014(16 Mart 1605)

Belge 111: Veraset isbatı

Babasından kalan mala Karaman köyündeki Durmuş oğlu Yusuf'un el koyması . 7 Zilkâde 1014(16 Mart 1605)

Belge 112: Huruç

Nalçacılar taifesinin haffaların oturdukları çarşıdaki dükkanlardan çıkarılması için haffafların yiğitbaşısı Ömer Çavuş'un şikayeti. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 113: Müzâyede

Çeltik köyünden Ömer b. Süleyman'ın vefât etmesi üzerine boş kalan çiftliklerin tapusunun 60.000 akçeye müzâyede edilmesi. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 114: Kefalet

İsabey Fenari mahallesinde imam olan Osman Halife Fazlı Çelebi Bekir Çelebi ve Emir Şahın Hoca Abdulkadir'e 450 akçeye oturduğu kiralık evine kefil olmaları. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 115: Veraset isbatı

Babasından kalan Tepecik köyündeki mezraalara haksız yere el koyan Lütfi Beşe'ye İbrahim'in açtığı dava. Evâil-i Zilkâde 1014(10-19 Mart 1605)

Belge 116: Dava

Cemile Hatun ile eşi Muharrem arasındaki mehir davası.1014 (1605-1606)

Belge 117:Veraset

Cemile Hatun'un eşinden kalan 20.000 akçelik mehrini alması. 27 Ramazan 1014 (5 Şubat 1606)

Belge 118: Köle Firarı

Mısır'da emirü'l-ümera olan İbrahim Paşa'nın hanımının kölesi Rıdvan'nın Efendisinin evinden kaçtığı Mahmud Bey adlı kişi ile Mudanya'ya geldiği ve Mahmud'un ihbarıyla olayın mahkemeye intikali.1014 (1605-1606)

Belge 119: Nafaka

Babasının ölümü üzerine kızı Kerime'ye günlük 3 dirhem nafaka tayini. 27 Ramazan 1014 (5 Şubat 1606)

Belge 120: Keşif

Cennet Hamam'ın Gökdere Suyu'ndan cari olan suyun mecraasının harab olması nedeniyle tamiri için gerekli olan masrafı belirlemek üzere mahkemeden keşif talebi. 8 Zilkâde 1014 (17 Mart 1606)

Belge 121: Keşif

Cennet Hamamı'nın tamiri için gerekli olan masrafı belirlemek üzere mahkemeden keşif talebi. 1014(1605-1606)

Belge 122: Şikayet

Elvanbey mahallesi sakinleri, imam olan Hamdi oğlu Abdülhadi'nin hizmetini hakkıyla eda etmediğini dile getirmeleri. 8 Zilkâde 1014 (17 Mart 1606)

Belge 123: Kefalet

Malkoç oğlu Mehmet ile Mehmet oğlu Ahmet arasındaki kefaletname 12 Zilkâde 1014 (21 Mart 1606)

Belge 124: Şikayet

Sultan Mehmed Han Evkafı'na ait olan yüzelliye di gabran eltik pirinç yapmak için denki Ahmet'e verilir. Ahmet yaptığı pirincin beş mdn vakfa teslim etmeyip Kite cabisine vermesi üzerine vakfin mimarı tarafından Ahmet'e açılan dava. 1014 (1605-1606)

Belge 125: (Silik)

Belge 126: Borç senedi

Askıya oğlu Yorgo ile el-Hâc Ali oğlu Münir arasındaki ellibirbin dirhemlik borç senedi. 12 Zilkâde 1014 (21 Mart 1606)

Belge 127: Tayin Belgesi

Sultan Mehmed Han hazretlerinin imaretine mutasarrıf olan Mansur oğlu İsa dedenin ölmesiyle yerine oğlu Hüseyin'in tayini. 12 Zilkâde 1014(21 Mart 1606)

Belge 128: Kefalet

İbrahim Bey ile Recep Efendi arasında düzenlenen bir kefaletname. 15 Zilkâde 1014(24 Mart 1606)

Belge 129: Kefalet

Mehmet ile Pir Mehmet arasında düzenlenen bir kefaletname. 15 Zilkâde 1014 (24 Mart 1606)

Belge 130: Müzayede

Hindistanlı Ahmet elebi'nin ölmesiyle beytlmala kalan mallarının dörtte üçünün Sk-ı Sultâni'de Hasan elebi'ye onbeşbin akçeye satılışı. Evâsıt-ı Zilkâde 1014 (20-29 Mart 1606)

Belge 131:Vekâletnâme

Emir Sultan mahallesindeki Ömer kızı Halime'ye ait olan evin satışında Mehmed Bey vekil kılınması. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 132: Mezra Satışı

Panayır köyünün yoz ve boş kalan mezrasının tapusunun müteveli Mahmud'a verilmesi. 1014 (1605-1606)

Belge 133: Ev Satışı

Küşterî mahallesindeki evin 6000 akçeye Ahmed Çelebi'ye satışı. Zilkâde 1014 (Mart 1606)

Belge 134:Alacak Hakkı

Bursa'ya ipek getirip satan Ramazan' a ait olan bir mikdar ipeğin Pir Mehmed, Molla Ahmed'e satar, para Ramazan'a ulaşmadığından Ramazan'ın dava etmesi 1014(1605-1606)

Belge 135: Öldürme

İskender mahallesinde yaralanarak ölü bulunan Kadri'nin yakınlarının mahalle ahalisinden dem ve diyet isteği. 7 Zilkâde 1014 (16 Mart 1606)

Belge 136: Kaim-i makam Tayini

Kütahya kazasında yave-i keferenin iltizam emini olan Süleyman Çavuş'un görevini bir seneliğine Hüseyin Beşe'ye emaneti. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 137: Huruç

Haffafların çarşılarındaki dükkanlarda oturan nalçacıları bu dükkanlardan çıkarma isteği. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 138: Yaralama

Abdullah oğlu Ferhat BeŒe'nin, Hızır ve Rıdvan tarafından eski Galle Pazarı Hamamı önünde yaralanması üzerine adı geçen Œahısları Œikayeti. Evâsıt-ı Zilkâde 1014

Belge 139: Alacak Hakkı

Bursa sakinlerinden Muhammed PaŒa'nın, Salih Molla Efendi Evkafı'ndan aldığı yüzbin akçe borcun geri istenmesi. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 140: Öldürme

Havuz mahallesinde yaralanarak öldürölen zevci Ali için Muhsine hatunun mahalle halkından davacı olmaması. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 141: Vasi Tayini

Havuz mahallesindeki Muhammed kızı Muhsine'nin, küçük kızı Ali kızı AyŒe için vasi tayini. 1014(1605-1606)

Belge 142: Öldürme

Havuz mahallesinde ölü bulunan Ali'nin eŒi Muhsine hatunun dem ve diyetini zanlılardan istemesi. Evâsıt-ı Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 143: Œikayet

Gözede köyü sakinlerinden Œahkulu oğlu Ahmed'in gelip geçtiği yoldan el-Hâc Ahmed tarafından men olunmasından ötürü Œikayeti. 1014(1605-1606)

Belge 144: Kaim-i makam Tayini

Sultan 2. Murad Han Hazretleri'nin Evkâfi'nın mütevellisi Bayezıd Ağa'nın yerine Hasan elebi'yi kaim-i makam tayin etmesi. 16 Zilkâde 1014 (25 Mart 1606)

Belge 145: Veraset

Rüştüne yeni eren İbrahim, annesinden kalan mirasın kendisine düşen payının kız kardeŒi zimmetinde olması nedeniyle vekili aracılığıyla almak istemesi.16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 146: Bahçe Satışı

Hamamlıkızık köyündeki bahçenin 5000 akçeye Ahmed'e satılışı. 16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 147: Borcun İadesi

Uğurlu'nun Yıldırım Han Evkafı'na olan 7000 akçe borcunu iadesi. 16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 148: Yaralama

Dergah-ı âli yeniçerilerinden Bekir Beşe'nin Zeyniler mahallesinde birkaç kişi tarafından yaralanması. 16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 149: Ev Satışı

Emir Sultan mahallesinde yaşayan Ömer kızı Halime'nin Ömer oğlu Bekir'e 5520 dirheme evini satışı. 16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 150 : Borç iadesi

Mehmed'in Sefer'e olan borcunu ödemesi için Dürdane köyündeki bağını 2000 akçeye satıp borcunu ödemesi. 16 Zilkâde 1014(25 Mart 1606)

Belge 151 : Keşif talebi

Karamazak mahallesi sakinlerinin Avarızhane vergisini ödemeyenler için mahkemedен ehl-i keşif istemeleri. 21 Zilkâde 1014 (30Mart 1606)

Belge 152 : Öldürme

Muhsine Hatun'un, Ali'nin ölümünden İbrahim Beşe'yi sorumlu tutması. Evasıt Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 153 : Bahçe Satışı

Narlı mahallesi sakinlerinden Hüseyin ve Mustafa Bey'in Athane yakınlarındaki bahçelerini Muhammed Efendi'ye satışı. Evasıt Zilkâde 1014(20-29 Mart 1606)

Belge 154 : Kefalet

Yusuf bin Abdullah, İbrahim Bey bin Emir'e 6000 dirhem borcu olduğunu ikrar ediyor. Bu borcun 3000 dirhemine Ali bin İlyas, 3000 dirhemine ise İlyas bin Mustafa kefildir. 1014 (1605-1606)

Belge 155 : Kaim-i makam Tayini

Hacı İskender mahallesi imamı Mehmed oğlu Mustafa'nın yerine Yusuf Çelebi'yi görevlendirmesi. 1014(1605-1606)

Belge 156 : Boşanma

Molla kızı Ayşe'nin Halil Ağa'ya 300 kuruş mehir ve kıymetli eşyalarının virilmesi karşılığında boşanması. 5 Receb 1177 (9 Ocak 1764)

Belge 157 : Ev Satışı

Behzade'nin Bedros'a Hacı İskender mahallesindeki evini 330 kuruşa satışı 24 Receb 1177(28Ocak 1764)

Belge 158 : Keşif

Koca Naib mahallesindeki arsalı evin keşfi. 4 Receb 1177 (8 Ocak 1764)

Belge 159 : Ev Satışı

Daniyel oğlu Artin'in Dudı ve Manok'a Veled-i Kurd mahallesindeki evini 410 kuruşa satışı. 30 Receb 1177 (3 Şubat 1764)

Belge 160 : Ev Satışından Vazgeçme

Şerife Zeyneb'in Şerife Rukiye'ye evini satmaktan vazgeçmesi. 3 Şaban 1177 (6 Şubat 1764)

Belge 161 : Ev Satışı

Ölen Ahmed'den varislerine kalan Veled-i Nalband mahallesindeki evin Fatma'ya 6000 kuruşa satışı. 12 Ramazan 1177 (15 Mart 1764)

Belge 162 : Menzil vakıflarının kiraya verilmesi

Alaaddin Bey ve Veled-i Helvai mahallelerindeki menzil vakıflarının kiraya verilmesi. 27 Şaban 1177 (1 Mart 1764)

c. Belge Çeşitleri

Şeriye sicillerinde yer alan kayıtlar iki ana bölümden oluşmaktadır.

1. Kadılar tarafından kaleme alınan belgeler
 - a. Hüccet
 - b. İlâm
 - c. Maruz
 - d. Mürasele
2. Başka makamlardan sadır olan belgeler
 - a. Ferman, emir
 - b. Buyrultu
 - c. Tezkere, temessük⁴⁵

1. Kadılar Tarafından Kaleme Alınan Belgeler

a. Hüccet

Kadı'nın hükmünü içermeyen, taraflardan birinin ikrarını, diğer tarafın da bu ikrarı tasdikini içeren belgelerdir. Hüccetlerde, kadı'nın imza ve mührü belgenin üst tarafındadır. Dava sonucunda taraflara verilen hüccetin, bir örneği de sicil defterine kaydedilirdi. Hüccetlerin baş kısmında, düzenlendiği mahkemenin bulunduğu şehrin

⁴⁵ Akgündüz a.g.e., s.20

ismi zikredilir (mahrûse-i Bursa, mahmiye-i İstanbul, medîne-i Bursa v.s). Ya da zikr-i âti, husûs-u âti'l-beyân, sebab-i tahrir-i hurûf oldur ki gibi kalıplar kullanılırdı.⁴⁶

b. İlâm

Altında kararı veren kadı'nın imza ve mührünü taşıyan belgelerdir. İlâmları hüccetlerden ayıran özellikler şunlardır :

- Kadı'nın kararını içerir
- Kadı'nın imza ve mühürü alt taraftadır.
- Davalı davacının iddiasını kabul ya da reddeder.
- İlâmda ispat vasıtaları bulunmalıdır.
- Hakim ilâmın sonunda kararını açıklar.
- Tarih bugünkü tarih atma şekline benzer.
- Şuhudu'l-hal şart değildir. Gerekirse metin içinde zikredilir.⁴⁷

c. Maruz

İlâmlarla karıştırılan bir belge çeşididir. Maruz, kadı tarafından kaleme alınmış olduğu halde, kadı'nın kararını içermeyen, sadece kadı'nın icra makamlarına idari bir durumu arzettiği kayıtlardır. Bazen de halkın icra makamlarına yahut kadıya yazdığı şikayet dilekçeleridir. Kısaca astın üste yazdığı bir istek metnidir. Bunlarda kadı'nın kararı yer almaz.⁴⁸

d. Mürasele

Kadı'nın kendine denk yahut aşağı rütbedeki şahıs ya da makamlara hitaben kaleme aldığı yazılı belgelerdir. Mesela merkezden gelen bir buyrultu üzerine bir sanığın yakalanması için voyvoda ve kethüdaya resmi bir yazı yazabilir.⁴⁹

⁴⁶ Akgündüz a.g.e., s.21-27

⁴⁷ Akgündüz, a.g.e., s. 29-31

⁴⁸ Akgündüz, a.g.e., s. 37

⁴⁹ Akgündüz, a.g.e., s. 38

2. Başka makamlardan sadır olan belgeler

a. Emir ve Fermanlar

Padişah'tan gelen emir ve fermanlar iki grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi, şer'i hükümlerin icrası için yazılı emir göndermesi, düzenleme yetkisi bulunan sahalarda bazı düzenleyici kaideleri divan-ı hümayun telhisi üzerine tanzim edip kadiya göndermesi; ikincisi ise, şahısları ilgilendiren vazife tevcihi, tımar tefvizi, ticaret beratı vb. berat ve nişanlardır.⁵⁰

b. Buyruktu

Sadrazam, kaptan-ı derya, vezir, beylerbeyi, kazasker gibi devlet adamlarının yazılı emirleridir.⁵¹

c. Tezkereler, Temessükler ve Diğer Kayıtlar

Aynı şehir ve kasabada bulunan resmi dairelerin birbirleriyle yapmış oldukları resmi yazışmalardır. Tezkereciler tarafından kaleme alınır.

Temessük, tasarruf vesikası demek olup, sonraları tapu tabiri bunun yerine geçmiştir. Yetkili makam ve şahıslar; tımar ve zeamet sahipleri (sahib-i arz), vakıf mütevellileri, mültezimler, muhassıllar, muhasebe kalemleridir.⁵²

İncelenen belgelerde yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda bir sınıflandırma yapılmış olup en çok hüccet ve ilâmlara rastlanmıştır;

Hüccetler: 1, 2, 3, 7, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 86, 87, 92, 95, 98, 101, 105, 108, 114, 117, 120, 121, 123, 126, 128, 130, 133, 140, 142, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 161, 162.belgeler

İlâmlar: 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 14, 19, 22, 23, 26, 27, 32, 34, 35, 36, 42, 43, 45, 54, 55, 57, 58, 93, 96, 100, 102, 103, 104, 110, 111, 112, 115, 116, 118, 122, 124, 134, 135, 137, 138, 139, 143, 160.belgeler

Bir durumu izah eden fermanlar: 59, 60, 63, 69, 70, 75, 76, 77, 78, 81.belgeler

Tayin Beratları: 62, 94, 97.belgeler

⁵⁰ Akgündüz, a.g.e., s. 39-42

⁵¹ Akgündüz, a.g.e., s. 44

⁵² Akgündüz, a.g.e., s. 47,48

Temessük: 61, 73, 82, 83, 84, 85, 99, 106, 107, 109, 113, 127, 132, 136, 144, 155.belgeler

Buyruktu: 66, 88, 89, 90, 91.belgeler

d. Konu İndeksi

1177 / 1763 Tarihli Belgeler

Konunun Adı	Belge Numarası
1. Alacak hakkı	22,43
2. Altın vezni hesabı	66
3. Bağ ve bahçe satışı	7, 15, 28, 40, 41, 48, 49, 47, 51
4. Boşanma	8, 9, 10, 16, 33, 52,156
5. Çavuş köyünün Bursa'ya ilhakı	78
6. Firar eden neferin teslimi	69
7. Gasb	19, 57
8. Harap menzil vakfının değiştirilmesi	32
9. Hayvan derisi satışı	58
10. Hazeriyye	63
11. İhtida	1,2
12. İltizam devri	61
13. Katl	4, 5, 23, 55
14. Keşif	13, 158
15. Mehterbaşı tayini	84, 85
16. Ev hisselerinin paylaşımı	44
17. Ev Satışı	3, 18, 21, 24, 25, 29, 30, 31, 37, 38, 39, 42, 46, 50, 53, 56, 157, 158, 159, 160, 161.
18. Mutasarrıfa mektup	59, 60
19. Müezzin tayini	62
20. Mültezim tayini	73, 82, 83, 84, 85
21. Müzayede	20
22. Nafaka	45
23. Su satışı	17
24. Suikast	34
25. Şikayet	6, 77
26. Vakıf arsasının izinsiz satışı	54
27. Vakfiye	162
28. Vasiyet	27
29. Verâset ispatı	11,12,14,35, 36, 26, 70, 76, 81

1014 / 1605 Tarihli Belgeler

Konunun Adı	Belge Numarası
1. Alacak hakkı	110, 134, 139
2. Bahçe satışı	146
3. Bahçenin tasarrufundan vazgeçme	109, 153
4. Borcu iade	147,150
5. Borç senedi	126
6. Boşanma	95, 103
7. Huruç	112,137
8. İtikname	108
9. İmarete görevli tayini	99, 127
10. İpek varidatının beytül mala teslimi	93
11. İpek meselesi	104
12. Kaim makam tayini	144, 136, 155
13. Katl	135, 140, 142,152
14. Kefalet	114,123,128, 129, 154
15. Keşif	120, 121, 151
16. Kısırak davası	96
17. Köle firarı	118
18. Ev satışı	101
19. Müderris tayini	88, 89,90,91
20. Müteveli tayini	97
21. Müzayede	113, 130
22. Nafaka	119
23. Satış senedi	98, 149
24. Şikayet	122, 124, 143
25. Vakfiye	92
26. Vasi tayini	141
27. Vekaletname	131
28. Veraset isbatı	100, 111, 115, 117
29. Yaralama	102, 138, 148

B. ŞAHİS ADLARI İNDEKSİ

1. Şuhûdu'l-hâl İndeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

İsimler :

Belge Numaraları :

Abdi Molla Efendi Kızıklızâde	159
Ateşçizâde es-Seyyid Mehmed Ağa	21
Agop veled-i Abraham	157
Ağa ibn-i Seyyid Mehmed Ağa	36
Ağa ibn-i Mustafa Çelebi	36
Ağaçcı oğlu el-Hâc Mustafa	5
Ağaçcı el-Hâc Mehmed Ağa	51
Ahmed bin Yusuf	157
Akşehirli oğlu Halil	20
Ali Beşe bin Abdullah	30
Ali bin Hasan	157
Ali bin Bektâş	31
Ali Efendi ibn-i Efendi	32
Ali Efendi ibn-i Cafer	32
Amr Beşe ibn-i Ali	55
Arpacı Molla Halil	35
Attâr Molla Mehmed	25
Attâr Molla İsmail Çolak	29
Bakırcı Bedrus	156
Bakırcı el-Hâc İsmail	156
Bakırcı el-Hâc Ahmed bin Osman Efendi	156
Bakırcı Todorus	29
Bakkal Hasan Çelebi	46
Bakkal Hacı Hasan	28
Bakkal Seyyid	25
Bâzirzâde Ali Ağa	24
Başçı Şeyhi Süleyman Efendi	159
Bayrakdar es-Seyyid el-Hâc Ali Ağa	16
Bazarcı Mustafa Beşe	46
Bekçi Musa Beşe ibn-i Mustafa	56
Bekçi İsmail bin Mahmud	56
Berber Kalyoncu Aşık oğlu Mustafa	5
Berber Molla Mehmed	156
Berber Himmet	35
Berber Molla Ali bin Ahmed	162
Bezzâz el-Hâc Ali Ağa	158
Bezzâz İbrahim Ağa	158
Bezzâz Molla İshak	18

Boşnakzâde Mehmed Sadık Efendi	159
Boyacı el-Hâc Hüseyin	50
Cafer bin Ali	30
Canbazzâde es-Seyyid el-Hâc Sâlih	29
Canbazzâde Hüseyin	35
Cennet oğlu el-Hâc Abdullah	38
Cennet oğlu Hacı Derviş Abdullah	37
Civan Ahmed Beşe Sâlih Beşe	24
Çelebi Efendi	47
Çelebi ibn-i Hüseyin	41
Çelebi Süleyman	6
Çukacı el-Hâc Yakub Ağa	155
Çukacıoğlu Efna	18
Çukadar Ahmed Ağa	157
Davut Kadı imamı zâde el-Hâc İbrahim	56
Davut Beşe ibn-i Mustafa	45
Dâye Hâtun İmamı Ahmed Efendi	159
Deli Berdros	25
Dellâl Molla Ömer	47
Demirci İbrahim Beşe	35
Derviş bin Sâlih	38
Duhâni Molla Ali	5
Duhani Halil Çelebi	15
el-Hâc bin Mustafa	20
el-Hâc bin el-Hâc Veli	40
el-Hâc bin el-Hâc Hüseyin	40
el-Hâc Eyubzâde Mehmed Ağa	161
el-Hâc Mehmed Ali Ağa ibn-i Hüseyin Efendi	36
el-Hâc Abdullah Efendi ibn-i Eyyub Çelebi	162
el-Hâc Ali bin Mustafa	55
el-Hâc Ebûbekir Şerif İbrahim	39
el-Hâc Mehmed Emin	38
el-Hâc Sâlih	31
el-Hâc Abdullah bin el-Hâc Hüseyin	40
el-Hâc Hasan	39
el-Hâc Mehmed bin Süleyman	22
el-Hâc Mehmed Emin bin Sâlih	37
el-Hâc Memiş bin Mehmed Çelebi	11
Ellici Oğlu	25
Emin Dede	38
es-Seyyid el-Hâc Feyzullah bin Abdülcelil	56
es-Seyyid Şaib bin Mehmed Ağa	159
es-Seyyid Abdülmümin Efendi	14
es-Seyyid Abdülcelil ibn-i es-Seyyid Feyzullah	56
es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Hasan	162
es-Seyyid el-Hâc Halil ibn-i Seyyid Mustafa	39

es-Seyyid el-Hâc Mehmed bin Halil	40
es-Seyyid Hacı Mehmed Emin	46
es-Seyyid İbrahim Ağa	47
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed	50
es-Seyyid Nureddin Efendi	21
es-Seyyid Sunullah bin Mehmed	55
es-Seyyid Abdulkadir Molla ibn-i Şerif Efendi	17
es-Seyyid Ahmed Efendi	14
es-Seyyid el-Hâc Muhammed Emin Ağa	159
es-Seyyid Halil Çavuş ibn-i Seyyid İbrahim	8
es-Seyyid Mustafa Ağa	46
es-Seyyid Mustafa bin Mehmed	51
es-Seyyid Mustafa Çavuş ibn-i Seyyid Mehmed	8
Fahru'l-küttâb İshak Efendi	34,32
Fahru'l-küttâb Seyyid Sâdik Efendi	23,26,27
Fahru'l-küttâb Selim Efendi	44,22
Fahru'l-küttâb Bembeli Ali Efendi	41
Fahru'l-küttâb Tâyeli Ali Efendizâde	45
Fahru'l-küttâb Pembelizâde Ali Efendi	53
Fahru'l-küttâb Ali Efendi	22
Fahru'l-küttâb Sadık Efendi	160
Fahru'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi	4, 14
Fahru'l-müderresîni'l- kirâm el-Hâc Mehmed Efendi	32
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Arpacızâde Ahmed Efendi	160
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Hasan Efendi	159
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerif Efendi	50
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Seyyid Mehmed Esad Efendi	159
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Arpalızâde Efendi	49
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	7
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Hacı Şerif Mehmed Efendi	7
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Nizamüddin Efendi	11
Fesci el-Hâc Mehmed Sâid	52
Fethuddin Hüseyin	10
Hacı Halil bin Mehmed	30
Hacı İvazzâde Ağa	51
Hacı İvazzâde Mehmed Ağa	25
Hacı Latifzâde İbrahim Ağa	21
Hacı Musa Efendi ibn-i Mehmed	13
Hacı oğlu el-Hâc İbrahim	56
Halil Çelebi ibn-i Mustafa	48
Halil bin Mustafa	26, 49
Hasan Ağa Balkabağızâde	13
Hasan bin Hüseyin	33
Hazinedâr İbrahim Ağa	55
Helvacı Mehmed	15
Haffaf Osman Ağa	5

Hüsam Ali Çelebi	8
Hüseyin Beşe	48, 49
İbrahim bin İbrahim	15
İbrahim Çelebi ibn-i Mehmed	36
İbrahim Ağa ibn-i el-Hâc Mustafa	36
İmam Ali bin Halil	33
İmam es-Seyyid Halil Efendi ibn-i el-Hâc Hasan	157
İmam Molla bin İbrahim	15
İmam Hacı Efendi	32
İmamzâde Molla Halil	31
İsmail oğlu Mustafa	20
Kalaycı Ali Çelebi	156
Kara Ali bin Hasan	42
Kara Vezirzâde Ali Ağa	51
Kasab Mehmed Ali oğlu Mustafa	15
Kasab Ali Efendi ibn-i Veli Efendi	24
Kassam muhızı Hasan	7
Kâtipzâde Molla Nureddin	50
Kayyım Mehmed	3
Kazzaz Ebubekir Ağa	158
Köçek oğlu Yusuf Ağa	21
Kutnîci el-Hâc Ali Ağa	32
Kutnîci Emin Dede	37
Kuyucu Azep el-Hâc Mehmed Sâid	29
Küttâb Hamza Sâdık Efendi	54
Küttâb Mehmed Selim Efendi	9
Mahkeme müezzini oğlu Molla Abdullah	37
Muhzırbaşı Mehmed Ağa	41
Muhzır Davut Çelebi	30
Muhzırbaşı Mehmed Ağa ibn-i Mustafa	42
Muhzırbaşı Mehmed Çelebi	11
Muhzır el-Hâc Ali	52
Muhzırbaşı Mehmed Ağa	31
Muhzırbaşı Mehmed Ağa İbni Mustafa	159
Malcı Medres	29
Mehmed bin Ali	157
Mehmed Ağa ibn-i Abdullah	36
Mehmed bin Ahmed	13
Mehmed Çelebi	47
Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa	17
Mehmed Molla Hüseyin	3
Mehmed Emin Dede	50
Memiş Ağa ibn-i Ahmed	40
Mesci köyü imamı el-Hâc İbrahim Efendi	52
Molla Ahmed Bin İbrahim	159
Molla Ebubekir	47

Molla Halil	28
Molla İsmail bin Abdullah	33
Molla Mahmud bin Mehmed Bedestâni dellâlî	52
Molla Mehmed bin İbrahim Efendi	161
Molla Muhyiddin	28
Molla Mustafa bin Osman	22
Molla Mustafa bin Süleyman	32,37,38
Molla Ömer bin Hasan Efendi	41
Molla Ömer ibn-i derviş Mehmed	162
Molla Süleyman bin Abdullah	156
Molla Abdullah ibn-i eş-Şeyh..... Mehmed Efendi	162
Molla İbrahim bin Süleyman	11
Musa ibn-i İbrahim	13
Mustafa Ağa ibn-i Murtaza	36
Mustafa bin Mehmed	11
Müeddâ oğlu Hacı	28
Müezzin Molla Abdullah bin İbrahim	13
Müezzin Molla Abdullah	20
Müezzin Molla İbrahim bin Abdullah	13
Mühürücü Memiş Ağa	158
Nalbant Molla Ali bin Ali	46
Nalbant Molla Mehmed	24
Ömer Ağa ibn-i el-Hâc Ebûbekir	24
Papas oğlu Vartos	29
Pembeli zâde Efendi	54
Pembelizâde Ali Efendi	6
Reisü'l-ulemâ Abdulgafur Efendi Hazretleri	13
Reisü'l-Hâc Şiblîzâde Ali Efendi	14
Reisü'l-küttâb Şiblîzâde Ali Efendi	6,7,9,12,19,22,23,26,32,34,41,42,43,44,45, 53,54,57,58
Saka Mehmed Beşe	20
Sâlih bin Sâlih	48
Sâlih Ağa ibn-i el-Hâc	17
Sâlih Efendi	32
Selim Efendi	160
Selim Efendi	54
Ser muhızıran Mehmed Ağa	26, 34, 43, 44, 45, 49, 52,53,57
Ser muhızıran Süleyman Ağa	33
Ser muhızıran Seyyid Hacı Ali	6
Serlevha Mehmed Çelebi	6
Serlevhâ Çelebi	22
Sertahta Mehmed Çelebi	55
Sertahta Mehmed Çelebi ibn-i Hasan	23
Sertahta Mehmed Çelebi	27
Serküttâb Selim Efendi	27
Seyyid Mehmed Sadık Efendi Hacı Dervişzâde	159

Seyyid Ali Ağa ibn-i Derviş İsmail	36
Seyyid Hasan Efendi ibn-i Sâlih	11
Seyyid Mehmed bin Mehmed	10
Seyyid Musa bin İsmail	10
Seyyid Mustafa Çavuş Asiyyezâde	53
Seyyid Mustafa	36
Seyyid Mustafa Çelebi Çavuş Tubnîzâde	53
Seyyid Sâlih bin Mustafa	31
Soğancızade el-Hâc oğlu es-Seyyid Hacı İbrahim Müezzîn	3
Sulushân Begos	25
Süleyman Ağa ibn-i el-Hâc Eyub Ağa	162
Süleyman bin Abdullah	30
Süleyman Ağa ibn-i Ali	56
Şeyh Ali Seyyid Ömer bin Mehmed	10
Şeyh Mehmed bin Ali	10
Tahtabaşı Mehmed Çelebi	7, 12
Tahtacı Mehmed Çelebi	8, 29
Takyeci Molla Ali	50
Taşçı Boşnak Mustafa Beşe	16
Taşçı es-Seyyid Mustafa	16
Taşçı Hüseyin Beşe	16
Taşoğlu Hacı	41
Topçu Sâlih Beşe	51
Tuğlîzâde Mustafa Ağa	21
Umdetü'l-küttâb İshak Efendi	43
Umdetü'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi	9
Umdetü'l-küttâb İshak Efendi	58
Umdetü'l-küttâb Selim Efendi	32
Umdetü'l-müderresini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	17
Umdetü'l-müderresini'l-kirâm Abdullahzâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi	4
Veliyüddin Efendi ibn-i Mehmed	13
Yorgâni Molla Mustafa	18
Yörük Sâlih oğlu Hacı Mehmed Emin	39
Zuhru'l-küttâb Selim Efendi	23
Zeynel Abidin bin el-Hâc Memiş	11
Müderresini'l-kirâm İlyaszâde Sâtih Efendi	4
Zübdetü'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sâdik Efendi	43

1014/1605 Tarihli Belgeler

İsimler :

Belge Numaraları :

Abdi bin Pîrî	143
Abdi bin el-Hâc Mustafa	148
Abdi ibn-i Memi	133
Abdünnebi bin Ali el İmam	93
Abdulgâni Çelebi bin Hoca Mehmed	106
Abdulvahab Çelebi bin Ahmed el-Bâlf	121
Ahmed Efendi bin Süleyman	151
Ahmed bin Mahmud	150
Ahmed bin Mustafa	114
Ahmed Efendi bin Mehmed	153
Ahmed Efendi bin Süleyman el-müderriş	153
Ahmed Big bin Ali en-nüvvâb	95
Ahmed bin Abdullah	138
Ahmed bin Hamdi	149
Ahmed Çelebi bin Bâli el-imam	149
Ali bin Mehmed	151
Ali bin Hüseyin	124
Ali Çelebi bin Abdullah	110
Ali Bey bin Hüseyin eş-Şeyh	121
Ali Çelebi bin Mustafa el imam	112
Bekir bin Hafsa	151
Bekir Çelebi bin Kâsım	106
Bostan bin el-Hâc Hüseyin el- müezzin	145
Bostan Ali bin Hamza	151
Bostan bin Ahmed	151
Budak Çavuş bin Derviş	113
Cafer bin Abdullah	93
Derviş bin Sefer bin Mustafa	151
el-Hâc Bekir bin Şaban	103
el-Hâc İbrahim Mustafa kethüda	100
el-Hâc Ahmed bin Yusuf	110
el-Hâc İbrahim ibn Mustafa	111
el-Hâc Nasrullah bin Mehmed	113
el-Hâc Osman bin Muhammed el müezzin	93
el-Hâc Emin bin Şerif	93
el-Hâc Hamza bin Abdullah	124
el-Hâc İbrahim bin Abdullah	112
el-Hâc Mahmud bin Durmuş	93
el-Hâc Mehmed bin Mustafa	110
el-Hâc Mehmed bin Lütfullâh	93
el-Hâc Mehmed Halil	111
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Mehmed	114

el-Hâc Mustafa bin Zülfikâr	93
el-Hâc Nasreddin bin Mehmed	105
el-Hâc Mehmed Muhzırbaşı	110
el-Hâc Hamza bin Abdullah	143
el-Hâc İbrahim bin Mustafa Kethüdâ-i Şehr	113
el-Hâc Mehmed bin Hayreddin	133
el-Hâc Receb bin Ahmed	151
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Muhammed	94
es-Seyyid Mehmed bin Mehmed	140
es-Seyyid Seyfullah bin Bostan el-kasab	140
Fahru'l-ulemâi'l-kirâm Şeyh Mehmed Efendi	
el-müderriş be medrese-i İsbey	94
Fahru'l-cüyüş Mustafa Çavuş bin Mehmed	113
Fahru'l Çavuş Pîr Çavuş bin Mehmed	104
Mustafa Hulusi bin Mehmed	104
Fahru'l-müderrişin Mevlâna Receb Çelebi bin Abdülaziz	107
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Abdurrahman Efendi	138
Fahru'l-müderrişin Ahmed Efendi bin Mehmed kâtibu'l-mahkeme	94
Fahru'l-müderrişin Ahmed Efendi bin Süleyman	147
Fahru'l-müderrişin Nurullah Efendi bin Mehmed	96
Fahru'l-cüyüş Osman Çavuş bin el-Hâc İvaz	138
Fahru'l-meşâyihü'l-kirâm eş-Şeyh Mehmed Efendi	139
Fahru'l-siyâdetü'l-kirâm Şeyh Ali el imam	107
Fahru'l-ümerâ-i'l-kirâm Şemseddin Efendi bin İskender	110
Fahru's-sadat el-kirâm eş-Şeyh Ali el- imam	153
Hacı Hamza bin Abdullah	147
Hacı Ahmed bin Mustafa	148
Hacı Hamza bin Abdullah	138
Hacı Hamza bin Abdullah	104
Hakkı Çelebi bin Ali	120
Halil bin Mehmed el-İmam	145
Hasan bin Ahmed	150
Hasan Çelebi bin Mehmed	107
Hasan bin Abdülkerim	103
Hasan bin Abdülkerim	94
Hasan Çelebi bin Mehmed	153
Hasan Çelebi bin Mehmed	147
Hasan Çelebi bin Ali el-Câbi	121
Hüseyin bin Ahmed	150
Hüseyin bin Ahmed	98
Hüseyin bin Ahmed	113
Hüseyin bin Abdülkerim	104
Hüseyin bin Çukadar	140
Hüseyin bin Mehmed	96
Hüseyin bin Mustafa el-müdâhî	144
Hüseyin Çelebi bin Mehmed	140

İbrahim bin İsa	105
İbrahim bin Abdullah	130
İbrahim bin Abdullah	114
İbrahim bin Abdullah	155
İbrahim bin Ahmed	102
İbrahim bin Yahya	144
İbrahim bin Mehmed	143
İshak Bey bin Abdullah en-nüvvâb	95
İsmail Çelebi bin Mehmed	110
Kara Mehmed bin Abdullah	113
Kasım bin Abdullah	103
Kıdvetü'l-kudâti'l-müteşerri'in Abdülvâhid Efendi bin Ahmed	96
Kıdvetü'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Mehmed Efendi	147
Mahmud Çelebi bin Veli	134
Mahmud bin Ali	121
Mahmud bin Mustafa	120
Mahmud bin İsa	98
Mahmud bin Mustafa	121
Mahmud Çelebi bin Mehmed	149
Mahmud Çelebi bin Veli	130
Mecid bin Hamid	93
Mehmed bin Hüseyin	127
Mehmed bin Abdullah	118
Mehmed bin Mustafa	150
Mehmed Çelebi bin Emrullah	127
Mehmed Beşe bin Ferhat	100
Mehmed bin Mahmud Haşmet Dede	121
Mehmed bin Mehmed	106,112,114
Mehmed bin Mustafa	127
Mehmed Çelebi bin İmran	134
Mehmed bin Osman	145
Mehmed bin Hamza	118
Mehmed bin Malkoç	104
Mehmed bin Mustafa	110
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar	113,118,138
Mehmed Çavuş bin (silik)	133
Mehmed Çelebi bin Emrullah	113
Mehmed Çelebi bin Abdullah	110
Mehmed Çelebi bin Hamdi	121
Mehmed Çelebi bin Zeyni el-İmam	121
Mehmed Çelebi bin Emrullah	124
Mehmed bin Abdi serbölük	144
Mehmed bin Temîri	133
Mehmed Çelebi bin Emrullah	103,104,148
Mehmed Çelebi bin Mehmed Ali	151
Mehmed el Malkoç	103

Merdân Bey bin Abdullah en-nüvvâb	95
Muhammed bin el imam	111
Muhammed bin Malkoç	93
Muhammed bin Cafer	130
Muhammed Çelebi bin Hamdi	120
Muhammed Çelebi bin İbrahim	130
Muhammed Çelebi bin Zeyni	120
Muharrem Efendi bin Mehmed el kâtib	94
Muharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin	103
Muhharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin	118
Muhyiddin Mehmed el-imam	102
Murad bin İhtiyâr	118
Muslihiddin Halife bin Mehmed	107
Muslihiddin bin Mehmed el-imam	143
Muslihiddin bin Yusuf	143
Mustafa Beşe bin Ferhat	100
Mustafa bin Mehmed	110
Mustafa bin Hüseyin	112
Mustafa bin Ahmed vekîl-i harç	106
Mustafa Bey bin Abdullah el-bevvab	140
Mustafa bin el-Hâc Sinan	105
Mustafa bin Yusuf	105
Mustafa bin Hasan el-imam	149
Mustafa bin Mihaliç	130
Mustafa Çavuş bin Mehmed	103
Nasruddin bin Mehmed	134
Nurullah Bey ibn-i İbrahim	103
Osman Çelebi bin Mustafa	127
Osman bin Mehmed	144
Ömer bin Mehmed	138
Ömer Bey bin Abdullah el-mütevellî	144
Pîri bin İvaz	103
Piri Çavuş bin Mehmed Hassa-i Haraç	103
Ramazan el müezzin	106
Receb beşe bin Cafer	100
Receb Çelebi bin Pîri	106
Receb Çelebi bin Ramazan	104
Salih bin el-Hâc Sinan	133
Seyyid Hüseyin bin Mehmed	127
Süleyman Çavuş bin el-Hâc Mahmud	95
Şah Pîrî Çavuş bin Mehmed Hassa Çavuş	134
Üstâd Hızır bin Mustafa el-mimâr	120
Üveys Bey bin Veli	118
Veliyyullah bin Mustafa	151
Zuhru'l muhassilîn Mehmed Çelebi bin Ahmed	96
Zuhru'l-müderrişîn ve'l-ayân Ahmed Efendi bin Süleyman	94

2. Metindeki şahıslar İndeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

Şahıs İsimleri	Belge Numaraları
Ali bin Ali	26
Aya veled-i Serabyon	18
Abdi Ağa ibn-i Abdullah	161
Abdullah bin Halil bin İbrahim	26
Abdülcabbar Çavuş	81
Abdülkerim bin el-Hâc Mehmed	43
Abdüselam Çelebi ibn-i Abdullah	39
Abraham veled-i Mertrus	24
Acem Halil	69
Agob veled-i Avanes	156
Agop veled-i Karabet	25
Ahmed Ağa ibn-i el-Hâc İsmail	44
Ahmed bin Hasan	41
Ahmed bin Ali	4
Ahmed beşe ibn-i Ali	28
Ahmed Beşe ibn-i Abdülkerim	5
Ahmed bin Ali	19
Ahmed bin Abdullah	27
Ahmed bin el-Hâc Halil	45
Ahmed bin el-Hâc Ali	11
Ahmed bin Mehmed	37
Ahmed bin Mustafa	6
Alacacı el-Hâc Ahmed	38
Alacacı Hacı Mehmed	37
Ali Ağa el-Hâc Ömer	55
Ali Beşe	42
Ali bin Ali	33
Ali Çelebi	25
Ali Efendi ibn-i Halil Efendi	27
Ali Efendi ibn-i Ahmed Efendi	32
Ali bin Ahmed	6
Ali bin Halil	6,52
Amine bint-i Mustafa	19
Anadolu kadiaskeri Mevlâna Feyzullah	81
Anadoz veled-i Yasef	158
Andelib Usta	12
Angelide bint-i Bidago	34
Arap Hacı Mehmed	77
Artin veled-i Danyel	159

Ashâb-ı kitâb Mustafa bin Ali bin Ahmed	6
Asvador veled-i Aleksan	156
Ayan el-Hâc Mehmed Çavuş	70
Aydın veled-i Brişkod	14
Ayşe bint-i Molla Hasan	156
Ayşe bint-i Halil	42
Ayşe bint-i İbrahim	9
Ayşe bint-i Sâlih	5
Bakkal Mehmed	25
Baş Çukadar Feyzullah	75
Başdefterdar el-Hâc Mehmed Rakım	78
Bedros veled-i Ovannes	21
Bedros veled-i Kürd	21
Bedros veled-i Serkez	21
Begos veled-i Agop	29
Begos veled-i Kerseç	18
Behzâde bint-i Aslan veled-i Martros	156
Bekâr Ali bin Mahmud bin Abdullah	20
Berber Mehmed	69
Berber Hacı Ali	47
Bodur Panayot	42
Boyacı oğlu Uzun Salman Alyanak	58
Haremeyn-i Şerifeyn müftisi vekîli es-Seyyid Mehmed Said	78
Cevhircizâde Hacı Hüseyin	69
Çavuş Mehmed Sâlih Ağa	75
Çeşmeci Mustafa	162
Çukacı Kurak	159
Çukadar oğlu Kurak	159
Danyel veled-i Yorgi	156
David veled-i İrkon	21
Debbağ el-Hâc Hüseyin ibn-i Ahmed Ağa	58
Derhi bint-i Kirkor	156
Derviş Abdullah bin Veli	9
Derviş Mehmed Ali bin Süleyman	11
Derviş Mehmed bin Ali	10
Dudı bint-i Avanes	159
Dürrizâde Hacator	29
el-Hâc Ali bin Mustafa	55
el-Hâc Mehmed Ağa	58
el-Hâc Mehmed Efendi	32
el-Hâc Ali bin İbrahim	160
el-Hâc Osman bin Ali	43
el-Hâc Osman Efendi ibn-i Hasan	14
el-Hâc Ömer ibn-i Ahmed	47
el-Hâc Abbas	81
el-Hâc Abdulkâdir Efendi ibn-i Mustafa	14

el-Hâc Abdurrahim	58
el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Mehmed	17
el-Hâc Ahmed bin Mehmed bin Abdullah	161
el-Hâc Ahmed Efendi ibn-i Hasan Efendi	13
el-Hâc Ebubekir	37
el-Hâc Halil bin İbrahim	15
el-Hâc İsmail Ağa	83
el-Hâc Mehmed Efendi bin Ahmed Efendi	32
el-Hâc Abbas bin İbrahim bin Mustafa	36
el-Hâc Ebûbekir	38
el-Hâc Eyub Ağa	162
el-Hâc İbrahim bin Abdullah	51
el-Hâc İsmail Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed	39
el-Hâc Mehmed bin el-Hâc Ahmed bin Abdulah	41
Emetullah bint-i Osman bin el-Hâc Ali	162
Engürili oğlu Molla İbrahim	58
es-Seyyid Mustafa Efendi	69
es-Seyyid Ahmed	53
es-Seyyid Ahmed bin Mustafa	26
es-Seyyid Bahaeddin	36
es-Seyyid Mehmed ibn-i es-Seyyid Mehmed	39
es-Seyyid Abdurrahim	161
es-Seyyid Ali	161
es-Seyyid Ali Ağa	158
es-Seyyid Osman bin Ömer	8
es-Seyyid Ahmed	161
es-Seyyid Bahaeddin	81
es-Seyyid el-Hâc İbrahim bin es-Seyyid el-Hâc Halil	42
es-Seyyid Hâfız Hüseyin Efendi	44
es-Seyyid Hasan	76
es-Seyyid Mahmud bin el-Hâc Ebûbekir	44
es-Seyyid Mehmed Emin	81
es-Seyyid Mehmed ibn-i Seyyid Mehmed	53
es-Seyyid Mehmed Râşid Efendi ibn-i es-Seyyid Mehmed Saîd	27
es-Seyyid Mehmed Emin bin es-Seyyid İbrahim	36
es-Seyyid Mustafa	30
es-Seyyid Ali Ağa ibn-i es-Seyyid İsmail	51
es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Ahmed	38
es-Seyyid el-Hâc Mehmed Emin Ağa ibn-i el-Hâc Lütfullah	161
es-Seyyid el-Hâc Ömer Efendi ibn-i es-Seyyid Hasan Ağa	47
es-Seyyid el-Hâc Ahmed bin es-Seyyid Abdülaziz	7
es-Seyyid el-Hâc İsmail Ağa ibn-i Süleyman	12
es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerif Efendi ibn-i el-Hâc Seyyid İbrahim Efendi	47
es-Seyyid ibn-i el-Hâc İbrahim bin el-Hâc Sâlih	53
es-Seyyid Mehmed bin Seyyid Ali	4
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed	62

Eyub Beşe ibn-i Halil	5
Fahru'l- müderrisîni'l-kirâm es-Seyyid Ahmed Efendi	
ibn-i es-Seyyid Abdullah Efendi	51
Fahru'l-müderrisîni'l- kirâm el-Hâc Osman Efendi ibn-i Hasan Ağa	22
Fahru'l-müderrisîni'l-kirâm el-Hâc Mehmed Efendi	
ibn-i Hacı Süleyman	57
Fahru'l-müderrisîni'l-kirâm el-Hâc Şerîf Mehmed Efendi	
ibn-i es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	17
Fatma bint-i Dilâver	30
Fatma bint-i İbrahim	27
Fatma bint-i Mehmed	33
Fatma bint-i Abdullah	35
Fatma bint-i el-Hâc Ömer	55
Fatma bint-i Ali	10
Fatma bint-i Mehmed	20
Hacı Ahmed bin Ahmed	58
Hacı Himmet	69
Hacı İbrahim bin Halil	160
Hacı Mehmed bin Hamza	58
Hacı Mehmed Oğlu Molla Halil ibn-i el-Hâc Abdullah	39
Hacı Piri oğlu Ahmed	69
Hacı Osman	77
Hacı Eyub Ağa	7
Hatice bint-i Abdullah	19
Hatice bint-i Halil	26
Hatice bint-i İsmail bin Abdullah	35
Hatice bint-i Mehmed	45
Hatice bint-i Süleyman	39
Hatice bint-i Abdulkadir	56
Haffâf Ali Efendi	24
Hâfiz Abdurrahim Efendi ibn-i Veli Efendi	4
Halil Ağa	49
Halil bin Hasan	16
Halil bin Mustafa bin Abdullah	5
Hallaczâde Halil Ağa	12
Hamamcı oğlu Hristoni	14
Hancı Arab Ali	77
Hanife bint-i Osman	37
Hanife bint-i Osman	38
Hasan Efendi ibn-i Ali ibn-i Abdullah	22
Hasan bin Mustafa	6
Hristo veled-i Todori	31
Himmet bin Cafer	6
Hüseyin Ağa	159
Hüseyin Beşe ibn-i İsmail	5
Hüseyin bin Bayram	6

Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa	47
Hüsniye bint-i el-Hâc Mustafa	22
İbrahim Ağa ibn-i Mehmed	55
İbrahim bin Ahmed	44
İbrahim bin el-Hâc Hasan	28
İbrahim bin Recep	55
İmam Ali Efendi bin Mustafa	156
İmam Molla Ali	7
İsmail bin el-Hâc Ahmed	55
İstanbul gümrüğü emini es-Seyyid el-Hâc Ahmed	77
Kadı oğlu Mehmed	58
Kâfiye bint-i el-Hâc Ali	50
Kâim-i makâm Seyyid Ali Ağa	13
Kara Hisarlı oğlu İsmail	58
Kara İsmail	15
Karabet veled-i Turus	25
Karabet veled-i İstefâni	29
Karakasa oğlu Nikola	7
Karanfil oğlu Estarâti	42
Kebrihor veled-i Cirm	25
Kethüdâzâde Mehmed Sa'îd el-Kâdi	6
Kosto veled-i Kostanti	49
Kör Hasan	69
Manok veled-i Vartani	159
Martrus veled-i Tafur	25
Mehmed Ağa ibn-i İbrahim	156
Mehmed Ağa ibn-i el-Hâc Sâlih	17
Mehmed bin Ali	35
Mehmed bin Mustafa	44
Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa	7
Mehmed bin el-Hâc Zeynelâbidin	23
Mehmed bin İbrahim bin Abdullah	4
Mehterbaşı Hasan Beşe	85
Mehterbaşı Molla Mustafa	84
Memiş bin İvas	6
Mevlâna Tenbelizâde Ali Efendi	13
Mevlâna Süleyman Necip Efendi	158
Mevlâna es-Seyyid Keşşâf Ahmed Efendi	13
Mevzûne bint-i İbrahim	7
Mihâil veled-i İstori	34
Molla Abdullah	39
Molla Ömer bin Hasan	41
Molla Ahmed	57
Molla Hamza bin İsmail	57
Molla Hasan	44
Molla Sâlih bin Mustafa	53

Molla Mahmud	13
Musa Efendi ibn-i Mustafa	30
Musa bin Yusuf	3
Mustafa bin İsmail	58
Mustafa Arif Ağa	82
Mustafa bin el-Hâc Ahmed	55
Mustafa bin İbrahim	15
Mustafa bin Sâlih	20
Mustafa Çelebi ibn-i Ali	54
Mustafa el-Hâc Ahmed	4
Mustafa bin İbrahim	41
Mustafa bin Ahmed	6
Mültezim Feyyas Ağa	6
Nefûhi (?) bint-i Halise	21
Nikola veled-i Aslan	14
Ohanes veled-i Oseb	46
Panayot veled-i Yorgaki	40
Panayot veled-i Kaplan	40
Râfia bint-i Mustafa	161
Rahime bint-i Abdullah	23
Refret bint-i Beluces	31
Rukiye bint-i Muslî	8
Rukiyye bint-i Mustafa	4
Said oğlu Hacı Abdi	69
Sâlih ibn-i Hamza bin Osman	23
Sâlih Beşe oğlu Mehmed	7
Sâlih Beşe ibn-i İbrahim	5
Sâlih bin Abdullah	6
Sâlih bin Mustafa	7
Seyyid Ahmed Efendi	51
Seyyid Bahaeddin	81
Seyyid Hasan ibn-i Mustafa	36
Seyyid Mehmed	54
Seyyid Hüseyin bin Halil	36
Seyyid Mehmed Emin	81
Seyyid Mustafa bin Ali	156
Seyyid Mustafa bin Hacı İbrahim bin Hacı Sâlih	54
Seyyid Sâlih Çelebi ibn-i İbrahim	58
Seyyid Hacı Hüseyin	77
Seyyid Hüseyin	77
Seyyid Mehmed	77
Seyyid Mehmed bin Süleyman	12
Seyyid Mustafa	77
Sofi Mehmed	20
Süleyman Efendi ibn-i Mustafa	162
Şerefnâz bint-i Abdullah	50

Şerife Safiye bint-i Ahmed	161
Şerife Zeyneb bint-i el-Hâc Şaib	160
Şerife Ayşe bint-i İsmail	56
Şerife Fatma bint-i el-Hâc Ebûbekir	44
Şerife Fatma bint-i es-Seyyid Hacı Ahmed	54
Şerife Saîde bint-i el-Hâc Ahmed Ağa	47
Şerife Sâliha bint-i es-Seyyid Mustafa	44
Şerife Zeliha	161
Şerife Rabia bint-i Mehmed bin Abdullah	12
Şerife Zeyneb bint-i es-Seyyid el-Hâc Mehmed	160
Tarhanazâde Halil Ağa ibn-i Ahmed Ağa	156
Turus veled-i Oskan	25
Ümmü Gülsüm bint-i Abbas Efendi	17
Ümmü Gülsüm bint-i el-Hâc Osman	36
Ümmühan bint-i Mehmed Efendi	161
Ümmühanî bint-i İvaz	27
Ümmühâni bint-i Hasan Efendi ibn-i Abdullah	11
Üstad Mehmed bin Abdullah	13
Vasil veled-i Braşkö	41
Vecibe bint-i Mehmed	19
Veli Çelebi ibn-i Mehmed	14
Vezirim Hüseyin Paşa	69
Yiğitbaşı İsmail	77
Yorgancılar kethüdası Hacı Ali	77
Yorgi veled-i Hristo	48
Zeyneb bint-i Mehmed	16

1014/1605 Tarihli Belgeler

Şahıs İsimleri

Belge Numaraları

Abdi bin Safa	135
Abdi Çelebi bin Ali ve İbrahim bin el-Hâc Ebubekir	133
Ali bin Hüseyin	152
Ali bin Hüseyin	142
Ali bin Hüseyin	140
İsa Dede bin Mansur	127
Osman bin el-Hâc Ahmed	122
Osman Dede bin Mahmud	137
Ömer Bey bin Abdullah	132
Abdi bin Mahmud	110
Abdi Çavuş	93
Abdurrahman Efendi	87
Abdurrahman Süleyman el kâdi	132

Abdülaziz Ağa bi Asâkir-i Anadolu	89
Abdülgâni bin Ramazan	103
Abdülkerim Bey bin Abdullah	152
Abdülkerim bin Mahmud	140
Ahmed bin el-Hâc Mustafa	99
Ahmed bin Mehmed	124
Ahmed bin Mehmed	152
Ahmed Çelebi bin Mehmed	112
Ahmed bin Mehmed	140
Ahmed bin Mustafa	137
Ahmed bin Ramazan	148
Ahmed bin Şahkulu	143
Ahmed Çelebi bin Mehmed	135
Ahmed Çelebi bin Pervâne Bey	133
Ahmed Çelebi	133
Ahmed Seyyid bin Abdi er-râcih	138
Ayşe bint-i Ali Çelebi	133
Ali Beşe bin Ferhat	100
Ali Bey bin Abdullah	106
Ali bin Mahmud	100
Ali bin Abdullah	100
Ali Bey bin Hüseyin	148
Ali bin Yusuf	104
Ayşe bint- i Nûrullah Bey	103
Bâli Bey bin Ahmed Halife bin Ahmed	100
Bâli bin Ali	137
Balıkçı Ali	151
Bekir bin Ömer	138
Bekir Çelebi bin Mahmud	114
Bektaş bin Selim	152
Bektaş bin Süleyman	140
Bostan Çelebi bin Mehmed	112
Bostancı İbrahim	140
Câbi el-Hâc Ahmed bin Mahmud	106, 107
Canîki Usta Ali	146
Caniklu Ahmed	146
Cemile Hâtun bint-i Bâli	116
Cemile Hâtun bint-i Bâli	117
Cihan bin Abdullah	102
Çeşmeci Mehmed bin Mahmud	120
Dergâh-ı Ali yeniçerilerinden Ferhad Beşe bin Abdullah	138
Dergah-ı âli yeniçeri Bekir Beşe bin el-Hâc Halil	148
Dolapçı Ali	151
el-Hâc Osman	151
el-Hâc Hüseyin bin Mirza	151
el-Hâc Ahmed	151

el-Hâc Bostan bin Selim	152
el-Hâc Halil Pîri	105
el-Hâc Muammer bin el-Hâc Abdurrahman	133
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Muhammed	116
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Muhammed	117
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Mehmed	116
el-Hâc Şaban	151
el-Hâc Ali bin Mahmud	143
el-Hâc Ömer bin Hasan	143
el-Hâc Ahmed bin el-Hâc İlyas	96
el-Hâc Ahmed bin Mehmed	143
el-Hâc Emrullah bin Mehmed	104
el-Hâc Mehmed bin Hamza	113
el-Hâc Mustafa bin Pîr Ahmed	137
Emir Hüseyin	151
Emir Şah bin Mirza	114
Emîru'l-ümerâi'l-kirâm Muhammed Paşa	139
es-Seyyid Ali bin es-Seyyid Mustafa	122
es-Seyyid Cafer Çelebi	115
es-Seyyid Hüseyin bin Emrullah	137
es-Seyyid Mehmed Çelebi bin Mehmed	148
es-Seyyid Mustafa	137
Fahru'l-müderrisîn Mevlâna Ahmed bin Mehmed	110
Fahru'l-müderrisîni'l-kirâm Mevlâna Muhammed Emin Efendi bin Ali	153
Fahru'l-müderrisîn Mevlâna Mehmed Efendi bin Ali	107
Fahru'l-müderrisîn Mevlâna Muhammed Efendi	86,88
Fahru'l-müderrisîn-i kirâm Mevlâna Şâh Mehmed Efendi	97
Fahru'l-müderrisîni'l-kirâm Mevlâna Abdurrahman Efendi	138
Fazlı Çelebi bin Abdurrahman	114
Gözedeli Hacı Ömer	110
Hoca Halime bint-i Abdullah	139
Hoca Abdulkadir bin Mustafa	114
Hacı Bayram oğlu Mehmed Çelebi	106
Hacı İbrahim bin Mustafa	112
Hacı Mustafa bin Ahmed	112
Hacı Sinan	110
Hacı Bostan bin Süleyman	140
Haffaflar taifesi şeyhi Emir Ali bin Hasan	137
Hamza Beşe bin Abdullah	102
Hasan Beşe bin Abdullah	152
Hasan bin Mehmed	150
Hasan bin Yusuf el-Mevlâna	152
Hasan bin Yusuf el-müezzin	140
Hasan Çelebi bin el-Hâc Sinan	130
Hasan Çelebi bin Mehmed	144
Hâssa mi'marlardan Üstad Hazreti Mustafa	121

Hâssa-i harc emîni Pîrî Çavuş bin Mehmed	130
Hızır bin Abdullah	138
Hindustânî Ahmed Çelebi	130
Hüseyin bin Mehmed	152
Hüseyin bin Hasan	135
Hüseyin bin Mürüvvet	146
Hüseyin bin Ali	100
Hüseyin Beşe bin Abdülvahab	136
Hüseyin bin Abdullah	140
Hüseyin bin Ahmed	137
Hüseyin bin Mürüvvet	145
İbrahim bin Abdullah	122
İbrahim Beşe bin Abdullah	152
İbrahim bin Mürüvvet	146
İbrahim bin Mustafa	140
İmam Abdulhâdi bin Hamdi	122
İmam Osman Halife bin Ahmed	114
İmam Mustafa bin Mehmed	155
İslâm bin Mehmed	151
İsmail bin Mehmed	137
İsmail Çelebi bin Muhammed	121
Kadamlü bint-i Muhammed	104
Kadı Mevlâna Hüseyin Efendi	130
Kadri bin Ethem	135
Kâim makam mütevellisi Receb Çelebi bin Pîrî	147
Kara Hacı oğlu Mehmed	140
Kâsım bin Abdullah	152
Kâsım Çavuş	132
Kasım bin Abdullah	140
Kıdvettü'l-müderrişin Mevlâna Ali Efendi	89,90
Kurd Bekir bin Mustafa	133
Kurd Beşe bin Mustafa	134
Kutnîci Ali	120
Lütfi bin Fethullah	110
Lütfi Çelebi bin Abdulkadir	133
Lütfü Beşe bin Yusuf	115
Mahmud Bey	118
Mahmud bin Ferhad	150
Mahzar oğlu Celâl	140
Mehmed bin Mehmed	138
Mehmed Efendi bin Abdurrahman	138
Mehmed bin Ramazan	152
Mehmed Çavuş bin Mustafa	133
Mehmed Efendi bin Hasan	138
Mehmed bin Lütfullah	110
Mehmed bin Mahmud	93

Mehmed Efendi bi Hüssam	112
Mehmed Beşe bin Ali	150
Mehmed Beşe bin Ahmed	148
Mehmed Bey bin Ali	142
Mehmed bin Aydın	151
Mehmed bin Bayram	137
Mehmed bin Hüseyin	148
Mehmed bin Mehmed	137
Mehmed bin Musa	140
Mehmed bin Mustafa	140
Mehmed bin Ramazan	140
Mehmed Çelebi bin Mahmud el-imam	140
Mehmed el Kassamu'l-'askerî	132
Mevlâna Ahmed bin Hamza nâm Müderris	135
Mevlâna Mehmed Efendi el müderris	151
Mevlâna Ahmed bin Süleyman nâm Müderris	135
Mevlâna Ahmed Müderris	135
Mevlâna Mehmed Efendi bin Hasan	112
Mevlâna Sâlih Efendi	91
Mevlâna Ahmed bin İsmail	120
Mimar el-Hâc Ömer bin Hasan	124
Molla Ahmed	134
Muharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin	133
Muhsine bint-i Muhammer	152
Muhsine bint-i Mehmed	140
Musa bin el-Hâc Mehmed	152
Musa bin el-Hâc Mehmed	140
Muslihiddin bin Mehmed	146
Mustafa bin el-Hâc Kâsım	138
Mustafa bin Mehmed el-imam	135
Mustafa bin Hamza	96
Mustafa bin İbrahim	110
Mustafa bin Mehmed	100
Mustafa bin Ramazan	100
Mustafa bin Hızır Mehmed	122
Mustafa Çavuş bin Üveys	111
Mustafa Efendi bin Ali el- müderris	138
Mustafa Bey bin Kara Ali Çavuş	109
Mustafa Bey bin İlyas	112
Mustafa bin Ali	137
Mustafa bin Hasan	137
Mustafa bin İbrahim	140
Mübâşir Hüseyin Çavuş	139
Mültezim Süleyman Çavuş ibn-i Ahmed	136
Mütevelli Mahmud	132
Mütevelli Ahmed Bey	124

Mütevelli Bayezid Ağa bin Hasan	144
Mütevelli İsmail Çelebi bin Muharrem	120
Mütevelli Mahmud Çelebi bin Hüseyin	139
Mütevelli Mustafa Bey	124
Mütevelli es-Seyyid Cafer Çelebi	115
Naib Mevlâna Mustafa bin Hamza	100
Naib Mevlâna Hüseyin bin Mustafa	143
Nurullah Bey	116
Oruç bin Murad	135
Osman bin Yusuf	104
Ömer bin Süleyman	113
Ömer Çavuş bin Mustafa	112
Ömer Dede bin Mustafa	105
Pir Mehmed bin Hasan	134
Pîrî Çavuş bin Mehmed	113
Ramazan Bey bin Abdullah	134
Receb Beşe bin Abdullah	152
Receb bin Abdullah	140
Rıdvan bin Abdullah	138
Saruhan Ali	151
Seyfullah Efendi	87
Seyyid Mûsa	87
Sinan bin Abdullah	152
Sinan bin Abdullah	140
Sitti bint-i Sezâ Çavuş	133
Subaşı Sefer Çavuş bin Hasan	118
Süleyman bin Abdullah	137
Şaban bin Pîri	110
Şaban bin Abdullah	140
Şah Mehmed Efendi	97
Şehir kethüdası olan el-Hâc İbrahim	120
Terzi Üstâd Mustafa bin İbrahim	94
Terzi Hüseyin bin Abdullah	94
Terzi Komyano veled-i Yafto Mihâl	94
Terzi Muslihiddin bin Abdullah	94
Terzi Mustafa bin Sirmet	94
Terzi Üstâd Mustafa bin Ömer	94
Terzi Yorgi veled-i Yani	94
Uğurlu bin el-Hâc Abdullah	147
Yeniçeri Ali Bey bin Abdullah	107
Yiğitbaşı Üstâd el-Hâc Musa bin Mehmed	94
Yusuf Çelebi	155
Yusuf bin Abdullah	110
Yusuf bin Seyfullah	151
Yusuf Çelebi bin Kurd	135
Zamâne bint-i Muharrem	111

İKİNCİ BÖLÜM İDÂRİ BİLGİLER

A. İDÂRİ BİRİM ADLARI İLE İLGİLİ İNDEKSLER

1. Eyâlet İndeksi

Osmanlı Devleti idari teşkilatlanmasında, eyaletler sancaklara (livalara), sancaklar kazalara, kazalar da nahiyelere bölünmüştü.

16. yy.'ın ortalarına değin beylerbeylikler (mir-i miran), idare olunan eyaletler idari teşkilatlanmanın en büyüğüydü. Eyalette adli işleri yürütenler ise mevâli (mevleviyet) ler idi.⁵³

1763 tarihli belgelerde eyalet ismi geçmemiştir. 1605 tarihli belgelerde ise sadece 2 tane eyalet ismi geçmektedir.

Eyalet İsmi	Belge Numarası
Anadolu Vilayeti	136
Vilâyet-i Nahcivan	93

2. Kaza indeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

Eyalet ve sancaklardan sonra gelen diğer idâri birimler ise kazalardır. Voyvoda ve subaşı tarafından da idâre olunan kazaların asıl idarecisi kadılardı.⁵⁴

Osmanlı Devleti'nde kaza teşkilâtı üç bölgeye ayrılmaktaydı: Rumeli, Anadolu, Mısır. Rumeli ve Anadolu'daki teşkilat ve kadılar, kazaskerin idaresi altındaydı.⁵⁵

1763 tarihli belgelerde toplam sekiz tane kazaya rastlanmıştır.

Kaza İsimler	Belge Numarası
Bergama Nahiyesi	75
Bilecik Kazası	69
Bursa Kazası	5, 6, 7, 20, 23, 48, 49

⁵³ Akgündüz, a.g.e, s. 53

⁵⁴ Akgündüz, a.g.e, s. 53

⁵⁵ İpşirli, Mehmet, "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", Osmanlı Devleti Tarihi 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul, 1994, s. 263

Havas-ı Refi'a Kazası	1
İnegöl Kazası	78, 83
Kite Kazası	83
Mudanya Kazası	77, 83
Yenişehir Kazası	83

1014/1605 Tarihli Belgeler

1605 tarihli belgelerde ise iki tane kaza bir tane kasabaya rastlanmıştır.

Kaza İsimleri	Belge Numarası
Bursa Kazası	100, 106, 107, 111, 115, 132, 143, 145, 146, 150
Kite Kazası	124
Canik Kasabası	86

3. Köy İndeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

Belgelerde yer alan köy isimleri bu dönemde bağlı buldukları kazalar da dikkate alınarak listelenmiştir.

Köy İsimleri	Belge Numarası
Bursa Kazası	
1. Barak Fakih	5
2. Dimbos	5
3. Göl	48
4. Hamamlıkızık	20,23
5. Seç (?)	6
6. Kelesan	7,48,49

Bergama Nahiyesi

1. Arablu	75
2. Bilücek	75
3. Gökbaşı(?)	75
4. Ilgunlu	75

5. Kabasalur	75
6. Sofacılar	75
7. Sarıcılar	75
İnegöl Kazası	
Çavuş	78

1014/1605 Tarihli Belgeler

Karye İsimleri	Belge Numarası
Bursa Kazası	
1. Ahi	100
2. İsâbey	106,107
3. Karaman	111
4. Depecik	115
5. Panayır	132
6. Gözede	143
7. Hamamlıkızık	145,146
8. Dürdane	150
Kite Kazası	
Kayapa	124
Canik Kasabası	
Ofturdun	86

4. Mahalle İndeksi

Mahalle birbirini tanıyan, birbirlerinden sorumlu, dayanışma içerisinde olan insanların ikamet ettikleri yerdir.⁵⁶

Mahallelerin yönetiminden 19. yy.'ın ilk yarısına kadar imamlar sorumluydu. İmam mahallenin mescidine yahut camisine padişah beratıyla tayin edilip, kadının mahalle düzeyinde temsilciliğini yapardı.⁵⁷

⁵⁶ Yediyıldız, Asım, "Şer'îye Sicillerine Göre Bursa'nın Sosyo- Ekonomik Yapısı (1656-1658)", **V.D.**, C.23, s. 179

⁵⁷ Ortaylı, İlber, **Osmanlı Toplumunda Aile**, Pan yay., İstanbul, 2001, s. 22

Bursa mahallelerinin sayısı kesin olmamakla birlikte Neşet Köseoğlu'nun eserinde 274⁵⁸, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde ise 200 mahalle ismine rastlanmaktadır.⁵⁹ İncelediğimiz defterde mahkemeye kaydı düşen mahalleler ise toplam 68'dir.

Sınıflandırmaya tâbi tutarak (incelediğimiz defterdeki belgelerde yer alan mahalle isimleriyle sınırlı) incelediğimiz mahalle isimleri şunlardır:

1. **Şeyh, seyyid vb. ünvan alanlar:** Baba Zâkir⁶⁰, Kara Şeyh⁶¹.
2. **Hacı, hoca, molla vb. ünvan alanlar:** Hacılar⁶², Hoca Hasan⁶³, Hoca Mehmed Karamâni⁶⁴, Hacı Baba⁶⁵, Şeker Hoca⁶⁶, Hacı Yakub⁶⁷, Hoca İlyas⁶⁸, Hoca Tayyib⁶⁹, Hacı İskender⁷⁰, Koca Naib⁷¹.
3. **Coğrafi yer ismi alanlar:** Çekirge⁷², Çukur⁷³, Karaağaç⁷⁴, Timurkapu⁷⁵, Maksem-i Gökdere⁷⁶, Meydancık⁷⁷.
4. **Mescit, cami, tekke vb. ünvan alanlar:** Manastır⁷⁸, Kanberler⁷⁹, Kavaklı⁸⁰.
5. **Şahıs ismi alanlar:** Ali Paşa⁸¹, İbrahim Paşa⁸², Bahadır Ağa⁸³, Ahmed Dâi⁸⁴, Azeb Bey⁸⁵, Elvan Bey⁸⁶, Alaaddin Bey⁸⁷, Ahmed Bey⁸⁸, Abdal Mehmed⁸⁹, Reyhan Paşa⁹⁰, İsabey Fenâri⁹¹, Nasuh Paşa⁹².

⁵⁸ Köseoğlu, Neşet, Tarihte Bursa Mahalleleri (XV. ve XVI. yy), Ant Basımevi, Bursa, 1946

⁵⁹ Yediyıldız, a.g.m., s. 179

⁶⁰ B.Ş.S., B-180/ 4a

⁶¹ B.Ş.S., B-180/ 11b

⁶² B.Ş.S., B-180/ 3a, 6b

⁶³ B.Ş.S., B-180/ 3b

⁶⁴ B.Ş.S., B-180/ 6a

⁶⁵ B.Ş.S., B-180/ 8a

⁶⁶ B.Ş.S., B-180/ 9a

⁶⁷ B.Ş.S., B-180/ 12b

⁶⁸ B.Ş.S., B-180/ 12b

⁶⁹ B.Ş.S., B-180/ 31b

⁷⁰ B.Ş.S., B-180/ 31b

⁷¹ B.Ş.S., B-180/ 10a

⁷² B.Ş.S., B-180/ 5b

⁷³ B.Ş.S., B-180/ 8b

⁷⁴ B.Ş.S., B-180/ 5b

⁷⁵ B.Ş.S., B-180/ 8b

⁷⁶ B.Ş.S., B-180/ 2b

⁷⁷ B.Ş.S., B-180/ 7b

⁷⁸ B.Ş.S., B-180/ 11a

⁷⁹ B.Ş.S., B-180/ 5a

⁸⁰ B.Ş.S., B-180/ 31b

⁸¹ B.Ş.S., B-180/ 3b

⁸² B.Ş.S., B-180/ 4a

⁸³ B.Ş.S., B-180/ 5a

⁸⁴ B.Ş.S., B-180/ 5a

6. **Ticâri isim alan:** Veled-i Harîr⁹³.
7. **Etnik menşe'li isimler:** Araplar⁹⁴, Tatarlar⁹⁵, Kuruçeşme⁹⁶ (Yahudiler)
8. **Bursa alındıktan sonra etraftan gelenlerin oturdukları mahalleye verdikleri isimler:** Sivâsiler⁹⁷, Bilecik⁹⁸.
9. **Bursa'ya gelen dervişlerin buldukları yerlere halk onların ismini vermiştir:** Üftâde ve Üftâdi⁹⁹, Zeyniler¹⁰⁰.
10. **Bursa'ya değerli hizmetler yapmış olanların isimleri verilmiştir:** Timurtaş¹⁰¹.
11. **Padişahların yaptırdıkları yapıların ismini taşıyan mahalleler:** Çelebi Sultan Mehmed Han¹⁰², Sultan Murad-ı Sâni¹⁰³.
12. **Bazı mahallelerin adlarında Arapça'nın tesirleri vardır:** Veled-i Habib¹⁰⁴, Veled-i Harrât¹⁰⁵, Veled-i Saray¹⁰⁶, Veled-i Kurd¹⁰⁷, Veled-i Nalband¹⁰⁸, Veled-i Helvâi¹⁰⁹.
13. **Diğer sebepler:** Keles¹¹⁰, Selimzâde¹¹¹.

⁸⁵ B.Ş.S., B-180/ 8a
⁸⁶ B.Ş.S., B-180/ 8a
⁸⁷ B.Ş.S., B-180/ 9a,9b
⁸⁸ B.Ş.S., B-180/ 9b
⁸⁹ B.Ş.S., B-180/ 10a,10b
⁹⁰ B.Ş.S., B-180/ 32b
⁹¹ B.Ş.S., B-180/ 3b
⁹² B.Ş.S., B-180/ 8b
⁹³ B.Ş.S., B-180/ 12a
⁹⁴ B.Ş.S., B-180/ 4a
⁹⁵ B.Ş.S., B-180/ 9a
⁹⁶ B.Ş.S., B-180/ 13a
⁹⁷ B.Ş.S., B-180/ 9b
⁹⁸ B.Ş.S., B-180/ 15b,16a
⁹⁹ B.Ş.S., B-180/ 12a
¹⁰⁰ B.Ş.S., B-180/ 2b
¹⁰¹ B.Ş.S., B-180/ 8a
¹⁰² B.Ş.S., B-180/ 11a
¹⁰³ B.Ş.S., B-180/ 5b
¹⁰⁴ B.Ş.S., B-180/ 6a
¹⁰⁵ B.Ş.S., B-180/ 7a
¹⁰⁶ B.Ş.S., B-180/ 10b
¹⁰⁷ B.Ş.S., B-180/ 32a
¹⁰⁸ B.Ş.S., B-180/ 32b
¹⁰⁹ B.Ş.S., B-180/ 34a
¹¹⁰ B.Ş.S., B-180/ 5b
¹¹¹ B.Ş.S., B-180/ 7b

Adını zikrettiğimiz bu mahallelerin bazılarında gayr-i müslimler yaşamaktaydı. Bunlar: Timurkapu, Kuruçeşme, Karaağaç.

Bu mahalleler arasında en fazla nüfusu olanlar; Çelebi Sultan Mehmed Han, Sultan Murad-ı Sâni, Koca Nâib, Ali Paşa, Reyhan Paşa, Timurtaş, Çukur, Maksem, Abdal Mehmed'dir. Buraların kalabalık olmasındaki temel sebepler ise; Osmanlı padişah ve emirlerinin yaptırmış oldukları dini ve sosyal binaların çevresinde olmaları yahut tarikat mensuplarının bir arada yaşama arzularıdır.¹¹²

Sınıflandırdığımız mahalle isimlerinin indeksi aşağıda yer almaktadır.

1177/1763 Tarihli Belgeler

Mahallenin İsmi	Belge Numarası
1. Abdal Mehmed	42
2. Ahmed Bey	38
3. Ahmed Dâi	15,25
4. Alâüddin Bey	37,38,162
5. Ali Paşa	10,26
6. Araplar	12
7. Azeb Bey	31,56
8. Baba Zakir	11
9. Bahadır Ağa	14,43,57
10. Bilecik	69
11. Çekirge	16
12. Çelebi Sultan Mehmed Han	47
13. Çukur	33
14. Elvan Bey	32
15. Hoca Hasan	9
16. Hoca Mehmed Karamâni	21
17. Hacı Baba	29
18. Hacı İskender	157
19. Hacı Yakub	55
20. Hacılar	7,22
21. Hoca İlyas	56
22. Hoca Tayyib	157
23. İbrahim Paşa	13,51,161
24. İsa Bey Fenari	8
25. Kanberler	15
26. Kara Şeyh	50

¹¹² Ergenç, Özer, XVI. Yüzyılın Sonlarında Bursa, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1979, s. 119

27. Karaağaç	46,51,18
28. Kavaklı	156
29. Keles	18
30. Koca Naib	40,158
31. Kuru Çeşme	58
32. Manastır	47
33. Maksem-i Gökdere	4
34. Meydancık	27
35. Nasuh Paşa	33
36. Reyhan Paşa	160
37. Selimzâde	28
38. Sivâsiler	39
39. Sultan Murad-ı Sâni	17,32
40. Şeker Hoca	36,81,160
41. Tatarlar	35
42. Timurkapu	34,40
43. Timurtaş	30
44. Üftâde	52
45. Veled-i Habib	19,41
46. Veled-i Hariri	53,54
47. Veled-i Harrât	24
48. Veled-i Helvâi	162
49. Veled-i Kurd	159
50. Veled-i Nalband	160,161
51. Veled-i Saray	44
52. Zeyniler	3

1014/1605 Tarihli Belgeler

Defterimizde 1605 tarihli belgelerde yer alan mahalle isimlerini sınıflandıralım.

- Şahıs ismi alan mahalleler** : Umur Bey¹¹³, İbrahim Paşa¹¹⁴, İsabey Fenari¹¹⁵, İskender¹¹⁶, Hazret-i Emir¹¹⁷, Elvan Bey.¹¹⁸
- Şeyh ünvanı alan mahalle** : Şeyh Hamid.¹¹⁹
- Hacı ünvanı alan mahalle** : Hacı İskender.¹²⁰
- Cami ismi alan mahalle**: Karamazak.¹²¹

¹¹³ B.Ş.S., B-180/ 24a

¹¹⁴ B.Ş.S., B-180/ 25a

¹¹⁵ B.Ş.S., B-180/ 26a

¹¹⁶ B.Ş.S., B-180/ 28b

¹¹⁷ B.Ş.S., B-180/ 30a

¹¹⁸ B.Ş.S., B-180/ 27a

¹¹⁹ B.Ş.S., B-180/ 30b

¹²⁰ B.Ş.S., B-180/ 31a

¹²¹ B.Ş.S., B-180/ 30b

5. **Yapı ismi alan mahalle: Saray.**¹²²
6. **Coğrafi yer ismi alan mahalle: Havuz.**¹²³
7. **Derviş ismi alan mahalle: Zeyniler.**¹²⁴
8. **Ticari isim alan mahalle: Atpazarı.**¹²⁵
9. **Diğer sebepler: Narlu**¹²⁶, **Irgandı.**¹²⁷, **Küşderî.**¹²⁸

Sınıflandırdığımız mahalle isimlerinin indeksi aşağıda yer almaktadır.

Mahallenin İsmi	Belge Numarası
1. At pazarı	120,121
2. Elvan Bey	122
3. Hacı İskender	155
4. Havuz	140,142,152
5. Hz. Emir	148
6. Irgandı	133
7. İbrahim Paşa	105
8. İsa Bey Fenari	114
9. İskender	135
10. Karamazak	151
11. Küşterî	133
12. Narlu	153
13. Saray	103
14. Şeyh Hamid	150
15. Umur Bey	100
16. Zeyniler	148

¹²² B.Ş.S., B-180/ 24b

¹²³ B.Ş.S., B-180/ 29b

¹²⁴ B.Ş.S., B-180/ 30a

¹²⁵ B.Ş.S., B-180/ 26b

¹²⁶ B.Ş.S., B-180/ 31a

¹²⁷ B.Ş.S., B-180/ 28a

¹²⁸ B.Ş.S., B-180/ 28a

B. KAMU GÖREVLİLERİ

1. İdari Görevliler ve İndeksi

a. Veziriazam (Sadrazam)

Fatih Kanunnâmesine göre veziriazam devlet ileri gelenlerinin başı ve padişahın mutlak vekili konumundaydı. Bunun işareti olarak kendisine “ Mühr-i Hümayun “ denilen padişahın ismini taşıyan, altından bir mühür verilirdi. Azilleri durumunda bu mühür kendilerinden alınır ve yeni veziriazama verilirdi.¹²⁹

Veziriazamlar padişahın vekili olduklarından devlet idaresinde çok büyük yetkiye sahiptiler. Padişah sefere çıkmadığı zaman “Serdar-ı Ekrem” ünvanı ile ordunun başında sefere giderlerdi. Bunun yanında din ve devlet işleri, saltanat nizamının sağlanması, dava dinleme, şer’i ve örfi hükümleri tatbik, çeşitli cezaların icrası, zulmün bertaraf edilmesi v.s görevlerinden bazılarıdır.¹³⁰ Osmanlı’da ilk veziri azam Çandarlı Hayrettin Paşa’dır.¹³¹

Bir belgede mahkemeye intikal eden bir veraset davasının çözümünde veziriazam davayı dinleme konumundadır. “...Hoca Ümmühan ve Ümmügülsümü ta'yin olunan çavuş-ı mûma ileyh mübâşeretiyle âsitâne-i 'aliyyeme irsâl eyleyesin ki da'vâları vüzerâ-yı 'izâm ve kadî'askerim huzurlarında rü'yet ve ihkâk-ı hak oluna...”¹³² Veziriazamın ismi belgede geçmemektedir.

b. Vezir

Osmanlı Devleti’nde vezirlik makamının kuruluşun beri varlığı bilinmektedir. Başlangıçta 1 tane vezir vardı. I. Murat devrinde bu sayı 2’ye çıkmış bunlardan birine veziriazam denmiştir. Sayıları Yıldırım devrinde 3, II. Murat devrinde 4, Kanuni devrinde 7 ve 1599 yılında ise 23’e çıkmıştır.¹³³ Orhan Bey zamanındaki

¹²⁹ Halaçoğlu, Yusuf, XIV – XVII. Yüzyıllarda Osmanlılar’da Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1998, s.11

¹³⁰ İpşirli, a.g.m, s.164

¹³¹ Halaçoğlu, a.g.e, s.12

¹³² B.Ş.S., B-180/ 20b

¹³³ İpşirli, a.g.m, s.170

Alaaddin Paşa, Ahmet Paşa b. Mahmut, Hacı Paşa ve Sinaneddin Yusuf Paşa Osmanlı'nın ilk vezirlerindendir.¹³⁴

Beraat veya menşur ile tayin olunan vezirlerden, divanda görev yapanlara "kubbe vezirleri", 16. asır sonlarından itibaren vezir rütbesiyle beylerbeyi olarak büyük eyaletlere tayin edilenlere de "hariç vezirleri" denmiştir.¹³⁵

Belgelerde dönemin vezirinin ismi geçmektedir. "...Anadolu vârisi vezirim Hüseyin Paşa..."¹³⁶

c. Kadı

Osmanlılar'da şer'î ve hukûki hükümleri tatbik eden ve devlet emirlerini yerine getiren kişilerdi. İlk defa Osman Gazi döneminde kadılık müessesesi teşekkül etmiştir. Bilecik'in fethinden sonra Tursun Fakih Osmanlı'nın ilk kadısı olarak Karacahisar'a tayin edilmiştir.¹³⁷

Kadıların görev almaları medreseden mezun olup mülazımlık hakkını kazanmalarına bağlıydı. Mülazımlık hakkını kazanan adaylardan Anadolu'da görev almak isteyenler Anadolu Kazaskeri'ne, Rumeli'de görev almak isteyenler Rumeli kazaskerinin "matlab" defterine isimlerini yazdırırlar ve tayin için sıra beklerlerdi. Müderris veya kadıların her türlü tayin, terfi ve azil işlemleri "ruznâme" defterine kaydedilirdi.¹³⁸

Osmanlı'da kadılık kaza kadılıkları ve mevleviyet kadılıkları olarak ikiye ayrılmıştır. Kaza kadılarının görev süresi 20 ay, mevleviyet kadılıklarının görev süresi ise 1 yıldır.¹³⁹ Kadıların görev süreleri yerel halkla yakın ilişki içine girmemeleri için kısa tutulmuştur.¹⁴⁰

Kadıya mahkemede katip, muhızır (mübaşir), tercüman gibi görevliler yardım ederlerdi.¹⁴¹

¹³⁴ Halaçoğlu, a.g.e, s.11

¹³⁵ İpşirli, a.g.m, s.170

¹³⁶ B.Ş.S., B-180/ 16a

¹³⁷ Halaçoğlu, a.g.e, s.124

¹³⁸ İpşirli, a.g.e, s.264

¹³⁹ Akgündüz, a.g.e, s. 69

¹⁴⁰ Ortaylı, a.g.e, s.16

¹⁴¹ Doğru, Halime, XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Görüntüsü, Anadolu Üniversitesi yay., Eskişehir, 1995, s. 204

Kayıtlarda kadı isimlerine rastlamaktayız. “...sâbikan mahrûse-i mezbûre kadısı olan a'lemu'l-'ulemâi'l-kirâm Mevlâna Hüseyin Efendi...”¹⁴², “...Kethüdâzâde Mehmed Sa'id el-Kâdi ...”¹⁴³

d. Naib

Sözlük manası vekil demektir. Naibin, Osmanlı hukukunda iki anlamı vardı. Birincisi, bütün kadılar sultanın vekilleri olduklarından dolayı bunlara “nüvvâb” denilirdi. İkincisi ise, kadıların vekili olan naiblerdir. Kadılar bazen tayin edildikleri görev yerlerine gitmeyip yerlerine karar yetkisi verdikleri naipleri görevlendirirlerdi. Bunlar kaza naipleri, mevali naipleri ve arpalık naipleri diye üçe ayrılırdı.¹⁴⁴

Görev süreleri içinde kadıya yardımcı olan en önemli kişi naiplerdi. Büyük şehirlerde birden fazla kadı naibi bulunurdu. Bunlar kadı'nın vekili olarak uzak yerlere gidip soruşturma yaparlardı.¹⁴⁵

Kayıtlarda, “Mahrûse-i merkûmede nâibü's-şer' olan Mevlâna Mustafa bin Hamza...”¹⁴⁶, “... nâibi olan Mevlâna Hüseyin bin Mustafa...”¹⁴⁷ 'nın ismine rastlanmıştır.

e. Şehir Kethüdası

Askeri sınıf içinde yer alan ve padişah tarafından görevlendirilen şehir yöneticisidir. Şehir kethüdarları devlet ve halk arasında hem ahalinin temsilcisi hem de padişahın emirlerinin reayaya ulaşmasında ve uygulanmasında resmi kişi konumundaydılar. Bunlar eşraf ve ayan denilen şehrin ileri gelen (ulemâ, imam, hatip, şeyh, zengin tüccarlar v.s) kişileri arasından görevlendirilirdi.¹⁴⁸

İncelediğimiz belgelerin birinde “...Maksem mahallesinde şehir kethüdası olan el-Hâc İbrahim...”¹⁴⁹ in adı geçmektedir.

¹⁴² B.Ş.S., B-180/ 27b

¹⁴³ B.Ş.S., B-180/ 3a

¹⁴⁴ Akgündüz, a.g.e, s. 72

¹⁴⁵ Doğru, a.g.e, s. 203

¹⁴⁶ B.Ş.S., B-180/ 24a

¹⁴⁷ B.Ş.S., B-180/ 29b

¹⁴⁸ Ergenç, a.g.t, s.176

¹⁴⁹ B.Ş.S., B-180/ 26b

f. Mültezim

Osmanlı'da XVII. asır sonlarından itibaren devletin nakit para ihtiyacının artması ile birlikte mültezimlerin ortaya çıktığını görmekteyiz.¹⁵⁰ Mültezimler, şehir ve kasabalarda devlet gelirlerini iltizam usulü ile toplayan kişilerdi.¹⁵¹ Devlet mukataayı müzayede (açık artırma) usulü ile satışa çıkarır ve en yüksek parayı veren kişi o mukataanın mültezimi olurdu. Mültezimin kârı ise mukataadan elde edeceği gelirin iltizam bedeli üzerindeki kısmıdır.¹⁵² Devlet mukataaları 1 yıldan 3 yıla kadar mültezimlere verebiliyordu.¹⁵³

Mültezimlerin isimlerine dair tüm bilgiler, mukataa ve mültezim tayinleri konusunda etraflıca ele alındığından burada değinilmemiştir.

g. Çavuş

Çavuşlar, devlet merkezinde görev yapan atlı bir sınıftı. Serbergân-ı Divan-ı Hümayun diye de adlandırılırdı. Osmanlı'nın ilk devirlerinden itibaren varlığını Fatih Kanunnamesi'nden anlıyoruz. Fatih devrinde günde 16 akçe alan bir çavuşbaşı ile ona bağlı 200 çavuşun bulunduğu bilinmektedir.¹⁵⁴

Görevleri arasında beylerbeyi, sancakbeyi gibi üst rütbeli kimselerin cezalandırıldıklarını bildiren haberleri taşıyan ulaklık görevlerinin yanında mahkemelerde hukuk ve ceza davalarında icra memurluğu görevini yürütürlerdi.¹⁵⁵ Bu yönüyle günümüzde icra memurlarının tamamen, emniyet görevleri ve savcının görevini kısmen yerine getirdiklerini söyleyebiliriz.¹⁵⁶

Belgelerin birinde divan-ı hümayun çavuşunun mübaşir tayin edildiğini görüyoruz.¹⁵⁷

¹⁵⁰ Akdağ, Mustafa, Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, Barış yay. , C.2, Ankara, 1999, s.237

¹⁵¹ Pakalın, M. Zeki, Osmanlı Tarih Terimleri ve Devimleri Sözlüğü, C.2, M.E.B yay. , İstanbul, 1983, s.613

¹⁵² Kütükoğlu, Mübahat, " Osmanlı İktisadi Yapısı ", Osmanlı Devleti Tarihi 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul , 1994 , s. 544

¹⁵³ Akdağ, a.g.e, s.238

¹⁵⁴ Akgündüz, a.g.e, s. 73

¹⁵⁵ Doğru, a.g.e, s. 208

¹⁵⁶ Akgündüz, a.g.e, s. 73

¹⁵⁷ B.Ş.S., B-180/ 20b

h. Mübaşir

Osmanlı'da mübaşirler mahkemelerde celp ve tebliğ işlerinde kullanılan memurlardı. Bunun yanında Tanzimat'tan önce devletçe soruşturulması ve gördürülmesi gereken bir işin halledilmesi için de mübaşirler görevlendirilirdi. Devlet mübaşirlere maaş ve yol masrafı vermezdi. Gittikleri görev yerlerinden "mübâşiriye" adı ile para tahsil ederlerdi.¹⁵⁸

Mahkemeye yansıyan bir veraset davasının çözümünde bir mübaşir görevlendirilir. "...divân-ı hümayunum çavuşlarından mübâşir ta'yin olunan kıdvetü'l- emâsil ve'l- akrân ' Abdülcabbar Çavuş..."¹⁵⁹

i. Subaşı

Osmanlılar'da ilk ihdas olunan memuriyetlerden olan subaşılık kurumu, kuruluşun beri varlığını devam ettirmiştir. Osman Gazi Karahisar'ı fethettiği zaman hükümet işlerini oğlu Orhan Bey'e subaşılık görevini de kardeşi Gündüz Bey'e vermiştir.

Subaşılar, sancaklarda ve kazalarda görev alan memurlardı. Sancaklarda, polis amiri ve sancakbeyinin özel ücretli memuru idiler. Kazalarda ve daha küçük merkezlerde ise idare amiri olarak görev yaparlardı.¹⁶⁰ Kazaların asayişini sağlamakla yükümlü olan subaşılar, askeri meselelerde alaybeyi yetkisindeydi. Beylerbeyine bağlı kazalarda inzibat ve askeri idare işlerine tımar subaşı bakardı.¹⁶¹ Sancaklarda ve daha büyük merkezlerde "şehir subaşı" köy ve kasabalarda ise "il subaşı" olarak adlandırılırdı. Subaşılardan, idari ve askeri görevlerinin yanında adli görevleri de vardı. Mahkemelerin kararlarını uygulamak, hapsine kara verilen kişileri hapsedmek, cezai tazminatları tahsil etmek subaşılardan göreviydi.¹⁶²

Belgelerimiz arasında, "Mahrûse-i Burûsa'da subaşı olub zâbit-ı evâbık olan Fahru'l-akran Sefer Çavuş bin Hasan..."¹⁶³ in, Mısır'dan kaçan ve Mudanya'da bir ihbar neticesinde mahkemeye getirilen köleden vakayı rapor etmesini istediğini anlatan bir kayda rastlamaktayız.

¹⁵⁸ Akgündüz, a.g.e, s. 74

¹⁵⁹ B.Ş.S., B-180/ 20b

¹⁶⁰ Doğru, a.g.e, s. 208

¹⁶¹ Halaçoğlu, a.g.e, s. 83

¹⁶² Doğru, a.g.e, s. 208

¹⁶³ B.Ş.S., B-180/ 26b

i. Kazasker

İlmiye teşkilatının en önemli kurumlarından olan kazaskerlik, I. Murat döneminde (1363) te oluşturulmuştur. Bu göreve Bursa kadısı, devrin tanınmış alimi Halil Hayreddin Paşa'yı getirmiştir.

Müessesenin başlıca görevleri, eğitim ve yargı teşkilatının idaresi, ordunun hukuki ihtiyaç ve ihtilaflarının giderilmesi, davaların görülmesidir.

1481'de kazasker sayısı Anadolu ve Rumeli kazaskerliği olmak üzere ikiye çıkartılmıştır. Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin 500 akçenin üzerinde yevmiyeleri, kadı ve müderris tayinlerinden, hediye ve câizelerden oldukça büyük yekün tutan gelirleri vardı. Mâzul olmaları durumunda kendilerine tekaüdiye verilir yahut arpalık tevcih edilirdi. Anadolu kazaskeri, Rumeli kazaskerinden sonra ikinci konumda olmakla birlikte, sorumluluğu altında bulunan toprakların geniş olması hasebiyle geliri çok fazla idi.¹⁶⁴

Belgelerde kazaskeri, veraset davasının çözümünde davayı dinleyen ve medreselere müderris tayin eden konumunda görüyoruz.

*"...Hoca Ümmühan ve Ümmügülsümü ta'yin olunan çavuş mûma ileyh mübâşeretile âsütâne-i 'aliyyeme irsâl eylesin ki da'vâları vüzerâ-yı 'izâm ve kadı'askerim huzurlarında rü'yet ve ihkâk-ı hak oluna..."*¹⁶⁵

Kıdvetü'l-müderrisîn Mevlâna 'Ali Efendi kâmiyâb-ı tahiyât-ı sâfiyât ithâfindan sonra inhâ olunur ki sene erba'a 'aşara ve elf Şevvâli'nin on dördüncü gününden yevmî otuz akçe ve altı ay tevkitiyle mahmiyye-i Burûsa'da 'Ali Paşa Medresesi sana sadaka olduğu Kadı'asker-i sâbık rûznâmesinde mukayyedir. Gerekdir ki ba'de hulûli'l-vakt medrese-i mezbûrede bâd u ifâde ve istifâdeyi küşâde idub ihrâc birle mukayyed olasın ve's-selâm hurrire fi'l-yevmî's-sâbi' min şehri Seyyid-âhir sene hamse 'aşara ve elf

*el-Fakîr 'Abdülaziz Ağa bi 'Asâkir-i Anadolu el ma'mûre"*¹⁶⁶

¹⁶⁴ İpsirli, a.g.e, s. 267,268

¹⁶⁵ B.Ş.S., B-180/ 20b

¹⁶⁶ B.Ş.S., B-180/ 22b

1177/1763 Tarihli Belgeler

İdari Görevlinin Adı	Belge Numarası
Başdefterdar el-Hâc Mehmed Rakım	78
Çavuş Mehmed Sâlih Ağa	75
Fahru'l-küttâb Ali Efendi	32
Fahru'l-küttâb Pembelizâde Ali Efendi	53, 57
Fahru'l-küttâb İshak Efendi	34
Fahru'l-küttâb Sâdık Efendi	23, 26, 27
Fahru'l-küttâb Selim Efendi	22, 44
Fahru'l-küttâb İshak Efendi ibn-i Ahmed Efendi	53
Fahru'l-küttâb Sâdık Efendi bin Hasan Çelebi	19
Fahru'l-küttâb Seyyid Sâdık Efendi	34, 58, 160
Fahru'l-küttâb Tâyeli Ali Efendi zâde	45
Fahru'l-küttâb Ali Efendi	43
Fahru'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi	4,14
Fahru'l-küttâb Seyyid Mehmed Sadık Efendi	12
İstanbul Gümrüğü Emîni es-Seyyid el-Hâc Ahmed	77
Kethüdâzâde Mehmed Saîd el-Kâdi	6
Küttâb Hamza Sâdık Efendi	54
Küttâb Mehmed Selim Efendi	9
Muhzırbaşı Mehmed Ağa	41
Muhzır Davud Çelebi	30
Muhzırbaşı Mehmed Ağa ibn-i Mustafa	42
Muhzırbaşı Mehmed Çelebi	11
Muhzır el-Hâc Ali	52
Muhzırbaşı Mehmed Ağa	31
Muhzırbaşı Mehmed Ağa ibn-i Mustafa	159
Reisü'l-küttâb Şiblîzâde Ali Efendi	6, 7, 9, 12, 19, 22, 23, 26, 32, 34, 41, 42, 43, 44, 45, 53, 54, 57, 58,
Ser muhzıran Mehmed Ağa	26, 34, 43, 44, 45, 49, 52,53,57
Ser muhzıran Süleyman Ağa	33
Ser muhzıran Seyyid Hacı Ali	6
Serlevha Mehmed Çelebi	6
Serlevhâ Çelebi	22
Sertahta Mehmed Çelebi	55
Sertahta Mehmed Çelebi ibn-i Hasan	23
Serküttâb Selim Efendi	27
Tahtabaşı Mehmed Çelebi	7, 12
Umdetü'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi	9
Umdetü'l-küttâb İshak Efendi	58
Umdetü'l-küttâb Selim Efendi	32
Zuhru'l-küttâb Selim Efendi	23
Zübdetü'l-küttâb es- sey yid Mehmed Sâdık Efendi	43

1014/1605 Tarihli Belgeler

İdari Görevlinin Adı	Belge Numarası
Abdülaziz Ağa Asâkir-i Anadolu	89
Ahmed Bey bin Ali en-nüvvâb	95
Dergâh-ı âli yeniçerilerinden Ferhad Beşe bin Abdullah	138
Dergah-ı âli yeniçerisi Bekir Beşe bin el-Hâc Halil	148
el-Hâc Mehmed Muhzırbaşı	110
Emîru'l-ümerâi'l-kirâm Muhammed Paşa	139
Fahru'l-ümerâ-i'l-kirâm Şemseddin Efendi bin İskender	110
Hâssa-i harc Emîni Pîrî Çavuş bin Mehmed	130
İshak Bey bin Abdullah en-nüvvâb	95
Kadı Mevlâna Hüseyin Efendi	130
Kıdvetü'l- kudâti'l-müteşerri'in Abdülvâhid Efendi bin Ahmed	96
Mehmed el Kassamu'l-askerî	132
Merdân Bey bin Abdullah en-nüvvâb	95
Muharrem Efendi bin Mehmed el kâtib	94
Mustafa bin Ahmed vekîl-i harç	106
Mustafa Bey bin Abdullah el-bevvab	140
Mübâşir Hüseyin Çavuş	139
Mültezim Süleyman Çavuş ibn-i Ahmed	136
Naib Mevlâna Mustafa bin Hamza	100
Naib Mevlâna Hüseyin bin Mustafa	143
Piri Çavuş bin Mehmed Hassa-i Haraç	103,104
Subaşı Sefer Çavuş bin Hasan	118
Yeniçeri Ali Bey bin Abdullah	107

2. Dîni Kimlikliler ve İndeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

İmam

Cami ve mescitlerde namaz kıldırarakla vazifeli ve sorumluluk alanı geniş bir meslek gurubudur. Bulunduğu mahallenin her türlü işinden sorumluydu. Bu durum bize imamların dini görevlerinin yanında sosyal alanda da etkin olduğunu göstermektedir. İmam olacak kişilerin iyi bir bilgi düzeyine sahip olmaları gerekirdi.¹⁶⁷

1763 tarihli belgelerde mescit ya da camide imamlık yapanlara vakf-ı menzil tahsis edildiğini görüyoruz. İbrahim Paşa mahallesindeki cami imamlarının kullanımına

¹⁶⁷ Öcalan, H. Basri, Bursa'da Tasavvuf Kültürü (XVII. Yy.), Gaye Kitabevi, Bursa , 2000 , s.194

bir vakf-ı menzil verilirken¹⁶⁸; Bahadır Ağa mahallesindeki mescid-i şerife imam olanlara da burada bulunan vakıf, Çukur Hayat adlı vakf-ı menzili¹⁶⁹ tahsis etmiştir.

Bazen imamların mahkemeye başvurup hak talep ettiği de olmuştur. Bir belgede İbrahim Paşa mahallesi mescidi imamlarına tahsis edilen vakf-ı menzil harab haldedir. Bunun için imam ve oğlunun mahkemeye başvurup vakf-ı menzilin tamirine ne kadar masraf yapılacağını öğrenmek için ehl-i keşif gönderilmesini istemiştir¹⁷⁰

Yine bir başka belgede Bahadır Ağa mahallesi mescid-i şerifindeki imamlara meşrut kılınan Çukur Hayat vakf-ı menziline vakıf mütevellisi haksız yere el koyunca imam Molla Hamza b. İsmail mahkemeye başvurmuştur.¹⁷¹

İmamlar padişah beraatıyla tayin olurlardı. "... 'Abdülkerim mahalle-i mezbûre mescid-i şerifinde bâ berât-ı 'âlişân imam olub ..." ¹⁷²

Müezzin

Cami ve mescit gibi mekanlarda ezan ve kamet okuyan görevlidir.¹⁷³ Müezzinler görev yaptıkları caminin vakfından ücret almaktaydılar. "... Halil Ağa Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazife ile Bazar-ı Milh Câmi'-i şerîfi yevm-i Cum'a'da müezzin olan 'Ali...' ¹⁷⁴

İncelenen belgelerde geçen diğer imam, müezzin v.s dini kimliklilerin isimleri şuhûdu'l-hâl ve sosyal meselelerde geçtiği için değerlendirmeye almadık.

İsimler

Belge Numarası

Davut Kadı imamı zâde el-Hâc İbrahim	56
Derviş bin Sâlih	38
Derviş Abdullah bin Veli	9
Derviş Mehmed Ali bin Süleyman	11
Derviş Mehmed bin Ali	10
el-Hâc Mehmed Emin	38

¹⁶⁸ B.Ş.S., B-180/ 4b

¹⁶⁹ B.Ş.S., B-180/ 13a

¹⁷⁰ B.Ş.S., B-180/ 4b

¹⁷¹ B.Ş.S., B-180/ 13a

¹⁷² B.Ş.S., B-180/ 10b

¹⁷³ Öcalan, a.g.e., s.196

¹⁷⁴ B.Ş.S., B-180/ 14a

el-Hâc Sâlih	31
el-Hâc Abdullah bin el-Hâc Hüseyin	40
el-Hâc Hasan	39
el-Hâc Mehmed bin Süleyman	22
el-Hâc Mehmed Emin bin Sâlih	37
el-Hâc Memiş bin Mehmed Çelebi	11
el-Hâc Abdullah Efendi ibn-i Eyyub Çelebi	162
el-Hâc Ali bin Mustafa	55
el-Hâc Ali bin Mustafa	55
el-Hâc Ebûbekir ...Şerif İbrahim	39
el-Hâc Eyubzâde Mehmed Ağa	161
el-Hâc Mehmed Ağa	58
el-Hâc Mehmed Efendi	32
el-Hâc Mehmed Ali Ağa ibn-i Hüseyin Efendi	36
el-Hâc Ali bin İbrahim	160
el-Hâc Osman bin Ali	43
el-Hâc Osman Efendi ibn-i Hasan	14
el-Hâc Ömer ibn-i Ahmed	47
el-Hâc Abbas	81
el-Hâc Abdulkâdir Efendi ibn-i Mustafa	14
el-Hâc Abdurrahim	58
el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Mehmed	17
el-Hâc Ahmed bin Mehmed bin Abdullah	161
el-Hâc Ahmed Efendi ibn-i Hasan Efendi	13
el-Hâc Ebubekir	37
el-Hâc Halil bin İbrahim	15
el-Hâc İsmail Ağa	83
el-Hâc Mehmed Efendi bin Ahmed Efendi	32
el-Hâc Abbas bin İbrahim bin Mustafa	36
el-Hâc Ebûbekir	38
el-Hâc Eyub Ağa	162
el-Hâc İbrahim bin Abdullah	51
el-Hâc İsmail Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed	39
el-Hâc Mehmed bin el-Hâc Ahmed bin Abdulah	41
es-Seyyid Mustafa Efendi	69
es-Seyyid Ahmed	53
es-Seyyid Ahmed bin Mustafa	26
es-Seyyid Bahaeddin	36
es-Seyyid Mehmed ibn-i es-Seyyid Mehmed	39
es-Seyyid Abdurrahim	161
es-Seyyid Ali	161
es-Seyyid Ali Ağa	158
es-Seyyid Osman bin Ömer	8
es-Seyyid Ahmed	161
es-Seyyid Bahaeddin	81
es-Seyyid el-Hâc İbrahim bin es-Seyyid el-Hâc Halil	42

es-Seyyid Hâfız Hüseyin Efendi	44
es-Seyyid Hasan	76
es-Seyyid Mahmud bin el-Hâc Ebûbekir	44
es-Seyyid Mehmed Emin	81
es-Seyyid Mehmed ibn-i Seyyid Mehmed	53
es-Seyyid Mehmed Râşid Efendi ibn-i es-Seyyid Mehmed Saîd	27
es-Seyyid Mehmed Emin bin es-Seyyid İbrahim	36
es-Seyyid Mustafa	30
es-Seyyid Ali Ağa ibn-i es-Seyyid İsmail	51
es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Ahmed	38
es-Seyyid el-Hâc Mehmed Emin Ağa ibn-i el-Hâc Lütfullah	161
es-Seyyid el-Hâc Ömer Efendi ibn-i es-Seyyid Hasan Ağa	47
es-Seyyid el-Hâc Ahmed bin es-Seyyid Abdülaziz	7
es-Seyyid el-Hâc İsmail Ağa ibn-i Süleyman	12
es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerîf Efendi ibn-i el-Hâc Seyyid İbrahim Efendi	47
es-Seyyid ibn-i el-Hâc İbrahim bin el-Hâc Sâlih	53
es-Seyyid Mehmed bin Seyyid Ali	4
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed	62
es-Seyyid el-Hâc Feyzullah bin Abdülcelil	56
es-Seyyid Şaib bin Mehmed Ağa	159
es-Seyyid Abdülmümin Efendi	14
es-Seyyid Abdülcelil ibn-i es-Seyyid Feyzullah	56
es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Hasan	162
es-Seyyid el-Hâc Halil ibn-i sey yid Mustafa	39
es-Seyyid el-Hâc Mehmed bin Halil	40
es-Seyyid Hacı Mehmed Emin	46
es-Seyyid İbrahim Ağa	47
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed	50
es-Seyyid Nureddin Efendi	21
es-Seyyid Sunullah bin Mehmed	55
es-Seyyid Abdulkadir Molla ibn-i Şerif Efendi	17
es-Seyyid Ahmed Efendi	14
es-Seyyid el-Hâc Muhammed Emin Ağa	159
es-Seyyid Halil Çavuş ibn-i Seyyid İbrahim	8
es-Seyyid Mustafa Ağa	46
es-Seyyid Mustafa bin Mehmed	51
es-Seyyid Mustafa Çavuş ibn-i Seyyid Mehmed	8
Hoca Ümmühan	81
Hacı Halil bin Mehmed	30
Hacı İvazzâde Mehmed Ağa	25
Hacı Latifzâde İbrahim Ağa	21
Hacı Musa Efendi ibn-i Mehmed	13
Hacı oğlu el-Hâc İbrahim	56
Hacı Ahmed bin Ahmed	58
Hacı Himmet	69
Hacı İbrahim bin Halil	160

Hacı Mehmed bin Hamza	58
Hacı Mehmed Oğlu Molla Halil ibn-i el-Hâc Abdullah	39
Hacı Piri oğlu Ahmed	69
Hacı Osman	77
Hacı Eyub Ağa	7
Haremeyn-i Şerifeyn müftisi vekîli es-Seyyid Mehmed Said	78
İmam Ali bin Halil	33
İmam es-Seyyid Halil Efendi ibn-i el-Hâc Hasan	157
İmam Hacı Efendi	32
İmam Molla bin İbrahim	15
İmam Karındaşı oğlu	28
İmam Ali Efendi bin Mustafa	156
İmam Molla Ali	7
İmamzâde Molla Halil	31
Mahkeme müezzini oğlu Molla Abdulah	38
Mahkeme müezzini oğlu Molla Abdullah	37
Mesci karyesi imamı el-Hâc İbrahim Efendi	52
Molla Abdullah	20
Molla Abdullah	39
Molla Ömer bin Hasan	41
Molla Abdullah	162
Molla Ahmed	57
Molla Hamza bin İsmail	57
Molla Hasan	44
Molla Sâlih bin Mustafa	53
Molla Mahmud	13
Molla Ahmed Bin İbrahim	159
Molla Ebubekir	47
Molla Halil	28
Molla İsmail bin Abdullah	33
Molla Mahmud bin Mehmed Bedestâni dellâlî	52
Molla Mehmed bin İbrahim Efendi	161
Molla Muhyiddin	28
Molla Mustafa bin Osman	22
Molla Mustafa bin Süleyman	32,37,38
Molla Süleyman bin Abdullah	156
Molla Abdullah ibn-i eş-Şeyh..... Mehmed Efendi	162
Molla İbrahim bin Süleyman	11
Molla Ömer ibn-i derviş Mehmed	162
Molla Ömer bin Hasan Efendi	41
Müezzin Molla Abdullah bin İbrahim	13
Müezzin Molla Abdullah	20
Müezzin Molla İbrahim bin Abdullah	13
Papas oğlu Vartos	29
Seyyid Ahmed	54
Seyyid Ahmed Efendi	51

Seyyid Bahaeddin	81
Seyyid Hasan ibn-i Mustafa	36
Seyyid Mehmed	54
Seyyid Hüseyin bin Halil	36
Seyyid Mehmed Emin	81
Seyyid Mustafa bin Ali	156
Seyyid Mustafa bin Hacı İbrahim bin Hacı Sâlih	54
Seyyid Sâlih Çelebi ibn-i İbrahim	58
Seyyid Ahmed	77
Seyyid Hacı Hüseyin	77
Seyyid Hüseyin	77
Seyyid Mehmed	77
Seyyid Mehmed bin Süleyman	12
Seyyid Mustafa	77
Seyyid Mehmed Sadık Efendi Hacı Dervişzâde	159
Seyyid Ali Ağa ibn-i Derviş İsmail	36
Seyyid Hasan Efendi ibn-i Sâlih	11
Seyyid Mehmed bin Mehmed	10
Seyyid Musa bin İsmail	10
Seyyid Mustafa Çavuş Asiyyezâde	53
Seyyid Mustafa	36
Seyyid Mustafa Çelebi Çavuş Tubnîzâde	53
Seyyid Sâlih bin Mustafa	31
Soğancızade el-Hâc oğlu es-Seyyid Hacı İbrahim Müezzîn	3
Sofi Mehmed	20
Şeyh Ali Seyyid Ömer bin Mehmed	10
Şeyh Mehmed bin Ali	10

1014/1605 Tarihli Belgeler

İsimler

Belge Numarası

Abdünnebi bin Ali el İmam	93
Ahmed Çelebi bin Bâli el-imam	149
Ali Bey bin Hüseyin eş-Şeyh	121
Ali Çelebi bin Mustafa el imam	112
Bostan bin el-Hâc Hüseyin el- müezzîn	145
Derviş bin Sefer bin Mustafa	151
el-Hâc Bekir bin Şaban	103
el-Hâc İbrahim Mustafa kethüda	100
el-Hâc Ahmed bin Yusuf	110
el-Hâc Hüseyin bin Mirza	151
el-Hâc İbrahim bin Mustafa	138
el-Hâc Nasrullah bin Mehmed	113
el-Hâc Osman	151

el-Hâc Osman bin Muhammed el müezzîn	93
el-Hâc Ahmed	151
el-Hâc Bostan bin Selim	152
el-Hâc Emin bin Şerif	93
el-Hâc Halil Pîri	105
el-Hâc Hamza bin Abdullah	98
el-Hâc İbrahim bin Abdullah	112
el-Hâc Mahmud bin Durmuş	93
el-Hâc Mehmed bin Mustafa	110
el-Hâc Mehmed bin Lütfullâh	93
el-Hâc Mehmed Halil	111
el-Hâc Mehmed	102
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Mehmed	114
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Muhammed	117
el-Hâc Mustafa bin Zülfikâr	93
el-Hâc Nasıreddin bin Mehmed	105
el-Hâc Şaban	151
el-Hâc Ahmed bin el-Hâc İlyas	96
el-Hâc Ahmed bin Mehmed	143
el-Hâc Ali bin Mahmud	143
el-Hâc Emrullah bin Mehmed	104
el-Hâc Hamza bin Abdullah	143
el-Hâc İbrahim bin Mustafa Kethüdâ-i Şehr	113
el-Hâc Mehmed Muhzirbaşı	110
el-Hâc Mehmed bin Hayrüdîdin	133
el-Hâc Mehmed bin Hamza	113
el-Hâc Ömer bin Hasan	143
el-Hâc Receb bin Ahmed	151
es-Seyyid Ali bin es-Seyyid Mustafa	122
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Muhammed	94
es-Seyyid Cafer Çelebi	115
es-Seyyid Hüseyin bin Emrullah	137
es-Seyyid Mehmed bin Mehmed	140
es-Seyyid Mehmed Çelebi bin Mehmed	148
es-Seyyid Mustafa	137
es-Seyyid Seyfullah bin Bostan el-kasab	140
Fahru'l-meşâyihü'l-kirâm eş-Şeyh Mehmed Efendi	139
Fahru's-siyâdetü'l-kirâm Şeyh Ali el imam	107
Fahru's-sadat el-kirâm eş-Şeyh Ali el- imam	153
Hacı Bayram oğlu Mehmed Çelebi	106
Hacı İbrahim bin Mustafa	112
Hacı Mustafa bin Ahmed	112
Hacı Sinan	110
Hacı Ahmed bin Mustafa	148
Hacı Bostan bin Süleyman	140
Hacı Hamza bin Abdullah	138

Hacı Hamza bin Abdullah	104
Hâcı Mustafa bin Pîr Ahmed	137
Halil bin Mehmed el-İmam	145
Hoca Abdulkadir bin Mustafa	114
Hoca Halime bint-i Abdullah	139
İmam Abdulhâdi bin Hamdi	122
İmam Osman Halife bin Ahmed	114
imamı Mustafa bin Mehmed	155
Mehmed Çelebi bin Zeyni el-İmam	121
Mehmed Çelebi bin Mahmud el-imam	140
Muhammed bin el imam	111
Muhiddin Mehmed el-İmam	102
Muslihiddin bin Mehmed el-imam	143
Mustafa bin Mehmed el-imam	135
Mustafa bin Hasan el-imam	149
Ramazan el - müezzin	106

3. İlmîye Gurubu Mensupları ve İndeksi

Müderris

Medrese veya camilerde ders veren kişidir.¹⁷⁵ Müderrisler geniş bir bilgiye sahip olmalı, insani ve ahlaki vasıflar taşımalı, dersi kolayca işleyebilmeliydi.¹⁷⁶

Müderrislerin kendi görevlerinin dışında bir vakfın mütevellilik görevini üstlendikleri olmuştur. Bahadır Ağa mahallesindeki mescid-i şerifin nukud, musakkafat ve arazisine beraatla, müderris el-Hâc Mehmet Efendi ibn-i Hacı Süleyman mütevellî olmuştur.¹⁷⁷

Aynı belgede bu kişiye, mescid-i şerife imam olanlara vakf edilen eve, bağ bahçe ve arazilere haksız yere müdahale etmesinden ötürü dava açılmıştır.

1605’li belgelerde müderrislerin mahkemeye yansıyan yönleri şu şekildedir;

Müderris mahkemede katip olarak da görevlendirilmiştir. Köle diye satılmak istenen bir çocuğun mahkeme tarafından köle olmadığı anlaşılınca satmak isteyen kişi bulununcaya kadar katip Fahu’l-Müderrisîn Mevlana Ahmed Efendi bin Mücerred’e emanet edilmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Hızlı, Mefail, **Bursa Medreseleri’nde Eğitim-Öğretim**, Esra Fakülte Kitabevi, Bursa, 1997,s.42

¹⁷⁶ Hızlı, a.g.e., s. 51

¹⁷⁷ B.Ş.S., B-180/ 13a

¹⁷⁸ B.Ş.S., B-180/ 22b

Müdürrisin görevini icra etmeyerek bir vakfın mütevellilik işlerini yapmaya talip olduğu 1605 tarihli belgelerde de mevcuttur. Zeyneb Hatun evkafına, tevliyet işlerini yürütmek için Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Mevlana Şah Mehmed Efendi ibn-i el merhum Mahmud Efendi atanmıştır.¹⁷⁹

Müdürrisin, mahkemenin ehl-i keşif olarak görevlendirdiği kişiler arasında da yer aldığı görülmektedir. Karamazak mahallesindeki avarızhanelerin sahiplerinden bazıları tekâlifini ödememekte, ödenmesi gerekli vergi diğer hane sahiplerinin üzerine yüklenmektedir. Bu nedenle karye ahali tekâliflerini ödemeyen hanelerin tesbit edilip, üzerlerindeki yükün kalkması için mahkemeden ehl-i keşif gönderilmesini talep etmektedirler. Vakayı rapor etmek için mahkemeden Müdürris Mevlana Muhammed Efendi gönderilir.¹⁸⁰

Kayıtlarda müdürrislere verilen lakaplar dikkat çekmektedir. Kıdvetü'l-müdürrisin,¹⁸¹ Fahru'l-müdürrisin,¹⁸² Faziletmeâb¹⁸³ vs. Bu elkaplar aynı zamanda toplumda müdürrise verilen kıymeti açıkça ifade etmektedir.

Belgelerde müdürrislerin medreseye beraatla tayin edildiklerini görmekteyiz.¹⁸⁴

Bunların dışında müdürrislerin sosyal olaylarda (alım-satım, boşanma, mahkemede şahitlik v.s) etkin oldukları görülmektedir.

1177/1763 Tarihli Belgeler

İsimler :	Belge Numarası
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm el-Hâc Mehmed Efendi	32
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Arpacızâde Ahmed Efendi	160
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Hasan Efendi	159
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm ...Efendi	159
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerif Efendi	50
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Seyyid Mehmed esad Efendi	159
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Arpalızâde Efendi	49
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	7
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Hacı Şerif Mehmed Efendi	7
Fahru'l-müdürrisini'l-kirâm Nizamüddin Efendi	11

¹⁷⁹ B.Ş.S., B-180/ 24a

¹⁸⁰ B.Ş.S., B-180/ 30b

¹⁸¹ B.Ş.S., B-180/ 22b

¹⁸² B.Ş.S., B-180/ 22b

¹⁸³ B.Ş.S., B-180/ 22b

¹⁸⁴ bkz. Müdürris tayinleri

Fahru'l-müderrişini'l-kirâm el-Hâc Mehmed Efendi ibn-i Hacı Süleyman	57
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm el-Hâc Osman Efendi ibn-i Hasan Ağa	22
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm el-Hâc Şerîf Mehmed Efendi ibn-i es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	17
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm es-Seyyid Ahmed Efendi ibn-i es-Seyyid Abdullah Efendi	51
Umdetü'l-müderrişini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrahim Efendi	17
Umdetü'l-müderrişini'l-kirâm Abdullahzâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi	4
Zîde'l-müderrişini'l-kirâm İlyaszâde Sâth Efendi	4

1014/1605 Tarihli Belgeler

Eğitim Görevlisinin İsmi	Belge Numarası
Ahmed Efendi bin Süleyman el-müderriş	153
Fahru'l-müderrişin Mevlâna Receb Çelebi bin Abdülaziz	107
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Abdurrahman Efendi	138
Fahru'l-müderrişin Ahmed Efendi bin Mehmed kâtibu'l-mahkeme	94
Fahru'l-müderrişin Ahmed Efendi bin Süleyman	147
Fahru'l-müderrişin Nurullah Efendi bin Mehmed	96
Fahru'l-müderrişin Mevlâna Ahmed bin Mehmed	110
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Muhammed Emin Efendi bin Ali	153
Fahru'l-müderrişin Mevlâna Mehmed Efendi bin Ali	107
Fahru'l-müderrişin Mevlâna Muhammed Efendi	86,88
Fahru'l-müderrişin-i kirâm Mevlâna Şâh Mehmed Efendi	97
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Abdurrahman Efendi bin Abdullah	138
Fahru'l-ulemâi'l-kirâm Şeyh Mehmed Efendi el müderriş be medrese-i İsâbey	94
Kıdvetü'l-müderrişini'l-kirâm Mevlâna Mehmed Efendi	147
Kıdvetü'l-müderrişin Mevlâna Ali Efendi	89,90
Mevlâna Ahmed bin Hamza nâm Müderriş	135
Mevlâna Mehmed Efendi el müderriş	151
Mevlâna Ahmed bin Süleyman nâm Müderriş	135
Mevlâna Ahmed Müderriş	135
Mustafa Efendi bin Ali el-müderriş	138

C. KAMU GÖREVLİLERİNİN TAYİNLERİ

a. Müezzin Tayini

Müezzinler, padişah tarafından beratla göreve gelirlerdi. Milh (Tuz) Pazarı Camii'nin Cuma müezzini Ali'nin vefat etmesi üzerine yerine es-seyyid Mustafa beratla tayin olmuştur.¹⁸⁵

b. Müteveli Tayini

Mütevelliler vakıf tarafından atanabileceği gibi, kadı tarafından da atanabilmekteydi.¹⁸⁶ Alaaddin Bey ve Veled-i Helvai mahallesindeki evlerini vakf olarak habseden Emetullah bu vakf-ı menzillerine Süleyman Efendi ibn-i Mustafa'yı "*...li-ecli't-tescil müteveli nasb ve ta'yin...*"¹⁸⁷ ediyor.

c. Mültezim Tayini

Hazine mukataalarının iltizama verilerek işletilmesi için iltizam işi istekliler arasında müzayedeye sunulmaktaydı. Devlet hazinesine mukataadan en fazla gelir elde etmeyi kim teklif ederse iltizamı o alıyor ve mültezim oluyordu.¹⁸⁸

Kocaili, Hudâvendigâr, Bolu, Kütahya , Karahisar-ı Sahib, Sultan Öni, Karasi Sancakları'nın kaza ve köylerindeki Müslim ve zimmi kıbtıyan taifesinin eda etmesi gereken mâil-i maktu ve cizyelerini toplamak üzere İbrahim Ağa,¹⁸⁹ bir başka belgede Bursa ihtisabı ve tevabii mukataasına Mustafa Arif Ağa¹⁹⁰; Kite , Mudanya, İnegöl, Yenişehir kazalarına tabi ehl-i hırfet, neccâran ve sairlerinin mimarlık ve su nezaretlerinin iltizamına elhac İsmail Ağa,¹⁹¹ Bursa'nın kaza, nahiyeye ve köylerindeki arusanelerdeki "*...mehterân -ı tabl-ı âlem-i hâssalara kôs hümâyunların hamâliyesi...*" nin iltizamına Molla Mustafa¹⁹², "*...mehterân-ı tabl-ı âlem hâssalara kadîmu'l-eyyamdan beru 'idlerde ve sâir sûr-ı hümâyunlarda kôsler hamâliyesi*

¹⁸⁵ B.Ş.S., B-180/ 14a

¹⁸⁶ Abacı, a.g.e, s.209

¹⁸⁷ B.Ş.S., B-180/ 34a

¹⁸⁸ Akdağ, c. 2 s. 232

¹⁸⁹ B.Ş.S., B-180/ 17a

¹⁹⁰ B.Ş.S., B-180/ 20b

¹⁹¹ B.Ş.S., B-180/ 21a

¹⁹² B.Ş.S., B-180/ 21a

mülhak olmak üzere Burûsa ve me'a kaza ve nâhiyeleri ve civarlarında vâki' nâhiye ve kurrâlarında vâki' olan 'arûsâneler...' in iltizamına Hasan Beşe¹⁹³ tayin olmuştur.

Mültezimlerin mültezimlik yapacakları süre belgelerde bellidir. İbrahim Ağa 1177 senesi ibtidasından, zilhiccesi gayetine¹⁹⁴, Mustafa Arif Ağa 1177 senesi martı evvelinden şubatı gayetine,¹⁹⁵ Molla Mustafa 1177 senesi Martı ibtidasından Şubatı gâyetine¹⁹⁶, Hasan Beşe 1177 senesi Martı ibtidasından Şubatı gâyetine¹⁹⁷, el-Hac İsmail Ağa ise bir yıl¹⁹⁸ mültezimlik yapacaktır.

Molla Mustafa'ya adı geçen yerler “... yüz kırk kuruş ve me'a beş kuruş kapu harcı cem'an yüz kırk beş kuruş...” a , Hasan Beşe'ye ise “...yüz kırk kuruş ...” a iltizam olunmuştur. Diğerlerinin iltizam bedelleri belgelerde yer almamaktadır.

d. Mehterbaşı Tayini

Molla Mustafa¹⁹⁹ ve Hasan Beşe²⁰⁰ Bursa'nın kaza, nahiye ve köylerinin mehterbaşılığına (yine buraların iltizamına) tayin edilmiştir.

Verecekleri iltizam bedelleri de belge de yer almaktadır. Molla Mustafa 145 kuruş, Hasan Beşe ise 140 kuruş verecektir.

Yine aynı belgelerde mültezimlik yapacakları süre açıklanmaktadır. 1177 martı ibtidasından, şubatı gayetine kadar.

e. Müderris Tayini

XVI. yy. da Bursa'da görev alan müderrislerin atamaları Anadolu Kadıaskeri tarafından yapılmaktaydı. Mevlana Muhammed Efendi Sarrafiye medresesine Anadolu Asâkiri Kemaleddin el kâdi,²⁰¹ Mevlana Ali Efendi Ali Paşa medresesine Anadolu

¹⁹³ B.Ş.S., B-180/ 21a

¹⁹⁴ B.Ş.S., B-180/ 17a

¹⁹⁵ B.Ş.S., B-180/ 20b

¹⁹⁶ B.Ş.S., B-180/ 21a

¹⁹⁷ B.Ş.S., B-180/ 21a

¹⁹⁸ B.Ş.S., B-180/ 21a

¹⁹⁹ B.Ş.S., B-180/ 21a

²⁰⁰ B.Ş.S., B-180/ 21a

²⁰¹ B.Ş.S., B-180/ 22b

Asâkiri Abdülaziz Ağa,²⁰² Mevlana Muhammed Efendi Esendiye medresesine Anadolu Asâkiri El kâdi²⁰³ tarafından atanmıştır.

Kadıaskerin atamış olduğu müderris elindeki beratla görev almaktaydı.”...medrese-i mezbûreye varub bâb-ı ifâde ve istifâde küşâde idub berâtın ihrâcı ile ta'ahhüd olasin.”²⁰⁴

Kadıaskerin yanında bulunan ruznâmede yazılı olmayanların müderrislik almaları mümkün değildi.²⁰⁵ Mevlana Ali Efendi'nin Ali Paşa medresesine tayin edildiği önceki kadıaskerin ruznâmesinde kayıtlıdır. “Mahmiyye-i Burûsada Ali Paşa Medresesi sana sadaka olunduğı kadı 'asker-i sâbık rûz nâmesinde mukayyed dir.”²⁰⁶

Müderrislerin atamalarında, terfi ya da yer değiştirmelerinde tevkît adı verilen değişen sürelerde bekleme olayı görülmektedir.²⁰⁷ Bu süre birkaç ayla on yıl arasında değişebiliyordu.²⁰⁸ Mevlana Ali Efendi'ye “..altı ay tevkîtiyle..” Ali Paşa medresesi²⁰⁹, Mevlana Muhammed Efendi'ye “...beş ay tevkît ile..” Esendiye medresesi²¹⁰ sadaka olarak verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda (belgelerde var olan) tüm bilgiler açık bir şekilde yer almaktadır.

²⁰² B.Ş.S., B-180/ 22b

²⁰³ B.Ş.S., B-180/ 22b

²⁰⁴ B.Ş.S., B-180/ 22b

²⁰⁵ Hızlı, a.g.e, s. 53

²⁰⁶ B.Ş.S., B-180/ 22b

²⁰⁷ Hızlı, a.g.e, s. 53

²⁰⁸ Hızlı, a.g.e, s. 57

²⁰⁹ B.Ş.S., B-180/ 22b

²¹⁰ B.Ş.S., B-180/ 22b

Tablo – I Müderris Tayinleri

Müderrisin Adı	Medresenin Adı	Yevmiyesi	Müderrislik Süresi	Başlama Tarihi	Belge Numarası
Mevlâna Muhammed Efendi	Sarrâfiye Medresesi	40 a.	Belirtilmemiş	Zilhiccenin ikinci günü	88
Mevlâna Ali Efendi	Ali Paşa medresesi	30 a.	Altı ay	Şevvâlin on dördüncü günü	89
Mevlâna Muhammed Efendi	Esediyeye medresesi	25 a.	Beş ay	Safer-i azamın yedinci günü	90
Mevlâna Sâlih Efendi	Pazarbaşı Medresesi	20 a.	Belirtilmemiş	Şaban-ı şerîfin on dokuzuncu günü	91

f. İmarete Görevli Tayini

Belgelerin ikisinde adı geçen imaretlere görevli tayin edilmiştir. "...merhum kutbu'l- aktâb es-Seyyid Mehmed en-Neccârî aleyhi'r-rahmetü'l-meliki'l-Bâri 'imâret-i âmiresinde fukara için tabh olunan ta'amdan yevmi iki fodla ve bir kâmil işe mutasarrıf olan Ahmed bin el-Hâc Mustafa fevt olub yeri mahlûl olmağın zikr olunan iki fodla ile bir kâmil iş müteveffâ-yı mezbûrun refikası râfi'atü'l küttâb ... bint-i Abdullah teveccüh olunub yedine temessük virildi"²¹¹

Diğer belgemizde ise "...merhum ve mağfurunleh Sultan Mehmed Han tâbe serâhu hazretlerinin 'imâret-i 'âmiresi fukara için tabh olunan ta'amdan yevmi bir kâmil iş ve dört fodlaya mutasarrıf olan 'İsa Dede bin Masum fevt olmağla yeri mahlûl olub müteveffâ-yı merkûmun sulbi sağır oğlu Hüseyin her vecihle müstehak olmağın zikr olunan iş ve dört fodlasıyla mezbûr Hüseyine tevcih olunub liecli't-temessük ketb olundu olundu."²¹² kaydı yer almaktadır.

İki belgede de tayin sebebi ölüm olarak ifade edilmiştir.

²¹¹ B.Ş.S., B-180/ 24a

²¹² B.Ş.S., B-180/ 27b

İmaretlerde verilen yemekler (fodla) çalışan hizmetlinin ücreti, vazifesiydi.²¹³ Aynı belgelerde görevlilerin yevmiyeleri belirtilmiştir. “.. yevmi iki fodla ve bir kâmil işe...”²¹⁴, “...yevmi bir kâmil iş ve dört fodlaya...”²¹⁵

g. Ehl-i Hibre Tayini

Terziler taifesi, ehl-i hibrelerinden şikayetçidirler. Buna göre hala ehl-i hibreleri olan Bekir sanatında kusur etmekte, farklı kazanç yolları aramakta, arandığı vakit yerinde bulunmamaktadır. Yerine sanatında mahir ve üstad olan el-Hac Musa'nın atanmasını istemektedirler. Bunun neticesinde “...mezbûr elhac Musa taife-i mezkûre üzerine ehl-i hibre nasb ...” olunur.²¹⁶

h. Kaim-i Makam Tayini

Aşağıdaki belgelerde müteveli, mültezim ve imamın (belli bir süre için ve bazı nedenlerden ötürü eski görevlilerince) kaim-i makam olarak tayin edildiğini görüyoruz.

Sultan Murad-ı Sâni evkâfının mütevellisi Bayezid Ağa b. Hasan “...evkâf-ı mezbûrenin üzerine müteveccih olub mahruse-i merkûmede vaki' olan evkâf-ı mezbûrenin umurını zabt ve tasarruf için mezbûr Hasan Çelebiyi...” kendi tarafından “...tevkil ve kaim-i makam nasb...” etmiştir.²¹⁷

Yâve-i keferenin mukataasının mültezimi olan Süleyman Çavuş ibn-i Ahmed Anadolu Vilayeti'nin Kütâhiyye kazasında yaşayan “...Yâve-i keferenin haraç ve ispençe ve çiftbozan rüsûmını vesair bâd-ı heva ve beytûlmalım binonüç zilka'desinin yirminci gününden .. tahvil-i gayetine dek onsekizbin akçeye mezbûr Hüseyin Big'e emanet cihetiyle '...deruhte...”²¹⁸ etmiştir.

²¹³ Akgündüz, İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Osmanlı Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul, 1996, s.354

²¹⁴ B.Ş.S., B-180/ 24a

²¹⁵ B.Ş.S., B-180/ 27b

²¹⁶ B.Ş.S., B-180/ 23b

²¹⁷ B.Ş.S., B-180/ 29b

²¹⁸ B.Ş.S., B-180/ 28b

Hacı İskender Camii mescidi imamı olan Mustafa b. Mehmed'in avarız ve tekalif-i örfiyeyle ilgili bir takım maniler olduğundan bir süre izin alır ve "...yerine Yusuf Çelebi nâm kimesneyi nâib nasb..."²¹⁹ eder.

1. Mütevellî Tayini

Bursa'da merhûme Zeynep Hatun evkâfının tevliyet işlerini yürütmek için "...Fahru'l- müderrisîn-i kirâm zuhru'l-muhakkikîni'l-fihâm Mevlâna şâh Mehmed Efendi ibn el- merhûm Mahmud Efendi tevcîh ve ta'yîn olundu..."²²⁰

Mütevellilerin aldıkları günlük akçe miktarı 1-60 akçe²²¹ arasında değişirken Zeynep Hatun evkafının mütevellisine "...ayda 29 akçe vazife..." tayin edilmiştir.

²¹⁹ B.Ş.S., B-180/ 31a

²²⁰ B.Ş.S., B-180/ 23b

²²¹ Yediyıldız, a.g.m, s.190

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İKTİSÂDİ BİLGİLER

A. VERGİLER HAKKINDA BİLGİLER

a. Mukataalar

Devletin sahip olduğu gelirlerden bir takım harcamalarda bulunan hükümet, gelir gider dengesini korumak, giderlerini finanse etmek için bu tip bir vergilendirme usulüne başvurmuştur.²²²

Mukataa (kesim) adı altında toplanan başlıca gelirler:

1. Büyük şehirlerde her türdeki iktisadi işletmelerden alınan vergiler,
2. Maden işletmeleri,
3. Cerimeler,
4. Ticari tekel maddelerinden sağlanan gelirler,
5. Büyük alışveriş ve zanaat merkezlerinin mukataaları,
6. Kamu topraklarından bir kısmı.

Yukarıda sıralanan maddeler devletin mukataadan elde ettiği gelirlerin başlıcaları olup aynı zamanda en önemli gelir kaynaklarıydı.

Mukataa gelirleri genel itibariyle devlete ait olmakla birlikte;

- Vakıflara tahsis edilen,
- Ulufe karşılığı veya ocaklık olarak verilen,
- Devlet adamlarına has olarak tahsis edilen mukataalar da vardı.²²³

Mukataalar hazine-i âmire tarafından idare olunmaktaydı.²²⁴

Mukataa gelirlerinin işletilmesi üç şekilde gerçekleşmekteydi:

- a. Emanet
- b. İltizam
- c. Malikane²²⁵

²²² Akdağ, a.g.e, s.231

²²³ Tabakoğlu, Ahmet, "Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Malivesi", Dergah yay. , İstanbul, 1985, s.120

²²⁴ Akdağ, a.g.e, s.232

²²⁵ Tabakoğlu, a.g.e, s.122

a. Emanet

Bu tarz bir işletmede devletin görevlendirdiği emin ismini taşıyan bir memur vazifeliydi. Bu kişi yaptığı iş neticesinde devletten maaş veya dirlik alır, kâr veya zarar edilmesinden dolayı da hiçbir sorumluluk yüklenmezdi.²²⁶

b. İltizam

İltizam usulünde mukataa açık arttırmaya çıkarılır, kim daha fazla verirse mukataa ona tevcih edilirdi. Mukataayı iltizamına alan mültezim kefil göstermek zorunda olduğu gibi, ödemesi icab eden bedelin bir kısmını peşin ödeyip kalanını üç taksitte ödemek mecburiyetindeydi.

Mukataaların iltizama verilmesinin temel nedeni hazineye yeterli paranın olmayışı ve ülkenin iktisadi kriz içersinde olmasından dolayındı. Mukataalar iltizama verildiğinde devlet hemen hazinesine girdi sağlayacak, kasasından ayrıca para çıkmayacak bu sayede de daha fazla kâr elde edilmiş olacaktı. Fakat mültezimler daha fazla kâr yapabilmek için reayadan daha fazla vergi toplamaya başlayınca bu yöntem amacından tamamen uzaklaştı.²²⁷

c. Malikane

XVII. yy.'ın sonlarından itibaren iltizam ve emanet yöntemiyle işletilen mukataalar, malikane olarak verilmeye başlandı.²²⁸

Devletin malikane usulü işletme tarzına geçmesindeki temel sebep, devamlı sûrette artan nakit para ihtiyacını, iltizamları ömür boyu hâle getirerek karşılamaya çalışmaktı.²²⁹ Böylece malikaneci kendisine verilen mukataada yatırım yapacak ve üretimin artmasına çalışacaktı. (Bir nevi özelleştirmeye geçiş) Ama malikaneciler işletmelerinin başlarında durmayarak buraları iltizama verince, malikane sistemi de anlamından tamamıyla uzaklaştı. Yine tüm yük reayanın sırtına yüklendi.²³⁰

²²⁶ Tabakoğlu, a.g.e, s.122

²²⁷ Yediyıldız, a.g.m, s.217

²²⁸ Tabakoğlu, a.g.e, s.122

²²⁹ Tabakoğlu, a.g.e, s.129

²³⁰ Tabakoğlu, a.g.e, s.135

Mukataa tarzı işletmenin mahkemeye yansıyan şekli belgelerde aşağıdaki gibi geçmektedir.

Çavuş köyünün “...*mukayyed olan birbuçuk avârizhanesi altmışüç senesi cemadi'l-ulasında mukâta'a kayd ...*” olunmuştur.²³¹

Kocaeli ve Hudâvendigâr ve Bolu ve Kütahya ve Karahisâr-ı Sâhib ve Sultan Önü ve Karasi Sancaklarının kaza ve karyelerinin mültezimi olan İbrahim Ağa'nın toplayacağı mukataa gelirleri “...*cürm ve cinâyet ve yave ve kaçgun ve mâl-ı gâib ve mâl-ı mefkûd ve rüsûm-ı 'arûsâne ve beytü'l- mâl bâd-ı hevâ ve sâir cüz'î ve külli hukuk-ı rüsûmlar...*” dır. Mültezimlik süresi “...*sene-i mezbûre ibtidâsından zi'l- hiccesi gâyetine gelince bir sene tamâmına değin...*” dir.²³² Bu belgede iltizam bedeli belirtilmemiştir.

Bursa'da hassa-i mi'marlık , su nezâreti ve mülhakâtları olan Kite, Mudanya, İnegöl, Yenişehir'in mi'marlık ve nezâretlerinin mültezimi el-Hâc İsmail “...*ehl-i hurfet ve neccâran ve 'amele-i sâireleri ber mu'tâd-ı kadîm ve bi emr-i 'âli rusumât -ı 'avâid-i âdileri...*”²³³ tahsil edecektir. Mültezimlik süresi, “...*1177 senesi Martı evvelinden bir sene tamamına değin...*” dir.

Molla Mustafa “...*mehterân -ı tabl-ı âlem-i hâssalara kôs-i hümâyunların hammâliyyesi olmak üzere nefs-i Burûsa ve me'a kazaları ve nâhiyeleri ve me'a kurâları...*” nin mültezimliğini almıştır. “... *yüz kırk kuruş ve me'a beş kuruş kapu harcı cem'an yüz kırk beş kuruş iltizâm olunub bedel-i iltizâm olan meblâğ-ı mezbûru ber vech-i peşin yedinden olub ahz ve kabz...*” edilmiştir. Mültezimlik süresi de bellidir. “...*1177 senesi Martı ibtidâsından sene-i mezbûre Şubatı gâyetine gelinceye değin...*”²³⁴

Hasan Beşe “...*mehterân-ı tabl-ı âlem hâssalara kadîmu'l-eyyamdan beru 'idlerde ve sâir sûr-u hümâyunlarda kôsler hammâliyyesi mülhâ²³⁵k olmak üzere Burûsa ve me'a kaza ve nâhiyeleri ve civarlarında vâki' nâhiye ve kurâları...*” nin mültezimliğini almıştır. “... *yüz kırk kuruşa iltizâm olunub ve bedel-i iltizâm*

²³¹ B.Ş.S., B/ 180 19a

²³² B.Ş.S., B/ 180 17a

²³³ B.Ş.S., B/ 180 5b

²³⁴ B.Ş.S., B/ 180 21a

²³⁵ B.Ş.S., B/ 180 21a

olan meblâğ-ı mezbûrı ber vech-i peşin yedinden alub ahz ve kabz...” edilmiştir. Mültezimlik süresi bellidir. “...1177 senesi Martı ibtidasından sene-i mezbûre Şubatı gâyetine gelinceye değin...”

Malikane tarzı işletmelere belgelerimizde rastlamaktayız.

Ber vech-i malikane usulüyle tersane-i âmireye mutasarrıf olan Bende-i Ahmed mutasarrıf-ı Şehriyari Sabık bu ocaklıktan olan kürekciyan bedeliyesinin maktumı iltizam olarak vermek istemektedir. 1177 senesinin Muharremi'nin duhulünden itibaren de buranın iltizamının eskiden olduğu gibi toplanmasını talep etmektedir.²³⁶ Mültezimin adı belgede yer almamaktadır.

“...Sultan Murad-ı Sâni tâbe serâhu evkâfından Orta Para mukata'at-ı mâlikâne mutasarrıfları olan iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim cenâb-ı hilâfet me'âbın baş Çukadar Feyzullah ve baş...Çavuş Mehmed Sâlih Ağa...” ile “...Haremeyn-i Şerifeyn ve merkûmân-ı Sultan Murad Han ve Emir Sultan tâbe serâhumâ evkâfından Yörügan mukata'ası Ali ve oğlu Hüseyin'in malikâne uhdelerinde olmağla...”²³⁷ bu kesitler bize Orta Para ve Yörügan mukataasının malikane usulüyle işletildiğini anlatmaktadır.

Aşağıdaki belgede bir iltizam eminin sahip olduğu mukataayı bir seneliğine başka bir şahsa emaneten verdiğini görüyoruz. Fakat iltizam bedeli belli değildir.

Bursa ihtisabı ve tevabii mukataasını hâlâ elinde bulunduran Ahmed burayı “...1177 senesi martı evvelinden sene-i mezkûre şubatı gâyetine değin...” Mustafa Arif Ağa'ya ilzam vermektedir. Mustafa Arif Ağa Bursa ihtisabı ve tevabii mukataasının “...mukata'a-i ihtisab ve bac-ı bazar-ı galle ve tevâbi' mülhakatları sene-i sâbikalarda olageldiği minvâl üzere...”²³⁸ tahsil edecektir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi tüm mukataalar devletin hazinesine gitmiyordu. “...Sultan Murad-ı Sâni tâbe serâhu evkâfından Orta Para mukata'atı...” ile “...Haremeyn-i Şerifeyn ve merkûmân-ı Sultan Murad Han ve Emir Sultan tâbe serâhumâ evkâfından yörügan mukata'a sı...”²³⁹ nı buna örnek verebiliriz.

²³⁶ B.Ş.S., B/ 180 14a

²³⁷ B.Ş.S., B/ 180 17b

²³⁸ B.Ş.S., B/ 180 20b

²³⁹ B.Ş.S., B/ 180 17b

İncelediğimiz kayıtlarda;

- Mukataanın ismi,
- Mültezimlerin isimleri,
- Toplayacakları mukataa gelirleri,
- Mültezimlik süreleri bellidir.

Fakat;

- Mukataanın bir yıllık bedeli yer almamaktadır.(Sadece iki kayıtta yer alıyor.)

1605 tarihli bir belgede adı geçen yerin mukataasını iltizam usulüyle toplamakla görevli olan Süleyman Çavuş'tur. Fakat Süleyman Çavuş sahip olduğu mukataayı belli bir miktar karşılığı , belirlenen süre zarfında işletmek için Hüseyin Beşe'ye emanet olarak vermektedir.

“Vilâyet-i Anadolu'da mahmiyye-i Kütâhiyye kazasında vâki' Yâve-i keferenin haraç ve ispençe ve çiftbozan rüsûmu ve bâd-ı hevâ ve beytûlmâlî mukâta'asına bervech-i iltizâm emini olan Süleyman Çavuş ibn-i Ahmed meclis-i şer'-i şerîfte dergâh-ı âli yeniçerilerinden işbu rafî'u'l-kitab Hüseyin Beşe b. 'Abdülvahab'a emânetim hasebiyle deruhte ittim..” . Süleyman Çavuş buranın iltizamını *“...binonüç zi'l-ka'desinin yirminci gününden ... tahvil-i gayetine...”* değin *“...onsekizbin akçeye mezbûr Hüseyin Big'e...”* emanet etmektedir.²⁴⁰

Başka bir belgede ise Hamamlıkızık karyesinde her sene kırk akçe mukataası olan bir bahçenin beşbin akçeye satılışı yer almaktadır: *“...her sene kırk akçe mukâta'ası olub mülk-ü mevrûsum olan hadîkamı tevâbi'i ve levâhıkıyla müvekkil-i merkûma bey'-i kat'î ile beş bin akçeye bey' idub...”*²⁴¹

Mukataaların idaresini ellerinde tutan emin ya da âmillerin iltizam şartlarına göre taksit taksit yatırdıkları paraları emrolunan yere geçirmekle görevli hazine başınaki vazifelilere Hassa-i Harc Emmini denmekteydi.²⁴²

Belgelerde geçtiği üzere Bursa'da bu dönemin hassa-i harc emini Pîrî Çavuş b. Mehmed'dir.²⁴³ Kayıtlarda hassa-i harc eminiyle birlikte, mukataat nazırı, kabz-ı emval-i miriye terimleri de kullanılmaktadır.²⁴⁴

²⁴⁰ B.Ş.S., B/ 180 28b

²⁴¹ B.Ş.S., B/ 180 30a

²⁴² Akdağ, a.g.e, s.236

b. Vergiler

Teşkilatlanmış bir toplum olan Osmanlı Devleti, işlevlerini yerine getirebilmek için harcama yapmak ve bu harcamaları finanse edecek kaynaklar bulmak mecburiyetindeydi. Tarıma dayalı ekonomisi bu ihtiyaçları karşılarken bununla birlikte diğer alanlarda da gelir kaynaklarına sahipti.²⁴⁵

Osmanlı Devleti halktan bu doğrultuda tekâlif-i şeriyye ve örfiye toplamaktaydı. Fakat XVII. ve XVIII. yy.'larda uzun süren savaşlar neticesinde bu vergiler kafi gelmediğinden yeni tip bir vergi doğdu. Avarız başlığı altında toplanan avarız akçası, nüzul ve sürsat bedeli bunların başlıcalarıydı.²⁴⁶

O halde Osmanlı Devleti'nin gelir kaynakları üç başlık altında toplanabilir:

1. Rüsûm-ı Şeriyye
2. Rüsûm-ı Örfiyye
3. Tekalif-i Divaniyye²⁴⁷

Rüsûm-ı Şeriyye

Tekâlif-i şeriyye diye de söylenegelen bu vergi çeşidinin çerçevesini İslam hukuku belirlemekteydi.²⁴⁸ Öşür, haraç, cizye, bac, resm-i çift, resm-i ağnam hep bu vergi çeşidinin içine girmektedir.²⁴⁹

Rüsûm-ı Örfiyye

Hükümetin üzerine düşen vazifeleri yerine getirebilmesi için reayanın ödeyeceği bedelin vergilendirilmesiydi.²⁵⁰ Tekâlif-i örfiyye de denen bu verginin çerçevesini ise Osmanlı sultanları belirlemekteydi.²⁵¹

²⁴³ B.Ş.S., B/ 180 4a, 27b

²⁴⁴ B.Ş.S., B/ 180 27b

²⁴⁵ Tabakoğlu ,a.g.e, 117

²⁴⁶ Tabakoğlu, a.g.e s. 116

²⁴⁷ Akdağ,a.g.e, s. 189

²⁴⁸ Hızlı, Mefail, " Bursa'da Tekâlif-i Örfiye Uygulamaları (XVIII. yy. İkinci Yarısı) ", U.Ü.İ.F.D., C.10, sy.. 2, s. 28

²⁴⁹ Akdağ ,a.g.e, s. 189

²⁵⁰ Akdağ, a.g.e, s. 190

²⁵¹ Hızlı, a.g.e, s. 27

Sayısı doksanyediye kadar çıkan bu vergi çeşidinin bazıları: Tersane bedeliyyesi, bedel-i mübaşiriyye, huddamiyye, ihzariye, kaydiyye, imdad-ı hazeriyye, müruriyye, tevziat, ianat, semerat, tayyarat vs.²⁵²

Tekâlif-i Divaniyye

Avarız-ı divaniye de denen fevkalade ahval ve bilhassa harb sebebiyle tahsis olunan vergidir. Bu tip olağanüstü harcamaları karşılamak için divan, sefer vergisi adlı vergileri toplamaktaydı.²⁵³ Devletin sefer harcamaları için topladığı bu vergiler; avarız akçası, nüzul bedeli, kürekçi akçesi,²⁵⁴ sürsat bedeli²⁵⁵ gibi vergilerdi.

Yukarıda üç başlık altında topladığımız vergiler 1763 tarihli mahkeme kayıtlarına aşağıda anlatıldığı şekillerde yansımıştır.

Seç köyünün avarıza bağlı olduğu belirtilmektedir. “...Medine-i Münevvere evkâfından sâlifü’z-zikr Seç nâm karye sükkânından olub hâne-i ‘avârıza bağlı hadâyık ve bagâta mutasarrıf...”²⁵⁶ Yine bir belgede Çavuş karyesinin kayıtlı birbuçuk avarızhane* sinin olduğu söylenmektedir. “...karye-i mezbûrun mukayyed olan birbuçuk avarızhanesi...”²⁵⁷

Tekâlif-i örfiyyeye giren vergiler de belgelerimizde sıkça rastladıklarımız arasındadır. Seç köyü sakinleri, “...rusûmât-ı ‘örfiyye...”²⁵⁸ leri; Hudâvendigâr sancağına bağlı kazaların “...1177 senesine mahsûben Hudâvendigâr Sancağından ber mu’tad-ı kadîm tahsil olunagelen yedibinbeşyüz kuruş hazeriyye...”²⁵⁹ leri; “...Koca ili ve Hudâvendigâr ve Bolı ve Kütahya ve Karahisâr-ı Sâhib ve Sultan Öni ve Karasi Sancaklarının kaza ve kurâlarında sâkin ve temekkün müslim ve zimmî kıbtiyân tâifesinin.. serbestiyet üzere vâki’ olan cürm ve cinâyet ve yave

²⁵² Pakalın, a.g.e, C. 3, s.438

²⁵³ Akdağ, a.g.e, s.190

²⁵⁴ Akdağ, a.g.e, s.191

²⁵⁵ Tabakoğlu a.g.e, s.116

²⁵⁶ B.Ş.S., B-180/ 3a

* Avarız, bedel-i nüzul ve benzeri vergiler gerektiğinde dağıtılması için avarızhanelerde tutulurdu. Burada geçen hane kelimesinin evle herhangi bir alakası yoktur. Kasabalar, köyler nüfuslarına, emlak ve arazilerinin miktar ve hasılatlarına göre hane itibar edilir. Mahallî masraflarla sair tekalif ona göre dağıtılırdı. Pakalın, a.g.e, s. 729

²⁵⁷ B.Ş.S., B-180/ 19a

²⁵⁸ B.Ş.S., B-180/ 3a

²⁵⁹ B.Ş.S., B-180/ 14b

ve kaçgun ve mâl-ı gâib ve mâl-ı mefkûd ve rûsûm-u 'arûsâne ve Beytü'l- mâl bâd-ı hevâ ve sâir cüz'î ve külli hukuk-u rûsûmları..."²⁶⁰ belgelerde adları geçen vergilerdendir. Bu vergilerden bazılarını Akdağ örfiyye, Pakalın ise öşriyye içinde zikretmiştir.

Rûsum-u şeriyye başlığı altında isimlendirilen ve incelediğimiz belgelerde adları geçen diğer vergiler ise; resm-i ağnam, resm-i kovan, resm-i bennak,²⁶¹ a'şar-ı şeriyye,²⁶² cizye-i şeriyye,²⁶³ bac-ı bazar-ı galle²⁶⁴ dir.

1763'lü belgelerde konar-göçerlere de değinilmiştir. Osmanlı'nın XVII. ve XVIII. yy. larda konar-göçerlerle ilgili olarak sürdürdüğü siyaseti; onları boş, harap, terk edilmiş yerlere yerleştirerek, boş toprakların tarıma açılması ve şenlendirilmesi, yerleşik halka zarar vermemeleri şeklindeydi.²⁶⁵

Tımarlı reaya statüsüne sahip olan konar-göçerler, yaylak ve kışlaklarının bulunduğu tımar ve vakıf arazisine üretimlerinden toprak sahiplerine vergi ödüyorlardı.²⁶⁶ Verdikleri vergilerin başlıcaları; bennak, mücerred, merâî, ağnam, yaylak, kışlak, arus, yâve, bad-ı heva, öşür, sâlârlık ve boyunduruk idi.²⁶⁷ Elimizdeki belgede "...nefs-i Bergama vesâir nevâhi ve kurâdan sâkin konar ve göçer yörükân tâifesinin kanun ve defter mûcebince lâzım gelen hukuk ve rûsûmları.. resm-i kovan ve cürm-i cinâyet ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve yâve ve resm-i ganem..." olarak geçmektedir.²⁶⁸

Rûsûm-ı şeriyye kapsamına giren vergilerden resm-i tapuya* belgelerimizde rastlıyoruz.²⁶⁹

Sultan Yıldırım Han tâbe serâhu evkâfına câbi olan el-Hâc Ahmed bin Mahmud ölen Hacı Bayram oğlu Mehmed Çelebi'ye ait olan iki kıta mezraanın

²⁶⁰ B.Ş.S., B-180/ 17a

²⁶¹ B.Ş.S., B-180/ 17b, 18a

²⁶² B.Ş.S., B-180/ 3a

²⁶³ B.Ş.S., B-180/ 17a

²⁶⁴ B.Ş.S., B-180/ 20b

²⁶⁵ Tabakoğlu, Ahmet, Türk İktisat Tarihi, Dergah yay., İstanbul, 1998, s.158

²⁶⁶ Tabakoğlu, a.g.e, s.156

²⁶⁷ Halaçoğlu, a.g.e, s.112-113

²⁶⁸ B.Ş.S., B-180/ 18a

* Resm-i tapu: Bina yapılarak veya harman yeri olarak kullanılarak zirai faaliyetin dışında bırakılan miri topraklardan maktu olarak alanırdı. Sonraları bedel-i öşr, mukataa-i zemin veya icare-i zemin denilmiştir. Alâ yerden 50, orta yerden 30,40, aşağı yerden 20 akçe alınırdı. Bkz. Tabakoğlu gerileme s. 54

²⁶⁹ B.Ş.S., B-180/ 25a, 26a

evladı olmadığından kanun üzere tapuya müstehak olduğunu, “...*hâkim-i müvekkî-i kitâb tûba lehu ve hüsn-ü me'ab Efendi hazretleri ma'rifetiyle zikr olunan iki kıt'a mezra'ayı mezbûr 'Ali Bey'e tapuya virup vakf için yedinden iki bin akçe resmi tapusunu ...*” aldığı belgede belirtmektedir.²⁷⁰ Aynı vakfın cabisi aynı kişiye İsa Big köyündeki (aynı sebeplerden ötürü tapuya hak kazanan) “...*bir kıt'a mezra'ayı tapuya virup vakf için beşyüz akçe resm-i tapusunu...*”²⁷¹ alır.

Tapu resmi dışında belgelerde yer alan diğer şeri rüsumlar ise; “..*mahmiyye-i Kütâhiyye kazasında vâki' yâve-i keferenin haraç ve ispençe ve çiftbozan rüsûmu vesair bâd-ı hevâ ve beytûlmâlı...*”²⁷² dir.

Bir kayıтта “...*Hacı İskender mahallesi mescidi imamı olan iş bu râfi'u'l- kitâb Mustafa b. Mehmed nâm kimesnenin mukaddemâ 'avâriz hususuna ve tekâlif-i 'örfiyyeye müte'allık ba'zı 'alâyık ve memâni'i olmak hasebi ile yerine Yusuf Çelebi nâm kimesneyi nâib nasb...*”²⁷³ ettiğine yer verilmiştir. Tekalif-i örfiyyeye ilişkin sıkıntısı nedir bilmiyoruz, fakat bu mesele onun görevini bir süreliğine başkasına devretmesine neden olmuştur.

Son olarak ta 1605 tarihli belgelerde yer alan tekâlif-i divaniyyenin mahkeme kayıtlarına ne şekilde yansıdığına bir göz atalım.

Bir avarızhane olan Karamazak mahallesinin her sene ödemekle yükümlü oldukları tekallifleri ahaliden fakir olanlar ödeyemeyince yük diğerlerinin üzerlerine binmiş sürsat bedeli de eklenince iş içinden çıkılmaz hâle dönüşmüştür. Mahalle ahalisi çaresiz bir halde mahkemeye başvurup kendilerine ait olmayan hanelerin keşf olunmasını, bu sayede bu yükün üzerlerinden kalkmasını istemektedirler.

“...*Karamazak mahallesi ahâlisi ..mahfel-i kazâya gelince takrîr-i meram idub mahalle-i merkûme tarafından vâki' olduğundan gayri her sene tekâlif vâki' olmak ve nice fukaranın her sene olan teklife tahammülü takatleri olmayub âhar mahalleye girub ve ba'zısı dahî vefât eyledükde vârisleri perişan olub hâneleri esasında harâb olub âhar binadan nesne kalmamış iken defterden kır ve nihâd (?) olmamak ile nice yıldan beru zikr olunan hâneleri tekâlifini biz tahammül idub ba'zımız ikişer ve*

²⁷⁰ B.Ş.S., B-180/ 25a

²⁷¹ B.Ş.S., B-180/ 25a

²⁷² B.Ş.S., B-180/ 28b

²⁷³ B.Ş.S., B-180/ 31a

ba'zımız üçer dörder hane tahammül eder idik lâkin bu sene binonüç ve binondört senelerinin teklifi te'âkub idub ve rikâb-ı hümâyun ..şerif itmekle sürsât teklifi dahî vâki' olmağın ikişer üçer dahî ziyâde hane çekenler beher hâne beş altından onbeş yirmibeş altın lâzım gelub tahammüle kat'an takâtimiz kalmamışdır... ”²⁷⁴

Belgelerimizin ikisinde orduculardan bahsedilmektedir. Ordunun ihtiyacını karşılamak için yeterli sayıda esnaf orducu adıyla İstanbul, Edirne, Bursa gibi vilayetlerden seçilir, iaşeleri için ise geriye kalan esnaftan ordu bedeli akçesi alınır.²⁷⁵ Bursa'da Bezzazistan ve Mezaristan kurbunda haffafların orducu olduğu belirtilmiştir. “...ordı virigelen haffafların dükkanları...”²⁷⁶

B. ÜRETİM VE ALIM SATIM BİLGİLERİ

1. Bursa Evleri ve Satışları

Bu dönemde evler için menzil tabiri kullanılmıştır. Fakat menzil olarak adlandırılan bu yapılar bazen küçük normal bir ev, bazen de bir konak olabiliyordu. Yine mahkeme kayıtları menzil tabiriyle sadece taş yapıyı değil, çevresindeki bahçeyi, ağaçları, bahçedeki diğer birimleri de kastetmektedir.²⁷⁷ Zeyniler mahallesinde Mehmed b. Mehmed'e ait menzilin kısımları; bir beyt-i ulvi (üst kat oda), bir sundurma (önü açık çatı altı), bir beyt-i süflî (alt kat oda), bir sofa (odaların açıldığı, aile bireylerinin birlikte oturup sohbet ettiği yemek yedikleri yer), bir boza ocağı, habiye-i mâ-i cari (İki tarafından bir su kanalına bağlı akar su havuzu), ahır, fırın, çardak, zir-i zemin (bodrum kat).²⁷⁸

Bursa'da satışlara konu olan diğer bir menzil tipi de konaklardı. Bunları diğerlerinden ayırt eden özellikleri ise, diğer evlere göre birimlerinin fazla olması

²⁷⁴ B.Ş.S., B-180/ 30b

²⁷⁵ Yediyıldız,a.g.e, s.222

²⁷⁶ B.Ş.S., B-180/ 25b, 29a

²⁷⁷ Yediyıldız, Asım, " 17. Asır Bursa Evleri ", U.Ü.İ.F.D. C.12, sy.1, 2003, s.185,186

²⁷⁸ B.Ş.S., B-180/ 2b

(kasırlar, köşkler, fiskiyeler vs.), ölçülerinin büyük olmasıdır. Yine hamam, fırın, zir-i zemin, mahzen gibi birimler daha çok bu tip yapılarda görülmekteydi.²⁷⁹

Aşağıda yer alan tabloda satışa konu olan evlerin buldukları mahalleleri, evlerin fiziki özelliklerini, alım-satımı yapan kişileri, evlerin fiyatları ve hangi belgede yer aldıkları sıralanıp, yorum yapılacaktır.

Tablo – I Ev Satışları

Mahalle	Evin özellikleri	Satan–Alan	Fiyatı	Tarihi	Belge No
Zeyniler	Bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir baz ocağı ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Mehmed b. Mehmed-Musa b. Yusuf	70 g.	12 Rebiul-evvel 1177	3
Keles	İki beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir sütün hane ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Begos veled-i Kerseç-Aya veled-i Serabyon	300 g.	17 Rebiul-âhir 1177	18
Hoca Mehmed Karamâni	İki beyt-i ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir sofa ve sokak kapusu üzerine dört beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir firun ve bir şirahane ve iki zir-i zemin ve bir baz ocağı ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Nefûhi (?) bint-i Halîse-Begos ve Bedros	1500 g.	20 Rebiul-âhir 1177	21
Veled-i Harrât	Bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir şirahâne ve	Abraham veled-i Mertrus-Bedros	400 g.	Gurre-i Cemâziyel-evvel 1177	24

²⁷⁹ Yediyıldız,a.g.m, s. 188

	bir mahzen ve bir mîr-i mâh ve bir mikdar havlu				
Ahmed Dâi	İki beyt-i ulvî ve bir sundurma ve üç beyt-i süflî ve bir mikdar havlu-yu müstemîl bir bâb mülk-ü menzilin nisf-i şâyi'ı	Turus veled-i Oskan-Martrus veled-i Tafur	150 g.	Selh-i Rebiul-âhir 1177	25
Hacı Baba	Bir beyt-i ulvî ve tahtında bir makara bir beyt-i süflî ve bir baz ocağı ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Karabet veled-i İstefâni-Begos veled-i Agop	220 g.	2 Cemâziyel-evvel 1177	29
Timurtaş	Bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir ahur ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Fatma bint-i Dilâver-Hasan bin İbrahim ibn-i Himmet	150 g.	3 Cemâziyel-evvel 1177	30
Azeb Bey	Bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu-yu müstemîl bir bâb mülk-ü menzilimin nisf-i şâyi'ı	Refret bint-i Beluces - Hırsto veled-i Todori	150 g.	5 Cemâziyel-evvel 1177	31
Alaaddin	Üç beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir köşk ve iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir ahur ve bir sâyelik ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	Hanife bint-i Osman-Ahmed bin Mehmed	240 g.	12 Cemâziyel-evvel 1177	37

Ahmed Bey	Üç beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir ..ve iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir ahur ve bir sayelik ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu	es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Ahmed-Hanife bint-i Osman	480 g.	19 Cemâziyel- evvel 1177	38
Sivasiler	Hâriciyesinde iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir mâ-i cari ve bir mikdar havlu ve dahiliyesinde iki beyt-i 'ulvî ve köşk ve bir köşk odası ve iki beyt-i süflî ve bir matbah ve bir zîr-i zemin ve bir ahur ve bir dönüm mikdarı hadika	Hatice bint-i Süleyman - el-Hâc İsmail Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed	1400 g.	20 Cemâziyel- evvel 1177	39
Abdal Mehmed	İki beyt-i ulvî ve bir beyt-i süflî ve bir mikdar havlu	Ayşe bint-i Halil-es-Seyyid el-Hâc İbrahim bin es-Seyyid el-Hâc Halil	200 g.	25 Cemâziyel- evvel 1177	42
Karaağaç	Bir beyt-i ulvî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir ayazma ve bir firun ve bir mikdar havlu	..bint-i Kirkor-Ohanes veled-i Oseb	200 g.	16 Cemâziyel- evvel 1177	46
Kara Şeyh	Üç beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir ahur ve bir mikdar havlu	Kâfiye bint-i el-Hâc Ali-Şerefnâz bint-i Abdullah	350 g.	5 Cemâziyel- âhir 1177	50
Hacı İskender	Üç beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir mikdar havlu	Behzâde bint-i Aslan veled-i Martros-	330 g.	24 Recebü'l- ferd 1177	157

Veled-i Kurd	Bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve tahtında bir ahur	Artin veled Danyel*-Dudî ibnet-i Avanes	150 g.	selh Recebû'l-ferd 1177	159
Veled-i Kurd	İki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir firun ve bir...ve bir mâi câri ve bir mikdar havlı	Artin veled Danyel-Manok veled Vartani	410 g.	Selh Recebû'l-ferd 1177	159
Veled-i Nalbant	Üç beyt-i ulvî ve bir beyt-i süflî ve bir kiler ve bir ahur ve bir hamam ve bir hamam odası ve bir matbah ve bir mâi câri ve bir mikdar havlu	Yahya, Ümmühâni, Fatma-...bint-i el-Hâc Süleyman ve Fatma bint-i Derviş Hüseyin	600 g.	12 Ramazâni'l-mübârek 1177	161
Kelesan köyü	İki beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir ahur ve bir saman hane ve bir mikdar havluyu müştemil, nisf dönüm mikdârı eşcârî mülk dut hadîkası, 7 evlek mikdârı kûrûmi mülk bağ, 1,5 dönüm mikdârı eşcârî mülk harâbe dut hadîkası	Mevzûne bint-i İbrahim - Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa	220 g.	22 Rebiul-evvel 1177	7
Koca Nâib mahallesi	İki beyt-i ulvî ve bir sundurma ...bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir firun ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil ile ittisâlinde vâki'	Panayot veled-i Yorgaki - Panayot veled-i Kaplan	600 g.	21 Cemâziyel-evvel 1177	40

* Artin veled Danyel "üç beyt-i 'ulvî ve iki sundurma ve bir beyt-i süflâ ve bir firun ve bir ahur ve bir...ve bir mâi câri ve bir mikdar havlu-yu müştemil" özelliklerine sahip evinin bir kısmını Dudî'ya, bir kısmını ise Manok'a aynı gün içinde satıyor.

	nasif-i dönüm mikdârı bir kıt'a dut hadîkası				
Gökdere nâm mahalde - Karaağaç mahallesinde	İki beyt-i ulvî ve bir beyt-i süflî nisf beyt-i ulvî ve nisf-ı mefâze ve bir ahur ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü mukarrer menzil ile Gökdere'deki üç dönüm mikdarı eşcâr-ı mülk bir kıt'a dut hadîkası	Fahru'l- müderrişini'l- kirâm es- Seyyid Ahmed Efendi ibn-i es-Seyyid Abdullah Efendi - Sekbas veled Karabet	265 g.	25 Cemâziyel- evvel 1177	51
Çelebi Sultan Mehmed Han	Beş beyt-i ulvî ve üç sundurma ve bir kiler ve bir matbah ve bir köşk ve ittisâlinde tahmînen iki dönüm mikdârı mülk dut hadîkası ve yine ittisâlinde iki beyt-i süflî ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil	Şerife Saîde bint-i el-Hâc Ahmed Ağa- es- Seyyid el- Hâc Ömer Efendi ibn-i es-Seyyid Hasan Ağa	200 g.	23 Cemâziyel- evvel 1177	47

Tabloda;

- Müslim ve gayri Müslimler arasında bir tane ev satışına rastlanmaktadır.
- Zimmiler arasında onbir, Müslümanlar arasında on, Müslim ve gayri Müslimler arasında bir tane olmak üzere toplam yirmiiki adet ev satışı yer almaktadır.
- Ev fiyatlarının en az 70, en fazla ise 1500 kuruş olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri evin sahip olduğu özellikler olabilir. "...bir beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir baz ocağı ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havlu..."²⁸⁰ özelliklere sahip olan bu ev 70 kuruş; "...iki beyt-i 'ulvi

²⁸⁰ B.Ş.S., B-180/ 3b

ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir sofa ve sokak kapusu üzerine dört beyt-i ulvî ve bir sundurma ve bir firun ve bir şirahane ve iki zîr-i zemin ve bir baz ocağı ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havlu-yu müştemil...²⁸¹ özelliklerine sahip olan bu ev ise 1500 kuruştur.

- Toplam yirmi iki belgenin ondördünde kadınlar da satışlarda yer almaktadır.
- Son dört belgemizde, ev ile birlikte çevresinde yer alan bağ ya da bahçe de satışa konu olduğundan menzil satışları arasında yer almaktadır.

Belgelerde tarik-ı âm ve tarik-ı has tabirleri sıkça yer almakta olup, satılacak evin sınırlarını çizmek için kullanılmaktadır.

Belgelerimizde vakıflara ait arsaların üzerinde bulunan evlerin de sahipleri tarafından satıldığı görülmektedir. “...senede üç kuruş icâre ile ‘arsası mahalle-i mezbûre mescid-i şerîfi şem’ vakfı olub ebniyesi mütevellî-i mezbûr Molla Sâlih’e yüz kuruşa bey’...²⁸² ve “... ‘arsası Esediye vakfından olmağla beher mâh vakf-ı mezbûre onsekiz akçe icâre-i müeccelesi olub binası mülküm olan bir bâb menzilimin binasını Şerîfe Fatma Hâtun’a üçyüz kuruşa ferağ ve tefvîz...” eylemiştir.²⁸³

2. Bağ-Bahçe Satışları ve İpekçilik

Kayıtlı belgelerde satışlara daha ziyade dut ağaçlarından müştemil bahçeler konu olmuştur.* Dut bahçelerinin yoğun olması beraberinde ipekböcekçiliğini geliştirmiş, bu da XVI.yy.’ın ikinci yarısından itibaren Bursa’yı dünyaca ünlü bir ipekli dokuma merkezi haline getirmiştir.²⁸⁴ Bursa’nın ipek ticaretinin merkezi olmasındaki temel etkenlerden biri de şüphesiz İran’dan gelen ipeklerdi.²⁸⁵

²⁸¹ B.Ş.S., B-180/ 6a

²⁸² B.Ş.S., B-180/ 12a

²⁸³ B.Ş.S., B-180/ 12b

* Texier eserinde dere kenarları ile yolların iki tarafını örten dut ağaçlarının yaklaşık yedi cins olduğunu belirtmiştir. Texier, Charles, Bithynia, haz. Raif Kaplanoglu, Avrasya Etnoğrafya yay., İstanbul, 1997

²⁸⁴ Oğuzoğlu, ‘Sicillerdeki Kent Yaşamı, sene 1664’, Bursa Defteri, Sayı 1, Mart, 1999, s.75

²⁸⁵ Ergenç, a.g.t., s. 220

Belgelerin birinde Bursa'ya ipek getirip satan tüccarların varlığından söz edilmektedir. Diyar-ı Acem'den Bursa'ya ipek getirip satan bir tüccar taifesi vardır. Bu tüccar taifesinin önde geleni Ağa Mehmed b. Mahmud'un elinde bulunan ve kendisine ait olmayan bir miktar parayı emin ve mukataat nazırı emanet cihetiyle istemektedir: *"...vilâyet-i Nahcivan'da Kara Burşlu Hacı dostu nâm kimesne mezbûr Ağa Muhammed'in akrabasından olan Şerîf nâm kimesneye elli kuruş karz virub ve yine 'Abdi Çavuş nâm kimesne dahî yediyüz elli kuruş karz virub mezbûr Şerîf dâhi sâlifü'z-zikr cem'an 1800 kuruş ile ipek iştirâ idub merkûm Ağa Muhammed'e teslîm idub bu cânibe fûruht itmek için irsâl eylediğinden merkûmân Hacı dostu ve 'Abdi Çavuş bi emri'l-lâhi te'âlâ vefât idup meblâğ-ı merkûm bi cem'iha beytü'l-mâla 'âbid olmuşdır. Meblâğ-ı merkûmı mezbûr Ağa Muhammed'den emânet hasebiyle taleb iderim..."*²⁸⁶

Belgelerde satışlara konu olan dokuz adet bağ ve bahçe satışının;

- 4 tanesi müslümanlar arasında, (Bu satışlardan biri 1014 tarihlidir.)
- 3 tanesi gayr-i müslimler arasında,
- 2 tanesi ise müslim ve gayr-i müslimler arasında gerçekleşmiştir.

Aşağıdaki tabloda hangi mahallede kaç dönüm bağ ve bahçenin (beraberinde bazen evin) kaç paraya satıldığı ve satışın kimler arasında olduğu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

²⁸⁶ B.Ş.S., B-180/ 23a

Tablo-I Bağ - Bahçe Satışları
1177/1763 – 1014/1605

Bulunduğu mahal	Cinsi ve Dönüm miktarı	Satan- Alan	Fiyatı	Tarih	Belge No
Kelesan köyü	bir bâb mülk-ü menzil, nisf dönüm mikdârı eşcârı mülk dut hadîkası, 7 evlek mikdârı kürûmi mülk bağ, 1,5 dönüm mikdârı eşcârı mülk harâbe dut hadîkası	Mevzûne bint-i İbrahim - Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa	220 g.	22 Rebî'u'l- evvel 1177	7
Kanberler mahallesi	kârzı (?) ile nisfî 31 dönüm mikdârı mülkü dut hadîkamı	el-Hâc Halil bin İbrahim - Mustafa bin İbrahim	170 g.	20 Rebi'u'l- âhir 1177	15
Kuruçay nâm mahalde	2 dönüm mikdârı mülk bir kıt'a dut hadîkası	Ahmed beşe ibn-i Ali - İbrahim bin el-Hâc Hasan	80 g.	20 Cemâziyel- evvel 1177	28
Koca Nâib mahallesi	bir bâb mülk-ü menzili ile ittisâlinde vâki' nasîf-i dönüm mikdârı bir kıt'a dut hadîkası	Panayot veled-i Yorgaki - Panayot veled-i Kıblan	600 g.	21 Cemâziyel- evvel 1177	40
Kırk Kavak nâm mahalde	5 dönüm mikdârı eşcârı mülk dut hadîkası	Mustafa bin İbrahim ve Halil- Vasil veled-i Braşkö	168 g.	21 Cemâziyel- evvel 1177	41
Göl köyü	3 dönüm mikdârı kürûmi mülk bir kıt'a bağ	Barsuz ve Difbe ve Lifrî evlâd ve Ersan - Yorgi veled-i Hristo	70 g.	27 Cemâziyel- evvel 1177	48
Kelesan	2 dönüm	Barsune ve	40 g.	28	49

köyündeki Çiftlik toprağında	mikdârı kûrûmi mülk bir kıt'a bağ	Difbe ve Lifî evlâdı Ersan - Kosto veled- i Kostanti		Cemâziyel- evvel 1177	
Gökdere nâm mahalde - Karaağaç mahallesinde	iki beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflî nısf beyt-i 'ulvî ve nısf-ı mefâze ve bir ahur ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü mukarrer menzil ile Gökdere'deki üç dönüm mikdarı eşcâr-ı mülk bir kıt'a dut hadîkası	Fahru'l- müderrisîni'l- kirâm es-Seyyid Ahmed Efendi ibn-i es-Seyyid Abdullah Efendi - Sekbas veled- i Karabet	265 g.	25 Cemâziyel- evvel 1177	51
Hamamlukızık	Bahçe (dönümü ve ne bahçesi olduğu belirtilmemiş)	Canıklı Ahmed - Hüseyin bin Mürüvvet	5000 a.	16 Zilkade- i şerîf 1014*	146

3. Eşya İndeksi

1177/1763 Tarihli Belgeler

Eşya İsmi	Belge Numarası
1. Anteri	11
2. ..anteri	19
3. Altmışlık	11
4. Altun bilezik	156
5. Altun yüzük	11

* 1014 'lü belgelerde iki bahçe satışından biri Arapça olduğundan değerlendirmeye alamadık. Diğerini de 1177'li belgelerle birlikte aynı tabloda gösterdik.

6. Altun.....	11
7. Bakır	156
8. Bakraç	11
9. Beyaz havlu	11
10. Beyaz buğasi anteri	11
11. Boğça	11
12. Çarşeb	11
13. Çuka	156
14. Çuka ferâce	10
15. Destâr	52
16. Don	11
17. Döşek	11, 19, 26, 52
18. Ferâce	19
19. Gömlek	19
20. Güğüm	11
21. Haleb alacası	52
22. Haleb zincirlisi	156
23. Harîr ve köhne iki çuka karaca ...kürk	11
24. İhram	19, 26
25. İncili kuşak	11, 19
26. İnci.....	11
27. İstanbul zincirlisi altun	11
28. Kapaklı lenger	156
29. Kadife döşek	156
30. Kadife yasdık	11, 26, 156
31. Kahve ibriği	11, 19
32. Kakum kürk	19
33. Kaliçe	11, 19
34. Kapaklı sahan	19, 156
35. Kapaklı lenger	156
36. Kedi kürk	19
37. Keten ipliği	11
38. Kevgir	11
39. Kilim	26, 52
40. Kumaş anteri	156
41. Kumaş yorgan	156
42. Kutni	11
43. Kutni anteri	26
44. Kutni yemeni	11
45. Kuzu kürkü	19
46. Küpe	26
47. Leğen ibriği	19
48. Leğen me'a ibrik	11
49. Lenger	11
50. Makfur fincan	19
51. Makfur kâse	19

52. Mısır hasırı	19
53. Minder	11, 19, 26, 52, 156
54. Münakkaş havlu makrame	19
55. Münakkaş baş yemeni	11
56. Münakkaş uçkur	11
57. Orak yaşmağı	11
58. Örtü makramesi	10
59. Peştamal	10, 11
60. Sağır kazgan	11
61. Sağır tencere	11
62. Sağır tâbe	11
63. Sahan	11, 26, 52
64. Sanduk	156
65. Seccade	11, 156
66. Sim kuşak	19, 26
67. Sim buhurdan	11
68. Simli akreb saat	8
69. Sincap kürk	19
70. Sini	11, 26
71. Şal ceb	156
72. Şâli anteri	8
73. Şam alacası	19
74. Şam alacası mintan	156
75. Şamdan	11
76. Tâbe	26
77. Tas	11
78. Tencere	11, 26, 19, 52, 156
79. Ustuka(?) ta'bir olunur kumaş ceb	156
80. Yağlık	19
81. Yasdık	11, 19, 26, 52
82. Yemenî şilte	19
83. Yemeni yorgan	19
84. Yorgan	11, 26, 52
85. Yorgan çarşebi	11
86. Yük	26
87. Yüz yastığı	11
88. Yüzük	156
89. Zümrüd Küpe	11

1014/1605 Tarihli Belgeler

Eşya İsmi	Belge Numarası
1. Engürüs bıçağı	102
2. Bıçak	138

4. Esnaf İndeksi

Anadolu'da Selçuklular'dan beri sanayi ve iç ticaret kesimleri fütüvvet ve ahilik ilkelerine dayalı olarak esnaf tarafından teşkilatlanmıştır.²⁸⁷

Esnaf, büyük şehirlerdeki açık ve kapalı çarşılarda bulunan dükkanlarda çalışırlardı. Esnaf teşkilatı, üretim faaliyetleri yanında devletle esnaf arasındaki ilişkileri düzenlemekteydi. Ücretlerin belirlenmesi, mal cinslerinin standartlarının ve fiyatlarının tespit edilmesi de yine esnaf birliğine aitti.²⁸⁸

Lonca/hirfet düzeni içinde faaliyet gösteren esnaf sadece dükkan sahibi küçük bir üretici değildi. Temel tüketim maddelerinin üretim yerleri pamuk, ipek, yün, deri, maden gibi hammaddelere dayalı üretim de yapıyorlardı. Ayrıca dellal, canbaz, simsar gibi ticaret düzenleyicileri ile mimar, yapucu, neccar gibi inşaat elemanlarıyla birlikte mekkarî, deveci gibi nakliyeciler de esnaf teşkilatı içinde yer alıyordu.²⁸⁹

Esnaf teşkilatının sivil özelliği şehirlerin dokusuna da etki etmiştir. Bedesten, Hanlar, Kapan Hanı, Uzunçarşısı (sûk) belirli bir alana toplanmıştı.²⁹⁰

Sefer olduğu vakit ordunun ihtiyaç duyduğu esnaf, seferlere katılır, ordugâhta dükkan açıp, askerlerin ihtiyaçlarını karşılardı. Bunlara orducu esnaf; bunlar için esnaf birliğinin sağladığı finansmana da ordu akçesi denilirdi.²⁹¹

Bursa'da Bedesten yakınlarında yer alan haffaflar incelediğimiz kayıtlarda orducu esnaf olarak zikredilmiştir.²⁹²

Esnaf İdarecileri²⁹³

Kadı

Bulduğu bölgedeki esnaf birliklerinin en üst makamıdır. Şeyh başkanlığındaki heyet üyelerini tayin ve azletmek, esnafı denetlemek, şehirdeki esnaf miktarını

²⁸⁷ Tabakoğlu, a.g.e., s. 103

²⁸⁸ Tabakoğlu, a.g.e., s. 105

²⁸⁹ Oğuzoğlu, Yusuf, **Osmanlı Devlet Anlayışı**, Eren yay., İstanbul, 2000, s. 134

²⁹⁰ Oğuzoğlu, a.g.e., s. 134

²⁹¹ Tabakoğlu, a.g.e., s. 295

²⁹² B.Ş.S., B-180/ 25b, 29a

²⁹³ Tabakoğlu, a.g.e., s. 280

ayarlamak, şehre gelen ziraî ürünleri sicile kaydetmek, artanı orduya ya da merkeze sevk etmek başlıca görevlerindedir.

Muhtesip

Piyasada denetim işiyle görevli olanlara denirdi. Çarşıları dolaşır, alınan ve satılan ürünleri kontrol eder, esnafa çalışma ilkelerine uymaması durumunda ceza verirdi.

Şeyh

Esnaf zümresinin başkanıdır. Esnaf arasından seçilir ve esnaf arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar önce şeyh tarafından giderilmeye çalışılırdı.

Nakib

Şeyhin esnaf yanındaki temsilcisidir.

Kethüda (kahya)

Esnafın işlerini takip eden ve toplantılarını idare eden görevlidir.

1763 tarihli bir belgede Mudanya'da Yukarı Çarşı'da yorgancılar kethüdası Hacı Ali'nin ismi geçmektedir.²⁹⁴

Yiğitbaşı

Kethüdanın yardımcısıdır. Esnaf arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde ilk mercidir. Bir kalfa veya ustanın iş sahibi olabilmesi için yiğitbaşının izni gerekmektedir. Esnafa hammadde temin eder, disiplin işlerine bakardı. Bir belgede Mudanya'da Yukarı Çarşı'nın yiğitbaşısı İsmâîl'dir.²⁹⁵

Bir kayıтта derziler taifesi ehl-i hibrelerinden şikayetçi olduklarını mahkemede "*...yiğitbaşuları olan Üstad el-Hâc Musa bin Mehmed...*"²⁹⁶ huzurunda dile getirirler.

Ehl-i vukuf (ehl-i hibre)

Fiyat tesbitinde göret alır, ölçü ve tartı aletlerinin damgalanmasına bakar. Bu görevliye ihtiyarlar²⁹⁷ da denmektedir.

²⁹⁴ B.Ş.S., B-180/ 18b

²⁹⁵ B.Ş.S., B-180/ 18b

²⁹⁶ B.Ş.S., B-180/ 23b

²⁹⁷ Kütükoğlu, a.g.m, s. 609

1177/1763 Tarihli Belgeler

Esnaf İsimleri	Belge Numaraları
Ağaçcı oğlu el-Hâc Mustafa	5
Ağaçcı el-Hâc Mehmed Ağa	51
Alacacı el-Hâc Ahmed	38
Alacacı Hacı Mehmed	37
Arpacı Molla Halil	35
Attâr Molla Mehmed	25
Attâr Molla İsmail Çolak	29
Bakırcı Bedrus	156
Bakırcı el-Hâc İsmail	156
Bakırcı el-Hâc Ahmed bin Osman Efendi	156
Bakırcı Todorus.	29
Bakkal Hasan Çelebi	46
Bakkal Hacı Hasan	28
Bakkal Seyyid	25
Bazirgan Ali Ağa	24
Bakkal Mehmed	25
Baş Çukadar Feyzullah	75
Bazarcı Mustafa Beşe	46
Berber Kalyoncu Aşık oğlu Mustafa	5
Berber Molla Mehmed	156
Berber Himmet	35
Berber Molla Ali bin Ahmed	162
Berber Mehmed	69
Berber Hacı Ali	47
Bezzâz el-Hâc Ali Ağa	158
Bezzâz İbrahim Ağa	158
Bezzâz Molla İshak	18
Bezzâz Toka	18
Boyacı el-Hâc Hüseyin	50
Boyacı oğlu Uzun Salman Alyanak	58
Çukacıoğlu Efna	18
Çukacı Kurak	159
Çukadar Ahmed Ağa	157
Çukadar oğlu Kurak	159
Debbağ el-Hâc Hüseyin ibn-i Ahmed Ağa	58
Demirci İbrahim Beşe	35
Duhâni Molla Ali	5
Duhani Halil Çelebi	15
Fesci el-Hâc Mehmed Sâid	52
Haffâf Ali Efendi	24
Haffaf Osman Ağa	5
Hamamcı oğlu Hristoni	14

Hancı Arab Ali	77
Kalaycı Ali Çelebi	156
Kasab Mehmed Ali oğlu Mustafa	15
Kasab Ali Efendi ibn-i Veli Efendi	24
Kutnîci el-Hâc Ali Ağa	32
Kutnîci Emin Dede	37
Kuyucu Azep el-Hâc Mehmed Sâid	29
Malcı Medres	29
Nalbant Molla Ali bin Ali	46
Nalbant Molla Mehmed	24
Taşçı Boşnak Mustafa Beşe	16
Taşçı es-Seyyid Mustafa	16
Taşçı Hüseyin Beşe	16
Topçu Sâlih Beşe	51
Urgancıel-Hâc Mustafa	39
Yiğitbaşı İsmail	77
Yorgancılar kethüdası Hacı Ali	77
Yorgâni Molla Mustafa	18

1014/1605 Tarihli Belgeler

Esnaf İsimleri	Belge Numaraları
Balıkçı Ali	151
Dolapçı Ali	151
Haffaflar taifesinin şeyhi Emir Ali bin Hasan	137
Hâssa mimarlarından Üstad Hazreti Mustafa	121
Kasap es-Seyyid Seyfullah bin Bostan	140
Kethüda el-Hâc İbrahim Mustafa	100
Kethüda el-Hâc İbrahim bin Mustafa	102
Kethüda el-Hâc İbrahim bin Mustafa	113
Mimar el-Hâc Ömer bin Hasan	124
Şehir kethüdası el-Hâc İbrahim	120
Terzi Üstâd Mustafa bin İbrahim	94
Terzi Hüseyin bin Abdullah	94
Terzi Komyano veled-i Yafto Mihal	94
Terzi Muslihiddin bin Abdullah	94
Terzi Mustafa bin Sirmet	94
Terzi Üstâd Mustafa bin Ömer	94
Terzi Yorgi veled-i Yani	94
Yiğitbaşı Üstad el-Hâc Musa bin Mehmed	94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SOSYAL KONULARLA İLGİLİ BİLGİLER

A.SOSYAL BİNALAR HAKKINDA BİLGİLER

a. Sosyal ve Dini Binalar

1177/1763

Cami ve mescitler

Dini yapıların başında gelen camiler, halkı bir araya getiren, toplayan bir idare merkeziydi. Hem dini hem de sosyal karaktere sahip olan camilerde halk hem ibadetini yapar, hem de mahalleye ait meseleleri görüşürdü.²⁹⁸ Bunun yanısıra camiler insanları ahlaki, dini konularda eğiten, tedrisat veren yerlerdi. “...haftada beş gün Kal'a-i Câmi'-i şerîfnde tedrîs ve senede dört hatm-i şerîf ve Pazar ertesi giceleri Yasin-i şerîf ve sûre-i Mülk tilâvet ...”²⁹⁹ edilmesine dair bu bilgi açıklamayı doğrulamaktadır.

Bursa, çoğu mahallesinde caminin bulunduğu ve yine mahallelerin isimlerinin camilerden esinlenilerek konulduğu bir şehirdi. Bu bağlamda Evliya Çelebi'ye göre 1040, J. Thévenot'a göre ise 200 cami ve mescit bulunmaktaydı.³⁰⁰ İncelediğimiz defterde 1177 tarihli kayıtlarda 3 cami, 2 mescit; 1014'lülerde ise 3 cami, 1 mescit olmak üzere toplam 6 cami ve 3 mescit vardır.

Bazı camiler imam ya da müezzinleriyle birlikte zikredilmiştir. “...İbrahim Paşa mahallesi Câmi'-i şerîfnde imam olan bâis-i hâza'l-kitâb el-Hâc Efendi ibn-i Hasan Efendi...”³⁰¹, “..Bahadır Ağa mahallesindeki mescid-i şerîfde bâ berât-ı 'âlişân imam olan Molla Hamza bin İsmail...”³⁰², “...Bahadır Ağa mahallesi mescid-i şerîfnde bâ berât-ı 'âlişân imam olan 'Abdülkerim bin el-Hâc Mehmed...”

²⁹⁸ Kazıcı,Ziya, İslam Müesseseleri Tarihi, Kayhan yay., İstanbul, 1996 s.227

²⁹⁹ B.Ş.S., B-180/ 34a

³⁰⁰ Yediyıldız,a.g.m, s.178

³⁰¹ B.Ş.S., B-180/ 4a

³⁰² B.Ş.S., B-180/ 13a

³⁰³(Bahadır Ağa mahallesi mescid-i şerifinde farklı tarihlerde imamlık yapmışlardır.) ,
“...Bazar-ı Milh câmi'-i şerîfi yevm-i Cum'a'da müezzin olan 'Ali...” ³⁰⁴

Bir hayır kurumu olan camilerin finansmanını vakıflar karşılamaktaydı. “...Bazar-ı Milh Câmi'-i şerîfi...”, müezzinine ödemesi gereken “...iki akçe vazife...” yi “...Halil Ağa Vakfi...” ndan alıyordu.³⁰⁵

Çarşı

Ticaret kesiminin en önemli öğelerinden biri olan çarşılar, hanlarla birbirinden ayırmak oldukça zordur. Çünkü şehirde ticareti canlı tutan hanlar ve çevresindeki çarşılardı.³⁰⁶

İncelediğimiz belgelerde geçen sük-ı Sultâni (Uzun çarşı) de çeşitli sebeplerle beytül mâle kalmış eşyalar müzayede usulüyle satılmaktadır. Bekar Ali b. Mahmud'un ölümünden sonra varislerine kalan evi, borcu olmasından dolayı “...sük-i sultânide ve mecmu'-ı nâs olan mahallede münâdi lisânıyla müddet-i medîd müzâyede...” ³⁰⁷ olunarak, Mustafa bin Sâlih'e seksen kuruşa satılır.

Han

Bursa'da şehrin merkezini bedesten oluşturmaktaydı. Bedestenin çevresinde ise her birinde belirli malların satıldığı hanlar vardı.

Ticaret merkezine canlılık katan hanlardan sadece birine defterimizde rastladık: Mudanya Hanı. Bu hanın hancısı Arap Ali'dir. Tüccar taifesinden olan Gediz bezi bezirganları İstanbul'a gönderecekleri kirbas ve gedüz denklerini Mudanya iskelesinde hâli hazırda gemi bulunmadığından, Mudanya Hanı'na emanet etmişlerdir. “...kirbâs ve gedüz denkleri Mudanya iskelesine geldikde ba'zı defterlerde müheyyâ sefine bulunmadığından Mudanya'da vâki' hana vaz' ...”³⁰⁸

1177 tarihli belgelerde yer alan dini ve sosyal binaların yoğunluğu aşağıdaki gibidir.

³⁰³ B.Ş.S., B-180/ 10b

³⁰⁴ B.Ş.S., B-180/ 14a

³⁰⁵ B.Ş.S., B-180/ 14a

³⁰⁶ Ergenç, a.g.t, s.29

³⁰⁷ B.Ş.S., B-180/ 6a

³⁰⁸ B.Ş.S., B-180/ 18b

- Cami 3 tane
- Mescid 2 tane
- Çarşı 2 tane
- Han 1 tane

Toplam 8 tane yapı yer almaktadır.

Dini ve sosyal yapılar	Belge Numarası
1. Bahadır Ağa Mescid-i Şerîfi	43, 57
2. Bazar-ı Milh Camii	62
3. İbrahim Paşa mahallesi Cami-i Şerifi	13
4. Kala-i Cami-i Şerifi	162
5. Mudanya Hanı	77
6. Sûk-i Sultâni	20
7. Veled-i Harir mahallesi Mescid-i Şerifi	53, 54
8. Yukarı Çarşı	77

1014/1605

Bu kısımda da dini ve sosyal yapıları mahkemeye yansıyan yönleriyle ele alacağız.

Cami ve mescid

İskender mahallesi mescidine öldürülen Receb'in meyyitini nakletmişlerdir. Burada isimleri geçen Molla Arap, Musalla, Umur Bey camileri ise Receb'in öldürüldüğü yeri tarif etmek için kullanılmıştır.³⁰⁹

Çarşı

Bir yaralama olayının geçtiği yeri anlatmak için kullanılmıştır. "...mahrûse-i Burûsa'da Tavuk Pazarı'nda vâki' Mudanya Hanı kurbunda kendi halinde meşgûl durur iken mezbûr Cihan Bey elinde işbu meclisde mevcûd olan engürüs bıçağı ile üzerime hücum idub arkamda iki kürek mâbeyninde urup beni mecruh itdi..."³¹⁰

³⁰⁹ B.Ş.S., B-180/ 28b

³¹⁰ B.Ş.S., B-180/ 24b

Sûk-ı Sultânî’de müzayede usulüyle bir satış gerçekleşmiştir.”... *fevt olub verâset-i zevcesine münhasır olmağla muhallefâtının rıb’i zevcesine selâse-i erba’i cânibü’l-mâla ‘âid olan Hindustânî Ahmed Çelebi muhallefâtından beytü’l-mâla ‘âid olan selâse-i erba’adan olan sahîhu’l-âlât-ı lâzime ve esbâb-ı mühimmesiyle iki kut’a dizgâh sûk-ı sultânide mecâlis-i tânişde bey’-i men yezîd...*”³¹¹ olup Hasan Çelebi’ye onbeşbin akçeye satılır. Bir başka belgede de yine aynı tarz bir satışa rastlanmaktadır.³¹²

Han

“...ulû’l-emrden bargir cem’ine me’mûr...” olan el-Hâc Ahmed’in , Mustafa b. Hamza’ya ait olan “...mahrûse-i mezbûrede Yeni Han’da olan bir re’s dorı kısrağı...” alıp Mudanya’ya gelen Padişah’a sunduğu anlatılmaktadır.³¹³

Diğer bir han olan Mudanya Hanı’nda ise, bir yaralama olayı vuku bulmuştur.³¹⁴

Medrese

Ders görülen yer anlamına gelip, sıbyan mekteplerinden sonra orta ve yüksek öğrenimin görüldüğü kurumlara denmektedir.

İslam dünyasında, İslam ilimleri cami veya mescidlerin içinde yahut yanında verilmekteydi. İslami ilimlerin zamanla gelişmesi, beraberinde belirli bir düzen içinde verilmesini gerektirmiştir. Bu nedenle yeni binalar inşa edilmeye başlanmıştır.³¹⁵

Bursa’da ilk Osmanlı Padişahları, devletin önde gelen şahsiyetleri ve hayırseverler tarafından XVI. yy. in sonuna kadar 50 civarında medrese açıldı.³¹⁶ Bunlardan defterimizde sadece 4 tanesinin ismi geçmektedir.

Sarrafiye Medresesi: Bu medreseyi Hoca Muslihiddin Mustafa Çelebi b. Hoca Taceddin Tahtakale civarında inşa ettirmiştir. 1493 tarihli vakfiyede belirtildiğine göre ise 1493’te yahut bundan birkaç yıl önce yapılmıştır.³¹⁷ Elimizdeki belgeye göre bu

³¹¹ B.Ş.S., B-180/ 27b

³¹² B.Ş.S., B-180/ 30a

³¹³ B.Ş.S., B-180/ 23b

³¹⁴ B.Ş.S., B-180/ 24b

³¹⁵ Hızlı,a.g.e, s. 8

³¹⁶ Hızlı,a.g.e, s. 11

³¹⁷ Hızlı, a.g.e, s. 142

medrese 1605'te "...*Fahru'l-müderrişin Mevlâna Muhammed Efendi...*" ye "...*yevmî kırk akçe ile sadaka olunmuştur...*"³¹⁸

Ali Paşa Medresesi: Çandarlı Halil Hayreddin'in oğlu Ali Paşa tarafından yaptırılmıştır. Buranın medreseden ziyade zaviye ya da dergah olabileceği sanılmaktadır. 1605'te bu medresenin "...*Kıdvetü'l-müderrişin Mevlâna 'Ali Efendi...*" ye, "...*yevmî otuz akçe ile sadaka olduğu...*" belirtilmiştir.³¹⁹

Esediy Medresesi: Hacı İvaz b. Hacı Bekir b. Arslan yaptırmıştır. Bulduğu yer, Ulucami'nin güneydoğusunda cenaze namazının kılındığı yerdir. Bu nedenle 'Musalla' adını da alan medrese, vakfiyede Esediye adıyla geçmektedir. Medreseye babasının adından ötürü Arslaniye de denmektedir.³²⁰ 1606'da bu medrese, "...*Kıdvetü'l-müderrişin Mevlâna Muhammed Efendi...*" ye, "...*yevmî yigirmibeş akçe ile sadaka buyurulmuştur...*"³²¹

Pazarbaşı Medresesi: Nerede bulunduğu ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. İsminden hareketle Tuz pazarı civarında olduğu sanılmaktadır.³²² 1606'da bu medrese, "...*Fazilet meâb Mevlâna Sâlih Efendi...*" ye, "...*yevmî yirmi akçe ile sadaka olmuştur...*"³²³

İmaret

Medrese talebesinden, yoksul halk ve yolculara değin küçümsenmeyecek hizmetleri olan imaret, sosyal hayatta büyük bir öneme sahiptir.³²⁴

İmaretlerden yemek yeme hakkına fodla hakkı denmekteydi. İmaretlerde verilen yemekler (fodlalar) vazife mahiyetindeydi. Bu vazifeler imarete çalışan hademe için ücretken, fakirler ve talebeler için sadakaydı.³²⁵

Belgelerde, "... *Ahmed bin el-Hâc Mustafa, yevmî iki fodla ve bir kâmil işe merhûm kutbu'l-aktâb es-Seyyid Mehmed en-Neccârî 'aleyhi'r-rahmeti meliki'l-bârî*

³¹⁸ B.Ş.S., B-180/ 22b

³¹⁹ B.Ş.S., B-180/ 22b

³²⁰ Hızlı, a.g.e , s. 35-36

³²¹ B.Ş.S., B-180/ 22b

³²² Hızlı, a.g.e , s. 188

³²³ B.Ş.S., B-180/ 22b

³²⁴ Kazıcı, a.g.e. s.208

³²⁵ Akgündüz, a.g.e , s. 353-354

'imâret-i 'âmiresinde...'³²⁶ ve "... 'Îsâ Dede bin Mansur, yevmî bir kâmil iş ve dört fodlaya merhûm ve mağfûrun leh Sultan Mehmed Han tâbe serâhu Hazretleri'nin 'imâret-i 'âmiresi...' "³²⁷ nde mutasarrıftır.

Diğer bir belgede ise, Bursa'da bakkallar pazarbaşı olan Uğurlu'ya ait imaret-i amireye mühimmat alınması için Yıldırım Han Evkafı'ndan 7000 akçe borç alınmıştır. "...bakkallar bazarbaşı olan Uğurlu bin el-Hâc 'Abdullah muvâcehesinde ikrâr-ı tâm idub bundan akdem merhûm mûma ileyhin 'imâret-i 'âmiresi mühimmâtı için iştirâ olunub beynimizde 'ilm-i şer'î ile ma'lûm olan zehâir bahâsından mezbûr Uğurlu'ya yedibin akçe cânib-i vakfın edâsı..."³²⁸

Hamam

Allah'ın huzurunda ibadet yapabilmek temizlik esasına dayanmaktadır. Bu anlayışın bir sonucu olarak ibadet mahalli olan cami yapılmadan önce hamam yapılıyordu. Bununla birlikte hamamların işlerliğini sağlayabilmek için tedbir olarak vakıflar tesis ediliyordu.³²⁹

Bir belgemizde hamamın kiralandığından bahsedilmiştir. "...Çifte Hamam'ın müste'ciri el-Hâc Halil Pîri meclis-i şer'de işbu râfi'u'l-kitâb 'Ömer Dede bin Mustafa muvâcehesinde ikrâr-ı tâm idub zikr olunan hamamı ücret-i mu'ayyene ve müddet-i ma'lûme ile mütevellî-i vakfdan isti'câr idub hâliya târih-i kitâbdan üç sene tamamına varınca yevmî sekizer akçe ücret ile mezbûr 'Ömer Dede'ye îcâr itdim..." Aynı belgede hamamın bağlı bulunduğu vakfın İbrahim Paşa Vakfı olduğu da belirtilmiştir.³³⁰

Belgelerde hamam tamiri de yer almaktadır. "...At Bazarı mahalesinde vâki' Cennet Hamamı'nın Gökdere Suyu'ndan câri olan suyun mecrâsı harâb olub ta'mîr ve meremmete ..." ³³¹ ve "...Cennet Hamamı'nın ba'zı mevâzî'i harâbe olub ta'mîr ve meremmete ..." ³³² şiddetli bir şekilde ihtiyacı olduğu, bu nedenle mahkemeden keşif

³²⁶ B.Ş.S., B-180/ 24a

³²⁷ B.Ş.S., B-180/ 27b

³²⁸ B.Ş.S., B-180/ 30a

³²⁹ Kazıcı, a.g.e., s. 216

³³⁰ B.Ş.S., B-180/ 25a

³³¹ B.Ş.S., B-180/ 26b

³³² B.Ş.S., B-180/ 26,27a

heyetinin hamam üzerine gönderilmesi istendiği belgede açıkça görülmektedir. Cennet Hamamı'nın Hazreti Emir Evkâfi'na bağlı olduğu belgelerde belirtilmiştir.

“... *Eski Galle Pazarı Hamamı*...”³³³ ise bir yaralama olayının yaşandığı yeri anlatmak için kullanılmıştır.

Kale

Bursa kalesi mahallelerinden Saray mahallesi zikredilmiştir. “...*Burûsa kal'ası mahallâtından Saray mahallesi*...”³³⁴

1605 tarihli belgelerde yer alan dini ve sosyal binaların yoğunluğu aşağıdaki gibidir.

- Medrese 4 tane
- Cami 3 tane
- Hamam 3 tane
- İmaret 3 tane
- Han 2 tane
- Pazar-çarşı 2 tane
- Mescid 1 tane
- Kale 1 tane

Toplam 19 tane yapı yer almaktadır.

Dini ve sosyal yapılar

Belge Numarası

1. Ali Paşa Medresesi	89
2. Bursa Kalesi	103
3. Cennet Hamamı	120, 121
4. Çifte Hamam	105
5. Eseydiye Medresesi	90
6. Eski Galle Pazarı Hamamı	138
7. es-Seyyid Mehmed en neccârî imâreti	99
8. İskender mahallesi mescidi	135
9. Molla Arap Camii	135
10. Mudanya Hanı	102
11. Musalla Camii	135
12. Pazarbaşı Medresesi	91
13. Sarrafiye Medresesi	88

³³³ B.Ş.S., B-180/ 29a

³³⁴ B.Ş.S., B-180/ 24b

14. Sûk-ı Sultâni	130, 147
15. Sultan Mehmed Han Hazretleri İmâreti	127
16. Tavuk Pazarı	102
17. Uğurlu bin el-Hâc Abdullah İmâreti	147
18. Umur Bey Camii	135
19. Yeni Han	96

b. Vakıflar ve Vakıf Görevlileri

Vakıf, kişinin sahip olduğu malı Allah'ın mülkünde olmak üzere insanların yararlanması için ferdi mülkiyet sahasından çıkarmasıdır. Kişinin vakfedeceği mal ya taşınır yahut taşınmaz mallar olacaktır. Ama burada asıl vakf (akar) yerine geçen taşınmaz mallardır. Han, hamam, zirâi topraklar..vs.³³⁵ İşte vakıflar, saydığımız bu taşınmazlardan elde ettiği geliri hayır kurumlarına ulaştırmada köprü görevini görmektedir

XVIII. yy.da vakıf kurucularının %80-90'ı askeri zümre, %10-20'si ise reaya idi. Yine bu vakıfların bir kısmı padişah ve vezirlere aitti. Padişah ve vezirlere ait olan bu vakıflara devlet memurları müdahale edemez, avarız toplayamazdı. Burada çalışan köylüler vergilerden muaf tutulurdu.³³⁶

Bizim bu bölümde üzerinde duracağımız konu, belgelerimizde yer alan vakıflar, bunların finans kaynakları, gelirleri, gelirlerini yönlendirdiği hayır kurumları ve vakıflarla ilgili olarak mahkemeye yansıyan uygulamalardır.

Belgelere yer alan kayıtlar vakıfların finans kaynaklarının daha çok taşınmaz mallar olduğunu doğrulamaktadır.

³³⁵ Tabakoğlu, a.g.e, 202

³³⁶ Tabakoğlu, a.g.e, 204,205

1177/1763

Tablo I – Vakıflar, finans kaynakları ve gelirleri

Vakfın Adı	Finans Kaynağı	Geliri(Aylık/Yıllık)	Belge Numarası
Hz. Emir Sultan Evkafı	Yörügan mukataası	Belirtilmemiş	6,75
Medine-i Münevvere Evkafı	Hic köyü avarızhane	Belirtilmemiş	6
Gazi Hudâvendigâr Evkafı	Sarnıç mahallesindeki arsa (5 dönüm kürumi ve bir kıta bağ)	24 akçe Süre belirtilmemiş	14
Nakşibendi Evkafı	Alaaddin mahallesindeki arsa	Senede 1 kuruş icaresi var.	53,54
Veled-i Harir Mescid-i Şerifi Şem Vakfı	Veled-i Harir mahallesindeki arsa	Senede 3 kuruş icare-i müeccelesi var.	54
Eseye Vakfı	Hoca İlyas mahallesindeki arsa	Ayda 18 akçe icare-i müeccelesi var.	56
Sultan Murad-ı Sâni Evkafı	Orta Para ve Yörügan mukataası	Belirtilmemiş	75
Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı	Yörügan mukataası	Belirtilmemiş	75

Bir başka belgemizde ise vakfın adı, yardımda bulunduğu hayır kurumu ve vermiş olduğu günlük ücret beraber zikredilmiştir. “...Halil Ağa Vakfı’ndan almak üzere yevmî iki akçe vazife ile Bazar-ı Milh Câmi’-i Şerifi yevm-i Cum’a’da müezzin olan ‘Ali...”³³⁷ Fakat Halil Ağa Vakfı’nın finans kaynağı belgede geçmemektedir.

Belgelerimizde sıkça üzerinde durulan diğer bir mesele de vakf-ı menzildir. Belgelerde sadece beş kayıt vakf-ı menzil ile ilgilidir. En önce tanımı daha sonra ise mahkemeye yansıyan yönleri üzerinde duralım.

³³⁷ B.Ş.S., B-180/ 14a

XVII. yy.da şahısların kendi evlerini inşa ettirdiklerini, istedikleri taktirde özel mülk statüsündeki bu evlerini vakfettiklerini öğreniyoruz.Çoğunlukla mahallenin imam ve müezzinlerine tahsis edilen bu evler kiraya da verilirdi.³³⁸

Çukur hayat diye bilinen bir bab vakf-ı menzil Bahadır Ağa mahallesi mescidinde imam olanlara³³⁹; İbrahim Paşa mahallesindeki bir bab vakf-ı menzil yine aynı mahallede bulunan mescidin imamlarına³⁴⁰; Sultan Murad-ı Sâni mahallesindeki bir bab vakf-ı müşterek ise sulehâya³⁴¹(burada vakfedilen evin özellikleri de zikredilmiştir.) meşrut kılınmıştır.

Bir belgede adı geçen evlerin hangi vakfa ait olduğu belirtilmiştir. “...seyyid el-Hâc İsmail ve 'Andelilb usta menzilleri ve tarîk-ı hâs ile mahdûd ecdadım ...Murad nâm sahibu'l-hayrat Evkâfi'ndan olub...”³⁴²

Vakf-ı menzillerin kiraya verildiğine dair belgelere rastlıyoruz. Emetullah, Alaaddin Big ve Veled-i Helvai mahallelerindeki evlerini “...vakfı habs...” ediyor. “...Alaaddin Bey mahallesinde olan menzile mah be mah yirmi akçe ve Veled-i Helvâi mahallesinde olan menzile mah be mah otuz akçe ki cem'an elli icâre-i mu'accele ile...”³⁴³ kiraya veriyor.

“...senede altmış akçe icâre-i müeccelesi olub Çukur Hayat dimekle ma'rûf bir bâb vakf-ı menzil...”³⁴⁴ de yine kiraya verilen vakf-ı menzillerdendir.

Vakf-ı menzillerin uzun süre bakılıp onarılmadığından zamanla harap olduğunu belgelerden öğreniyoruz. İbrahim Paşa mahallesindeki caminin vakf-ı menzili³⁴⁵ ile Sultan Murad-ı Sâni mahallesindeki Muhammed Efendi'nin mutasarrıf olduğu vakf-ı menzil³⁴⁶ zamanla bikküllüye harap olan ve tamire ihtiyacı olan ev vakıflarıdır. Mahkeme kayıtlarında bu harap olan evlerin onarılması için tahmini bir gider listesinin çıkarılmasını arzu eden müteveli ya da evden yararlanan kişiler mahkemeye başvurup bu evlere keşif heyeti gönderilmesini istemektedirler.

³³⁸ Yediyıldız, a.g.m , s.190

³³⁹ B.Ş.S., B-180/ 13a

³⁴⁰ B.Ş.S., B-180/ 4a, 4b

³⁴¹ B.Ş.S., B-180/ 8a, 8b

³⁴² B.Ş.S., B-180/ 4a

³⁴³ B.Ş.S., B-180/ 34a

³⁴⁴ B.Ş.S., B-180/ 13a

³⁴⁵ B.Ş.S., B-180/ 4a, 4b

³⁴⁶ B.Ş.S., B-180/ 8a, 8b

Defterimizde yer alan son belgede ise tamamen iki evin vakfedilmesi üzerinde durulmuştur. Burada evlerin özellikleri, kira bedelleri, kira bedellerinin mütevelliiye verilip, bunun karşılığında evlerin mutasarrıfının mütevelliden istekleri (Kal'a Camii'nde haftanın beş günü ders, hatim, Yasin-i Şerif, Mülk surelerinin okutulup evlerin mutasarrıfının ve annesinin ruhuna gönderilmesi) anlatılmıştır.³⁴⁷

Müteveli

Vakfın işlerini yürütmekle görevli olan kimselere verilen isimdir.³⁴⁸

Bir belgede mütevellinin Çukur Hayat diye bilinen ev vakfına (imamlara meşrut olan fakat bir süre boş kalan), bağ, bahçe ve arazilerine müdahale ettiği yönünde Bahadır Ağa mescidi imamının iddiası konu alınmıştır. “...senede altmış akçe icâre-i müeccelesi olub Çukur Hayat dimekle ma'rûf bir bâb vakf-ı menzil mescid-i şerîfde imam olanlara meşrût vakf iken bu esnada menzil-i mezkûr mahlûl olmağın müteveli-i mezbûr Mehmed Efendi taraf-ı vakfdan âhâr-ı tefvîz eylediğinden gayrı sâir imam olanlara meşrût vakf olan menâzil ve hadika ve bağ ve Yahudi hâne ve arazi-i ma'lûmelere dahî müdahale itmekle suâl olunub menzil-i mezkûrdan ve sâirinden dahî kasr-ı yedine tenbîh müdahalesi men' ve def’...”³⁴⁹ olunması istenmektedir.

Bazı belgelerde mütevellilerin tevliyetini yürüttükleri vakıflar, mütevellilerin ismi ile birlikte verilmiştir. Veled-i Harir mahallesindeki Şem Vakfı'nın mütevellisi Molla Salih b. Mustafa,³⁵⁰ Bahadır Ağa mahallesindeki Çukur hayat denilen ev vakfının mütevellisi Fâhru'l-müderresini'l-kirâm el-Hâc Mehmed Efendi ibn-i Hacı Süleyman,³⁵¹ Veled-i Helvai ve Alaaddin Bey mahallesindeki iki ev vakfının mütevellisi Süleyman Efendi'dir.³⁵²

Mütevelliiye dersiamlık görevi de yüklenmiştir. Buna göre Alaaddin Bey ve Veled-i Helvai mahallesindeki iki ev vakfına mutasarrıfı Emetullah tarafından atanan Süleyman

³⁴⁷ B.Ş.S., B-180/ 34a

³⁴⁸ Abacı, a.g.e, s. 209

³⁴⁹ B.Ş.S., B-180/ 12a

³⁵⁰ B.Ş.S., B-180/ 12a

³⁵¹ B.Ş.S., B-180/ 13a

³⁵² B.Ş.S., B-180/ 34a

Efendi bu iki evin aylık kira bedellerini alıp, bunun karşılığında Kal'a Camii'nde haftada beş gün dersiamlık yapacaktı.³⁵³

Mütevellilere ilişkin diğer kayıtlarda ise alım satım işleri mevzubahistir.³⁵⁴

Vakfın İsmi	Belge Numarası
Alaaddin Bey ve Veled-i Helvai mahallelerindeki ev vakıfları	162
Çukur Hayat vakf-ı menzili	57
Esediyev Vakfı	56
Gazi Hudâvendigâr Evkafı	14
Halil Ağa Vakfı	62
Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı	75
H. Emir Sultan Evkafı	6,75
İbrahim Paşa mahallesi camii vakf-ı menzili	13
Medine-i Münevvere Evkafı	6
Nakşibendi Evkafı	37, 38
Sultan Murad-ı Sâni Evkafı	75
Şem Vakfı	53, 54
...Murad nam sahibu'l-hayrat Evkafı	12

Görevlinin İsmi	Belge Numarası
Mütevelli Ali Efendi ibn-i Ahmed Efendi	32
Mütevelli Panayot veled-i Kıbula	40
Mütevelli Molla Salih bin Mustafa	53, 54
Mütevelli Fahru'l-müderresini'l-kirâm	
el-Hâc Mehmed Efendi ibn-i Hacı Süleyman	57
Mütevelli Süleyman Efendi	162
Kâim-i makâm Seyyid Ali Ağa	13

1014/1605

1014 tarihli belgelerde ismi geçen vakıfların da finansman kaynakları genelde taşınmaz mallardan, özellikle zirai topraklardan oluşmaktadır.

³⁵³ B.Ş.S., B-180/ 34a

³⁵⁴ B.Ş.S., B-180/ 10a, 12a

Tablo II – Vakıflar ve finans kaynakları

Vakfın Adı	Finans Kaynağı	Belge Numarası
İsabey Vakfı	Ahi karyesi yakınlarında yarım çiftlik miktarı mezraa	100
Merhum İbrahim Paşa Vakfı	Çifte Hamam	105
Sultan Yıldırım Han Evkafı	İsabey köyü mezraalarındaki iki kıta mezraa	106
Sultan Yıldırım Han Evkafı	İsabey köyü mezraalarındaki bir kıta mezraa	107
Pîrî Paşa Evkafı	Athane yakınındaki bahçe	109, 153
Gazi Hudâvendigâr Evkafı	Çeltik köyü sınırında bir çiftlik, çeltiklik, dörtbuçuk çiftlik	113
Sultan Orhan Vakfı	Depecik köyü sınırında dört kıta mezraa	115
Sultan Orhan Vakfı	Panayır köyü ahalisinin arazileri	132
Hz. Emir Vakfı	At pazarı mahallesindeki Cennet hamamı	120, 121
Sultan Mehmed Han Evkafı	Kayapa köyünde her biri Bursa kili ile yedi kil olan yüzelliyeği gabran çeltik	124

Zeynep Hatun Evkafı'nın ise belgede geliri değil, gideri söz konusudur. "... *merhûme Zeyneb Hâtun Evkâfi tevliyeti ayda 29 akçe vazife...*"³⁵⁵ dir.

Vakıf toprağı olan gayri menkuller tasarruf sahibinin ölümüyle evladı da yoksa vakıf mütevellisi tarafından müzâyede usulüyle satılmaktadır. "...*Gâzi Hudâvendigâr Evkâfi'ndan Karye-i Çeltik sükkânından 'Ömer bin Süleyman vefât idup evlâd-ı zükûru kalmamağın karye-i merkûme sınırı dahîlinde vâki' taht-ı tasarrufunda olan bir çiftliği, çeltüklüğü ve dört buçuk çiftlik mezârı'ı mahlûl olub bi hasebi'l-kânun tapuya müstehak oldukda beyne't-tâlibîn nidâ ve müzâyede olunub ...*"³⁵⁶ Diğer belge de bunun bir benzeridir.³⁵⁷

³⁵⁵ B.Ş.S., B-180/ 23b

³⁵⁶ B.Ş.S., B-180/ 26a

³⁵⁷ B.Ş.S., B-180/ 30a

Ölüm yahut terk-i diyar gibi nedenlerden ötürü boş kalan vakfa ait araziler de kanun gereği tapuya müstahak olup vakfın cabisi yahut mütevellisi tarafından satılmaktadır. Elde edilen tapu resmi ile vakfın masrafları karşılanmaktadır.³⁵⁸

Mütevelliler vakfın finansman kaynaklarından biri olan hamamların tamirinde yapılacak giderin ne olduğunu öğrenmek için mahkemeye başvurup keşif talebinde bulunabiliyorlardı.³⁵⁹ Kadı da bu istek karşısında yapının keşfi için hassa mimarı, naib, muhammile³⁶⁰, keşşaf, küttab meab, mimar, ebniye ve sukûf naibi, bîgaraz kimesneler³⁶¹den oluşan bilirkişi gönderiyordu. Bir örnek olması açısından mütevellinin isteğiyle gönderilen bilirkişi heyetinin yapmış olduğu bir keşfi izah edelim.

Vakıf: Hazreti Emir Vakfı

Tamire konu olan gayri menkul: At pazarı mahallesindeki Cennet Hamamı

Mahkemeye başvuran: Müteveli İsmail Çelebi b. Muammer

Bu yapının onarım harcamaları:

- Cennet hamamının külhanının, kapısının, döşemesinin ateş taşlarına, 940 akçe,
- Kazganının tamirine, 1280 akçe,
- Kazganı sıvasının eczasına, 1050 akçe,
- Üstadiye, 1200 akçe,
- Cihetini tathir için, 860 akçe,
- Üç gün vakıf tarafından kızdırmak için, 1500 akçe,
- Odununa ve berây-ı battaliyesi, 300 akçe.

Toplam harcama 7130 akçe.³⁶²

Yukarıda anlatılan tamir için gerekli masrafları mimar, sair ahali-i vukuf, erbab-ı ebniye ve sukûf Mevlana-yı merkuma mecliste ihbar eder.

Belgede bu tamiri karşılayacak finansmandan bahsedilmemiştir. (Belgenin başlarında daha ehl-i keşif gönderilmeden önce mütevellinin vakıf mallarını kullanarak tamir ettirdiği anlatılıyor ama keşiften sonrası için herhangi bir bilgiye rastlamıyoruz)

³⁵⁸ B.Ş.S., B-180/ 25a, 26a, 28a

³⁵⁹ B.Ş.S., B-180/ 26b, 27a

³⁶⁰ B.Ş.S., B-180/ 26b, 27a

³⁶¹ B.Ş.S., B-180/ 4a, 4b

³⁶² B.Ş.S., B-180/ 26b, 27a

Kaim-i Makam

Tevliyet işlerinin yürütülmesinde bir mani ile karşılaşan mütevelliler yerlerine bir mütevellinin sahip olduğu tüm yetkileri taşıyan kaim-i makamları atayabiliyorlardı.³⁶³ Kaim-i makam atamalarıyla ilgili tüm bilgiler tayinler bölümünde yer almaktadır.

Bir belgede Sultan Yıldırım Han Evkafı'nın kaim-i makamının vakfa ait olan bir malı, sahibinin ölümünden ötürü müzayede usulüyle satmasına yer verilmiştir.³⁶⁴

Cabi

Cizye, haraç ve vakfin kiralarnı toplayan, aynı zamanda tahsildar manasına da gelen görevlilere verilen isimdir.³⁶⁵

Cabi müteveli olmadığında onun görevini yerine getiriyor. Elimizdeki iki belgede cabi vakfin toprağından olan, fakat toprağın tasarruf sahibinin ölümüyle boş kalan ve kanun gereğı tapuya verilmesi icab eden arazileri tapuya verip tapu resmi almaktadır. Sultan Yıldırım Han Evkafı cabisi el-Hac Ahmed b. Mahmud "...evkâf-ı mezbûre mütevellisi hâla bunda olmayub ve mesârif-i vakfda zarûret olub âhara tapuya virilmek lâzım gelincek hâkim-i müvekkî'-i kitâb tûba lehu ve hüsn-ü me'ab Efendi hazretleri ma'rifetiyle zikr olunan iki kit'a mezra'a-yı mezbûr 'Ali Big'e tapuya virup vakf için yedinden iki bin akçe resmi tapusunu..."³⁶⁶ aldığı mahkemede dile getirmektedir. Diğer belge de bunun benzeridir.³⁶⁷

Vakfin İsmi

Belge Numarası

Başçı İbrahim Evkafı	120
Gazi Hudâvendigâr Evkafı	113
Hazreti Emir Evkafı	120, 121
İbrahim Paşa Vakfı	105
İsa Bey Vakfı	100
Merhum Salih Molla Evkafı	139
Merhume Zeynep Hatun Evkafı	97
Pirî Paşa Evkafı	109, 153
Sultan Mehmed Han Evkafı	124

³⁶³ Yediyıldız , a.g.e, s. 190

³⁶⁴ B.Ş.S., B-180/ 30a

³⁶⁵ Öcalan, a.g.e, s.204

³⁶⁶ B.Ş.S., B-180/ 25a

³⁶⁷ B.Ş.S., B-180/ 25a

Sultan Murad Hân-ı Sâni Evkafı	144
Sultan Orhan Vakfı	115, 132
Sultan Yıldırım Han Evkafı	106,107

Vakıf Görevlisinin İsmi	Belge Numarası
Cabi el-Hâc Ahmed bin el-Hâc Mahmud	106, 107
Câbi el-Hâc Ahmed bin Mahmud	106, 107
Hasan Çelebi bin Ali el-Câbi	121
Kaim-i makam Recep Çelebi bin Piri	147
Kaim-i makam Hasan Çelebi	144
Kaim-i makam mütevellisi Receb Çelebi bin Pîri	147
Kite cabisi Ahmed bin Mezd	124
Mütevelli Fahru's-sâdât es-Seyyid Cafer Çelebi	115
Mütevelli İsmail Çelebi bin Muharrem	120, 121
Mütevelli Mustafa Bey	124
Mütevelli Ahmet Bey	144
Mütevelli merhum Mahmud Tıbili	132
Mütevelli Mahmud Çelebi bin Hüseyin	139
Mütevelli merhûm Mahmud	132
Mütevelli Ahmed Bey	124
Mütevelli Bayezid Ağa bin Hasan	144
Mütevelli İsmail Çelebi bin Muharrem	120
Mütevelli Mahmud Çelebi bin Hüseyin	139
Mütevelli Mustafa Bey	124
Mütevelli Seyyid Cafer Çelebi	115
Ömer Bey bin Abdullah el-mütevelli	144

B. OLAYLARIN BİLGİLERİ

a. İhtida

“...Havâs-ı Refî'a Kazâsı'na tâbi' Has Gök ahâlisinden Avram cema'atinden Solon oğlu ...şeref-i İslâm ile müşerref olub ismi Mehmed...”³⁶⁸ ve “Yeni İslâm'a gelen kimesnenin ismi Ya'kûb...”³⁶⁹ olarak değiştirilmiştir.

b. Katl (Öldürme)

Öldürülen Mehmed'in validesi Rukiye hatun meseleyi mahkemeye intikal ettirip, oğlu Mehmed'i “...târih-i kitâbdan bir sene mukaddem mezbûr es-Seyyid Mehmed kebîr tüfenk kurşunuyla bi gayr-ı hak göğsünden darb ve cerh idub müteessiren ve andan fevt...”³⁷⁰ ettiğini ifade etmiştir. Ardından mahkeme meseleyi 80 kuruşluk sulh ile kapatmıştır.

Halil b. Mustafa'nın annesi ve diğer varisleri Halil'in ölümünden Dimbos karyesi ahalisini mesul tutarak “...müverrisimiz mezbûr Halil târih-i kitâbdan bir ay mukaddem karyeniz toprağında katl...”³⁷¹ bulunduğunu ifade etmişlerdir. Sonrasında 20 kuruş üzerinden sulh yoluna gidilmiştir.

Salih b. Hamza'nın annesi ve babası Salih'in ölümünden Hamamlıkızık karyesi sakinlerinden (katil olduğu kesin bilinmemekle beraber) Mehmed'i sorumlu tutup “...târih-i kitâbdan dört sene mukaddem oğlum mezbûr Sâlih mezbûr Mehmed'in karye-i mezbûrede vâki' karanlık hadîka dimekle ma'rûf hadîkasında katl ...”³⁷² bulunduğunu ve kan diyetini istediklerini belirtirler. Bunun üzerine mahkeme iki tarafı 250 kuruşa sulh eder.

Fatma binti el-Hâc Ömer'in varisleri oğlu ve annesi mahkemede olayı şöyle anlatırlar: “...mezbûre Fatma Hâtun'ı mezbûran İbrahim ve İsmail târih-i kitâbdan dört sene mukaddem bir kaç nefer rüfekâlar ile gice ile menzilinden cebren ihrâc ve gayr-i hak darb ve cerh ve katl itmişler idi...”³⁷³ Bu nedenle İbrahim ve

³⁶⁸ B.Ş.S., B-180/ 1b

³⁶⁹ B.Ş.S., B-180/ 1b

³⁷⁰ B.Ş.S., B-180/ 2b

³⁷¹ B.Ş.S., B-180/ 2b

³⁷² B.Ş.S., B-180/ 6b

³⁷³ B.Ş.S., B-180/ 12b

İsmail'den davacı olduklarını anlatırlar. Bunun üzerine mahkeme iki tarafı 100 kuruş üzerinden sulh eder.

c. Keşif

İbrahim Paşa mahallesindeki camiye imam olanlara verilmiş olan vakf-ı menzil tamamıyla harap olup tamire ihtiyacı olması hasebiyle gereken masrafın ne olduğuna dair keşif yapılması istenmektedir. “...ebniye-i mezkûreye bilcümle masrufatın keşf ve tahmîn ve tashîh ile tahmîn ve takdîm olunub her ne mikdara tâbi olursa tahrîr olunub suret-i hükm-ü yedime def ve i'ta olunmak matlûbumdur ...”³⁷⁴

d. Su Satışı

El-Hâc Şerif Mehmed Efendi, Pınarbaşı Suyu'ndan ifraz olunan suyun bir kısmının Murad-ı Sani mahallesindeki evinin havuzuna aktığı, geri kalanın ise diğer mahallelere cereyan ettiği, bu nedenle suyun yarısının İskerlet zımmiye satılmak istendiği şu cümlelerle anlatılır: “...hâlâ mutasarrıfa olduğum menzirimde olan havuza cereyan iden mâ-i mezkûr havuza cereyânından sonra havuzdan fazla kalub âhar mahalle cereyan iden suyun nısfı bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm İskerlet zimmîye Kayabaşı mahallesinde vâki' menziline cereyan etdirilmek üzere yüz kuruşa bey' ve temlik ve teslim...”³⁷⁵ eylemiştir.

e. Gasb

Veled-i Habib mahallesinde yaşayan Hatice bint-i Abdullah'ın evine giren Ahmed, Vecibe ve Amine'nin, “...beş yüz kuruş kıymetli bir incilü kuşak ve bir sim kuşak ve on beş kapaklı sahan ve beş tencere ve bir kakum kürk ve bir sincap kürk ve bir kedi kürk ve bir kuzu kürkü ve üç çuka ferâce ve şam alacası ve ..'anteri ... ve elli gömlek ve elli yağlık ve münakkaş dört havlu makrame ve altı beledî döşek ve sekiz beledî yasdık ve bir yemenî şilte ve beş yemenî yorgan ve beş minder ve iki ihram ve iki kaliçe ve bir leğen ibrik ve beş kahve ibriği ve dört

³⁷⁴ B.Ş.S., B-180/ 4a,4b

³⁷⁵ B.Ş.S., B-180/ 5b

makfûr kâse ve elli makfûr fincan ve bir mısır hasırını...”³⁷⁶ gasb eylediklerini eşyaların aynaları mevcut ise aynalarını, mevcut değilse kıymet-i şeriyelerini istemektedirler.

Bahadır Ağa mahallesindeki ev vakfı, bağ ve bahçeler buranın mescidinde imam olanlara vakfedilmiş iken vakfin mütevellisi Mehmed Efendi buralara müdahale eder: “...mütevellî-i mezbûr Mehmed Efendi taraf-ı vakfdan âhâr-ı tefvîz eylediğinden gayrı sâir imam olanlara meşrût vakf olan menâzil ve hadîka ve bağ ve yahudihâne ve arâzi-i ma'lûmelere dahî müdahale itmekle suâl olunub menzil-i mezkûrdan ve sâirinden dahî kasr-ı yedîne tenbîh müdâhelesi men' ve def’...”³⁷⁷ olunması istenmektedir.

f. Müzâyede

Hamamlıkızık köyü sakinlerinden Bekar Ali b. Mahmud fevt olduktan sonra borcu olması hasebiyle varislerince “...sûk-i sultânîde ve mecma'-ı nâs olan mahallede münâdi lisânıyla müddet-i medîd müzâyede olunub ra'ıyyât-ı nâs bi'l-küllîye münkatı'a olduktan sonra mezbûr Mustafa üzerinde seksen kuruşa karar-ı müzâyede ile...”³⁷⁸ satılır.

g. Suikast

Mihail veled-i İstori'nin Demirkapı mahallesinde yaşayan bikr-i baliga Angelide'nin evine girip, “...ba'zı sû-i kasd itmişdi...”³⁷⁹

h. Nafaka

Hatice bint-i Mehmed'in eski eşi Ahmet'ten oğlu Mehmet için, “...kadr-ı ma'rûf nafaka bahâ farz ve takrîr...” olunmasını istemektedir. Bunun üzerine mahkeme, “...sagîr-ı mezbûr için babası mezbûr üzerine rızâsıyla târih-i kitâbdan külli yevm üçer para nafaka farz ve takdîr...”³⁸⁰ etmiştir.

³⁷⁶ B.Ş.S., B-180/ 5b, 6a

³⁷⁷ B.Ş.S., B-180/ 13a

³⁷⁸ B.Ş.S., B-180/ 6a

³⁷⁹ B.Ş.S., B-180/ 8b

³⁸⁰ B.Ş.S., B-180/ 10b

9. Köle Davası

12 yaşında Canik kasabasında Ofturdun adlı köy sakinlerinden bir çocuğun mahkemeye gelip, “...’Abdülaziz nâm bazergân beni bu tarafa getirub hizmet eyler idim hâlâ beni âhar kimesneye memlûkumdür deyu bey’ itmek ister deyu istima’ itmeğın firâr...”³⁸¹ ettiğini anlatır. Abdülaziz adlı kimse mahkemeye gelene kadar çocuk kâtibe emanet edilmiştir.

Belgeler arasında, “...açık kaşlı saruşın elâ gözli sağ elinin baş parmağı kesik Mâcariyyü’l-asl Rıdvan bin ‘Abdullah nâm gulâmi mahrûse-i Mısırdâ Emîru’l-ümerâ’ iken şehid olan merhûm el-Hâc İbrahim Paşa Hazretleri’nin hâtununun ‘abd-ı memlûki olub mülkünden ibâk...” eylediğine, “Mahrûse-i Burûsa’da subaşı olub zâbit-ı evâbık olan Fahru’l-akran Sefer Çavuş bin Hasan...”³⁸² in ise Mısır’dan kaçan ve Mudanya’da bir ihbar neticesinde mahkemeye getirilen köleden vakayı rapor etmesini istediğini anlatan bir kayda rastlamaktayız.

10. Kısrak davası

Mudanya’ya gelen padişaha binmesi için Mustafa b. Hamza’nın Yeni Han’daki “...bir re’s dorı kısrığı...” nı almakla görevlendirilen el-Hâc Ahmet’in görevini yerine getirmediği kısrığa kendisinin bindiğini bu nedenle Mustafa’nın “...kısrığı veya kıymetini...”³⁸³ talep ettiğini anlatan bir belgedir. Mahkemeye intikal eden olayda Ahmet’in suçsuz olduğu kanıtlanmıştır.

C. BOŞANMA ÇEŞİTLERİ

Evliliği sona erdiren boşanmalar üç başlık altında incelenebilir;

- Talak
- Muhalaa
- Tefrik

³⁸¹ B.Ş.S., B-180/ 22b

³⁸² B.Ş.S., B-180/ 26b

³⁸³ B.Ş.S., B-180/ 23b

a. Talak

Kocanın tek taraflı boşamasıdır. Bu tip bir boşanma için mahkeme kararı gerekmez. Olay mahkemeye daha sonra intikal ettirilir. Bunun nedeni ise boşanma meselesini tescil ettirip, karşılıklı olarak hakları koruma altına almaktır.

Koca bazen tefviz-i talak yöntemiyle boşanma yetkisini kadına devredebilirdi. Fakat Osmanlı tarihi boyunca bu haktan sadece padişahların kızları yararlanabilmiştir.³⁸⁴

Boşanma türlerinden talakın belgelerimiz dahilinde mahkemeye yansıyan yönlerini inceleyelim. Osman'ın boşadığı eşi, Rukiyye mahkemeye başvurup Osman'ın zimmetinde kalan mihrini istemektedir. "...es-Seyyid 'Osman bin 'Ömer nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mezbûr Seyyid 'Osman bundan akdem üçbin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevcim olub târih-i kitâbdan iki sene mukaddem beni tatlık etmekle zimmetinde mütekarrer ve mâkûd'un aleyh olan meblâğ-ı mezbûr üçbin akçe mihr-i müeccelim zimmetinde bâki kalmağın bundan akdem talep ve da'vâ sadedinde olduğumda oldahî cevâbında târih-i mezkûrda mihr-i müeccel mukâbelesinde bir simli akreb saat ile bir şâli anteri mahzar-ı müslimünde bana def ve teslîm idub muhâla'a-i sahiha-i şer'iyeye ile benim ile muhâla'a olmuş idin deyu def ile mukâbele..."³⁸⁵ Bu belgede Rukiyye, Osman'ın kendisini tatlık ettiğini ve bunun neticesinde mihrini istediğini; Osman ise kendisinde Rukiyye'ye ait mihrin bulunmadığını, Rukiyye'nin kendisiyle muhalaa yoluyla boşanıp mihr mukabelesinde akrep saat ve anteri verdiğini ısrarla dile getirmektedir. Mahkeme iki tarafı da elli kuruş üzerinden sulh etmiştir.

Diğer belgemizde ise, Ayşe bint-i İbrahim hatun mahkemeye gelerek "...Derviş 'Abdullah bin Veli nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub mezbûr Derviş 'Abdullah mukaddemâ ikibin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevcim olub bundan akdem beni tahvîf ve tehdîd ve mihr-i mezkûrem üzerine benimle muhâla'a olmuş idi lâkin muhâla'a-i mezkûre kerhen olmağla zikr olunan ikibin akçe mihrimi mezbûr Derviş 'Abdullah'tan talep iderim..."³⁸⁶ demiştir. Derviş Abdullah ısrarla Ayşe'den boşanmak istemektedir. Fakat Ayşe'nin boşanma yönünde bir talebi

³⁸⁴ Kurt, Abdurrahman, Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi, (1839-1876), U.Ü. basımevi, Bursa, 1999, s.55-56

³⁸⁵ B.Ş.S., B-180/ 3b

³⁸⁶ B.Ş.S., B-180/ 3b

yoktur. Bu durumda Abdullah'ın eşini talak yoluyla boşaması gerekmektedir. Fakat Ayşe mahkemede verdiği ifadeye göre muhalaaya zorlanmıştır. Mahkemeye başvurmasının sebebi ise ikibin akçe mihrini alma isteğidir.

b. Muhalaa

Hul' bir bedel karşılığında kadının evlilik bağından kurtulması demektir. Muhalaa ise karşılıklı anlaşarak boşanmadır.

Kadına boşanma hakkı tanıyan boşanma şekillerinden olan muhalaaya başvuran kadın, bunun neticesinde mehr-i müeccelinden, nafakasından vazgeçmekte, mesken masraflarını dahi kendi üzerine almaktadır. Bu sayede boşanmak kadın için dezavantaj, erkek için ise avantaj olmaktadır. Ama her halde boşanmanın gerçekleşebilmesi için erkeğin muhalaa neticesinde kadının vereceği meblağı onaylaması gerekir.³⁸⁷

Bu boşanma çeşidinde de olay mahkemeye daha sonra intikal ettirilir. Olayın mahkemeye intikal ettirilmesindeki temel sebep yine olayın tescil ettirilmesi, karşılıklı haklarını koruma altına alınması isteğidir. Kadı talakta da, muhalaada da yargıç hükmünde değildir.

Belgelerde boşanma türlerinden çoğunlukla muhalaaya rastlıyoruz. Buna göre kadın mahkemeye başvurup, gerek mihrinden ve nafakasından,³⁸⁸ gerekse sahip olduğu eşyaların tümünden³⁸⁹ vazgeçip mesken masraflarını da üzerine alıp boşanmayı talep etmektedir.

Belgelerimizden birinde kadının kocası tarafından muhalaaya zorlandığına şahit oluyoruz. “...Derviş 'Abdullah mukaddemâ ikibin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevcim olub bundan akdem beni tahvîf ve tehdîd ve mihr-i mezkûrem üzerine benimle muhâla'a olmuş idi lâkin muhâla'a-i mezkûre kerhen olmağla...”³⁹⁰ Bu belgeden anladığımız şudur: Erkeğin boşanmak istediği, kadına bu yönde baskı yaptığı, daha da önemlisi boşanma türlerinden talaka değil de muhalaaya başvurup kadının mihrini dahi ödemek istemediğidir.

³⁸⁷ Kurt, a.g.e., s.57-58

³⁸⁸ B.Ş.S., B-180/ 5b

³⁸⁹ B.Ş.S., B-180/ 3b, 12a, 31b

³⁹⁰ B.Ş.S., B-180/ 3b

c. Tefrik

Hakimin kararıyla gerçekleşir. Başlıca tefrik sebepleri;

- Kocanın iktidarsızlığı (İnîn)
- Din ayrılığı
- Buluğ muhayyerliği
- Hürmet-i müsahere
- Kocanın kayıp olması³⁹¹

Yukarıda saydığımız tefrik nedenlerinden sadece buluğ muhayyerliği* belgelerimizde yer almaktadır.

1014'lü bir belgede buluğ muhayyerliği neticesinde mahkemeye yansıyan bir boşanma hadisesine rastlıyoruz. Saray mahallesinde yaşayan Nûrullah Bey öldükten sonra kızı Ayşe'nin velisi bulunmadığından Abdülgani bin Ramazan velayet-i ammesi olmasından ötürü 50000 akçe mihr-i müeccel karşılığında Ayşe ile nikahlanmıştır. Ayşe baliğa olup mahkemeye başvurduğunu ve nikahın fesh olduğunu şu şekilde anlatır: *"...mezbûrun hanesinde olub halvet-i sahîha olduktan sonra bâliga olub hayzımı gördüğüm hinde mezbûr Abdülgani ile mâbeynimizde kâim olan nikah red idub müslümanları işhâd ittikten sonra hâkim-i müvekkî'u'l-kitâb tûba lehu ve hüsn-ü meâb huzûrunda hâzıra olub fesh-i nikah taleb eylediğimde hâkim-i mûma ileyh dahî ale'l-vechi 'ş-şer'iyye fesh-i nikaha hüküm itmişti..."*³⁹²

1014 yılına ait diğer belgemiz Arapça olduğundan değerlendirmeye katılmamıştır.³⁹³

³⁹¹ Kurt, a.g.e., s.59

* Buluğ muhayyerliği: Küçük yaşta velilerince evlendirilen çocukların, buluğa erince mahkemeye müracaat ederek izdivaçlarını feshettirmeleridir. (Çocuk, baba veya dede tarafından evlendirilmişse, atalarına olan saygıdan dolayı bu hakkını kullanamaz, anne veya vasi tarafından evlendirilmişse bu hakkını kullanabilir. Bkz. Kurt, a.g.e. s. 60-61)

³⁹² B.Ş.S., B-180/ 24b

³⁹³ B.Ş.S., B-180/ 23b

Tablo – I Mehir Ücretleri

Mahalle	Boşanan Kişiler	Boşanma Çeşidi	Mehir ücreti	Târih	Belge No
İsabey Fenâri	Rukiye bint-i Muslî - es-Seyyid Osman bin Ömer	-	3000 a.	11 Rebi'ü'l-evvel 1177	8
Hoca Hasan	Ayşe bint-i İbrahim - Derviş Abdullah bin Veli	-	2000 a.	20 Rebi'ü'l-evvel 1177	9
Ali Paşa	Fatma bint-i Ali - Derviş Mehmed b. Ali	Muhâlaa	3000 a.	19 Rebi'ü'l-evvel 1177	10
Çekirge	Zeyneb bint-i Mehmed - Halil bin Hasan	Muhâlaa	6000 a.	11 Rebi'ü'l-âhir 1177	16
Çukur	Fatma bint-i Mehmed - Ali bin Ali	Muhâlaa	3000 a.	10 Rebi'ul evvel 1177	33
Üftâde ve Üftâdi	Fatma bint-i Ali -Ali bin Halil	Muhâlaa	8000 a.	8 Cemâziye'l âhir 1177	52
Kavaklı	Ayşe bint-i Molla Hasan - Mehmed Ağa ibn-i İbrahim	Muhâlaa	300 g.	5 Recebü'l-ferd 1177	156
Saray mahallesi	Ayşe bint-i Nûrullah Bey - Abdülgâni bin Ramazan	Tefrik	50.000 a.	Evâil Zi'l-ka'de-i şerif 1014	103

İncelediğimiz sicilde mihr fiyatları, 2000 akçe ile 300 kuruş arasında değişiklik göstermektedir.

Tüm belgelerde rastladığımız ortak yönler şunlardır:

- Boşanmayı mahkemeye intikal ettirenler kadınlardır.
- Boşanacak kadın ve erkek mahkemede beraber hazır bulunmaktadırlar.
- Boşanmaların gerçek nedenleri zikredilmemektedir.
- Boşanmak istediklerini anlatan tabirler ise; “...*beynimizde hüsn-ü zindegâni mümkün olmayub, beynimizde hüsn-ü mu’âşeretimiz olmayub...*” tur. (muhalaalarda)

SONUÇ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan B-180/396 numaralı şeriye sicili, mikrofilm makinesinde çekilmesinden son halini alıncaya değin pek çok zorluk ve sıkıntılarla karşılaşılmasına rağmen oldukça zevkli ve hazırlayan adına da bir o kadar yararlı bir çalışma olmuştur.

Bursa'nın idari, iktisadi ve sosyal yönlerini incelediğimiz bu çalışma, indekslenerek ve ikinci el eserlerden faydalanılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Özellikle indeksler oluşturmak, çıkan indeksleri elimizdeki belgeler ışığında büyük bir özenle yoruma tabi tutup, yeni bir takım bilgileri içerisinden çekip çıkarmak yoğun bir çabayı ve beraberinde disiplinli bir çalışmayı gerektirmiştir.

Böyle bir çalışma ile defterin kayıt altına alındığı ve ömrünün uzadığı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

ABACI, Nurcan, Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. yy), Kültür Bakanlığı yay. , Ankara, 2001

_____;"Bursalıların Osmanlı Döneminde Mahkemeye Olan İlişkileri Üzerine Bir Deneme", Bursa Defteri, Eylül 99, s. 82

AKDAĞ, Mustafa, Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, Barış yay. , C.2, Ankara, 1999

AKGÜNDÜZ, Ahmet, Şer'îye Sicilleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yay. , C.1, İstanbul,1988

_____; İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, Osmanlı Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul, 1996

DOĞRU, Halime, XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Görüntüsü, Anadolu Üniversitesi yay. , Eskişehir, 1995

ERGENÇ Özer, XVI. Yüzyılın Sonlarında Bursa , (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1979

HALAÇOĞLU, Yusuf, XIV – XVII. Yüzyıllarda Osmanlılar'da Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara, 1998

HIZLI, Mefail, Bursa Medreselerinde Eğitim ve Öğretim, Esra Fakülte Kitabevi, Bursa, 1997

_____;"Bursa'da Tekâlif-i Örfiye Uygulamaları (XVIII. yy. İkinci Yarısı) " , U.Ü.İ.F.D. , C.10, sy.2, Bursa,2001, ss.27-41

_____;" Bursa Mahkeme Sicilleri Rehberi " U.Ü.İ.F.D. , C.12, Sayı 1, Bursa, 2003, s.369, ss.367 - 427

İNALCIK, Halil, "Bursa " , D.İ.A , C. 6, ss. 445-449

_____;" Mahkeme " , İ.A, M.E.B yay.,VII, s.146-151

İPŞİRLİ, Mehmet, "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı ", Osmanlı Devleti Tarihi 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu , IRCICA, İstanbul,1994, ss.139-283

KAZICI, Ziya, İslam Müesseseleri Tarihi, Kayhan yay. , İstanbul , 1996

KÖSEOĞLU, Neşet, Tarihte Bursa Mahalleleri (XV. ve XVI. yy) , Ant Basımevi, Bursa, 1946

KURT, Abdurrahman, Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi (1839-1876), U.Ü. basımevi, Bursa, 1998

KÜTÜKOĞLU, Mübahat, " Osmanlı İktisadi Yapısı " , Osmanlı Devleti Tarihi 1, ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul , 1994, ss. 513-649

OĞUZOĞLU, Yusuf, Osmanlı Devlet Anlayışı, Eren yay., İstanbul, 2000

_____ ; "Osmanlı Döneminde Bursa ", Bursa Defteri, sy. 3, Bursa, Eylül 1999, ss.9-27

_____ ; " Bursa'yı Bir Dünya Merkezi Yapan Olgü : Ticaret " , Bursa Defteri, sy. 3, Bursa, Mart, 2002, s.102

ORTAYLI, İlber, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı ,Turhan Kitabevi yay. , Ankara, 1994

ÖCALAN, Hasan Basri, Bursa'da Tasavvuf Kültürü (XVII. yy.), Gaye Kitabevi, Bursa , 2000

PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Terimleri ve Devimleri Sözlüğü, M.E.B yay., C.I,II,III, İstanbul, 1983

SEVİM, Sezai, " Fethin Bursa'ya Kazandırdıkları " , Gümüşlü'den Günümüze Osmanlı Kültüründe Bursa , haz. H. Basri Öcalan , Türkiye Yazarlar Birliği yay. , İstanbul, 2003 , ss. 105-110

PAY, Salih, "Bursa Kadı Defterleri ve Önemi", U.Ü.İ.F.D. , C.10, Sayı 2, Bursa, 2001,ss.87-95

TABAKOĞLU, Ahmet, Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi , Dergah yay. , İstanbul, 1985

_____ ; Türk İktisat Tarihi , Dergah yay. , İstanbul, 1998

TEXIER, Charles, Bithynia, haz. Raif Kaplanoğlu, Avrasya Etnoğrafya yay., İstanbul, 1997

UNAT, Faik Reşit, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, T.T.K yay., Ankara, 1994

YEDİYILDIZ, Asım, " Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı (1656-1658)", V.D, C.23, ss.176-227

_____ ;" 17. Asır Bursa Evleri ", U.Ü.İ.F.D. C.12, sy.1, 2003, ss.185-193

YİNANÇ, Mükrimin Halil, " Bursa ", İslam Ansiklopedisi, M.E.B yay. , C. II, ss.807-819

B 180 / 396 NUMARALI BURSA ŞERİYE SİCİLİ

(METİN)

1177 TARİHLİ BELGELER

1/b

BELGE-1

Havâss-ı Refi'a kazâsına tâbi' Has Gök ahâlisinden Avram cema'atinden Solon oğlu ...şeref-i İslâm ile müşerref olub ismi Mehmed tesmiye olundu fi 22 Cemâziye'l-evvel lisene 177

BELGE-2

Yeni İslâm'a gelen kimesnenin ismi Ya'kûb tesmiye olunmuşdır fi 15 Rebî'u'l-âhir lisene 177

2/a

Yâ Muvaffâk, Yâ Fettâh, Yâ Rezzâk
Bismillâhirrahmânirrahim

2/b

BELGE-3

Medîne-i Burûsa'da Zeyniler mahallesinde sâkin Mehmed bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu râfi'u'l-vesîka Mûsâ bin Yusuf nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrada vâki' etrâf-ı erba'adan 'Ali ve Hüseyin menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir baz ocağı ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâaffeti'l-hukûk ve'l-merâfık tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'âri bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mûsâ'ya yetmiş guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber vech-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâĝ-ı merkûm 70 guruşu müşterî-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mûsâ'nın mülk-ü müşterâsı ve hakk-ı sarfı olub keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vâka'a bi't-taleb ketb olundu fi 12 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Soĝancızâde el-Hâc Ahmed
Oĝlı es-Seyyid Mehmed
Hacı İbrâhim
Müezzin Molla Hüseyin
Kayyım Mehmed

BELGE-4

Medîne-i Burûsa'da Maksem-i Gökdere mahallesinde sâkin iken bundan akdem cerîhan fevt olan Mehmed bin İbrâhim bin 'Abdullah'ın verâseti vâlidresi Rukiyye bint-i Mustafa nâm hâtun ile liebeveyn kız karındaşı Ümmühânî ve liüm kız karındaşı Hadîce'ye münhasıra olub tashîh meselesi beş sehinden i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûreden bir sehimi vâlidresi merkûme Rukiye hâtuna ve üç sehmi mezbûre Ümmühânî'ye ve bir sehmi dahî mezbûre Hadîce'ye isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen oldukdan sonra zâtı şer'an ma'rife olan mezbûre Rukiye hâtun meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Mehmed bin Seyyid 'Ali nâm kimesne tarafından sulh-u âtiyyü'z-zikri tasdîka vekîl oldığı Mustafa el-Hâc Ahmed ve Ahmed bin 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhik olan Hâfız Abdurrahim Efendi ibn-i Veli Efendi nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müverrisim mezbûr Mehmed'i târih-i kitâbdan bir sene mukaddem mezbûr es-Seyyid Mehmed kebîr tüfenk kurşunuyla bi gayr-i hak göğsünden darb ve cerh idub müteessiren ve andan fevt olmağla bundan akdem müceb-i şer'iyyesini taleb ve da'vâ sadedinde olduğumda oldahî inkâr itmekle ben müdde'âmı isbat esnâsında iken beynimizde musallihûn tavassut idub beni mezbûr Seyyid Mehmed ile 'an inkâr seksen gurusu üzerine inşâ-i 'akd-i sulh eylediklerinde ben dahî ber minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûrî kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezkûr seksen gurusu vekîl-i mezbûr yedinden ahz ve kabz idub oğlum maktûl mezbûr Mehmed'in dem-i diyetine müte'allıka 'amme-i da'vâdan bi'l-verâse mezbûr Seyyid Mehmed'in diyetini ibrâ ve ıskât eylediğimde vekîl-i mezbûr dahî bana medfû'ı olan meblâğ-ı mezbûr seksen gurusu müte'allıka da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve ıskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vâka'a bi't-taleb ketb olundu fi 12 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

'Umdetü'l-müderresîni'l-kirâm 'Abdullahzâde es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi
Zîdetü'l-müderresîni'l-kirâm İlyaszâde Sâlih Efendi
Fahru'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sâdik Efendi

BELGE-5

Medîne-i Burûsa kazâsına tâbi' Barak Fakih nâm karye sükkânından iken bundan akdem cerîhan fevt olan Halil bin Mustafa bin 'Abdullah'ın verâseti vâlidresi 'Ayşe bint-i Sâlih ve liebeveyn er karındaşları Mehmed ve Sâlih nâm kimesnelere münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen oldukdan sonra zâtı ta'rif-i şer'î ile ma'rife olan mezbûre 'Ayşe hâtun ile mezbûrân Mehmed ve Sâlih meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde yine kazâ-i mezbûra tâbi' Dimbos nâm karye ahâlisinden işbu sâhibu'l-kitâb Ahmed Beşe ibn-i Abdülkerim ve Eyub Beşe ibn-i Halil ve Sâlih Beşe ibn-i İbrâhim ve Hüseyin Beşe ibn-i İsmâ'il nâm kimesneler vesâirleri mahzarlarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müverrisimiz mezbûr Halil târih-i kitâbdan bir ay mukaddem karyeniz toprağında katl bulunub katli ma'lûmumuz olmamağla mücebini bundan akdem taleb ve da'vâ eylediğimizde anlar dahî husûs-ı mezkûrî bi'l-küllîye inkâr itmeleriyle biz müdde'âmızı bir vecihle beyâna kâdir olmamağla beynimizde muslihûn tavassut idub da'vâ-yı mezkûremizden bizi ahâli-i

karye ile 'an inkâr yigirmi guruş üzerine inşâ-i 'akd-i sulh eylediklerinde biz dahî ber minval-i muharrer sulh-ı mezkûrî kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi guruş ahâli-i karye yedinden tamâmen ahz ve kabz ve beynimizde bi kadri'l-hisâs iktisâm eyledik fi mâ ba'd müverrisimiz mezbûr Halil'in dem-i diyetine müte'allıka da'vâdan biz ahâli-i karyenin bi'l-cümle zimmetlerini ibrâ ve ıskât eylediğimizde anlar dahî bize medfu'ları olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi guruşa müte'allıka da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve ıskât eylediler didiklerinde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 12 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Pembelizâde 'Ali Efendi

Duhâni Molla 'Ali

Berber Kalyoncu Aşık oğlu Mustafa

Haffaf 'Osman Ağa

Ağaççı oğlu el-Hâc Mustafa

3/a

BELGE-6

Bi emâra kemâ zekerâ fihî nemakahu'l -fakîr ileyhi subhânehu Kethüdâzâde Mehmed Sa'îd el-Kâdi Mahrûse-i Burûsa gufira lehû

Medîne-i Burûsa asûde Hazret-i Emir Sultan 'Aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân Hazretleri evkâf-ı Yörükân mukâta'asının mültezimi olan Feyyas Ağa nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezbûre evkâfından olub medîne-i mezbûre kazâsına tâbi' Hic (?) nâm karye ahâlisinden işbu ashâb-ı kitâb Mustafa bin 'Ali bin Ahmed ve Hasan bin Mustafa ve 'Ali bin Ahmed ve Ahmed bin Mustafa ve Hüseyin bin Bayram ve Himmet bin Cafer ve Sâlih bin 'Abdullah ve Mustafa bin Ahmed ve 'Ali bin Halil ve Mehmed bin Mehmed ve Memiş bin İvas nâm kimesneler mahzarında üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub işbu mezbûrîn Mustafa ve Mehmed ve Memiş hâlâ iltizâmından olan mukâta'a-i mezbûre re'âyâlarından olub üzerlerine lâzım gelen rûsûmâtların taleb eylediğimde her biri ta'allül ve muhâlefet iderler suâl olunub alıverilmek matlûbumdur didkde gibbe's- suâl mezbûrîn Mustafa ve Hasan ve 'Ali ve Ahmed ve Hüseyin ve Himmet ve Sâlih ve Mustafa ve Mehmet ve Memiş cevaplarında bizler Medîne-i Münevvere evkâfından sâlifuz-zikr Hic nâm karye sükkânından olub hâne-i 'avârıza bağlı hadâyık ve bagâta mutasarrıf ve vakf-ı mezbûr arazisinde zirâ'at ve hırâset erbabından a'şâr-ı şer'iyye ve rûsûmât-ı 'örfiyyemizi taraf-ı vakf-ı şerîf-i mezbûra eda itmekle ebâ an ced mâru'z-zikr Medîne-i Münevvere re'âyâlarından o bu hattâ taraf-ı âhardan müdahale olmakıçun devlet-i 'aliyyede yedimize ferman dahî i'tâ olunmuşdur deyu ibrâz eyledikleri emr-i 'âlîşân kıraat olundukda tarafının yedlerinde ibrâz eyledikleri emr-i 'âlîlerin mazmûn-ı müniflerinde südde-i sa'adetinden ihrâc olunmuş memhûr sahih sûret-i defter-i cedîd-i hâkânî taleb idub göresin mezbûrîn mukâta'a-i mezkûrenin ra'iyet ve ra'iyeti olmalarından vekîl ise hilâf-ı kânun ve muğâyir defter-i ta'addîlerin men' ve def' eylesin deyu buyrulmağın imtisâlen müdde'î-i mezbûre dahî ber müceb emr-i 'âlî sûret-i defter-i hâkânî taleb olundukda

vech-i meşrûh sûret-i defter-i hâkânî ibrâz idememekle bir mantuk emr-i 'âli müdde'î-i mezbûr bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 22 min Zi'l-hicce-i şerif 1176

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb İshak Efendi ibni Ahmed Efendi
Bembelizâde 'Ali Efendi
Ser muhzırân Seyyid Hacı 'Ali
Serlevha Mehmed Çelebi
Çelebi Süleyman

BELGE-7

Medîne-i Burûsa'da Hacılar mahallesinde sâkine Mevzûne bint-i İbrâhim nâm hâton tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifeti'ş-şer'iyye ile 'ârifan olan Sâlih bin Mustafa ve Mustafa bin İbrâhim nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan es-Seyyid el-Hâc Ahmed bin es-Seyyid Abdülaziz nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem mezbûre Mevzûne hâton 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre muzafâtından Kelesan nâm karyede vâki' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Eyub Ağa ve Sâlih Beşe oġlu Mehmed mülkleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir ahur ve bir saman hane ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü menzirim ile karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı Eyub Ağa ve Agop zimmi hadîkaları ve Karakasa oġlu Nikola zimmi tarlası ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd nisf dönüm mikdârı eşcârı mülk dut hadîkamı ve yine karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Eyub Ağa ve İmam Molla 'Ali bağları ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd yedi evlek mikdârı kürûmi mülk bağımız ve yine karye-i mezbûrede Kumluk nâm mahalde vâki' lede'l-ahâli ve'l-cîran ma'lûmu'l- hudûd bir buçuk dönüm mikdârı eşcârı mülk harâbe dut hadîkamı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile bi safka-i vâhîde ikiyüz yigirmi guruşa mezbûr Mehmed Ağa'ya bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı mezbûr ikiyüz yigirmi guruşu müşterî-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'd sâlifü'z-zikr menzil ve hadîkalar ve bağ-ı merkûm Mehmed Ağa'nın müşterâsıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarrîf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 22 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrâhim Efendi
Fahru'l-müderresîni'l-kirâm Hacı
Tahtabaşı Mehmed Çelebi

Şerîf Mehmed Efendi
Kassâm muhızını Hasan

3/b

BELGE-8

Medîne-i Burûsa'da 'Îsâ Big Fenâri mahallesinde sâkine ve zât-ı şerîf-i şer'î ile ma'rife olan Rukiye bint-i Muslî nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka es-Seyyid 'Osman bin 'Ömer nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mezbûr Seyyid 'Osman bundan akdem üçbin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevcim olub târih-i kitâbdan iki sene mukaddem beni tatlık etmekle zimmetinde mütekarrer ve mâkûdun 'aleyh olan meblâğ-ı mezbûr üçbin akçe mihr-i müeccelim zimmetinde bâki kalmağın bundan akdem taleb ve da'vâ sadedinde olduğumda oldahî cevâbında târih-i mezkûrda mihr-i müeccel mukâbelesinde bir simli akreb saat ile bir şâli 'anteri mahzar-ı müsliminde bana def' ve teslim idub muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile benim ile muhâla'a olmuş idin deyu def' ile mukâbele ve def'i mezkûrını muvâcehemde şuhûd-u 'udûl ile isbat esnâsında beynimizde muslihûn tavassut idub mezbûr Seyyid 'Osman ile semeni elli guruş üzerine akd-i sulh eylediklerinde ben dahî minvâl-i muharrer üzere sulh-ı mezkûrî kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr elli guruşu yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd bâki kalan ikibin ikiyüz seksen akçe mihr-i mezkûruma ve târih-i kitâba gelince beynimizde cereyân iden ahz-ı i'tâ mu'âmelât-ı şettâ ve sâire müte'allıka 'amme-i da'vâdan mezbûr Seyyid 'Osman'ın zimmetini ibrâ-i 'âm kâti'u'n-niza'la ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 11 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Es-Seyyid Mustafa Çavuş ibni Seyyid Mehmed
Hüsâm 'Ali Çelebi
Es-Seyyid Halil Çavuş ibni Seyyid İbrâhim
Tahtacı Mehmed Çelebi

BELGE-9

Medîne-i Burûsa'da Hâce Hasan ...mahallesinde sâkine ve zâtı ta'rif-i şer'î ile ma'rife olan 'Ayşe bint-i İbrâhim nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı işbu bâ'isü'l-kitâb Derviş 'Abdullah bin Veli nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub mezbûr Derviş 'Abdullah mukaddemâ ikibin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevcim olub bundan akdem beni tahvîf ve tehdîd ve mihr-i mezkûrem üzerine benimle muhâla'a olmuş idi lâkin muhâla'a-i mezkûre kerhen olmağla zikr olunan ikibin akçe mihrimi mezbûr Derviş 'Abdullah'tan talep iderim suâl olunub müceb-i şer'iyyesi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gibbe's- suâl ve 'akîbu'l-inkâr müdde'iyye-i mezbûreden kerh-i merkûme beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz idub ..tâlib olmamağın müdde'î-yi mezbûre bilâ beyyine bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 20 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Küttâb 'Ali Efendi
'Umdetü'l – küttâb es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi
Küttâbdan Mehmed Selim Efendi

BELGE-10

Medîne-i Burûsa'da 'Ali Paşa mahallesinde sâkine ve zât-ı ta'rif-i şer'î ile ma'rife olan Fatma bint-i 'Ali nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'ı işbu bâ'isü'l-vesîka Dervîş Mehmed bin 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü mu'âşeretimiz olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râgıbe olduğum ecilden zimmetini mütekarrer ve mâ'kûdun aleyh olan üçbin akçe mihr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'ıyyem üzerlerine ve meûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr Dervîş Mehmed yedinden bir çuka ferâce ve örtü makramesi ve bir peştamal alub muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda oldahî ber minvâl-ı muharrer hul'-ı mezkûrî kabûl ve hukûk-u zevciyyet ve târih-i kitâba gelince beynimizde câri olan ahz-ı i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâya müte'allıka da'vâdan herbirimiz âharın zimmetini ibrâ ve ıskât eyledik didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 19 min Rebi'ü'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Şeyh 'Ali Seyyid 'Ömer bin Mehmed
Seyyid Mehmed bin Mehmed
Fethuddin Hüseyin
Seyyid Musa bin İsmâ'îl
Şeyh Mehmed bin 'Ali

BELGE-11

Medîne-i Burûsa'da Baba Zâkir mahallesinde sâkine iken bundan akdem vefât iden Ümmühâni bint-i Hasan Efendi ibn-i 'Abdullah'ın hasren verâseti liebeveyn er karındaşı oğlu Ahmed bin el-Hâc 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-vesîka Dervîş Mehmed 'Ali bin Süleyman mahzarında bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müverrisim 'ammiyem müteveffiye-i mezbûre Ümmühâni hâl-i huyûtunda ve kemâl-i akl-ı sıhhatinde ve târih-i kitâbdan yigirmibeş sene mukaddem mâlik olduğu emvâlimden iş bu yedimde olan defter mücebince yigirmi sahan ve dokuz ve altı tas ve üç tencere ve iki sini ve bir leğen me'a ibrik ve bir güğüm ve iki sağır tâbe ve bir kevgir ve üç bakraç ve iki kahve ibriği ve bir sim buhurdan ve iki şam'dan ve iki beledî döşek ve altı minder ve onbir beledî yasdık ve sekiz kadife yasdık ve dört yorgan ve dört kaliçe ve bir seccâde ve dört kutnî ve bir çift incili kuşak ve iki boğça ve iki lenger ve bir inci ve üç münakkaş uçkur ve iki don ve üç yüz yastığı ve bir kutnî ve bir münakkaş baş yemeni ve bir anteri ve bir sağır tencere ve bir çift altun ve bir altun yüzük ve yigirmidokuz adet İstanbul zincirlişi

altun ile bir altmışlık ve bir çift (4-a) zümrüd küpe ve otuz beş zira' keten ipliği harîr ve köhne iki çuka karaca ve kürk ve bir çarşebi ve iki beyaz havlu ve bir peştamal ve bir beyaz buğasi 'anteri ve iki orak yaşmağı ve bir yorgan çarşebi ve bir sagîr kazganı işbu mezbûr Derviş Mehmet 'Ali'ye emânet vaz' ve def' ve teslîm eylediğinde ve ol dahî ahz ve kabz itmekle kable'l-ahz fevt olub ve verâseti bana münhasır olmağın suâl olunub alıvirilmek matlûbumdur deyu bundan akdem bi'l-verâse taleb ve da'vâ eylediğimde mezbûr Derviş Mehmet 'Ali cevâbında fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûre hâl-i huyûtunda kemâl-i 'akl-i sıhhatinde eşyâ-i muharrere-i mezkûreyi târih-i mezbûre bi'l-emâne bana def' ve teslîm itmişti deyu ber minvâl-i muharrer emânete ahz ve kabz eylediğimi ikrâr itmeğın yine târih-i mezkûrda eşya-i muharrere-i mezkûreyi müteveffîye-i mezbûre Ümmühâni hâtuna tamâmen def' ve teslîm eylediğimde ol dahî mahzar-ı müsliminde ahz ve kabz idub eşya-i mezkûreye müte'allıka 'amme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ itmişti deyu mukâbele def-i mezkûrını minvâl-i muharrer üzere muvâcehemde isbat esnâsından beynimizde musallihûn tavassut idub da'vâ-yı mezkûremde beni mezbûr Derviş Mehmet 'Ali ile onaltı gurus rub' üzerine sulh eylediklerinde ben dahî ber minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûrı kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr onaltı gurus üç rub'-ı mezbûr Derviş Mehmed 'Ali yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim. Fî mâ ba'd eşyâ-i muharrere-i mezkûreye müte'allıka 'amme-i da'âvi ve kâaffe-i mutâlebât ve îmân ve muhâsamattan mezbûr Derviş Mehmed 'Ali'nin zimmetini ibrâ-i 'âm kâtî'u'n-niza'la ibrâ ve iskât eylediğimizde oldahî bana medfû'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr onaltı gurus üç rub'a müte'allıka 'amme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledik didikde. gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 19 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Fahrul-müderrişîni'l-kirâm Nizâmüddin Efendi
Seyyid Hasan Efendi ibn-i Sâlih
el-Hâc Memiş bin Mehmed Çelebi
Molla İbrâhim bin Süleyman
Zeynel Abidin bin el-Hâc Memiş
Mustafa bin Mehmed
Muhzırbaşı Mehmed Çelebi

BELGE-12

Mahrûse-i Burûsa'da Arap mahallesinde sâkine iken bundan akdem vefât iden Şerîfe Rabi'a bint-i Mehmed bin 'Abdullah'ın hasren verâseti sulb-ı kebîr oğlı Seyyid Mehmed bin Süleyman nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-vesîka es-Seyyid el-Hâc İsmâ'îl Ağa ibn-i Süleyman nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan mezbûr Seyyid el-Hâc İsmâ'îl ve 'Andelib Usta menzilleri ve tarîk-ı hâs ile mahdûd ecdâdım Murad nâm sâhibu'l-hayrât evkâfından olub vâlidem müteveffîye-ı mezbûreden intikâl-ı âdi ile müntekal bir bâb vakf-ı menzilim ile ittisâlinde vâki' etrâf-ı erba'adan mezbûr Seyyid Hacı İsmâ'îl menzili ve tarîk-ı hâs ile mahdûd vâlidem müteveffîye-i mezbûreden ırs-ı şer'le müntekal bir bâb mülk-i menzilimi işbu mezbûr el-Hâc İsmâ'îl husâlen zabt ve tasarruf ider suâl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur deyu bundan

akdem taleb ve da'vâ eylediğimde mezbûr Seyyid Hacı İsmâ'îl dahî cevâbında menzil ve vakf-ı mezkûrî işbu yedimde olan zabt-ı temessükü mücebince târih-i kitâbdan yigirmi sene mukaddem bi izn-i mütevellî bundan akdem fevt olan Hallaczâde Halil Ağa nâm kimesneye ferağ ve kasr-ı yed idub ve menzil-i mülk merkûmu dahî târih-i mezkûrda işbu yedimde olan hüccet-i şer'iyye mücebince mezbûr Halil Ağa'ya bey' ve temlik eyledikten sonra mezbûr Halil Ağa dahî hâl-i huyûtunda menzil-i vakf-ı mezkûrî bi izn-i mütevellî bedel-i ma'lûme bana ferağ ve tefvîz idub ve menzil-i mülk-i mezbûrî ve hakk-ı semen-i ma'lûme bana bey' ve temlik itmekle menzileyn-i mezkûreyn vech-i meşrûh üzere hakk-ı ma'lûmum ve mülk-ü müşterâm olmağın binâen 'aleyh zabt ve tasarruf iderum deyu def'le mukâbele itmişti lâkin da'vâ-yı mezkûremde ben muhtıl ve kâzib olmağla menzil-i vakf-ı mezkûr yedinde olan temessük mücebince hakk-ı müfevvi olub ve menzil-i mülk-i mezkûrdan yedinde olan hüccet-i şer'iyye mücebince mülk-ü müşterâsıdır deyu da'vâ-yı mezkûresinde muhtıl ve kâzib olduğunu ikrâr ve itiraf itmekle mezbûr Seyyid Mehmed bî vech mu'ârazadan men' birle hıfzen li'l-makal iş bu vesîka ketb ve imlâ olundı fi 25 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb İshak efendi ibn-i Efendi
Fahru'l-küttâb Seyyid Mehmed Sadık Efendi
Tahtabaşı Mehmed Çelebi

BELGE-13

..... ne makahu'l ileyhi 'azze ve şânuhu 'ale'l- mevâli el hilâfe be mahrûse-i Burûsa gufira lehû

Husûs-ı âtiyyü'z-zikrin mahallinde ketb ve tahrîri iltimas olunmağın sûb-ı şer'-i şerîf -i enverden Mevlâna es-Seyyid Keşşâf Ahmed Efendi ile küttâb-meâbdan Mevlâna Tenbelîzâde 'Ali Efendi irsâl olunub anlar dahî medîne-i Burûsa'da mi'mar kâim-i makâmı Seyyid 'Ali Ağa ve hulefâsından Üstad Mehmed bin 'Abdullah vesâir ebniye ve sukûf evvelden bî garaz-ı kimesneler ile

4/b

Medîne-i mezbûrede İbrâhim Paşa mahallesinde vâki'..... ma'lûmu'l-hudûd mahalle-i mezbûre câmi'-i şerîfnde imam olanlara meşrûta bir bâb vakf-ı menzile varub zeyl-i vesîkada muharreri'l-esâmi-yi müslimîn huzûrunda 'akd-ı meclis-i şer'-i 'âli eylediklerinde mahalle-i mezbûr câmi'-i şerîfinin bâ berât-ı 'âli imamı olan bâis-i hâza'l-kitâb el-Hâc Ahmed Efendi ibn-i Hasan Efendi'nin sulbî kebîr oğlu ve tarafından keşf-i âtiyyü'z-zikri takrîre vekîl olub vekâleti ber nehc-i şer'i sâbit olan Molla Mahmud nâm kimesne meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda bi'l-vekâle takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idub müvekkilim babam mezbûr el-Hâc Ahmed Efendi işbu 'akd-ı meclis olunan vakf-ı menzil-i mezkûr mürûr-u ezmine ile bi'l-küllîye harâb olub kâbil-i sükna olmamağla dahî ta'mîr ve termîmine müsa'ade olmadığından bundan akdem menzil-i mezkûrdan fûruht olunan bir mikdar arsa bedelinden zımmında olunan ikiyüzkırk gurus ile ve kendi malımdan taksim için mülküm olmak üzere müceddeden binâ ve tesyîd eylediğim işbu mu'âyene ve müşâhede olunan ebniye-i mezkûreye bi'l-cümle masrufâtım keşf ve tahmîn ve tashîh ile tahmîn ve takdîm

olunub her ne mikdara tâbi olursa tahrîr olunub sûret-i hükm-ü yedime def' ve i'ta olunmak matlûbumdur didi didikde mi'marân-ı merkûmânın misâha eylediklerimi ikiyüzkırk zirâ' 'arsa üzerine mebni müceddeden iki beyt-i 'ulvî ile iki sofa ve bir sundurmanın bi'l-cümle tahta döşemeleri misâha olunursa tûlen ve arzen bi hisâb-ı terbi'î binâ zirâ'ıyla yüzseksen zirâ' olub dikme ve bük ve ağaç ve tahta mismar ve üstâdiye ve ırgâdiye vesâir levâzımıyla beher zirâ' yetmiş akçe onikibin altıyüz akçe ve bi'l-cümle dökme duvarları dahî bi hisâb mezbûr zirâ'-ı mezkûr ile yüz kırkbeş zirâ' olub ağaç ve kerpiç ve mismâr ve üstâdiye ve ırgâdiye bi'l-cümle levâzımıyla beher zirâ'ı altmış akçeden sekizbinyediyüz akçe ve üzerlerinin çamur ve kerpiç sıvaları dahî bi hisâb-ı merkûm yüzseksen zirâ' toprak ve üstâdiye ve sâir cem'î levâzımıyla beher zira'ı otuz akçeden beşbindörtüyüz akçe ve kebir odanın tavanı dahî bi hisâb-ı mezbûr elli zirâ' olub tahta ve ağaç ve ve boya ve üstâdiye ve bi'l-cümle levâzımıyla beher zirâ'ı yüz ellışer akçeden sekizbinyediyüz akçe ve beş 'aded toplu pencereleri dahî pervâr ve kapak ve boya ve sâir levâzımıyla beher penceresi beşeryüz akçeden ikibinbeş akçe ve on 'aded camları dahî yüzaltmış akçeden binaltıyüz akçe ve bir ocak tabyazı dahî cümle levâzımıyla iki beşyüz akçe ve altı 'aded kilâr ve iki trabzan dahî bin akçe ve bir yüklük ve iki dolab ve iki fincanlık ve iki oda kapusu boya ve tahta ve üstâdiye ve sair levâzımıyla altıbin akçe ve sagîr odanın ve sofaların ve sundurmanın bi'l-cümle tavanları bi hisâb-ı mezbûr yüzaltmış zira' olub tahta ve direk ve mismar ve üstâdiye ve nakkâşiyeye ve bi'l-cümle levâzımıyla yüzer akçeden onaltıbin akçe ve üç 'aded pencereleri dahî cümle levâzımıyla beşeryüz akçeden binbeşyüz akçeden ve beş 'aded camları dahî yüzaltmış akçeden sekizyüz akçe ve altı 'aded kilâr ile ve trabzan dahî yediyüz akçe ve bir yüklük ve bir dolab ve bir samanlık ile oda kapusu ve tahta ve mismar ve boya ve üstâdiye ve bi'l-cümle levâzımıyla dört bin akçe ve sofalar ve sundurma önlerinde onsekiz zirâ' bile tahtası beher zirâ'ı yüzer akçeden binsekizyüz akçe ve bir pencere ile dört trabzan dahî binseksen akçe ve beş 'aded dahî beşyüz akçe ve karma ve trabzanları ve nerduban kapusu bi'l-cümle levâzımıyla dörtbin akçe ve ebniye-i mezkûre bi'l-cümle sakfî bi hisâb-ı mezkûrun ikiyüz elli zirâ' olub ağaç ve tahta ve kiremit ve mismar ve üstâdiye ve bi'l-cümle levâzımıyla beher zirâ'ı yüzotuz akçeden yigirmiyedi bin beşyüz akçe mücedded arşun divarları bi hisâbi'l- mezkûr seksenbeş zirâ' olub taş ve ağaç ve mismar ve üstâdiye ve sâir levâzımıyla beher zirâ'ı yüzer akçeden sekizbinbeşyüz akçe ve mücedded bir kenîf cümle levâzımıyla bin yüz akçe ve mâ-i câri ta'mîr ile kaldırım tecdîdi dahî bin sekizyüz akçe ve aşîk koğanı oda ta'miri dahî bin sekizyüz akçe ve mücedded zokak kapusu dahî cümle levâzımıyla üç bin akçe ki min haysü'l- mecmu' bir yük yigirmiüçbin seksen akçeye bâliğ olub bi hisâb-ı guruş bin yigirmibeş guruş seksen akçe olmağla bâlâda zikr olunan arsa bedeli ikiyüz kırk guruş ba'de'l- ihrâc müvekkile-i mezbûre ebniye-i mezkûrede yediyüz seksen beş guruş seksen akçe kendi malı olmağla ebniye-i mezkûre meblâğ-ı mezbûr ile vücûda gelir noksanlarıyla icmâ ve tahkîk birle haber verdikleri Mevlâna-yı mûma ileyhüma mahallinde ketb ü tahrîr ve me'an bahs olunan gelüb alâ vukûihâ inhâ ve takrîr itmeleriyle mâ vâka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l- yevmi'l- 'ışrîn ve saferu'l- hayr lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l- 'ulemâ Abdulgafur Efendi Hazretleri

Veliyüddin Efendi ibn-i Mehmed
Hacı Musa Efendi ibn-i Mehmed
Musa ibn-i İbrâhim
İbrâhim bin İbrâhim
Hasan Ağa Bal kabağı zâde
Mehmed bin Müezzîn
Molla İbrâhim bin 'Abdullah
Müezzîn Molla 'Abdullah bin İbrâhim
Molla İsmâ'il tabî' Reis Efendi

5/a

BELGE-14

Medîne-i Burûsa'da Bahadır Ağa mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Nikola veled-i Aslan nâm zimminin verâseti hasren vârisi sulbî kebir oğlu Yani nâm zimmiye münhasır olduğu lede's-şer'i zâhir ve mütebeyyin olduktan sonra merkûm Yani meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr-i âti mülk-ü müşterâsı olmak üzere vâzî'u'l-yed olan iş bu hâmilu'r-rakîm Aydın veled-i Brişkod nâm zimmi muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub medîne-i mezbûre hâricinde Sarnıç nâm mahalde vâki' etrâf-ı erbaadan mütevellî ve hamamcı oğlu Hristoni mülkleri ve vârisi ve tarîk-ı âm ile mahdûd senede arsanın Gâzi Hudâvendigâr vakfını yigirmi dört akçe mukâta'a-i kadîmesi olan beş dönüm mikdârı kûrûmi mülk bir kıt'a bağ babam hâlik-i mesfûrun ile'l-hâlik hakkı olub ba'dehu terekesinden bana mustakillen isâbet itmesiyle bağ-ı mezkûrî merkûm Aydın fuzûlî zabt ve tasarruf ider suâl olunub müceb-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-suâl merkûm Aydın cevâbında bağ-ı mezkûr hâlik-i mesfûrun ile'l-hâlik mülkü olduğunu ikrâr lâkin merhûm Nikola hâl-i huyûtunda ve kemâl-i akl-ı sıhhatinde bin yüz altmış iki senesinde bağ-ı mezkûrî gâib-i ani'l-meclis el-Hâc Abdulkâdir Efendi ibn-i Mustafa nâm kimesneye mahzar-ı müsliminde elli guruş semeni makbuza bi izni mütevellî bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl itdikden sonra mezbûr el-Hâc Abdülkâdir Efendi dahî bağ-ı mezkûrî bin yüz yetmişbeş senesinde yine mahzar-ı müsliminde bi izn-i mütevellî altmış guruş semeni makbuza bana bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl idüp mülk-ü müşteram olmağla binâen aleyh vaz'ı yed iderim deyu mukâbele idicek isre'l-istintak 'akîbu'l inkâr vâki' merhûm 'Abdullah'tan def'i mezkûruna mutâbaka beyine taleb olundukda 'udûl-ü ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub medîne-i mezbûr sükkânından el-Hâc 'Osman Efendi ibn-i Hasan ve Veli Çelebi ibn-i Mehmed nâm kimesneler liecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzıran olub istîşhâd olunduklarında fi'l-hakîka hâlik-i merkûm Nikola veled-i Aslan hâl-i huyûtunda ve kemâl-i akl-ı sıhhatinde medîne-i mezbûre hâricinde Sarnıç nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan mütevellî hamamcıoğlu Hristoni mülkleri tarîk-ı âm ile mahdûd senede arsasının Gâzi Hudâvendigâr Vakfı'na yigirmi dört akçe mukâta'a-i kadîmesi olan beş dönüm mikdârı kûrûmi mülk bir kıt'a bağını bin yüz yetmiş iki senesinde gâib-i 'ani'l-meclis el-Hâc Abdulkâdir Efendi'ye bizim huzûrumuzda bi izn-i mütevellî elli

guruş semen-i makbuza bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra mezbûr el-Hâc Abdulkâdir Efendi dahî bağ-ı mezkûr bin yüz altmışbeş senesinde iş bu merkûm Aydın zimmiye bi izn-i mütevellî altmışbeş guruş semen-i makbuza bey' ve temlik ve teslim idub bağ-ı mahdûd-u mezkûr hâlâ merkûm Aydın zimminin mülk-ü müşterâsı olduğu bizim ma'lûmumuzdur biz bu husûsa bu vecih üzere şahitleriz şehâdet dahî ederiz deyu her biri edâ-yı şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri mukayyed olmağın mücebiyle müdde'î-i merkûm Yani merkûm Aydın zimmiye bağ-ı mezkûr mutâlebesiyle bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vâka'a bi't-taleb ketb olundı fi 25 min Rebî'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-Hâc Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi
es-Seyyid 'Abdülmümin Efendi
Mehmed ibn-i Mustafa
es-Seyyid Ahmed Efendi

BELGE-15

Medîne-i Burûsa'da Ahmed Dâi mahallesinde sâkin el-Hâc Halil bin İbrâhim nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâisu'l-kitâb Mustafa bin İbrâhim nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub medîne-i mezbûre mahallâtından Kanberler mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Kara İsmâ'îl ve Debbagzâde hadîkası ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd beher hafta Pazartesi günleri tulu'-u bahrdan vakt-ı gurûba değîn Kanberler kârzı (?) ile nısfî otuzbir dönüm mikdârı mülkü dut hadîkamı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafından icab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mustafa'ya yüz yetmiş guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl itdikden sonra semen-i olan meblâğ-ı merkûmu müşterî-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'd hadîka-i mahdûd-u mezkûr müşterî-i mezbûrun mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l-yevmi'l-âşir min şehr-i Rebî'u'l-âhir lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf mine'l-ızzî ve's-şeref

Şuhûdu'l-hâl:

Helvacı Mehmed
İbrâhim bin İbrâhim
İmam Molla bin İbrâhim
Dühâni Halil Çelebi
Kasab Mehmed 'Ali oğlu Mustafa

BELGE-16

Medîne-i Burûsa'da Çekirge mahallesinde sâkine ve zât-ı şer'an ma'rife olan Zeyneb bint-i Mehmed nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlı'ı işbu râfi'u'l-vesîka Halil bin Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegâni mümkün olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve mâ'kûdun 'aleyh olan altıbin akçe mihr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûrı ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyyete müteâllıka 'amme-i de'âvi ve mutâlebât ve kâffe-i îmân ve muhâsamattan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âm ve râfi'u'l- hisâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdi-i 'aşar min şehr-i Rebi'ü'l-âhir lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Bayrakdar es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağa
Taşcı es-Seyyid Mustafa
Taşcı Boşnak Mustafa Beşe
Taşcı Hüseyin Beşe

BELGE-17

Medîne-i Burûsa'da Sultan Murâd-ı Sâni mahallesinde sâkine Ümmü Gülsüm bint-i Abbas Efendi nâm hâtun tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi 'ârifan olan Mehmed Ağa ibn-i el-Hâc Sâlih ve el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhik olan Fahru'l-müderresini'l-kirâm el-Hâc Şerîf Mehmed Efendi ibn-i es-Seyyid el-Hâc İbrâhim Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde iş bu râfi'u'r-rakim İskerlet veled-i Kostanti nâm zimmi muvâcehesinde ve bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem mezbûre Ümmü Gülsüm hâtun Pınarbaşı suyu dimekle ma'rûf suyun menba'ından mahsus ifrâz olunub mahalle-i mezbûrede vâki' hâlâ mutasarrıfa olduğum menzirimde olan havuza cereyân iden mâ-i mezkûr havuza cereyânından sonra havuzdan fazla kalub âhar mahalle cereyân iden suyun nısfı bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm İskerlet zimmiye Kayabaşı mahallesinde vâki' menziline cereyân etdirilmek üzere yüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm yüz guruşa merkûm İskerlet zimmi yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'd mâ-i mezkûrun nısfı merkûm İskerlet zimminin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 11 min Rebi'ü'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

'Umdetü'l-müderrişini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc İbrâhim Efendi
es-Seyyid Abdulkâdir Molla ibn-i Şerîf Efendi
Sâlih Ağa ibn-i el-Hâc
Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa

BELGE-18

Medîne-i Burûsa'da Keles mahallesinde mütemekkin Begos veled-i Kerseç nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu râfi'u'r-rakîm A'ya veled-i Serabyon nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûrede Karaaġaç mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Begos ve Anton ve Manuz menzilleri ve tarîk-ı âm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir sûtire hane ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müstemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm A'ya'ya üçyüz guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediġimde ol dahî ber vech-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı mezbûr üç yüz guruşu müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûm A'ya zimminin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrîf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 17 min Seyyid-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Bezzâz Molla İshak
Yorgâni Molla Mustafa
Çukacıoġlu Efna
Bezzâz Toka

BELGE-19

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Habib mahallesinde sâkine ve zât-ı şer'an ma'rife Hadîce bint-i 'Abdullah nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu ashâbu'l-kitâb Ahmed bin 'Ali Vecibe bint-i Mehmed ve Amine bint-i Mustafa nâm kimesneler mahzarlarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub târih-kitâbdan bir sene mukaddem mezbûrûn Vecibe ve Amine menzilime gelip emvâlimden mecmu'ı beş yüz guruş kıymetli bir incilü kuşak ve bir sim kuşak ve on beş kapaklı sahan ve beş tencere ve bir kakum kürk ve bir sincap kürk ve bir kedi kürkü ve bir kuzu kürkü ve üç çuka ferâce ve şam alacası ve'anteri ve elli gömlek ve elli yağlık ve münakkaş dört havlu makrame ve altı beledî döşek ve sekiz beledî yasdık ve bir yemenî şilte ve beş yemeni yorgan ve beş minder ve iki ihram ve iki kalice ve bir leġen ibrik ve beş kahve ibriġi ve dört makfur kâse ve elli makfur fincan ve bir mısır hasırını gasb eylediler.

6/a

eşya-i mezkûrenin 'aynıları mevcûd ise aynılarını ve müstehlik ise kıymet-i şer'iyelerini talep iderim suâl olunsun didikde gıbbe's-suâl mezbûrûn cevâblarında husûs-ı mezkûrî bi'l- külliye inkâr itmeleriyle müddeî-yi mezbûreden müdde'âsına mutâbaka talep olundukda imhal olunub mehl-i mer'î mürûrunda etyân-ı beyyineden izhâr-ı acz idup istihlâf itmegin mezbûrûn ve Vecibe ve Amineden her biri ba'de't-tahlîfi'ş-şer'i mücebiyle müddeî-yi mezbûre Hadîce bî vech mu'arazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 13 min Rebi'u'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l- küttâb Sâdık Efendi
Ahmed bin Hasan Çelebi

BELGE-20

Medîne-i Burûsa kazâsına tâbi' Hamamlıkızık nâm karyede bundan akdem düyûnî terekesinden ezyed olduğu halde vefât iden Bekâr 'Ali bin Mahmud bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Fatma bint-i Mehmed nâm hâtun ile sulbî sagîr oğlu 'Ali ve sagîre kızı Hadîceye münhasır olduğu şer'an zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûre Fatma kendi asâlete ve sagîrân-ı mezbûrânın sû-i emirlerine kıbel-i şer'den bi hüccet-i şer'iyeye vâsileri olmağla vesâyete meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka Mustafa bin Sâlih nâm kimesne mahzarında bi'l-asâle ve bi'l-vesâyeye ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub karye-i mezbûrda vâki' etrâf-ı erba'adan Molla 'Abdullah ve Sofî Mehmed ve İbrâhim menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir ahur ve bir firun ve nisf dönüm mikdarı ...havluyu müştemil bir bâb mülk-ü menzil müverrisimiz müteveffâ-yı mezbûr 'Ali'nin ile'l- vefât mülki olub ba'd-ı vefât terekesinden bizlere isâbet ve intikâl itmişdi lâkin menzil-i mezkûr müteveffâ-yı mezbûrun zarûret -i duyûnu için bey' olunmak lâzım gelmekle bâlâdan eş-şer'-i sûk-i sultânîde ve mecmu'-ı nâs olan mahallede münâdi lisânıyla müddet-i medîd müzâyede olunub ra'iyât-ı nâs bi'l-külliye münkatı'a olduktan sonra mezbûr Mustafa üzerinde seksen guruşa karar-ı müzâyede ile tâlib-i âhar zuhur itmeyub menzil-i mezkûrun el-yevm semen-i misli ve kıymet-i 'adli meblâğ-ı mezbûr seksen guruş olduğu kuzât-ı müslimînden dahî haber virmeleriyle ben dahî menzil-i mezkûrî bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafından îcâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'arazadan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile Mustafa'ya seksen guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm seksen guruşu müşterî-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz idub müteveffâ-yı mezbûrın...deynine edâ ve teslîm eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mustafa'nın mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarıf olsun didikde gıbbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 14 min Rebi'u'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Akşehirli oğlu Halil
İsmâ'îl oğlu Mustafa
el-Hâc Ahmed bin Mustafa
Saka Mehmed Beşe
Müezzîn Molla 'Abdullah

BELGE-21

Medîne-i Burûsa'da Hâce Mehmed Karamâni mahallesinde mütemekkiye Nefûhi (?) bint-i Halîse nâm nasrâniyyenin zevci ve tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikrin ikrâra vekil olduğu şahs-ı merkûmeyi ma'rifet-i şer'iyeye ile ma'rife olan Bedros veled-i Ovannes ve David veled-i İrkon nâm zimmiler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'i lâhik olan Bedros veled-i Serkez nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isü'r-rakîm Begos ve Bedros veled-i kürd nâm zimmiler muvâcehelerinde bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem merkûm Nefûhi 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan .. Tarakçıoġlu zimmi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir sofa ve sokak kapusu üzerine dört beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir firun ve bir şirahane ve iki zîr-i zemin ve bir baz ocaġı ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l- hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'i ile merkûmân Begos ve Bedros nâm zimmilere 'ale'l- iştirak bin beşyüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra zimmeti olan meblâġ-ı merkûm bin beşyüz guruşu müştiryân-ı merkûmânın yedlerinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr

6/b

merkûmân Begos ve Bedros'un 'ale'l-iştirak mülk-ü müştêralarıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarrîf olsun didiler didikte gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l- yevmi'l-'ısrîn min Rebi'u'l-âhir lisene seb'a seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

es-Seyyid Nûreddin Efendi
Adeşçizâde es-Seyyid Mehmed Aġa
Hacı Latifzâde İbrâhim Aġa
Tuġlı zâde Mustafa Aġa
Köçekoġlu Yusuf Aġa

BELGE-22

Medîne-i Burûsa'da Hacılar mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden Hasan Efendi ibn-i 'Ali ibn-i 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Hüsniye bint-i el-Hâc Mustafa nâm hâtun ile sulbı kebîr oġlu 'Ali Aġa nâm kimesneye münhasır olduġu

lede'ş-şer'i'l-enver zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra bâ'isu'l-vesîka Fahru'l-müderrişini'l-kirâm el-Hâc 'Osman Efendi ibn-i Hasan Ağa nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde tereke-i müteveffâ-yı mezbûra bi'l-verâse vâzî'u'l-yed olan ibn-i mezbûr 'Ali Ağa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub iş bu mezbûr 'Ali Ağa'nın babası müteveffâ-yı mezbûr Hasan Efendi hâl-i huyûtunda ve kemâl-i akl-i sıhhatinde târih-i kitâbdan elli sene mukaddem benden istikrâz bi't-temessük yedimden ahz ve kabz itdiği yüz guruş hakkım zimmetinde iken kable'l-edâ fevt olub oğlu mezbûr 'Ali Ağa terekesinde vâzî'u'l-yed olmağla suâl olunub meblâğ-ı mezbûr tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan bana edâya tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl mezbûr 'Ali Ağa cevâbında fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûr el-Hâc 'Osman Efendi'nin ber vech-i muharrer babası müteveffâ-yı mezbûr Hasan Efendi zimmetinde cihet-i mezkûreden bi't-temessük ol mikdar guruş hakkı olduğunu ikrâr ve i'tiraf itmekle 'alâ müceb ikrâra meblâğ-ı mezbûr yüz guruş tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan müdde'î-i mezbûr el-Hâc 'Osman Efendi'ye tamâmen edâ ve teslîme mezbûr 'Ali Ağa'ya tenbîh birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-gurre min Rebî'u'l-âhir lisene 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb İshak Efendi
Fahru'l-küttâb..... 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb Selim Efendi
Serlevhâ Çelebi
el-Hâc Mehmed bin Süleyman
Molla Mustafa bin 'Osman

BELGE-23

Medîne-i Burûsa kazâsına tâbi' Hamamlıkızık nâm karyede sâkin iken bundan akdem cerîhan fevt olan Sâlih ibn-i Hamza bin 'Osman'ın verâseti babası mezbûre Hamza ile vâlidesi Rahime bint-i 'Abdullah nâm hâtuna münhasır olduğu lede'ş-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûr Hamza meclis-i şer'-i şerîf-i enverde yine karye-i mezbûre sükkânından iş bu râfi'u'l-vesîka Mehmed bin el-Hâc Zeynelâbidin nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub târih-i kitâbdan dört sene mukaddem oğlum mezbûr Sâlih mezbûr Mehmed'in karye-i mezbûrede vâki' karanlık hadîka dimekle ma'rûf hadîkasında katil bulunub katl-i ma'lûmum olmamağla diyetini mezbûr Mehmed'den talep iderim suâl olunub müceb-i şer'isi icrâ olmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl mezbûr Mehmed cevâbında târih-i mezbûrda mezbûr Hamza'nın oğlu mezbûr Sâlih zikr olunan hadîkam kurbunda tarîk-ı 'âm üzere katil bulunmağla katl-i ma'lûmum değildir deyu karyeden kassama talep da'vâ sadedinde olduğunda vesâtât-ı muslihîn ile mezbûr Hamza kendi asâlete ve zevcesi gâib-i 'ani'l-meclis mezbûre Rahime tarafından ber nehc-i şer'a vekîl olmağıyla vekâlet ahâli-i karye yedlerinden bi tarîk-ı sulh ikiyüz elli guruşa ahz ve kabz idub oğlu mezbûr Sâlih'in dem diyetine müte'allîka 'âmme-i da'vâdan asâlet ve vesâyete ahâli-i karye bi'l-cümle zimmetlerini ibrâ-i 'âm râfi'ul hisâm ile ibrâ ve iskât itmişler deyu def'le mukâbele idicek isre'l-istintâk mezbûr Hamza cevâbında fi'l-hakîka

oğlu katl mezbûr Sâlih'in dem ve diyetine müte'allıka 'âmme-i da'vâdan asâlete ve vesâyete ahâli-i karyenin bi'l- cümle zimmetlerini ibrâ ve iskât idub bedel-i sulh-ı mezkûr ikiyüz elli guruş ahz ve kabz eylediğini ikrâr lâkin oğlum mezbûr Sâlih mezbûr Mehmed hadîkası kurbunda tarîk-ı 'âm üzerine katl bulunmakla binâen 'aleyh taleb iderim didikde fi'l-hakîka hâl-i müdde'iyye-i mezbûre infâ takrîr-i meşrûhu üzere mezbûr Mehmed'in karye-i mezbûre ahâlisinden olduğunu ikrâr ve i'tiraf itmekle bu sûrette mezbûr Mehmed dahî ibrâ-i mezkûrda vekil olmağla mezbûr Mehmed'e suâl hakkı teveccüh etmegin müdde'î-i mezbûrumuz bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l- yevmi'l-hâmis-i 'aşar min şehr-i Rebî'u'l-âhir lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l- küttâb Sâdik Efendi
Zuhru'l-küttâb Selim Efendi
Ser tahta Mehmed Çelebi
Ahmed ibn-i Hasan

7-a

BELGE-24

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Harrât mahallesinde mütemekkin Abraham veled-i Mertrus nâm karındaşlar meclis-i şer'-i şerîf-i enverde li ebeveyn karındaşları iş bu hâmilu'r-rakîm Bedros Veled-i merkûm Mertrus muvâcehesinde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mahalle-i mezbûrda vâki' etrâf-ı erba'adan haffâf 'Ali Efendi ve Çolak vereseleri menzilleri tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir şirahâne ve bir mahzen ve bir mîr-i mâh ve bir mikdar havluyu müstemîl bir bâb mülk-ü menzili bundan akdem hâlik olan babamız ...helâk mülkü ve terekesinden olub ba'de helâkihi bizlere isâbet ve intikal itmekle menzil-i mezkûrun üç sehimden iki sehimi bizim mülk-ü mevrûsumuz olmağla biz dahî menzil-i mezkûrda olan iki sehim hisse-i şâyi'amızı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile karındaşımız merkûm Bedros zimmiye dört yüz guruşa 'ale'l-iştirâk bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl semeni olan meblâğ-ı mezbûr dört yüz guruş müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz idüb beynimizde nısfına üzerimize iktisâm eyledik fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr olan iki sehim hisse-i şâyi'amız merkûm Bedros zimminin mülk-ü müşterâsıdır ...mülk-ü mevrûsudûr keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarraf olsun didiklerinde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi gurre-i Cemâziye'l-evvel lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Kasab 'Ali Efendi ibn-i Veli Efendi
Bârganzâde 'Ali Ağa
Na'lbant Molla Mehmed
'Ömer Ağa ibn-i el-Hâc Ebûbekir

Civan Ahmed Beşe
Sâlih Beşe

BELGE-25

Medîne-i Burûsa'da Ahmed Dâi mahallesinde mütemekkin Turus veled-i Oskan nâm zimmi tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu Agop veled-i Karabet ve Karabet veled-i Turus nâm zimmler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Kebrihor veled-i Cirm nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu hâmilu'r-rakîm Martrus veled-i Tafur nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilim mezbûr 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan bakkal Mehmed ve 'Ali Çelebi menzilleri ve müşteri-i merkûm menzili ve tarîk-ı âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve üç beyt-i süflî ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimin nisf-ı şâyi'ını bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Martrus zimmiye yüz elli guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı merkûm müşteri-i mesfûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr müşteri-i merkûmun mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde ġibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi selh-i Rebi'u'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Hacı İvazzâde Mehmed Aġa
Attâr Molla Mehmed
Bakkal Seyyid
Ellici oġlu
Sulushân Begos
Deli Berdros

BELGE-26

Medîne-i Burûsa'da 'Ali Paşa mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden 'Abdullah bin Halil bin İbrâhim nâm kimesnenin verâseti zevce-i metrûkesi Hadîce bint-i Halil nâm hâton ile babası mezbûr Halil'e münhasır olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûre Hadîce'nin hâlâ zevci ve tarafından husûs-ı âtiyyü'z-zikri taleb ve da'vâya vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ârifân es-Seyyid Ahmed bin Mustafa ve 'Ali bin 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Hüseyin bin İbrâhim nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu râfi'u'l-vesîka mezbûr Halil bin İbrâhim mahzarında bi'l-vekâle üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem mezbûre Hadîce'nin bundan akdem zevci olan mezbûr Halil'in oġlu müteveffâ-yı mezbûr on iki bin akçe mihr-i müeccel-i tesmiyesiyle zevcim mezbûr olub vefât eyledikte mihr-i mezkûru zimmetinde bâki kaldıktan sonra emvâlimden zevc-i mecmu'ı

elli beş kıymetli bir küpe ve bir sim kuşak ve bir beledî döşek ve dört beledî yasdık ve iki minder ve iki yorgan ve iki kilim ve iki ihram ve iki tencere ve dört sahan ve bir sini ve bir tâbe ve bir kadife yasdık ve on altı vukiyye yük ve bir kutnî 'anteri mezbûr Halil fuzûli ahz ve kabz itmekle suâl olunub eşyâ-i mezkûresinin aynıları mevcûd ise 'aynılarını ve müstehlik ise kıymet-i şer'iyeleri olan elli beş guruş ile tereke-i müteveffâ-yı mezbûre vâzı'ul-yed olmağın mihr-i mezkûr onikibin akçeyi alıverilmek matlûbumdur didikde gibbe's- suâl mezbûr Halil cevâbında gerek eşya-i mezkûreyi ahz ve kabz ettiğini ve gerek oğlı müteveffâ-yı mezbûrun terekesine def'i yedini bil külliye inkâr itmekle müdde'î-i vekîl-i mezbûrdan müdde'âsına mutâbaka beyyine taleb olundukda imhâl olunub mihr-i şer'î mürûrundan ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz idub istihlâf itmeğın mezbûr Halil ba'de't -tahlîf-i şer'î mücebince müdde'î-i vekîl-i mezbûr bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 25 min şehr-i Rebî'u'l- âhir lisene 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
 Fahru'l- küttâb Sâdık Efendi
 Ser muhzırân Mehmed Ağa
 Halil bin Mustafa
 Ahmed bin Hüseyin

BELGE-27

Medîne-i Burûsa'da Meydancık mahallesinde sâkine iken bundan akdem vefât iden Ümmühanî bint-i 'İvaz nâm hâatunun verâseti zevce-i metrûkesi Ahmed bin 'Abdullah nâm kimesne ile sulbî kebîr oğulları Sâlih ve Mehmed'e münhasır olduğı şer'an zâhir ve müte'ayyen oldukdan sonra mezbûr Sâlih meclis-i şer'-i şerîf-i vâcibü't-tekrîmde karındaşı mezbûr Mehmed'in zevcesi işbu râfî'u'l-kitâb Fatma bint-i İbrâhim nâm hâatun mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub mezbûre Fatma vâlidem müteveffâ-yı mezbûrenin vefâtından iki saat mukaddem sülüs malından beni vasiyy-i muhtar itdi deyu yüz kırk guruşunu fuzûli ahz ve kabz itmekle meblâğ-ı mezbûrdan bana isâbet iden elli iki buçuk guruş mezbûre Fatma'dan taleb iderim suâl olunub müceb-i şer'î icrâ olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl mezbûre Fatma cevâbında müteveffâ-yı mezbûre Ümmühanî hâatun sâhib-i firâş olduğı halde ben bi-emri'l-lâhi te'âla vefât eylediğimde sülüs malımdan yüz kırk guruşını ifrâz ve meblâğ-ı mezbûrı ... ve tekfin ve iskât savm ve salât ve it'âm fukarâ ve ta'mîr-i medfen itmek üzere mahzar-ı müsliminde ben vasiyy-i muhtar ve nasb ve ta'yin eylediğimde ben dahî ber minvâl-i muharrer vesâyet-i merkûmeyi kabûl idüb ba'd-ı vefâtına meblâğ-ı mezbûrı mahallerine harc ve sarf itdikden sonra gerek müdde'î-i mezbûr Sâlih ve gerek zevcim işbu hâzır bi'l-meclis mezbûr Mehmed vesâyet-i merkûmeyi kabûl itmişler idi deyu def'le mukâbele idicek isre'l-istintâk ve akîbu'l-inkâr râfî'-u mezkûreden def'-i mezkûruna

mutâbaka beyyine taleb olundukda 'udûl-ü ahrâr-ı ricâl-i müslîmînden olub medîne-i mezbûre sükkânından es-Seyyid Mehmed Râşid Efendi ibn-i es-Seyyid Mehmed Sa'îd ve 'Ali Efendi ibn-i Halil Efendi nâm kimesneler liecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hazırân olub isre'l-istişhâd ve fi'l- hakîka müteveffâ-yı mezbûre Ümmühâni hâatunun sâhib-i firaş olduğu halde sülüs malından yüz kırk guruş vefâtından sonra ve sulbî mezbûre Fatma'nın ber minvâl-i muharrer harc ve sarfını gerek müdde'î-i mezbûr Sâlih ve gerek mezbûr Mehmed bizim huzûrumuzda mecz olub vesâyetini kabûl etmişler idi bu husûsa bu vecih üzere şahitleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-yı şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de'l-kabûl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'î-i mezbûr Sâlih bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmî's-sâdis ve'l-ışrîn min şehri Rebî'u'l-âhir lisene seb'a sebîn ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Ser tahta Mehmed Çelebi
Fahru'l-küttâb Selim Efendi
Fahru'l-küttâb Sâdik Efendi
Fahru'l-küttâb İshak Efendi
Serküttâb Selim Efendi

BELGE-28

Medîne-i Burûsa'da Selimzâde mahallesinde sâkin Ahmed beşe ibn-i 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka İbrâhim bin el-Hâc Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre zeylinde Kuruçay dimekle ma'rûf mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan tâbeter (?) ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd iki dönüm mikdarı mülk bir kıta dut hadîkamı bi cümle't-tevâbî ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfık tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr İbrâhim seksen guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm seksen guruş müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'd hadîka-i mahdûd-u mezkûr mezbûr İbrâhim'in milk-ü müştrâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 20 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Bakkal Hacı Hasan
Müeddâ oğlu Hacı
Molla Halil
Molla Muhyiddin
İmam Karındaşı oğlu

BELGE-29

Medîne-i Burûsa'da Hacı Baba mahallesinde mütemekkin Karabet veled-i İstefâni nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu râfi'û'r-rakîm Begos veled-i Agop nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhâmda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Acem Begos ve Dürrîzâde Hacator menzilleri ve mu'allimhâne ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve tahtında bir makara bir beyt-i süflî ve bir baz ocaġı ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'âri bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Begos zimmiye ikiyüz yigirmi guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı merkûm ikiyüz yigirmi guruşu müşteri-i merkûm yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-u mezkûr mezbûr İbrâhim'in mülk-ü müşterâsıdır keyfe ma yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde ġibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 2 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Cambazzâde es-Seyyid el-Hâc Sâlih
 Kuyucu Azep el-Hâc Mehmed Sâid
 'Attâr molla İsmâ'îl Çolak Ahmed
 Tahtacı Mehmed Çelebi
 Papas oġlu Vartos
 Malcı Medres
 Bakırcı Todorus.

BELGE-30

Medîne-i Burûsa'da Timurtaş mahallesinde sâkine Fatma bint-i Dilâver nâm hâton tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduġı zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân Musa Efendi ibn-i Mustafa ve es-Seyyid Mustafa bin Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan İbrâhim Aġa ibn-i Mustafa nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu bâ'isü'l-kitâb Hasan bin İbrâhim ibn-i Himmet nâm kimesneler mahzarlarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem mezbûre 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Kelesan'lı İbrâhim menzili ve kendi menzilim ve tarîk-ı hâs ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir ahur ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvi bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Hasan ve İbrâhim'e yüz elli guruşa 'ale'l- iştirak bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eylediġimde semeni olan meblâġ-ı merkûmı müşteri-yân-ı mezbûrân yedlerinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-u mezkûr müşteri-yân-ı

mezbûrânın mülk-ü müşterâsıdır keyfe ma yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 3 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Hacı Halil bin Mehmed
Süleyman bin 'Abdullah
'Ali Beşe bin 'Abdullah
Ca'fer bin 'Ali
Muhzır Davut Çelebi

BELGE-31

Medîne-i Burûsa'da 'Azeb Big mahallesinde sâkine Refret bint-i Beluces nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu hâmilu'r-rakîm zevci Hırsto veled-i Todori nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahihamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Apostol ve Todori menzilleri ve vakf-ı hadîka ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimin nisf-ı şâyi'ını cemi' tevâbi' ve levâhık ve kâffe-i menâfi' ve merâfikıyla tarafından îcab ve kabûlü hâvi şurût-u mefsede ve mu'arazadan 'ârî bey'-i bât-ı sahih-i şer'î ile yüz elli guruşa zevcim mezbûr Hristo zimmiye bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eylediġimde semeni olan meblâġ-ı mezbûr yüz elli guruşu müşteri-i merkûm yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-u mezkûrun nisf-ı sâbıkı zevcim merkûm Hristo zimminin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 5 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Seyyid Sâlih bin Mustafa
'Ali bin Bektâş
İmamzâde Molla Halil
el-Hâc Sâlih
Muhzırbaşı Mehmed Aġa

BELGE-32

Medîne-i Burûsa'da Sultan Murâd-ı Sâni mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Mehmed Efendi menzili ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd tûlen ve 'arzen bi hisâb-ı terbi'î dokuz yüz yigirmi dört zira' arsa üzerine mebnî harâbe müşerref bir beyt-i 'ulvî ile tahtında bir ahur ve bir mâ-i câriyi müştemil süknâsı sulehâya meşrût bir bâb vakf-ı menzilin mütevellîsi olan 'Ali Efendi ibn-i Ahmed Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde

bâ'is-i hâze'l-kitâb el-Hâc Mehmed Efendi bin Ahmed Efendi nâm kimesne mahzarında bi't-tevliye ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mezbûr el-Hâc Muhammed Efendi'nin mutasarrıf olduğu vakf-ı menzil-i mahdûd-ı mezkûr mürûr-u ezmine ile müşerref harâb olub ta'mîr ve termîmine dahî vakfında müsa'ade olmadığından kâbil-i süknâ olmayub kadîmü'l-intifa' olmağla mezbûr el-Hâc Muhammed Efendi'nin mülkü olub medîne-i mezbûrede Elvanbey mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Seyyid Ahmed ve Molla 'Abdullah ve Mustafa Çelebi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd bi hisâb-ı mezbûr ikibin altıyüz elli zirâ' arsa üzerine mebni üç beyt-i 'ulvî ve tahtlarında bir ahur ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mâ-i câriyi müştemil bir bâb mülk-ü menzili ile istibdâl itmeğe tâlib ve râğib olub ve menzil-i mülk-ü mezkûr menzil-i vakf-ı mezbûrdan kıymet ve râğbet ve nef' cihetlerinden min külli'l-vücûh vakf-ı mezbûra evlâ ve enfâ' olduğu bundan akdem taraf-ı şer'den ümenâ ile keşşaf ve mi'mârân ve sâir erbâb-ı vukûftan bî garaz kimesneler ile menzileyn-i mezkûreynin üzerlerine vardıklarında istibdâli ber vech-i muharrer haber-i mahz olduğu kudât-ı müslimîne ihbarlarıyla zâhir oldukdan sonra husûs-u mezkûr 'atabe-i sultanıyeye arz olundukda izn-i hümâyunu nâtık emri celîlü'ş-şâna vârid olmağın ben dahî tevliyetim hasebiyle mukaddemâ zikr olunan vakf-ı menzil-i mezbûr el-Hâc Mehmed Efendi'nin mülk-ü menzili ile istibdâl eyledim didikde gibbe't-tasfiki'ş-şer'i bi'l-edâ mestûr olduğu vecih üzere mezbûr Hacı Mehmed Efendi'nin mülk olan menzili vakf ve vakıf olan menzil mülk olmak üzere tarafımdan ahz ve teslim olundukdan sonra mütevellî-i mezbûr 'Ali Efendi ile mezbûr el-Hâc Mehmed'i hâkim-i müvekkî-i sadr-ı kitâb tûba lehu ve hüsn-ü me'ab efendi hazretleri huzûrunda müterâfi'an her biri rucu'a tâliban olduklarında fukahâ-i kirâmdan istibdâli tecvîz iden eimme-i zü'l ihtirâm kavilleri üzere hâkim müşârun ileyh hazretleri dahî bi'l-hilâf hükm-ü sahîh-i şer'i idub evvelen zikr ve tahrîr olunan menzil-i mezbûr Hacı Mehmed Efendi'nin mülkü sarfi olub sâniyen zikr ve tahrîr olunan mülk-ü menzil dahî ânın bedeli olmak üzere vakf olmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi gurre-i Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi

Fahru'l-küttâb İshak Efendi ibn-i Efendi

Fahru'l-küttâb Pembelizâde 'Ali Efendi

Umdetü'l-küttâb Selim Efendi

Fahru'l- müderrisîni'l- kirâm el-Hâc Mehmed Efendi der mahalle-i Bahadır Ağa Efendi

Sâlih Efendi

'Ali Efendi ibn-i Cafer

'Ali Efendi ibn-i Efendi

Molla Mustafa bin Süleyman

Kutnîci el-Hâc 'Ali Ağa

BELGE-33

Medîne-i Burûsa'da Çukur mahallede sâkine zâtı şer'an ma'rife Fatma bint-i Mehmed nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlî'ı iş bu râfî'u'l-vesîka 'Ali bin 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-i zindegânemiz olmayub hul'a tâlibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrer ve ma'kûdun 'aleyh olan üç bin akçe mihr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iiyem üzerlerine ve meûnet-i süknâm dahî kendü üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahiha-i şer'iiye ile hul' olduğumda ol dahî ber vech-i muharrer hul'-ı mezbûrî kabûl ibtidâ-i zevciyyetden târih-i kitâba gelince beynimizde cereyân iden ahz-ı i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâ ve hukûk-u zevciyyet ve sâire müte'allıka 'amme-i da'âvi ve mutâlebât ve kâffe-i îmân ve muhâsamatdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve iskât eyledikten sonra mezbûr 'Ali dahî takrîr-i kelâm idub medîne-i mezbûre Maldepe nâm mahalde vâki' ma'lûmu'l- hudûd bir kıt'a bağı mezbûre Fatma'nın mülkü olup benim kat'an alâka ve müdâhalem yokdur bağı mezkûre müte'allıka da'vâdan dahî mezbûre Fatma'nın zimmetini ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdikî's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 10 min Rebi'u'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Hasan bin Hüseyin der mahalle-i Nasuh Paşa
İmam 'Ali bin Halil
Molla İsmâ'il bin 'Abdullah
Ser muhzirân Süleyman Ağa

BELGE-34

Medîne-i Burûsa'da Timur Kapu mahallesinde mütemekkiye münhasır ta'rif-i şer'î ile ma'rife olan Angelide bint-i Bidago nâm bikri-bâliga meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu hâmilu'r-rakîm Mihâil veled-i İstori nâm zimmi muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub merkûm Mihâil bundan akdem menzilime gelüb bana ba'zı sû-i kâsd itmişdi suâl olunub müceb-i şer'iiye icrâ olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl ve akîbu'l-inkâr müdde'iiye-i mezbûrenin müdde'âsına mutâbaka beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz idub istihlâf itmeğin merkûm Mihâil zimmiye yemin teklif olundukda oldahî 'alâ vakfi'l-mes'ul yemin billâhi'l-lezi ünzile'l-İncîl 'alâ 'İsâ 'Aleyhi's-selâm itmeğin mücebince müdde'î-i mezbûre hâlâ beyyine bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 4 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l- küttâb İshak Efendi
Fahru'l- küttâb Seyyid Sâdık Efendi
Ser muhzirân Mehmed Ağa

BELGE-35

Medîne-i Burûsa'da Tatarlar mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden Hadîce bint-i İsmâ'îl bin 'Abdullah nâm hâtunun verâseti zevce-i metrûkesi Mehmed bin 'Ali vâlidresi Fatma bint-i 'Abdullah nâm hâtun münhasır ve tashih meselesi altı sehinden i'tibâr olunub sihâm-ı mezbûreden üç sehimi zevc-i mezbûr Mehmed'e ve üç sehimi mezbûre Fatma hâtun'a isâbet ve intikal eylediği lede's-şer' zâhir ve mütebeyyin olduktan sonra mezbûre Fatma hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde tereke-i müteveffîye-i mezbûreye vâzî'u'l-yed olan iş bu bâ'isü'l-kitâb mezbûr Mehmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müverrisimiz müteveffâ-yı mezbûrenin terekesiden 'alâ tarîkı's-şer'î mezbûr Mehmed yedimden bir beledî döşek ve iki yasdık ve bir kilim ve bir tencere ve bir sini ve bir tas ve (silik) sahan onyedî buçuk guruş ahz ve kabz idub tereke-i müteveffîye-i mezbûreden bana isâbet ve intikal iden üç sehîm hisseme ve zevc-i mezbûr Mehmed zimmetinde mütekarrîr ve mâkûdun 'aleyh olan sekiz bin akçe mihrimde müte'allıka 'amme-i da'vâdan ben mezbûr Mehmed'in zimmetini ibrâ-i 'âm sahih-i şer'-i kâtî'u'n-niza' ile ibrâ ve iskât eylediğimde oldahî bana medfu'ı olan meblâğ-ı merkûm onyedî buçuk guruşa ve eşya-i mezkûreye 'amme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 5 min Rebi'u'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Canbazzâde Hüseyin
 Arpacı Molla Halil
 Molla Hasan zâde
 Demirci İbrâhim Beşe
 Berber Himmet

BELGE-36

Medîne-i Burûsa'da Şeker Hoca mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden el-Hâc Abbas bin İbrâhim bin Mustafa'nın verâseti zevce-i metrûkesi Rahime bint-i 'Abdullah nâm hâtun ile zî rahm cihetinden liebeveyn ammîsi kızları hâce Ümmühâni ve Ümmügülsüm bint-i el-Hâc 'Osman nâm hâtlunlara münhasır olduğu lede's-şer' zâhir ve mütebeyyin olduktan sonra medîne-i mezbûre sükkânından Altun oğlu dimekle ma'rûf es-Seyyid Mehmed Emin bin es-Seyyid İbrâhim nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde tereke-i müteveffâ-yı mezbûre bi'l-verâse vâzî'u'l-yed olanlardan bâ'isü'l-vesîka mezbûre Hâce Ümmühâni muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub benim babam mezbûr Seyyid İbrâhim'in babası Mehmed müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc Abbas'ın babası mezbûr İbrâhim ile liebeveyn karındaşlar olub babaları ismi Mustafa ve dedeleri ismi 'Abdullah ve Meskotor(?) isimleri medîne-i mezbûre olmağla hâlâ ben gâib-i 'ani'l-meclis liebeveyn er karındaşım es-Seyyid Bahaeddin 'usûbet-i nesebiyye cihetinden müteveffâ-yı mezbûre vâris olmağla suâl olunub müceb-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gibbe's- suâl mezbûre Hâce Ümmühânî cevâbında tereke-i müteveffâ-yı mezbûre

bi'l-verâse vâzî'ul-yed olduğunu ikrâr lakin mezbûr Seyyid Mehmed Emin'in vech-i meşrûh üzere vârise olduğu ma'lûmum değildir deyu verâseti bi't-taleb inkâr idicek müdde'î-i mezbûrdan müdde'âsına mutâbaka beyyine talep olundukda liecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzıran olan Seyyid Hasan ibn-i Mustafa ve Seyyid Hüseyin bin Halil nâm kimesneler ta'dil ve tezkiye olunduklarında 'udûlden olmayub şâhid-i zevr olduklarını ve mezbûr Seyyid Mehmed Emin'in iddi'âsı kizb-i sarîh olub ve bu misillu tezvirât 'âdet-i müstemirreleri olduğunu medîne-i mezbûrede mütemekkin bazergân ve sâir ehl-i sûk-i ceride şer'le mesturu'l-esâmi ve yine tevâtürde yetmiş neferden mütecâviz bî garaz kimesneler haber virmeleriyle mezbûr Seyyid Mehmed Emin'in da'vâsını kizb-i mahs olub ve mezbûrân Seyyid Hasan ve Seyyid Hüseyin'in şâhid-i zevr oldukları zâhir ve nümâyân olmağın mezbûr Seyyid Mehmed Emin bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu olundu fi 4 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

İbrâhim Ağa ibn-i el-Hâc Mustafa
el-Hâc Mehmed 'Ali Ağa ibn-i Hüseyin Efendi
Ağa ibn-i Mustafa Çelebi
Seyyid 'Ali Ağa ibn-i Derviş İsmâ'îl
Seyyid Mustafa
Ağa ibn-i Seyyid Mehmed Ağa
Mustafa Ağa ibn-i Murtaza
İbrâhim Çelebi ibn-i Mehmed
Mehmed Ağa ibn-i 'Abdullah

BELGE-37

Medîne-i Burûsa hısn-ı dâhilinde 'Alâüddin mahallesinde sâkine zât-ı şer'an ma'rife Hanife bint-i 'Osman nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ve emadi işbu bâ'isü'l-vesfika Ahmed bin Mehmed nâm kimesne muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub mahrûse-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Ebubekir ve müşteri-i mezbûr Ahmed ve Alacacı Hacı Mehmed menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir köşk ve iki beyt-i süflî ve iki sofa

9/b

ve bir ahur ve bir sâyelik ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil mülk arsasının Nakşibendi evkâfına senede bir guruş icâresi olub ebniyesi mülküm olan bir bâb menzilimin nısf-ı şâyî'ı cemi' tevabi' ve levâhık ve kâffe-i menâfi' ve merâfıkıyla tarafından îcab ve kabûlü hâvi şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'âri bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile ve eyâdım(?) mezbûr Ahmed'e ikiyüz kırk guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr ikiyüz kırk guruş müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrın nısf-ı sâbıkı ve eyâdım mezbûr Ahmed'in mülk-ü

müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 12 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Molla Mustafa bin Süleyman
Cennet oğlu Hacı Derviş 'Abdullah
el-Hâc Mehmed Emin bin Sâlih
Mahkeme müezzini oğlu Molla 'Abdullah
Kutnîci Emin Dede

BELGE-38

Medîne-i Burûsa'da Ahmed Big mahallesinde sâkin es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Ahmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'iseteyn-i vesîka Hanife bint-i 'Osman nâm hâtun muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre hısn-ı dâhilinde 'Alâüddin mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Ebûbekir ve Çelebi ve Alacacı el-Hâc menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir ..ve iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir ahur ve bir sayelik ve bir firun ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müstemil 'arsasının Nakşibendi Evkâfi'na senede bir guruş icâresi olub ebniyesi mülküm olan bir bab menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'âri bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre Hanife hâtuna dörtyüz seksen guruşa târih-i kitâbdan bir sene mukaddem bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr dörtyüz seksen guruşu müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûre Hanife hâtunun mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 19 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Cennet oğlu el-Hâc 'Abdullah
Emin Dede
Mahkeme müezzini oğlu Molla Abdulah
Derviş bin Sâlih
el-Hâc Mehmed Emin
Molla Mustafa bin Süleyman

BELGE-39

Medîne-i Burûsa'da Sivâsiler mahallesinde sâkin 'Abdüselam Çelebi ibn-i 'Abdullah nâm kimesne Hadîce bint-i Süleyman nâm hâtun tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâr ve kabza vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifan Hacı Mehmed Oğlu Molla Halil ibn-i el-Hâc 'Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan es-Seyyid Mehmed ibn-i es-

Seyyid Mehmed nâm kimesne vekâlete meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde iş bu râfi'ü'l-vesîka el-Hâc İsmâ'îl Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahihamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Kara müezzîn ve Molla 'Abdullah menzilleri ve deġirmen harkı ve tarîk-ı âm ve nehr-i Gökdere ile mahdûd hâriciyesinde iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir mâ-i cari ve bir mikdar havlu ve dahîliyesinde iki beyt-i 'ulvî ve köşk ve bir köşk odası ve iki beyt-i süflî ve bir matbah ve bir zîr-i zemin ve bir ahur ve bir dönüm mikdarı hadîka-i müştemil bir bab mülk-ü menzirimizi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahih-i şer'î ile 'ale'l-iştirak mezbûr el-Hâc İsmâ'îl Ağa'ya bin dörtyüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı mezbûr bindörtyüz guruşu müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz idub beynimizde nısfiyet üzere iktisâm eyledik fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr el-Hâc İsmâ'îl Ağa'nın mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun ġibbe't-tasfiki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l-yevmi'l-işrin min Cemâziye'l-evvel lisene seb'a seb'in ve mie ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Urgancı..el-Hâc Mustafa
el-Hâc Ebûbekir ..Şerîf İbrâhim
Yörük Sâlih oġlu Hacı Mehmed Emin
es-Seyyid el-Hâc Halil ibn-i Seyyid Mustafa
el-Hâc Hasan

10/a

BELGE-40

Medîne-i Burûsa'da Koca Nâib mahallesinde mütemekkin Panayot veled-i Yorgaki nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezbûrede Timur Kapu mahallesinde Rum kilisâsı fukarâsına meşrût olan nukûdun mütevellîsi olan iş bu râfi'ü'r-rakîm Panayot veled-i Kıblan nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Yorgaki ve Nikola ve Kaplan menzilleri ve tarîk-ı âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma...bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir sofa ve bir firun ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü menzili ile ittisâlinde vâki' nasîf-i dönüm mikdarı bir kıt'a dut hadîka bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahih-i şer'î ile mütevellî-i merkûm Panayot zimmiye bi safka-i vâhide altıyüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediġimde ol dahî bende olan mâl-ı vakf-ı mezbûr ile ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâġ-ı merkûm altıyüz guruşu mütevellî-i merkûm yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr ve hadîka-i merkûme mütevellî-i

merkûm Panayot zimminin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 21 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

es-Seyyid el-Hâc Mehmed bin Halil
el-Hâc bin el-Hâc Veli
Memiş Ağa ibn-i Ahmed
el-Hâc 'Abdullah bin el-Hâc Hüseyin
el-Hâc bin el-Hâc Hüseyin

BELGE-41

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Habib mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan el-Hâc Mehmed bin el-Hâc Ahmed bin Abdulah'ın verâseti sulbî kebîr oğulları Mustafa bin İbrâhim ve Halil'e münhasır olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûrân İbrâhim ve Halil 'asâle ve mezbûr Mustafa tarafından dahî bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu Molla 'Ömer bin Hasan Efendi ve Ahmed bin Hasan nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'î lâhık olan karındaşı mezbûr İbrâhim ve Emâkine meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu hâmilu'r-rakîm ve Vasil veled-i Braşkö nâm zimmi muvâcehesinde her biri bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub medîne-i mezbûre fenâsında Kırk Kavak nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan 'Ali Beşe ve Karanfil oğlu Estarâti ve Bodur Panayot ve tarîk-ı hâs ile mahdûd senede arsasının sadaklı ze'âmetine kırk pâre ve mukâta'ası olan tahmînen beş dönüm mikdârı eşcârı mülk dut hadîkası müverrisimiz babamız müteveffâ-yı mezbûrun milkü olmağın babamız müteveffâ-yı mezbûr hâl-i huyûtunda hadîka-i mahdûd-ı mezkûreyi cemi' tevâbi' ve levâhık ve kâffe-i menâfi' ve merâfıkıyla tarafından icab ve kabûl-ü hâvi şurût-u mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile yüz altmış sekiz guruşa mesfûr Vasil zimmiye bey' ve temlik ve teslîm eylediğinde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm itmişdi hâlâ semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz altmış sekiz guruşu müşterî-i mezbûr yedinden bi'l-verâse ahz ve kabz idub beynimizde bi kadri'l-hısâs iktisâm dahî eyledik fi mâ ba'd hadîka-i mahdûd-u mezkûre mesfûr Vasil zimminin müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 21 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb Bembeli 'Ali Efendi
Taşoğlu Hacı
Çelebi İbn-i Hüseyin
Molla 'Ömer bin Hasan Efendi
Muhzırbaşı Mehmed Ağa

BELGE-42

Medîne-i Burûsa'da Abdal Mehmed mahallesinde sâkine zât-ı şer'an ma'rife Ayşe bint-i Halil nâm hâtun meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-vesîka es-Seyyid el-Hâc İbrâhim bin es-Seyyid el-Hâc Halil nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkünde münselik olub mahrûse-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Durmuş ve Şeyh Oĝlu menzilleri ve tarîk-ı âm ile mahtûd iki beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflî ve bir mikdar havluyu müştamil bir bab mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr es-Seyyid el-Hâc İbrâhim'e ikiyüz guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediĝimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl itmişdi lâkin ben 'alîle ve ihtiyâre olub kendi umûrumı rü'yete ve meblâĝ-ı mezbûrî hıfza ber vecihle iktidarım olmamaĝla meblâĝ-ı merkûm ikiyüz guruş tamam oluncaya deĝin beher yevm bana evime te'sîr virmek üzere mezbûr es-Seyyid el-Hâc İbrâhim vasî nasb ve ta'yin olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i müvekkî-i sadr-ı kitâb tûba lehû ve hüsn-ü meâb efendi hazretleri dahî mezbûr es-Seyyid el-Hâc İbrâhim mezbûr Ayşe hâtunun

10/b

rızâsıyla târih-i kitâbdan beher yevm kendüye otuz para nafaka virmek üzere vasî nasb ve ta'yin buyurdıklarında mezbûr es-Seyyid el-Hâc İbrâhim dahî ber minvâl-i muharrer vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve menzil-i mezkûr semeni olmak üzere meblâĝ-ı merkûm ikiyüz guruş mezbûr Ayşe hâtun zimmetinde vâcibü'l-edâ itmişdir didikde mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 25 min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Muhzırbaşı Mehmed Aĝa ibn-i Mustafa
es-Seyyid 'Abdüşşekur bin Mustafa
Kara 'Ali bin Hasan

BELGE-43

Medîne-i Burûsa'da Bahadır Aĝa mahallesinde sâkin iş bu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc 'Osman bin 'Ali nâm meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde 'Abdülkerim bin el-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idub mezbûr 'Abdülkerim mahalle-i mezbûre mescid-i şerifinde bâ berât-ı 'âlişân imam olub imâmet-i mezkûresi bundan akdem bana feraĝ ve kasr-ı yed idub mukâbelesinde hilâf-ı şer'-i şerîf yedimden yüzdoksan guruş ahz ve kabz itmişdi cihet-i mezbûrenin şem' şırası gayr-i sahîh olmaĝla mablâĝ-ı mezkûr yüz doksan guruş taleb iderim suâl olunub alıverilmesi matlûbumdur didikde ĝibbe's-suâl mezbûr 'Abdülkerim cevâbında fi'l-hakîka imâmet-i mezkûre mukâbelesinde yüzdoksan guruş mezbûr Hacı 'Osman yedinden ahz ve kabz eylediĝini ikrâr ve i'tirâf itmeĝin mücebince meblâĝ-ı mezbûr yüzdoksan guruş müdde'î-i mezbûr el-

Hâc 'Osman'a edâ ve teslîme mezbûr 'Abdülkerim'e tenbîh birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l-yevmî's-sâni ve'l-'aşara min Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
'Umdetü'l-küttâb İshak Efendi
Zübdetü'l-küttâb es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi
Ser muhzırân Mehmed Ağa
Fahru'l-küttâb 'Ali Efendi

BELGE-44

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Saray mahallesinde sâkin es-Seyyid Mahmud bin el-Hâc Ebûbekir nâm kimesne ile vâlidesi Şerîfe Sâliha bint-i es-Seyyid Mustafa nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isü'l-kitâb Şerîfe Fâtıma bint-i el-Hâc Ebûbekir nâm hâtunun hâlâ zevci ve tarafından husûs-ı âtiyyü'z-zikri ikrâra vekil olduğu zât-ı mezbûreyi müceb-i şer'iyye ile 'ârifân olan İbrâhim bin Ahmed ve Mehmed bin Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Ahmed Ağa ibn-i el-Hâc İsmâil nâm kimesne mahzarında herbiri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub etrâf-ı erba'adan Molla Hasan ve es-Seyyid Hâfız Hüseyin Efendi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ve tarîk-ı hâs ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir ahur ve bir mâ-i câri bir mikdar havluyu müştamil bir bâb mülk-ü menzilin dört sehim ile üç sehmi bizim ve bir sehmi mezbûre Fatma'nın mülk-ü mevrûsudûr didiklerinde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l-yevmî'l-hâdi ve'l-'ışrîn min Cemâziye'l-evvel lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb Es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi
Fahru'l-küttâb Selim Efendi
Sermuhzırân Mehmed Ağa

BELGE-45

Medîne-i Burûsa hısn-ı dâhilinde Sultan Mustafa odalarında sâkine işbu râfi'u'l-kitâb Hadîce bint-i Mehmed nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı Ahmed bin el-Hâc Halil nâm kimesne muvâchesinde takrîr-i kelâm idub işbu mezbûr ile zevciyyet beynimizde kâim iken mezbûrun firâşından hâsıl ve benden mütevellide bi hakkı'l-hisâne hâlâ hücr ve terbiyemde olan işbu sadrî oğlum Mehmed nâm sagîr için babası mezbûr üzerine min kibel-i şer' kadr-i ma'rûf nafaka ve kisvebahâ farz ve takrîr olmak matlûbundur didikde hâkim-i müvekkî-i sadr-ı kitâb tûba lehû ve hüsn-ü meâb efendi hazretleri dahî sagîr-ı mezbûr için babası mezbûr üzerine rızâsıyla târih-i kitâbdan külli yevm üçer para nafaka farz

ve takdîr idub meblâğ-ı mefruz-u mezkûr sağır-ı mezbûra harc ve sarfa ve lede'l-iktiza istidâneye ve vakt-ı zaferde sağır-ı mezbûrun babası mezbûr üzerine rücu'a mezbûre Hadîce hâtun'a izn birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi's-selh-i Cemâziye'l-evvel bin yüz yetmiş yedi

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb Tâveli 'Ali Efendi zâde
Sermuhzırân Mehmed Ağa
Davut Beşe ibn-i Mustafa

11/a

BELGE-46

Medîne-i Burûsada Karaağaç mahallesinde mütemekkin şahs-ı şer'an ma'rife olan ..bint-i Kirkor nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu hâmilu'r-rakîm Ohanes veled-i Oseb nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede etrâf-ı erba'adan Ferdine ve Naro nasrâniyye menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir ayazma ve bir firun ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Ohanes zimmiye iki yüz guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûmı müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr müşteri-i mezbûrun yedinde mülk-ü müşterâsıdır keyfe ma yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdikî's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmî's-sâdis-i 'aşar min Cemâziye'l-evvel lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

es-Seyyid Mustafa Ağa
Na'lbant Molla 'Ali bin 'Ali
es-Seyyid Hacı Mehmed Emin
Bazarcı Mustafa Beşe
Bakkal Hasan Çelebi

BELGE-47

Medîne-i Burûsa'da Manastır mahallesinde sâkin Şerîfe Saîde bint-i el-Hâc Ahmed Ağa nâm hâtun tarafından bey'-i âtiyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti's-şer'iyeye-i 'arifân olan es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerîf Efendi ibnü'l-hâc Seyyid İbrâhim Efendi ve Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan es-Seyyid el-Hâc 'Ömer Efendi ibn-i es-Seyyid Hasan Ağa nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde iş bu

bâ'isü'l-vesîka el-Hâc 'Ömer ibn-i Ahmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem mezbûre 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub medîne-i mezbûrede Çelebi Sultan Mehmed Han mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Berber Hacı 'Ali ve veresesi ve eskici menzili ve vâdî ve tarîk-ı 'âm ve tarîk-ı hâs ile mahdûd bir yeri üzerinde beş beyt-i 'ulvî ve üç sundurma ve bir kiler ve bir matbah ve bir köşk ve ittisâlinde tahmînen iki dönüm mikdârı mülk dut hadîkası ve yine ittisâlinde iki beyt-i süflî ve bir mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr el-Hâc 'Ömere bin ikiyüz guruşa bi safka-i vâhîde bey' ve temlîk ve teslim eylediğimde oldahi ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûrî müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzileyn-i mezkûreyn mezbûr el-Hâc 'Ömer'in mülk-ü müşterâsıdır keyfe ma yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi'l-yevmî's-sâlis ve'l-ısrîn min Cemâziye'l-evvel lisene seb'a ve seb'in mie ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Dellâl Molla 'Ömer
Çelebi Efendi
Molla Ebubekir
Mehmed Çelebi
es-Seyyid İbrâhim Ağa

BELGE-48

Medîne-i Burûsa kazâsına tâbi' Kelesan nâm karye mütemekkinelerinden Barsuz ve Difbe ve Lifrî evlâd ve Ersan nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu râfi'u'r-rakîm baba Yorgi veled-i Hristo nâm zimmi muvâcehesinde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub karye-i mezbûre hudûdî dâhilinde Göl karyesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Briskova ve Obandeli bağları ve arpacı Kostanti hadîkası ve Yorgi bağı ile mahdûd üç dönüm mikdârı kürûmi mülk bir kıt'a bağı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm baba Yorgi yetmiş guruşa bey' ve temlîk ve teslim itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm yetmiş guruş müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz ve beynimizde bi't-terâzi' bi kadri'l-hisâs eyledik fi mâ ba'd bağı mahdûd-ı mezkûr merkûm baba Yorgi'nin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 27 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Hüseyin Beşe sâkin karye-i Kelesan
Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa
Sâlih bin Sâlih
Halil Çelebi ibn-i Mustafa

BELGE-49

Medîne-i Burûsa kazâsına tâbi' Kelesan nâm karye mütemekkinlerinden Barsûne ve Difbe ve Lifrî evlâdı Ersam nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfî'u'r-rakîm Kosto veled-i Kostanti nâm zimmi muvâcehesinde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub karye-i mezbûre hudûdı dâhilinde Çiftlik topraġında vâki' etrâf-ı erba'adan

11/b

Halil Aġa baġlarıyla Kaptan oġlı zimmi baġı ve orman ve tarîk-ı âm ile mahdûd iki dönüm mikdârı kürûmi mülk bir kıt'a baġımız bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafından icab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Kosto zimmiye kırk guruş bey' ve temlîk ve teslîm eylediġimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl semeni olan meblâġ-ı merkûm kırk guruş müşteri-yi merkûm yedinden tamâmen ahz ve kabz ve beynimizde bi kadri'l-hisâs iktisâm eyledik fimâ ba'd baġ-ı mahdûd-ı mezkûr mezbûr Kosto mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun ġibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 28 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Arpalızâde Efendi
Ser Muhzirân Mehmed Aġa
Hüseyn Beşe sâkin karye-i Kelesan
Halil bin Mustafa

BELGE-50

Medîne-i Burûsa'da Kara Şeyh mahallesinde sâkine zât-ı şer'an ma'rife Kâfiye bint-i el-Hâc 'Ali nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfî'u'l-kitâb Şerefnâz bint-i 'Abdullah nâm hâtun mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan kendi âhar menzîlim ve imam vakf-ı menzili ve hamam cidârı ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd birbiri üzerine üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir ahur ve bir mikdar havluyu müstemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfık tarafından icab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre Şerefnâz hâtuna üçyüzelli guruş bey' ve temlîk ve teslîm eylediġimde oldahi ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâġ-ı mezbûr üçyüzelli guruş müşteri-i mezbûre yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Şerefnâz hâtunun mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde ġibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min şehri Cemâziye'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-müderrişini'l-kirâm es-Seyyid el-Hâc Mehmed Şerîf Efendi

Kâtipzâde Molla Nûreddin
es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed
Boyacı el-Hâc Hüseyin
Mehmed Emin Dede
Tekyeci Molla 'Ali

BELGE-51

Medîne-i Burûsa'da İbrâhim Paşa mahallesinde sâkin Fahru'l- müderrisîni'l-kirâm es-Seyyid Ahmed Efendi ibn-i es-Seyyid 'Abdullah Efendi tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu es-Seyyid 'Ali Ağa ibn-i es-Seyyid İsmâ'îl ve el-Hâc İbrâhim bin 'Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Mehmed Ağa ibn-i İbrâhim Ağa nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu hâmilu'r-rakîm Sekbas veled-i Karabet nâm zimmi muvâcehesinde bi'l vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilim mûma ileyh Seyyid Ahmed Efendi 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûrede Karaağaç mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Agop ve Avanes ve müşterî-i mezbûr Sekbas menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflî nısf beyt-i 'ulvî ve nısf-ı mefâze ve bir ahur ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü mukarrer menzil ile Gökdere nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan mîrim ve müşterî-i mesfûr Sekbas hadîkaları ve vâdi-yi tarîk-ı hâs ile mahdûd üç dönüm mikdarı eşcâr-ı mülk bir kıt'a dut hadîkasının bi hüccet-i şer'iyye mutasarrıf olduğım yigirmi dört sehimden beş sehim hisse-i şâyi'âmı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile ikiyüz altmış beş guruşa mesfûr Sekbas zimmiye bi safka-i vâhide bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer ba'de'l-iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl semeni olan meblâğ-ı mezbûr ikiyüz altmış beş guruşu müşterî-i merkûm yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr ile hadîka-i merkûme olan beş sehim hisse-i şâyi'a merkûm Sekbas zimminin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun gıbbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 25 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Hacı İvaz zâde Ağa
Kara vezirzâde 'Ali Ağa
Ağaçcı el-Hâc Mehmed Ağa
es-Seyyid Mustafa bin Mehmed
Topcı Sâlih Beşe

12/a

BELGE-52

Medîne-i Burûsa'da Üftâde ve Üftâdi mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Fatma bint-i 'Ali nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlî'ı işbu

râfi'û'l-vesika 'Ali bin Halil nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü mu'âşeretimiz olmayub ben hul'a tâlibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrer ve mâkûdun aleyh olan sekiz bin akçe mihr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine ve meûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere bedelen 'ani'l-hul' zevcim mezbûra emvâlimden bir beledî döşek ve iki beledî yasdık ve bir yorgan ve bir kilim ve bir minder ve iki sahan ve bir tencere ve bir destâr ve dört Haleb alacası def' ve teslim idüb zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûrı ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyyete ve sâir müte'allika 'amme-i de'âvi ve mutâlebât ve kâffe-i îmân ve muhâsamattan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 8 Cemâziye'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Mesci karyesi imamı el-Hâc İbrâhim efendi
Fesci el-Hâc Mehmed Sâid
Molla Mahmud bin Mehmed Bedestâni dellâlî
Muhzır el-Hâc 'Ali
Ser muhzırân Mehmed Ağa

BELGE-53

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Harîr mahallesi sükkânından iken bundan akdem vefât iden es-Seyyid ibnû'l-hâc İbrâhim bin el-Hâc Sâlih'in verâsetini 'usûbet-i nesebiyye cihetinden liebeveyn er karındaşı oğulları es-Seyyid Ahmed ve es-Seyyid Mehmed ibn-i Seyyid Mehmed nâm karındaşlara münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûrân es-Seyyid Ahmed ve Seyyid Mehmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezbûre mescid-i şerîfinin şem' vakfına mütevellî olan iş bu bâ'isü'l-vesika Molla Sâlih bin Mustafa nâm kimesne mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub etrâf-ı erba'adan Hâce hâtun Kudûretoğlu Hacı Mustafa verese-i menzillerini ve tarîk-ı hâs ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd senede üç guruş icâre ile arsası mahalle-i mezbûre mescid-i şerîfi şem' vakfı olub ebniyesi müverrisimiz 'ammimiz müteveffâ-yı mezbûrdan ırs ile muntekal mülk-ü mevrûsumuz olmağın ebniye-i mezkûrı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile vakf için mütevellî-i mezbûr Molla Sâlih'e yüz guruşa bey' ve teslim eylediğimizde oldahî ber vech-i muharrer vakf için iştirâ ve teslim ve kabûl itdikden sonra semeni meblâğ-ı mezbûr yüz guruş mütevellî-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz beynimizde iktisâm dahî eyledik fimâ ba'd ebniye-i mezkûre vakf-ı mezbûrın olub bizim 'alâka ve müdâhelemiz kalmadı didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 21 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb İshak Efendi ibn-i Ahmed Efendi
Fahru'l-küttâb Bembelizâde 'Ali Efendi
Ser muhızran Mehmed Ağa
Seyyid Mustafa Çelebi Çavuş Tubnîzâde
Seyyid Mustafa Çavuş 'Asiyye zâde

BELGE-54

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Harîri mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Seyyid Mustafa bin Hacı İbrâhim bin Hacı Sâlih'in verâseti 'usûbet-i nesebiyye cihetinden liebeveyn er karındaşı ve oğulları Seyyid Ahmed ve Seyyid Mehmed nâm karındaşlara münhasır olduğu lede's-şer' mütebeyyin oldukdan sonra mezbûrân Seyyid Ahmed ve Seyyid Mehmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isü'l-kitâb Şerife Fatma bint-i es-Seyyid Hacı Ahmed nâm hârunun zevci ve tarafından husûs-ı âtiyyü'z-zikri taleb ve da'vâ ve ahz ve kabza ve kendüye îsâle mütevakıf olduğu umûrın küllisine vekîl-i sâbitü'l- vekâlesi olan Mustafa Çelebi ibn-i 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan müvekkile-i mezbûreoğlu veresesi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ve tarîk-ı hâs ile mahdûd senede mahalle-i mezbûre mescid-i şerîfinde îzâr olan şem' vakfına üç guruş icâre-i mücclesi olan bir mikdar vakf-ı 'arsayı müvekkile-i mezbûre Şerife Fatma bundan akdem müverrisimiz müteveffâ-yı mezbûr es-Seyyid Mustafa'ya kendi mülki olmak üzere doksan guruşa bey' ve teslîm ve kabz-ı semen etdikden sonra arsa-i mezbûre vakf-ı mezbûrede olduğu bundan akdem hâlâ vakf-ı mezbûr mütevellîsi olan Molla Sâlih meclis-i şer'de bizden taleb ve da'vâ ve müdde'âsın muvâcehe şuhûd-ı 'udûl ile ba'de'l-îsbât arsa-i mezkûreden kasr-ı yed ve mütevellî-i mezbûre vakf için tesellüme kıbel-i şer'den bizlere tenbîh olundukdan sonra biz dahî müverrisimiz müteveffâ-yı mezbûrdan arsa-i mezbûre semeni olmak üzere ahz ve kabz eylediği meblâğ-ı mezbûr doksan guruş

12-b

müvekkile-i mezbûreden bi'l-verâse taleb ve da'vâ eylediğimizde edâsına hükm-ü şer'-i lâhik olan hâlâ meblâğ-ı mahkûmeye doksan guruş hakkımın kırk üç guruş müvekkile-i mezbûreye zimmetimizde olan mahkûmeye kırk üç guruş takas eylediklerinde biz dahî mukâsa ve kabûl idup bâki kalan kırk yedi guruş dahî vekîl-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz ve beynimizde bi kadri'l-hisâs iktisâm eyledik fimâ ba'd arsa-i mezbûreye ve meblâğ-ı mezbûre müte'allıka 'amme-i da'vâdan gerek müvekkile-i mezbûre Şerife Fatma hârun'un zimmetini diğer vekîl-i mezbûr Mustafa Beşe'nin zimmetini ibrâ-i 'âm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundı fi 2 Cemâziye'l-evvel 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l- küttâb İshak
Küttâb Hamza Sâdik Efendi

Bembelizâde Efendi
Selim Efendi

BELGE-55

Medîne-i Burûsa'da Hacı Yakub mahallesinde sâkine iken bundan akdem cerîhan vefât iden Fatma bint-i el-Hâc 'Ömer nâm hâtun'un verâseti sadrı kebîr oğlu Ahmed ve vâlidesi Sâliha bint-i Şa'ban nâm hâtuna münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûr Ahmed asâlete ve mezbûre Sâliha hâtunun sadrı kebîr oğlu ve tarafından sulh-ı atıyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifan olan İbrâhim Ağa ibn-i Mehmed ve el-Hâc 'Ali bin Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan 'Ali Ağa el-Hâc 'Ömer nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu bâ'isü'l-kitâb İsmâ'îl bin el-Hâc Ahmed ve İbrâhim bin Recep nâm kimesneler taraflarından tasdîka vekîl olan Mustafa bin el-Hâc Ahmed nâm kimesneler mahzarlarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müverrisimiz mezbûre Fatma hâtun mezbûrân İbrâhim ve İsmâ'îl târih-i kitâbdan dört sene mukaddem bir kaç nefer rüfekâlar ile gice ile menzilinden cebren ihrâc ve gayr-i hak darb ve cerh ve katl itmişler idi deyu bundan akdem müceb-i şer'isi mezbûrân İsmâ'îl ve İbrâhim'den taleb ve da'vâ eylediğimizde anlar dahî husûs-ı mezkûrî bi'l-küllîye inkâr itmeleriyle biz müdde'âmızı ber vecihle beyâna kâdir olmadığımız ecilden beynimizde muslihûn tavassut idub da'vâ-yı mezkûremizden bizi mezbûrân İsmâ'îl ve İbrâhim ile 'an inkâr yüz guruş üzerine sulh eylediklerinde biz dahî ber minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûrî ba'de'l- kabûl bedel-i sulh olan meblâg-ı mezkûr yüz guruşu mezbûrân yedlerinden tamâmen ahz ve kabz ve beynimizde bi kadri'l-hisâs eyledik fi mâ ba'd müverrise-i mezbûre Fatma dem ve diyetine müte'allıka 'amme-i da'vâdan mezbûrân İsmâ'îl ve İbrâhim'in bi'l-verâse zimmetlerini ibrâ ve iskât eylediğimizde anlar dahî bize medfu'ları olan bedel-i sulh-ı mezkûrî yüz guruş müte'allıka da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eylediler didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 12 Cemâziye'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

'Amr beşe ibn-i 'Ali
es-Seyyid Sun'ullah bin Mehmed
Hazinedârb İbrâhim Ağa
el-Hâc 'Ali bin Mustafa
Ser tahta Memed Çelebi

BELGE-56

Medîne-i Burûsa'da 'Azeb Big mahallesinde sâkine zât-ı şer'an ma'rife Hadîce bint-i 'Abdulkadir nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde iş bu bâ'isü'l-kitâb Şerife Ayşe bint-i İsmâ'îl nâm hâtun mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub silk-i mülkünde münselik olub medîne-i mezbûre mahallâtından Hâce İlyas mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Halil menzili ve ... tumar odaları ve tarafeyni

tarîk-ı 'âm ile mahdûd 'arsası EsediyeVakfi'ndan olmağla beher mâh vakf-ı mezbûre onsekiz akçe icâre-i müeccelesi olub binası mülküm olan bir bâb menzilimin binasını bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsede ve mu'ârazadan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre Şerîfe Fatma hâtun'a üçyüz guruşa ferağ ve tevfiiz eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve tefevvuz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm üçyüz guruş ile bedel-i merkûm yüz guruşu müşteri-i mezbûr yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fi mâ ba'dın binası mezbûre Şerîfe Ayşe hâtunun mülk-ü müşterâsı olub ve 'arsası hakk-ı müfevvezidir keyfe ma yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 17 min Cemâziye'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

...zâde Mehmed Efendi
Davut Kadı imamzâde el-Hâc İbrâhim
es-Seyyid 'Abdülcelil ibn-i es-Seyyid Feyzullah
es-Seyyid el-Hâc Feyzullah bin 'Abdülcelil
Hacı Oğlı el-Hâc İbrâhim
Ve Bekçi İsmâ'îl bin Mahmud
Süleymen Ağa ibn-i 'Ali
Ve Bekçi Musa Beşe ibn-i Mustafa

13/a

BELGE-57

Medîne-i Burûsa'da Bahadır Ağa mahallesinde sâkin ve mescid-i şerîfde bâ berât-ı 'âlişân imam olan Molla Hamza bin İsmâ'îl nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mescid-i şerîf-i mezkûrın mesârifina mevkûfa nukûd ve müsekkafât ve arazisine bâ berât-ı 'âlişân mütevellî olan işbu râfi'u'l-kitâb Fahru'l-müderrişini'l-kirâm el-Hâc Mehmed Efendi ibn-i Hacı Süleyman nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub mahalle-i mezbûrada vâki' etrâf-ı erba'adan Molla Ahmed ve Kalaycı Mehmed menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd senede altmış akçe icâre-i müeccelesi olub Çukur Hayat dimekle ma'rûf bir bâb vakf-ı menzil mescid-i şerîfde imam olanlara meşrût vakf iken bu esnada menzil-i mezkûr mahlûl olmağın mütevellî-i mezbûr Mehmed Efendi taraf-ı vakfdan âhâr-ı tefvîz eylediğinden gayrı sâir imam olanlara meşrût vakf olan menâzil ve hadîka ve bağ ve yahudihâne ve arâzi-i ma'lûmelere dahî müdâhele itmekle suâl olunub menzil-i mezkûrdan ve sâirinden dahî kasr-ı yedine tenbîh müdâhelesi men' ve def' olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl mütevellî-i mezbûr Mehmed Efendi cevâbında yedimde olan işbu vakfiyye-i ma'mulün-bihâda tasrih olunduğı üzere menzil-i mahdûd-u mezkûr ile sâir menâzil ve bağ ve hadîka ve yahudihâne arâzi-i ma'lûme mescid-i şerîf-i mezkûrın mesârif-i lâzimesine mevkûfa vakf olub ferâgat ve intikâlât mütevellîler ma'rifetiyle rü'yet oluna gelmeğın binâen 'aleyh menzil-i mezkûrî âhara tevfiiz idub sâirine dahî bi't-tevliye müdâhele iderim deyu mazmûnı takrîrine mutâbık bir kıta' vakfiyye ibrâz idub vech-i muharrer üzere

imam olanlara meşrû olduğunu inkâr edecek imam müdde'î-i mezbûrdan müdde'âsına mutabaka beyyine talep olundukda istimhâl olunub mehl-i şer'î mürûrunda ityân-ı beyyineden izhar-ı 'aciz idub beyâna kâdir olmağın imâm-ı müdde'î-i mezbûr Molla Hamza bî vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi gurre min Cemâziye'l-âhir 1177

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb İshak Efendi
Fahru'l-küttâb Bembelizâde 'Ali Efendi
Ser muhzırân Mehmed Ağa

BELGE-58

Medîne-i Burûsa'da Kuru Çeşme mahallesi mütemekkinlerin Akcan oğlu ve Çerikçi oğlu ve boyacı oğlu Uzun Salman Alyanak ve kasab oğlu ve Kara oğlan ve çoban oğlu ve Ebe oğlu nâm Yahudiler ve sâirleri meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu baisu'l-kitâb debbağ tâifesinden el-Hâc Hüseyin ibn-i Ahmed Ağa ve el-Hâc Abdurrahimzâde el-Hâc Mehmed Ağa ve Hacı Mehmed bin Hamza ve Kara Hisârlı oğlu İsmâ'îl ve Seyyid Sâlih Çelebi ibn-i İbrâhim ve Kadı oğlu Mehmed ve Mustafa bin İsmâ'îl Engürili oğlu Molla İbrâhim ve Hacı Ahmed bin Mustafa nâm kimesneler ve sâirleri mahzarında her biri takrîr-i kelâm idub hem gün ta'bir olunur camus ve karasığır ashâb-ı bizlere bey' yerde iştira eylediğimizde debbağ tâifesinden işbu mezbûrun dahî zikr olunan derileri kadûmu'l-eyyâmdan ilâ yevmîna hâza san'atımız olan ve debbağ tâifesi bey' iden kimesnelerden iştirâ idegelüb âhardan kimesneler dahl ve ta'arruz itmîş değildir deyu yerleri şirâden men' murad itmeleriyle beynimizde münaza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi elhâleti hâzihi beynimizde muslihûn tavassut idub fimâ ba'd camus derilerini ashâbından bizler iştirâ idub kara sığır derilerini debbağ taifesi mezbûrun iştirâ itmek üzere her birimiz ta'ahhüd eyledik didikde gibbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi 5 min Recebü'l-ferd

Şuhûdu'l-hâl:

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
'Umdetü'l-küttâb İshak Efendi
..... Ahmed Efendi
Fahru'l-küttâb Seyyid Sâdik Efendi

14/a

BELGE-59

Emîrû'l-ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâ el-fihâm zü'l-kadr-i ve'l-ihtirâm sâhibü'l-azz ve'l-ihtişâm el muhtess bi mezîd-i 'inâyet-i'l-meliki'l-a'lâ Hudâvendigâr Sancağı'na mutasarrıf olan 'Abdürrahim dâme ikbâlehu tevki'-i ferî'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm olaki sen mîr-i mirân-ı kirâmın yarar ve işgüzerlarından olub her vecihle

müstehak 'inâyet ve 'âtıfet olduğun ecilden bundan akdem livâ-i mezbûr sana tevcih olunub üzerinde olmağla hakkında mezîd-i 'inâyet-i 'aliyye-i şâhâne ve mezîd-i râfite-i seniyye-i pâdişâhanem zuhra gönderub iş bu bin yüz yetmiş yedi senesi Saferi'nin yigirmi üçüncü gününden 'avâtıf-ı 'aliyye-i mülûkâne ve 'avârif behiyye-i hüsrevânemden şerefyafte-i sūdûr olan emr-i hümâyun 'inâyet-i makrûnım mücebince livâ-i mezbûr ber vech-i arpalık yine sana ibkâ ve mukarrer kılınmağla kemâkân mutasarrıf olmak emrim olmuştur buyurdumki emr-i hümâyun 'inâyet makrûnumla sâdır olan fermânı tasarruf olub zabt ve rabta ve re'âyâ ve berâyânın himâyet ve siyânetinde ve sâir fermânım olan hudemâ-i 'aliyyemin livâ ve temşit ve tekmilinde bezl u iktidâr sa'y u bîşima eyleyub min ba'd fukarâ-yı ra'ıyyet ve memlekete bir vecihle zulm ve ta'addi ve tecâvüzden ihtirâr ve ictinâb eyleyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timad kılarsız fi 13 min Saferi'l-hayr 1177

İstanbul

BELGE-60

..... hazretlerinin huzurlarına da'vât-ı sâfiye ve tesellümât ve iftâ ve inhâ olunur ki bu def'a 'avâtıf-ı 'aliyye-i mülûkânedan üzerinizde olan Hudâvendigâr Sancağı kemâkan sende ibkâ ve mukarrer kılınmağla imdi livâ-i mezbûra mutasarrıf olub zabt ve rabtına ve re'âyâ ve berâyânın himâyet ve siyânetine ve sâir ferman olan hudemâ-i 'aliyyenin sâireye ve teşmitine ihtimâm ve vakt ve fukarâ-yı ra'ıyyet ve sükkâ-i (?) memlekete zulm ve ta'addiden mübâderet itmeniz bâbında ibkânızı hâvi sâdır olan fermân-ı 'âlîşan mücebince mektub tahrîr ve boz ile irsâl olunmuştur inşaallahû te'âla vusûlünde müceb-i iddi'ası üzere 'amel ve hareket ve hilâfından ve mücânebet eyleyesiz fi 26 Saferi'l-hayr 1177

BELGE-61

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

Ber vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğu tersâne-i 'âmire ocaklığından Burûsa'nın kürekciyân bedeliyesi maktû'ı iş bu bin yüz yetmiş yedi senesine mahsûb olmak üzere dârende-i temessük (İsmi yazılmamış) der'uhde ve iltizâm olmağla medîne işbu temessûke i'ta olunmuştur inşaallahu te'âla sene-i mezbûre muharremi duhûlünde ber vech-i mûtaad cem' ve tahsîl şurû' ve mübâşeret sinîn-i mâzide ne vecihle cem' ve tahsîl olagelmiş ise ol vecihle cem' ve tahsîl eyleyub tarafımızdan ve taraf-ı âhardan müdâhele olmaya fi 1177

Bende-i mutasarrıf-ı şehriyâri sâbık

BELGE-62

Medîne-i Burûsa'da vâki' Halil Ağa Vakfi'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazife ile Bazar-ı Milh Câmi'-i şerîfi yevm-i Cum'a'da müezzin olan 'Ali fevt olub yeri hâli ve mahlûl olmağla yerine erbâb-ı istihkaktan iş bu râfi'-ı tevki'-i refi'u'ş-şân-ı şehriyâri es-Seyyid Mustafa zîde salâhahu her vecihle elyâk ve mahâl ve müstehak olmağın tevcih olunub yedine berât-ı şerîfim virilmek bâbında

yedinde olan müteveffâ-yı mezbûrın berât-ı atik mücebince iş bu ..inâyet itmeğin sadaka itmeğin bu berât-ı hümayun-ı sa'adet-i makrûnı virdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkûm es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Mehmed zîde salâhahu varub hizmet-i lâzimesin mer'î ve müeddâ kıldıkdan sonra vakf-ı mezbûrdan almak üzere yevmî iki akçe vazifesini tasarruf olub vâkıfın ruhu ve devam-ı 'ömr-i devletim için du'âya müdâvemet göstere ol bab da taraf-ı âhardan ber vecihle dahl taarruz kılmayalar şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timad kılalar tahrîren fî evâsıt-ı Saferi'l-hayr lisene seb'a seb'în mie ve elf

İstanbul

14/b

BELGE-63

Mefâhiru'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm Hudâvendigâr Sancağı'nda kuzât ve nüvvâb zîde fazluhum ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akran a'yân-ı vilâyet zîde kadruhum tevki'-u refi'-u hümayun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki 1177 senesine mahsûben Hudâvendigâr Sancağı'ndan ber mu'tad-ı kadîm tahsil oluna gelen yedibin beşyüz guruş hazeriyye senede üç taksit ile tevzi' ve taksim ve hâlâ ber vech-i arpalık livâ-i mezbûr mutasarrıfı emîru'l-ümerâi'l-kirâm 'Abdurrahim dâme ikbâlehû tarafından me'mûra edâ ve teslim olmak fermanım olmağın iş bu emr-i şerîfim ısdâr ve irsâl olunur imdi vusûlünde livâ-i mezbûrdan mutasarrıflar mu'ayyen olan ol mikdar guruş hazeriyyesi sene-i mezbûrenin ibtidâ senede üç taksit ve beher taksiti vakt ve zamanında cümle ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tevzi' ve taksim yerlu yerinde cem' ve tahsil ve mîr-i mîran mûma ileyh tarafından kabzına me'mûra edâ ve teslim itdürülüb avk ve te'hîrden ne mikdâr ziyâde bir akçe idhâl mezbûr ve ihtirâr olunmak bâbında fermânım sâdır olmuştur buyurdumki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şerefyâfte-i sūdûr olan ferman vâcibu'l-ittiba' ve lâzımu'l-ımtisâlimin mazmun ita'at makrûnuyla 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timad kılasız tahrîren fî evail-i Rebi'ü'l-evvel lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf

İslâmbol mahrûse

BELGE-64

(Karışık olduğundan okunamadı.)³⁹⁴

BELGE-65

(Karışık olduğundan okunamadı.)

BELGE-66

Şerefvîz-i sūdûrdan fermân-ı âlilerine imtisâlen envâ'-ı altının tâmu'l-vezn altunları darbhane-i 'âmirede hesâb olundukda kat' olunan fındık altununun yüzi yüz on dirhem olmak üzere bir dânesi on yedi buçuk kırat param buğdaydan

³⁹⁴ Defterde yeralan bazı belgelerin mikrofilm çekimi sırasında karışık çıktığı görülmüştür. Bu nedenle bu belgeler okunamamıştır.

cüz'i noksanca olur kezâlik İstanbul zincirlisi ve Mısır zincirlisi yalduz ve macar altunları fındık vezni üzere beher dânesi on yedi buçuk kırat yarım buğdaydan noksanca olur zerr-i mahbûbun bin yüz seksen iki buçuk guruş dirhem olmağla beher dânesi 13 kırat bir buğdaydan cüz'î noksanca olur Mısır tuğralısı yüzi yüz yedi buçuk dirhem olmağla beher dâne tuğralı 17 kırat bir buğdaydan cüz'î noksanca olmak iktiza eylediği ma'lûmu devletleri buyruldukda emr ve ferman devletlu 'inâyetlu efendim sultânım hazretlerininindir.

el-Fakîr İsmâ'îl Nâzır-ı darbhâne-i 'âmire

BELGE-67

(Karışık olduğundan okunamadı.)

BELGE-68

(Karışık olduğundan okunamadı)

BELGE-69

Düstûr-u mükerrer müşîr-u mufahham nezzâmu'l-a'lem müdebbir-i umûru'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mufahhamu mehâmil-i enâm bir re'yi's-sâhib mümehhidu bünyânu'd-devletlu ve'l-ikbâl müşeyyidu erkânu's-saadet-i ve'l-iclâl el mahfûfun-u bi sunûfi'l-avâtıf-ı meliki'l-a'lâ Anadolu vârisi vezirim Hüseyin Paşa edâmu'l-lâhu te'âla iclâluhu ve akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ve ma'denü'l-fezâil ve'l-yakîn râfi'ü a'lâmu's-şerîf ve'd-dîn vârisu 'ulûmu'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el muhtess bi mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı zîde fezâiluhu ve kıdvetu'l-kudâtu'l-hükkâm me'âdin fazl-ı ve'l- kelâm kadısı Bilecik nâibi zîde fezâiluhu tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki sâbıkan Bilecik kazâsı'nda serdar ve a'yân olan Cevhercizâde Hacı Hüseyin ile es-Seyyid Mustafa Efendi dimekle ma'rûf kimesneler ile Rabia nâm hâtonı katl iden Hacı Piri oğlu Ahmed ve karındaşı Mehmed ve Sa'id oğlu Hacı 'Abdi ve oğlu Azizi diğeri Mehmed ve Berber Mehmed ve Kör Hasan oğulları ve Hacı Himmet oğlu diğeri Ahmed ve Elyam Oğlu Osman ve Acem Halil dimekle ma'rûf kimesneler ile âvâneleri sâdir olan emr-i âli mücebince ahat ve mahalline husâmalarıyla râfi'-i şer' ve icrâ-yı hak için sen ki Vezir-i mûşârun ileyhsin tarafımdan bâ buyuruldu mübâşir ta'yin oldukda mübâşir vürûdumdan mukaddem mezkûrlar firar ve ihbârından bir nefer tesellüm ile bir nefer dahî Burûsa'da ahz ve habs olmalarıyla liecli'r-râfi' mahalline ihzâr murad olmadıkda bilâ emr-i âli Bûrûsa'dan mahal-i âhara âdem ihzâr olunmaz deyu cevâb ile muhâlefet olduğu dersaadetime vürûd iden mektubunda

16/a

ve Bilecik nâibinin iki kıt'a i'lâmında tahrîr ve inhâ mezbûrun buldukları mahalliyle hat ve husâmalarıyla râfi'-i şer' için mahalline ihsâr olunmaları için billâhi emr-i şerîfim sudûri istid'a olduğü ecilden vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak fermânım olmağın imdi ber vech-i muharrer kabilden mezbûrdan hâlâ Burûsa'da mahpus olan mezkûrûnu sen ki Burûsa Kadısı Mevlâna-yı mûma ileyhsin mûşârun ileyh tarafından vârid olan mübâşire teslîm ve mahalline tesyîd ve

'avaneleri dahî buldukları mahalde ahz ve mahalline irsâl ve mahalli olan Bilecik mahallesinde husamâları olan fâilân-ı mezbûrların vereseleri menâfi'-i şer' ve ba'de's-subût şer'i kavîm ahrâr-ı hudûd-u şer'iyye ve ihkâk-ı hak olunmaya sa'yi ve ihtimam olub hilâfından begâyet hazer ve mücânebet olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki mübâşir ta'yin olunan sadr-ı a'zâm çukadarlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân 'Ali zîde kadruhu vusûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyâfte-i sudûr olan ferman vâcibu'l-ittiba' ve lâzimu'l-ımtisâlimin mazmun ita'at makrûnumla 'amel olunub hilâfından begâyet hazer ve mücânebet eylesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılasın tahrîren fî evâsıt-ı şehr-i Rebî'u'l-evvel lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf
be makam-ı İstanbul

BELGE-70

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ve ma'denü'l-fazl-ı ve'l-yakîn râfi'u'l-'alâ şerî'at-i ve'd-dîn vârisu'l-'ulûmu'l-enbiyâ-i ve'l- mürselîn el muhtes bi mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı zîde fezâiluhu tevki'-i refi'-i hümâyun vasıl olıcak ma'lûm olaki 'Ayşe nâm hâtun rikâb-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl sunub mezbûrenin bi hüccet-i şer'i vasiyyeleri olduğu oğulları Mustafa ve Mehmed ve Halil nâm sağırlerinin babaları Burûsa sükkânından Halil nâm kimesne bin ikiyüz yetmiş senesinde fevt olub emvâl ve eşyâsı izn-i şer' ile intikâl eyledikde âhardan kesbü's-şer' ve dahl olunmak icab etmiş iken yine Burûsa sâkinlerinden mütegalibeden Süleyman ve Sâlih nâm kimesneler eytâm-ı mezbûrdan ber müceb-imevcûd dokuz bin ikiyüz elli guruş hakk-ı irsiyyelerini hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi gayr-i hak fuzûli ahz eylediklerinden ma'ada mezbûr Süleyman kanaat itmeyub sığâr-ı mezbûrünün babaları müteveffâ-yı merkûm zimmetinden alacağım vardır tekrar dokuz yüz yetmiş altı guruşları alub ve yine Burûsa sükkânından diğer Sâlih nâm kimesne zimmetinde dahî babalarından muntekâl dokuz yüz guruş alacakları var iken virmedikden başka alacak dört yüz guruşları dahî hilâf-ı şer'-i şerîf ahz ve gasb idüb ebnâ-i mezbûrûna gadr-i külli ve ol tarafda mu'ayyen-i kesirleri olduğundan ber vecihle mukavemet ve ihkâk-ı hak mümkün olmadığı ve tarafından Bostâniusta nâm kimesneyi vekîl eylediğimi bildirub ol babda istid'â-yı inâyet eylediği ecilden Çavuş mübâşeretiyle meclîs-i şer'e görülüb ihkâk-ı hakkımız eğer ol tarafda ihkâk-ı hâk olmaz ise âsitâne-i 'aliyyeme ihzârları 'arz ve i'lâm olmak emrim olmuşdur buyurdum ki divân-ı hümâyunum çavuşlarından mübâşir ta'yin olunan Kıdvetü'l emâsil ve'l-a'yân el-Hâc Mehmed Çavuş zîde kadruhu vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'amel dahî çavuş mûma ileyh mübâşeretiyle mezbûrları meclisde meclis-i şer'a ihzâr ve vekîl-i merkûm ile terâfi'-i şer' ve mukaddemâ bir def'a şer'le görülüb kazâ olunan husûsların ihkâk-ı hak üzere mukayyed olubi'lâm olunduğu üzere ise ol bâbda hakk-ı muktezâ-yı şer'-i kavim (?) ile 'amel idub dahî ba'de's-sübût ihkâk-ı hak eylesin ol tarafda ihkâk-ı hak olur ise âsitâne-i 'aliyyeme ihzârları 'arz ve i'lâm eyleyub mazmûn emr-i şerîfim ile 'amel eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılasız tahrîren fî evâil-i şehr-i Rebî'u'l-evvel lisene seb'a seb'în ve mie ve elf

be makam-ı İstanbul

BELGE-71

(Karışık olduğundan okunamadı.)

BELGE-72

(Karışık olduğundan okunamadı.)

17/a

BELGE-73

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki

Bâ hatt-ı hümayûn-u şevket makrûn yıllık mesârifi için ber vech ocaklık 'uhdemizde kıbtiyân maktu' cizyesi mülhakâtından Koca ili ve Hudâvendigâr ve Bolı ve Kütahya ve Karahisâr-ı Sâhib ve Sultan Öni ve Karasi sancaklarının kazâ ve kurâlarında sâkin ve temekkün müslim ve zimmi kıbtiyân tâifesinin yetmişyedi iş bu bin yüz yetmiş yedi senesine mahsûben üzerlerine edâsı lâzım gelen mâil-i maktu' ve cizye-i şer'iyyelerinin mu'tâd-ı kadîm üzere zabt ve rabt ve cibâyet ve tahsiline tâlib ve râgıp olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran 'izzetlü İbrâhim Ağa zîde kadruhuye der'uhde ve tevffiz ve ol dahî tefevvüz ve kabûl itmeğın yedine iş bu zabt temessüki def' ve i'tâ olundu fi tevfiği'l-lâhi te'âla sene-i mezbûre ibtidâsından Zi'l-hiccesi gâyetine gelince bir sene tamâmına degin kalem-i mezbûr kazâlarında mütemekkin kıptiyân taifesinin mîr-i memhûr evraklı vezirlerine edâsı lâzım gelen mâl-ı maktu' ve cizyelerini ber müceb meşrût kâdimu'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân mefrûh kalem ve maktu'u'l-kadem min külli'l-vucûh serbestiyet üzere vâki' olan cürm ve cinâyet ve yuva ve kaçgun ve mâl-ı gâib ve mâl-ı mefkûd ve rüsûm-u 'arûsâne ve beytü'l-mâl bâd-ı hevâ ve sâir cüz'î ve külli hukûk-u rüsûmları her ne ise kadîmden bu vecihle zabt ve rabt ve cem' ve tahsil olunagelmış ise merkûm dahî ol vecihle meşrût serbestiyet üzere zabt ve rabt ve cem' ve tahsil itmeleri için yedine işbu zabtı temessükü i'tâ olundu gerektir ki tarafımızdan ve taraf-ı âhardan hiçbir fert mâni' ve müzâhim olmayanlar tahrîren lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

el-Hâc Hasan ser bazirgân-ı hassâ

BELGE-74

(Karışık olduğundan okunamadı)

BELGE-75

Emîru'l-ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâ ve'l-fihâm zü'l-kadr-i ve'l-ihtirâm sâhibu'l-ferdi'l-ihtişâm el-muhtes bi mezid-i 'inâyeti'l-meliki'l-a'lâm Hudâvendigâr sancağı mutasarrıfı dâme ikbâlehû ve mefâhiru'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keâm Bergama ve (yazılmamış) kadıları zîde fezâiluhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsil olıcak ma'lûm olaki ber müceb-i şurût hatt-ı hümayun şevket makrûn mâlikâne fûruht olunan mukâta'at-ı evkâftan Burûsa'da vâki' merhûm ve müşârun leh Sultân Murad-ı Sâni tâbe serâhû evkâfından Orta Para mukâta'at-ı mâlikâne

mutasarrıfları olan iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim cenâb-ı hilâfet meâbin baş Çukadar Feyzullah ve baş....Çavuş Mehmed Sâlih Ağa dâme mecdihûma divân-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl idub defter-i hâkânî mücebince mukâta'a-i merkûmun tahtında Giresun nehriyle me'an 'aded-i enhârın tathîri için hîn-i tahrîrde cema'at-ı kürekciyân kayd olunan re'âyâ başına ve re'âyâ-yı cema'at-ı müteferrika tahtında olan cema'at-ı kürekçiler başka olub Yörügân mukâta'ası mutasarrıfları kürekçiler cema'ati re'âyâsını zabta kana'at itmeyub sâlifü'z-zikr enhârın başka kürekçi cema'ati re'âyâsına mugâyir defter-i hâkânî dahl ve ta'arruz itmeğe hîn-i tahrîrde Giresun nehriyle me'an beş 'aded enhârın kürekçi re'âyâsının hukûk-u rüsûmları Orta Para mukâta'ası voyvodalarına ahz ve kabz itdirilub Yörügân mukâta'ası voyvodalarına mugâyir defter-i hâkânî ol vecihle olan dahl ve ta'arruzları men' ve def olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid'a itmeleriyle Bergama nâhiyesine tâbi evkâf-ı merhûm Sultan Murad Han 'aleyhi'r-rahmet-i ve'l-gufrân deyu yazıldığı mahalde otuz sekiz nefer re'âyâ ile karye-i Kabasalur ve yetmişaltı nefer re'âyâ ile karye-i Arablur ve on sekiz nefer re'âyâ ile karye-i Sofacılar ve otuz üç nefer re'âyâ ile karye-i Ilgunlı ve yine üç nefer re'âyâ ile karye-i Bilücek ve doksandört nefer re'âyâ ile karye-i Sarıcılar ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennak ve mücerret ve gayrihi ve hinta ve cürm-ü cinâyet ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve yâve ve kaçgun ve gayrihi için me'a gayrihi yigirmi dörtbin sekizyüz elli akçe ve zikr olunan karyelerin mahsulleri defter-i 'atîkte bir yerde mukayyed olub hâla defter-i cedîde dahî bir yerde kayd olundu ve enhâr ve tahtında otuzüçbin akçe yazı ile nehr-i Kabasalur tohum müd yigirmi ikiİslambol ve yine senede otuzbirbinüçyüzotuzüç akçe yazı ile nehr-i ..otuz .. Bergama ve yine senede otuzüçbin akçe yazı ile nehr-i Giresun tohum müd yigirmialtı ..tarhala ve yine senede on altıbin akçe yazar (çıkmamış)

18/a

hâricden ekerler ve bin akçe yazılı kürekçi yokdur hâricden ekerler ve bin akçe yazar nehr-i Kuruçay suyu tohum müd bir ve üçyüz akçe yazar nehr-i Bınar kürüm tohum keyl ve bu iki nehrün tohumı vakf-ı cânibinden virilmez âmil kendü yanından eker imiş deyu mukayyed der defter-i 'atîkte yekün doksan dört bin altıyüz otuz üç akçe ve cema'at-ı kürekciyân nehr-i Giresun vakfa on ikişer akçe virirler defter-i 'atîkte cema'at-ı kürekciyân nehr-i Giresun deyu cürm-ü cinâyet ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve yâve ve resm-i ganem ve resm-i kovan virmek üzere beher hâne on ikişer akçe rüsûm ile kırküş hâne kürekçi kayd olunmuş halâ defter-i cedîdde zikr olunan kürekçiler 'ayn-ı kayd olmayub nehr-i mezkûrın kürekçiler yayculu ve Yusuf bigler ve pala sürüli ve Gökbaşı nâm karyelerde ve gayriden ..börklü işâret olunmağla vech-i meşrûh üzere tafsîl olunub deftere sebt olundu ve tahtında 'ani'r-rusûm-ı kürekciyân nehr-i mezkûrdan bermüceb defter-i 'atîk ve resm-i kovan ve cürm-ü cinâyet ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve yâve ve resm-i ganem yekun dokuzyüzaltmışaltı akçe hâlâ senevî mahsûli kâh on iki bin ve kâh onbirbin akçe hâsıl olmak üzere vâki' olmuş ve cema'ati ve re'âyâ-yı müteferrika ve tahtında nefsi-i Bergama'da yigirmialtı nefer re'âyâ ve resm-i bennak ikiyüzdört ve dokuz nefer ile cemâ'at-ı kürekçiler ve tahtında resm-i bennâk yetmişiki ve yine yigirmi iki nefer ile

cemâ'at-i kürekçiler ve tahtında resm-i bennak ikiyüz dört deyu re'âyâ-yı müteferrika ve cema'at-i muhtelife sâire ile defter-i evkâfda muharrer kılmağla tahrîr ve defter olunmuşdur ve bundan akdem Burûsa'da vâki' Haremeyn-i Şerîfeyn ve merkûmân-ı Sultan Murad Hân ve Emir Sultan tâbe serâhumâ Evkâfî'ndan yörügân mukâta'a sını 'Ali ve oğlu Hüseyinin malikâne uhdelerinde olmağla mukâta'a-i merkûmenin perâkende re'âyâsından nefsi-i Bergama vesâir nevâhi ve kurâdan sâkin konar ve göçer yörügân tâifesinin kanun ve defter mücebince lâzım gelen hukûk ve rüsûmlarını mukâta'a-i mezbûre tarafından ahz ve kabz olunub kadîmine mugâyir müdâhale iktizâ eylemez iken defter-i hâkânî ile Sultan Murad Hân-ı Sâni Evkâfî yazıldığı mahalde Orta Para mukâta'asının ibâret olduğu kurâ 'ale'l-infirad tahrîr ve Yörügân mukâta'ası tevâbî'i olan Yörügân cema'atleri ve re'âyâsı bazen kurâ-i mezbûre tahtlarında ve bâzen kurâ-i sâire tahtlarıyla mahlût terkîm ve testîr olunub tarafının mülhakâtı tefrik olmadığından sonra sûret-i defter ihrâc olundukda tarafına dahî ol vecihle mahlût sûret-i defter verilmekten başı mâru'z-zikr Orta Para mukâta'asının mutasarrıfları ber müceb nizâm-ı cedid kendü mukâta'asının tevâbî'ından defter-i hâkânî ile mukayyed karyelerini tabaka-i kanaat birle Yörügân mukâta'ası tevâbî'ından kürekçi ve yapucu cema'atleri ile sâir karyelerde sâkin Yörügân re'âyâsı yedimizde olan sûret-i defterde musarrahdır deyu kadîmine mugâyir hukûk ve rüsûmlarına ta'arruz ve mâl-ı mukâta'anın kesriyete bâdi olmalarıyla zikr olunan Orta Para mukâta'ası mutasarrıflarının defter-i hâkânî ile ihrâc itdirdikleri tahrîr-i 'atîk defter-i sûretine i'tibâr ile mugâyir nizâm-ı cedid müdâhaleleri men' ve mâru'z-zikr Yörügân mukâta'asının cema'atleri ve perâkende re'âyâsının hukûk ve rüsûmları voyvodaları tarafından tahsil itdirilmek için emr-i şerîf sudûruna istid'a itmeleriyle evkâf-ı millet-i mezkûreden Yörügân mukâta'ası merkûman 'Ali ve Hüseyin'in ve Orta Para mukâta'ası dahî mûma ileyha Feyzullah ve Mehmed Sâlih dâme mecdihümânın mâlikâne uhdelerinde olmağın merhûm Sultan Murad Hân Vakfı mülhakâtında olan Yörügân mukâta'ası voyvodaları re'âyâ-yı sâirden mümtaz olan Yörügân re'âyâsını zabt ve hukûk ve rüsûmların ahz ve kabz ve mâru'z-zikr Orta Para mukâta'ası dahî mu'ayyen ve mahsus olan kurâ ve sâir re'âyâsını ve mahsûlât-ı rusûmâtını ahz ve kabz eyleyub ahd-ı hümâ âharın umûr husûsuna müdahale ile... için nizâm-ı cedîd-i şurut üzere emr-i şerîf tahrîr ve defter hâne-i 'âmireme 'ilm u haber virilmek bâbında 'arz ve terhis ve fermân-ı 'âlişan sâdir olmağın ehl-i 'arz ve fermân-ı 'âli Haremeyn-i Şerîfle hıfz olunub derkenâr tahtında mestûr olduğu üzere muttasıl meşrûh binikiyüzyetmişaltı senesi Rebî'u'l-evvel'inin yigirmi üç günü târihiyle vürûd iden kâime defterhâne -i 'âmireme hıfz olmağla bu takdirde bermüceb defter-i hâkânî cema'at-i kürekciyan nehr-i Giresun kurâ-i sâlifü'l-beyânın tahtlarında tahrîr ve enhârın kürekçileri olmak üzere tahrîr olunub ve başka iki 'aded cemâti kürekçiler deyu ol dahî neferât ile re'âyâ-yı müteferrika ve sâir yörük cema'atleri derûnunda tahrîr olduğu ifihâru'l-emâcid ve'l-ekârim hâlâ defter emîni Mehmed bi 'avni dâme mecdihî i'lâm itmeğın imdi 'arz mücebince 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdir olmuşdur, buyurdum ki hükm-ü şerîfim vârid kıla bu babda sâdir olan emrim üzere 'amel idub dahî ber müceb defter-i hâkânî cema'at-i kürekciyan nehr-i Giresun kurâ-i sâlifü'l-beyânın tahtlarında tahrîr ve enhârın kürekçileri olmak üzere tahrîr olunub başka iki

'aded cema'at kürekçiler deyu ol dahî neferât ile re'âyâ-yı müteferrika ve sâir yörük cema'atleri deyu nakle tahrîr olunmağla defter emîni mûma ileyhın 'arz mücebince kurâ-i sâlifü'l-beyânın tahtlarında olan cema'at-i kürekciyân nehr-i Giresun re'âyâsının hukûk ve rüsûmların ber müceb-i defter-i hâkânî Orta Para mukâta'ası voyvodalarına tarafından zabt ve ahz ve kabz itdirub hilâf-ı defter-i hâkânî Yörügen mukâta'asını voyvodaları tarafından müdâhale ve ta'arruz itdirmeyesiz şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timad kılalar tahrîren fi'l-yevmî's-sâni-i 'aşar Safer seb'a ve seb'în ve mie ve elf

İstanbul

18/b

BELGE-76

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l- muvahhidîn ve ma'denü'l- fezâil ve'l- yakîn râfi'u a'lâmi'ş-şeri'ati ve'd-dîn vârisu'l 'ulûmu'l enbiyâ-i ve'l- mürselîn el muhtes bi mezîd-i 'inâyeti'l- meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı zîde fezâiluhu tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm olaki Ümmü Gülsüm nâm hâtun südde-i sa'adetime arz-ı hâl idub vasî ve vâlidesi olduğı müteveffiye kızı Fatma nâm sagîrenin bin yüzyetmiş senesinde fevt olan babası Lütfullah'tan müntekal bin yüz yetmiş üç gurus ile vasî olduğı müteveffât-ı mezbûrenin malımı hâla Burûsa sâkinelerinden kebîre mîri Ayşe nâm hâtun ile Burûsa'da sâkin zevci es-Seyyid Hasan nâm kimesne cümlesin alub fuzûli zabt ve hâlas zimmetlerinde olmağla taleb eylediklerinde bîkr-i mezbûrların mu'in-i kesîreleri olmak hasebiyle mahallinde mukâvemet ve virdüreni icrâ-yı hak imkanlar olmaduğına bildürüb mübâşir ma'rifetiyle mahallinde şer'le görilub ihkâk-ı hak olmaz ise âsîtâne-i sa'adetime ihzâr huzûr-ı ihkâk-ı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim rica itmeğın mahallinde şer'le görölüb ihkâk-ı hak ve eğer ol tarafdan faysal(?) virilmez ise mübâşir ma'rifetiyle âsîtâne-i sa'adetime ihzâr olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki dîvân-ı hümâyunum çavuşlarından mübâşir ta'yin olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-ekârim Mehmed Çavuş zîde kadruhu vusûl buldukda bu babda sâdır olan emrim üzere 'amel dahî mezkûr Seyyid Safer ta'yin olunan mübâşir ve zâbıta mârifetiyle zevcesi mezbûre ile me'an mahallinde meclis-i şer'a ihzâr ve terâfi'-i şer'a ve mukaddemâ bir def'a şer'le görilub fasl olunmayan husûsları tamâm-ı hak üzere mukayyed olub göresin îlam olunduğı üzere ise ol babda muktezâ-i şer'-i kavimle âmel idub dahî vech-i meşrûh üzere bâde's-subût merkûmların zimmetlerinde olan meblâğ-ı mezbûr ile sülûs-i mezkûrı hükm idub tahsîl ve bî kusur alıvirub icrâ-i şer' ve ihkâk-ı hak eyleyesiz şöyleki ol tarafda faysal(?) virilmez ise mezbûreyi mahremiyle âsîtâne-i sa'adetime ihzâr eyleyub mazmûn emr-i şerîfimle 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılâsız tahrîren fi'l-evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf

be makâm İstanbul

BELGE-77

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ve ma'denü'l-fazl-ı ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vârisu'l-'ulûmu'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el muhtes bi mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı ve kıdvetü'n-nüvvâbü'l müteverri'în Mudanya kazâsında nâibü's-şer' olan zîde 'ilmuhu tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olıcak ma'lûm ola ki âsitane-i sa'adetimde sâkin tüccar taifesinden Mustafa ve Seyyid Mustafa ve Seyyid Hüseyin nâm kimesneler ile sâir ma'lûmu'l-esâmi kimesneler âsitâne-i sa'adetime arz-ı hâl idub bunlar Gedüz bezi bazirgânları olub vilayetlerinde olan şeriklerinin âsitâne-i sa'adetime gönderdikleri kurbâs ve Gedüz denkleri Mudanya iskelesine geldikde ba'zı defterlerde müheyyâ sefine bulunmadığından Mudanya'da vâki' hana vaz' ve sefine hazır oluncaya değin birkaç gün handa durmak mu'tad olmağla bir iki seneden beru ve denklerinde ba'zı noksan vezâyı' zuhur idub tecessüs ile mukayyed olarak bu defa Mudanya'da han-ı mezbûr hancısı Arab 'Ali ve Burûsa'da Arap Hacı Mehmed nâm kimesneler İstanbul'da Yazıcı nâm kimesneler ile yekdil ve yek cihet olduklarında Mudanya Hanı'nda iken ve denklerini bozup ve sefineye tahmil ve mezbûr Arab Hacı Mehmed İstanbul'a gelub bozdukları iki denk gümrükden firâren çarşıya nakl ve denklerini dahî gümrükden ihraç ve çarşıda şerikleri olan Mehmed Yazıcı'ya teslim eyleyub kendü Burûsa'ya gittiği haber alındıkda üç denkini merbut yüzyetmişaltı tob kurbasda nişanları ile yetmiş tob bezi mezbûr Mehmed Yazıcı yedinde bulub gümrüğe nakl ve ma'adası suâl ve taleb olundukda yorgancılara fûruht eyledim. Sizin bizde alâkanız nedir anlar benim ortaklarımdır deyu ikrârına binaen ağa kapusuna habs itdirilub bizler bezlerini tahsil itdirilmek babında istid'a ve sâdir olan fermân-ı 'âli üzere istifsâr ve tahrîr olundukda yukarı çarşıda yorgancılar kethüdası Hacı 'Ali ve yiğitbaşısı İsmâ'îl ve Hamid bazirgânlarından Seyyid Hacı Hüseyin ve Seyyid Mehmed ve Seyyid Ahmed ve Hacı 'Osman nâm kimesneler mezbûr Mehmed Yazıcı Hancı 'Arap 'Ali ve Burûsa'da 'Arap Hacı Mehmed benim ortaklarımdır didiğini bi'l-müşâhede lisânından işittik deyu haber virub şehâdet ve tüccar taifesinden olan mezkûrların bizleri mezbûr Mehmed Yazıcı zimmetinde olduğu nümâyan olmağla sarrafların keyfiyetini bi'l-fi'l İstanbul Gümrüğü Emîni olan es-Seyyid el-Hâc Ahmed zîde mecdihi i'lâm itmeğın i'lâm mücebince mezbûrlar dahî mübâşir ma'rifetiyle âsitane-i sa'adetime ihzar olmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki vusul buldukda bu bâbda sâdir olan emrim üzere amel dahî sen ki Mevlânâ-yı mûma ileyhümâsın ta'yin olunan mübâşir mûma ileyh ma'rifetiyle mezbûrân Hancı 'Arap 'Ali ve 'Arap Hacı Mehmed'i âsitane-i sa'adetime ihzâr eyleyub mazmun emr-i şerîfimle hami' olasız. Şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılâsız tahrîren evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir lisene seb'a ve seb'în ve mie ve elf be makâm-ı İstanbul

19/a

BELGE-78

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ve ma'denü'l-fazl-ı ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'ati ve'd-dîn vârisu'l-'ulûmu'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn el muhtes bi mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı zide't-fezâiluhu ve kıdvetü'l

ve kuzzatü'l-hükkâm ma'denü'l-fezâil ve'l-keîâm Mevlâna İnegöl Kadısı zide fezâiluhu tevki'-i refi'-i hümâyun vâsıl olıcak ma'lûm ola ki Burûsa'da haremeyn-i şerîfeyn müftisi vekîli es-Seyyid Mehmed Sa'îd zîde 'ilmuhu divan-ı hümâyunuma arz gönderub müteveffâ reis kethüdası Mustafa Ağa'nın vakfı karyelerinden İnegöl Burûsa kazâsına tabi' Çavuş karyesinin hâne ve umûr-u şer'îyyesi bundan akdem Burûsa kazâsına ilhak olmak hasebiyle ahâlisi âsude hâl iken yine İnegöl kazâsına ircâa olmağla yine Burûsa kazâsına nakl olunmasın mukaddemâ vakf-ı mezbûr mütevellîsi istid'a eyledikde karye-i mezbûrun mukayyed olan birbuçuk avârizhânesi altmışüç senesi Cumâdi'l-ülâ'sında müteveffâ-yı mûma ileyhın arz-ı mücebince mukâta'a kayd olunub ba'd sene-i mezbûre içinde yine mûma ileyhın olmasıyla karye-i mezbûrun umum-u şer'îyye ve tekâlif-i sâiresi Burûsa kazâsına nakl ve ilhâk olduktan sonra yetmişbeş senesi Rebî'u'l-âhirinde karye-i mezbûrun maktû'îyyeti ref' ve İnegöl Burûsa kazâsının hâne-i avârizâ ilhâk olunduğın ba'de'l-ihrâc mahallinde ma'rifeti'ş-şer'le hakikat-i hâli ahâli-i karyeden suâl ve keyfiyet-i i'lâm olunmak üzere yetmişaltı senesi Ramazan-ı Şerîf'nde emr-i şerîf verilmiş oldığı mevkufatta derkenar olmağla şimdi Burûsa'da olan haremeyn-i şerîfeyn müftisi vekîli i'lâmında İnegöl kazâsı tarafından karye-i mezbûreye müdahale ve re'âyâsı içinde olmakdan hâli olmağla fima ba'd İnegöl kazâsı tarafından karye-i mezbûreye bir dürlü müdâhale ve ta'arruz olmamak üzere emr-i şerîfim sudûrı ricasında olduklarını tahrîr eylemiş iken derkenar olunduğı üzere karye-i mezbûrun 'avârizı maktû'îyyeti ref' ve İnegöl Burûsa kazâsı 'avârizına ilhak olunmuş olduğundan i'lâm olunduğı üzere İnegöl kazâsı tarafından müdahale olunmuş karye-i mezbûrenin hâne 'avârizı yine Burûsa kazâsına ilhak ve muhtaç ve Husûs-ı mezbûr ise re'y-i 'alilerine idüğün iftihâru'l-ümerâ-i ve'l-ekabir bilfiil başdefterdârım el-Hâc Mehmed Rakım dâme 'uluvvihi telhis 'arz olundukda imdi ahâli-i karye ve re'ayadan bu bahane ile bir ferd ve bir akçe mutâlebe olunmayub ve emr-i şerîfte tasrih ve tehdid olunmak üzere telhis mücebince karye-i mezbûrun hâne-i 'avârizı yine Burûsa kazâsına ilhak ve mevkufata kayd olunmağla imdi vech-i meşrûh üzere amel olunmak babında ferman-ı âlişanım sâdır olmuştur. Buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardıkda bu babda sâdır olan emrim üzere amel edib dahî zikr olunan çavuş karyesinin hane 'avârizı İnegöl Burûsa kazâsında ve yine Burûsa kazâsına nakl ve ilhak olunmağla fima ba'd üzerlerine edası lazım gelen hane-i 'avârizımızın ilhak olundukları Burûsa kazâsı ahâlileri ile me'an eda eylediklerinden sonra ahz olundukları İnegöl Burûsa kazâsı tarafından karye-i mezbûre ahâlilerin bir dürlü itdirmiyesiz ama bu bâbda ihtimam idub ahâli-i karyeme re'âyâdan bu bahane ile bir fert tarafından bir akçe ve bir itdirmiyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılâsız fi'l-yevmî 22 min Cemâziye'l-âhir 1177

be makâm-ı İstanbul

BELGE-79

(Karışık olduğundan okunamadı.)

BELGE-80

(Karışık olduğundan okunamadı.)

BELGE-81

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l- muvahhidîn ve ma'denü'l- fezâil ve'l- yakîn râfi'u a'lâmi's-şeri'ati ve'd-dîn vârisu'l 'ulûmu'l enbiyâ-i ve'l-mürselîn el muhtes bi mezîd-i 'inâyeti'l- meliki'l-mu'în Mevlâna Burûsa Kadısı tevki'-i refi'-i hümâyun um vâsıl oldukda ma'lûm ola ki Burûsa sâkinlerinden salât-ı kirâmdan Seyyid Mehmed Emin ve Seyyid Bahaeddin zîde şerefhümâ südde-i sa'adetime 'arz-u hâl idub Burûsada Şeker Hoca Mahallesiinde sâkin iken bunların 'ammizâdeleri el-Hâc Abbas nâm kimesne bundan iki sene mukaddem fevt oldukda terekesi bunlara intikâl itmiş iken bunlar hîn-i fevtinde Mekke-i Mükerrerme'de bulunmalarıyla zü'l-erham cihetinden ammîsi kızları Burûsa sâkinlerinden hâce Ümmühâni dâme Gülsüm nâm hâtonlar varis vekiller iken vârisler deyu tereke-i müteveffâ-yı merkûmu beynlerinde iktisâm eylediklerinden sonra bunlar Mekke-i Mükerrerme'den 'avdet Burûsa'ya Burûsa kadısı huzurunda hasımları muvâcehesinde verâsetlerini isbât ve bedellerine hüccet-i şer'iyye i'ta olunmak üzere iken mezbûrların a'yân-ı vilâyetden olan kimesnelere olduğundan anların i'ânelerine binâen icrâ-yı hak olunmadığı bildirub mezbûrlar makremiyle âsitâne-i sa'adetime ihzar olunmaları bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istidâ ve sâdır olan fermân-ı âliyye isâlen Burûsa'da Şeker Hâce mahallesiinde sâkin iken bundan akdem vefât iden el-Hâc Abbas bin İbrâhim bin Mustafa'nın vereseşi zevce-i metrûkesi ile nesebiyye cihetinden 'amel ve âharları ammizâdeler olub medîne-i Burûsa sâkinlerinden es-Seyyid Mehmed Emin ile liebeveyn er karındaşı es-Seyyid Bahaeddin münhasıra iken hîn-i fevtinde merkûmlar Mekke-i Mükerrerme'den bulunmalarıyla zülerhân(?) cihetinden 'ammîsi kızları Hâce Ümmühan ve Ümmügülsüm nâm hâtonlar vâris değiller iken vârisleriz deyu tereke-i müteveffâ-yı merkûmı beynlerinde iktisâm eyledikden sonra bu esnada merkûmlar Mekke-i Mükerrerme'den gelub Burûsa kadısı huzurunda hasımları muvâcehesinde mahsûbe-i nesebiyye cihetinden vârisleri vech-i şer'i üzere meşhûd 'udûl ile isbât ider olduklarında husamâların tarafdarları kesir olmağla ve 'adl ve şahitlerine ile ibtal haklarına gadr ref' ve tesmîr (?) eylediklerine binâen bu husûs medîne-i mezbûrede ihkâk-ı hak olunmayacağı merkûmânın meczûmları olduğundan ma'ada keyfiyet-i hal vech-i muharrer üzere olduğunu Burûsa ahâlisinden âsitâne-i 'aliyyemde mevcûd mevsûk mazbutu'l-esâmi kimesneler dahî haber virmeleriyle merkûmâtın fi'l-hakîka ma'zûriyeti nümâyan olmağın ihkâk-ı hak olunmak için Çavuş mübâşiriyle hasımlarını âsitaneye ihzâr olunub da'vâ-yı şer'iyyelerine sadr-ı rûm huzurunda istima' ve murâfa'a ve da'vâlarını fasl-ı hakkım olunmuş merkûmân Seyyid Mehmed Emin ve es-Seyyid Bahaeddin istib'a ve iltimas eyledikleri âlemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn bi'l-fi'l Anadolu kadı'askeri Mevlâna Feyzullah edama'l-lâhu te'ala fezâiluhû i'lâm mücebince Çavuş mübâşeretiyle ihzar olunmaları emrim olmuştur. Buyurdum ki divân-ı hümâyunum çavuşlarından mübâşir ta'yin olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân 'Abdülcabbar Çavuş zîde kadruhû vusul buldukda bu babda sâdır olan emrim üzere 'ilm dahî sen ki mevlâna-yı mûma ileyhsin i'lâmı mücebince hasımları olan mezbûrân Hâce Ümmühan ve Ümmügülsüm ta'yin olunan çavuş mûma ileyh mübâşeretiyle mahremiyle âsitâne-i 'aliyyeme irsâl eylesesin ki da'vâları vüzerâ-yı i'zâm ve kadı'askerim huzurlarında ve diyet ve ihkâk-ı hak oluna şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfeme i'timâd kılâsız tahrîren evâhir-i şehri Cemâziye'l-âhir sene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

BELGE-82

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki 'uhdemizde vâki' Burûsa ihtisâbı ve tevâbi' mukâta'asını iş bu 1177 senesi Mart'ı evvelinden sene-i mezkûre Şubat'ı gâyetine değin zabt eylemek üzere kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mustafa 'Arif Ağa zîde kadruhûya der'uhde ve ilzâm olunub ve bedel-i iltizâm mâl-ı mîri ve kalemiyye sadr-ı 'âli hazretleri ve kâbız-ı mukâta'a-i ez gayrisîn(?) mâl-ı irsâliyesini vakt-ı mukâvelede edâ ve teslîm eylemek üzere der'uhdesin kabûl itmekle inşa'allâhu te'âla gerekdir ki zikr olunan mukâta'a-i ihtisâb ve bâc-ı bazar-ı galle ve tevâbi' mülhakâtlarına sene-i sâbıkalarda olageldiği minvâl üzere ağa-yı mûma ileyh mukâta'a-i mezkûrını zabt ve rabt ve ve cem' ve tahsîl ve rusumât-ı mîrileri ahz ve kabz idub ber müceb emr ve defter-i cânib-i mir için ber mu'tad kadîm-i rusumât cem' ve tahsîl eyleyub bir sene tamâmına değin zabt ve rabta tarafımızdan ve taraf-ı âhardan ferd müdâhele eylememek için temessük ketb ve yedine def olunmuşdur evâil-i Cemâziye'l-âhir 1177

Deruhte-i mukâta'a-i mezbûre hâlâ

21/a

BELGE-83

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki bâ berât-ı 'âlişân mutasarrıf olduğumuz mahrûse-i Burûsa hassa-i mi'marlık ve su nezâreti ve mülhakâtları olan Kite ve Mudanya ve İnegöl ve Yenişehir kazâları mi'marlık ve nezâretleri iş bu 1177 senesi Martı evvelinden bir sene tamâmına değin zabt ve rü'yet eylemek üzere kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâc İsmâ'il Ağa zîde kadruhûye tefvîz olunmağla inşa'allahu te'âla gerektir ki mahrûse-i mezkûrede ve kazâ-yı mezbûrunda vâki' ebniyye müte'allık ma'rifet-i şer'le keşf ve misâha ve mu'ayene ve mi'marlık ve su nezâretine dair tâbi' olan ehl-i hurfet ve neccâran ve 'amele sâireleri mu'tad-ı kadîm ve bi emr-i 'âli rusumât-ı 'avâid-i âdileleri mûma ileyh cem' ve tahsil idub ve vâki' olan nizâm ve iltizâmları ve habs ve te'dibleri mûma ileyh ma'rifetiyle görilub mu'tad-ı kadîme muhâlefet olunmayub izâf-ı mezkûrın üzerlerinde zâbıt bilub 'umur ve Husûslarına müte'allık ma'rifetiyle görilub 'avâid-i kadîmleri olageldiği vech üzere eda ve mûma ileyh cem' ve tahsil idub her sene tamâmına değin rü'yet idub ve umûruna yine taraf-ı âhardan ferd müdâhele olunmamak için temessük ketb ve yedine def olundu hurrîre 1177

Mi'mar-ı hassâ-i Burûsa imâret-i hassa-i mahrûse

BELGE-84

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki mehterân -ı tabl-ı âlem hâssalar kôs hümâyunların hammâliyesi olmak üzere nefsi Burûsa ve me'a kazâları ve nâhiyeleri ve me'a kurâlarında vâki' olan 'arûsânelerde surne ve tabl çalan mehterân tâifelerinin üzerlerine zâbıt ve mehterbaşılığına tâlib ve râğıb olan Molla Mustafa iş bu 1177 senesi Martı ibtidasından sene-i mezbûre Şubatı gâyetine gelinceye değin sene-i

sâbık olan yüz kırk guruş ve me'a beş guruş kapu harcı cem'an yüz kırk beş guruş iltizâm olunub ol dahî minvâl-i meşrûh iltizâmı kabûl idub ve bedel-i iltizâm olan meblâğ-ı mezbûru ber vech-i peşin yedinden olub ahz ve kabz idub mehterân tâifeleri mezbûrı üzerine zâbit ve mehterbaşı bilub re's Husûslarına müraca'at idub re'yinden taşra hareket itmeye mezbûrı tarafımızdan mehterbaşı nasb ve ta'yin itmişdir bir sene tamamına değin zabt ve rabtına bir ferd mâni' ve müdahele eylemeye fi gurre mart 1177

'Âli sermehterân tabl-ı âlem-i hâssa

BELGE-85

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki mehterân-ı tabl-ı âlem hâssalara kadîmu'l-eyyamdan beru 'îndinde ve sâir sûr-u hümâyunlarda kösler hammâliyesi mülhak olmak üzere Burûsa ve me'a kazâ ve nâhiyeleri ve civarlarında vâki' nâhiye ve kurâlarında vâki' olan 'arûsânelerde zurna ve tabl çalan kıbtileri üzerlerine mehterbaşı olmağa tâlib ve râgıp olan Hasan Beşe nâm kimesne iş bu 1177 senesi Martı ibtidâsından sene-i mezbûre Şubatı gâyetine gelinceye değin sene-i sâbık olan yüz kırk guruş iltizâm olunub ol dahî iltizâmı kabûl idub ve bedel-i iltizâm olan meblâğ-ı mezbûrı ber vech-i peşin yedinden olub ahz ve kabz idub bi'l-eda zikr olunan kazâlarda vâki' olan 'arûsânelerde ta'yin olunan mehterbaşidan izn-i müraca'at idub mehterân-ı kıbtî taifeleri üzerlerine mehterbaşı olmak murâdımdır nasb ve ta'yin itmişdir mukaddem ve müehhar-i âhar yedine temessükümüz zuhur ider ise 'amel olunmayub iş bu temessükümüze 'amel üzere vaz'-ı yed kılınmışdır vaktinde ibrâz eyleye gurre-i Mart 1177

el-Fakîr 'Ali ser mehterân-ı tabl-ı âlem

22/b

1014 TARİHLİ BELGELER

BELGE-86

İş bu orta boylu uçuk kaşlı kara gözlü tahmînen 12 yaşında olan emred sagîr mahfil-i kazâya hâzır olub ben Niksar nâm kasaba kurbunda Canik kasabasında Ofturdun nâm karyede Şirbâh hâtunun sadrı barak nâm kimesnenin sulbî oğlu olub Abdülaziz nâm bazergân beni bu taraf getirub hizmet eyler idim hâlâ beni âhar kimesneye memlkumdür deyu bey' itmek ister deyu istima' itmeğın firar itdim mahfil-i kazâya geldim deyup mezkûr Abdülaziz âhar yere gitmiş bulunub bunda olmamağın gelsün vâki' hâl zâhir ve müteBeyyin oluncaya değin kâtib-i mahkeme-i şerîf-i mutahhara olan Fahu'l-müderrişin Mevlâna Ahmed Efendi bin Mücerred'e emânet tarîkıyla vaz' olundu fi cânib-i şehri Zilka'dei'l-haram erba'a 'aşar ve elf

BELGE-87

Ümerâ-i vazife ki câbi-i cibâyet-i sahra-i şehri 'an evkâf-ı merhûm ve mağfuru'n-leh Sultan Yıldırım Hân tâbe serâhu kadruhum Sâlih ki ref' şirâzân(?)

sebt ki der ahâli ve ber müceb-i 'arz-ı Seyyid Mûsa mütevellî-i evkâf-ı
mezbûre fi gurre Zi'l-kâ'de sene 1014 bir mikdârı Abdurrahman Efendi'nin ve
bir mikdarı Seyfullah Efendizâde'nin ve bir mikdarı Azmizâde'nindir
Hinta müd 2 Şa'îr müd 2 fihrist 'an mahsûl-ü evkâfâtı

BELGE-88

Fahru'l-müderrişin Mevlâna Muhammed Efendi el mükerrerem tahiyât-ı sâfiyât ve
teslîmât âfiyât ithâfindan sonra ma'lûm ola ki işbu mâh-ı Zi'l-hicce'nin ikinci
günü Mahmiyye-i Burûsa'da Sarrâfiye Medresesi yevmî kırk akçe ile sana
sadaka olunmuşdur. Gerekdir ki fi ba'd medrese-i mezbûreye varub bâb-ı ifâde ve
istifâdeyi küşâde idub berâtın ihrâcî ile ta'ahhüd olasin ve's-selâm
el-Fakîr Kemâleddin el-Kâdi bi 'asâkir-i Anadolu

BELGE-89

Kıdvetü'l-müderrişin Mevlâna 'Ali Efendi kâmiyâb tahiyât-ı sâfiyât ithâfindan
sonra inhâ olunur ki sene erba'a 'aşara ve elf Şevvâli'nin on dördüncü gününden
yevmî otuz akçe ve altı ay tevkitiyle mahmiyye-i Burûsa'da 'Ali Paşa Medresesi
sana sadaka olunduğı Kadî'asker-i sâbık rûznâmesinde mukayyedir. Gerekdir ki
ba'd-ı hulû'l-vakt medrese-i mezbûrede bâd u ifâde ve istifâdeyi küşâde idub ihrâc
birle mukayyed olasin ve's-selâm hurrîre fi'l-yevmî's-sâbi' min şehr-i Rebi'u'l-
âhir sene hamse 'aşara ve elf
el-Fakîr 'Abdülaziz Ağa bi 'asâkir-i Anadolu el ma'mûre

BELGE-90

Kıdvetü'l-müderrişin Mevlâna Muhammed Efendi kâmiyâb tahiyât-ı sâfiyât
ithâfindan sonra inhâ olunur ki işbu sene hamse 'aşara ve elf Safer-i a'zamının
yedinci gününde yevmî yigirmi beş akçe ve beş ay tevkît ile mahmiyye-i
Burûsa'da Esediyye Medresesi sana sadaka buyurulmuştur. Gerekdir ki ba'd-ı
hulûlü'l-vakt medrese-i mezbûrede kemâ yenbagî talebe dersinde müdâvemet idub
ihrâc-ı berât-ı şerîf idesin

Mine'l-fakîr... el-Kâdi bi 'asâkir-i Anadolu

BELGE-91

'Acemzâde Mehmed Çelebi'nin mektubı sûretidir
Fazilet meâb Mevlâna Sâlih Efendi kâmiyâb tahiyât-ı sâfiyât ithâfindan sonra
inhâ olunur ki işbu sene hamse 'aşara ve elf Şa'ban-ı Şerîfi'nin on dokuzuncu
gününde yevmî yigirmi akçe mahrûse-i mezbûrede Bazarbaşı Medresesi size
sadaka olmuşdur. Gerekdir ki ba'de'l-yevm medrese-i mezbûrede bâb-ı ifâdeyi
meftûh kılub âhara berât-ı şerîfi (okunmuyor)

el-Fakîr 'Abdülaziz

BELGE-92
(Arapça)

BELGE-93

Mahrûse-i Burûsa'da bi'l-fi'l emin ve mukata'ât nâzırı olan Fahu'l- ekâbirîn ve'l-emâcid mîri Çavuş bin Mehmed meclis-i şer'de diyâr-ı 'acemden mahrûse-i merkûmede ipek götürüb furuht iden tüccar zü'l-iftihardan merâfi' küttâb Ağa Mehmed bin Mahmud muvâcehesinde takrîr-i da'vâ idub bundan esbak vilâyet-i Nahcivan'da kara Burşlu Hacı dostu nâm kimesne mezbûr Ağa Muhammed'in akrabasından olan Şerîf nâm kimesneye elli gurus karz virub ve yine 'Abdi Çavuş nâ kimesne dahî yediyüz elli gurus karz virub mezbûr Şerîf dâhi sâlifü'z-zikr cem'an 1800 gurus ile ipek iştirâ idub merkûm Ağa Muhammed'e teslim idub bu cânibe fûruht itmek için irsâl eylediğinden merkûmân Hacı dostu ve 'Abdi Çavuş bi emri'l-lâhi te'âlâ vefât idup meblâğ-ı merkûm bi cemi'ha beytü'l-mâla 'âbid olmuştur. Meblâğ-ı merkûm-u mezbûr Ağa Muhammed'den emânet hasebiyle taleb iderim didiğinde gıbbe's-suâl mezbûr Ağa Muhammed husûs-u mezkûr bi'l-küllîye inkâru'l-hükkâmda emin-i mûma ileyhden da'vâsını mübeyyine tebeyyüne taleb olundukda Molla Ahmed bin 'Abdullah nâm kimesne hâzır olub gıbbe'l-istişhâd emin-i mûma ileyhin da'vâsına muvâfık şehâdet idüp lâkin mezbûr Molla Ahmed'in mezkûr Ağa Muhammed ile beynlerinde umûr-u dünyeviyeye müte'allık şikâk ve 'adâvetleri olduğu şikâk-ı meclis-i şer'de haber virmeğın şâhid-i mezkûr tûn ve cerh olunub şehâdet-i makbûle olmayub gayr-ı beyyine taleb olundukda emin-i mûma ileyh beyyine-i âhar-ı etyânına iktidârı olmayub 'âciz mi deyu istihlâf itdikde mezbûr Ağa Muhammed'e meblâğ-ı merkûmı mezbûr Şerîf yedinde küllen ba'zen almaduğuna ve meblâğ-ı merkûmdan zimmetinde bir akçe olmaduğuna 'Abdi mükellef oldukda nehc-i mezbûr evlinde merkûm Ağa Muhammed yemin billâhi'l-'aliyyü'l-a'lâ idub mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Tahriren fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-'ışrîn min Şevvâli'l-mükerrerem lisene erba'a ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Abdünnebi bin 'Ali el-İmam
el-Hâc 'Osman bin Muhammed el-Müezzin
el-Hâc Mustafa bin Zülfikâr
el-Hâc Mahmud bin Durmuş
el-Hâc Emin bin Şerîf
el-Hâc Mehmed bin Lütfullâh
Mecid bin Hamid
Çavuş bin Derviş
Muhammed bin Malkoç
Ca'fer bin 'Abdullah
'Ömer bin Muhammed ve gayrihim

BELGE-94

Mim es-selam Zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf Allâhümme bârik bi hakk-ı seyyidi'l-mürselîn mahrûse-i Burûsa'da olan derziler tâifesinden Üstâd Mustafa bin İbrâhim ve Üstâd Mustafa bin 'Ömer ve Hüseyin bin 'Abdullah bin Murad ve Mustafa bin Sirmet ve Muslihiddin bin 'Abdullah ve Ahmed bin Mehmed ve taife-i mezbûrenin keferesinden Yorgi veled-i Yani ve Komyano veled-i Yafto Mihâl ve sâirleri mahfil-i kazâda yiğitbaşları olan işbu râfi'u'l-küttâb Üstâd el-Hâc Musa bin Mehmed mahzarında takrîr-i kelâm idub hâliya ehl-i hibremiz olan Bekir nâm kimesnenin bu san'atda kusuru olduğundan gayr-i âhar kâr ve kişb ile takyîd itmekle ve kâffede oturmayub lazım oldukda bulunmağla hâlimiz mükedder olmuştur mezbûr el-Hâc Musa san'atında üstâd ve mâhir olub hizmet-i mezbûre uhdesinden gelmeğe kâdirdir. Cümlemiz mezbûr ehl-i hibre nasb olmasını taleb ideriz dediklerinde cümlesinin talebiyle mezbûr el-Hâc Musa taife-i mezkûre üzerine ehl-i hibre nasb olunub gıbbe't-taleb bu hurûf ketb ve tahrîr olundu. Tahrîren fi evâil-i Zi'l-ka'de-i şerîfe lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-'ulemâi'l-kirâm Şeyh Mehmed Efendi el-müderriş be medrese-i 'Îsâ Bey es-Seyyid Mustafa bin es-Seyyid Muhammed
Zuhru'l-müderrişin ve'l-a'yân Ahmed Efendi bin Süleyman
Fahru'l-müderriş Efendi bin Mehmed kâtibu'l-mahkeme
Muharrem Efendi bin Mehmed el-kâtib
Hasan bin Abdülkerim
Murâkımı'l-hurûf Şeyh Mehmed el-Fakîr

BELGE-95

(Arapça)

BELGE-96

Mahrûse-i Burûsa sükkânından Mustafa bin Hamza nâm kimesne mahfil-i küşâd ebbâk ba'isü'l-kitâb el-Hâc Ahmed bin el-Hâc İlyas nâm bevvâb Sultan muvâcehesinde takrîr-i da'vâ idub bundan mukaddem pâdişah dîn-i penâh eyyedehu'l-lâhu te'âlâ kavâh(?) Hazretleri mahrûse-i mezbûre tarafına devlet ve sa'adetle teveccüh ve 'azîmet idub Mudanya'ya nüzûl buyurdıklarında hüddâm-ı âli makâm hareminden ihtirâm binmek için mahûse-i mezbûreden bargir cem'i için fermân-ı vâcibu'l-ezgân sâdir olub bevvâb-ı mezbûr dahi taraf-ı ulû'l-emrden bargir cem'ine me'mûr olmağla benim dahî mahrûse-i mezbûrede Yeni Han'da olan bir re's dorı kısırağımı alub varub ulû'l-emr tarafına teslim itmeyub kendü binub zâyi' itmiş zikr olunan kısırağımı veya kıymetini taleb ideriz didikde gıbbe's-suâl mezbûr el-Hâc cevâbında ben husûs-ı mezbûra fermân-ı Sultan ile me'mûr olmağın zikr olunan kısırağı alub risâlet tarîkıyla varub Mudanya'da mîr ahur Ağa'ya teslim eyledim deyup fi'l-hakîka bevvâb-ı mezbûr husûs-ı mezkûre

me'mûr olub sagîr-ı mahz olmağla ancak ta'addî ve hıyânet etmedüğüne yemin lâzım gelub mezkûr dahî zikr olunan kısrâğı alub gidub, mîr ahura me'mur olduğı üzere teslîm idub kendü de alıkomayub ve âhara virmeyub bir vecihle tâ'addî ve hıyânet itmedüğüne ba'de'l-istihlâf yemin billâhi'l-'aliyyü'l-'azîm eyledikde min ba'd mezbur Mustafa ta'arruzdan men' olunub hurûf ketb ve tahrîr olundu. Fî evâil-i şehri Zi'l-ka'de-i şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Merdân Bey bin 'Abdullah en-nüvvâb
Ahmed Bey bin 'Ali en-nüvvâb
İshak Bey bin 'Abdullah en-nüvvâb
Süleyman Çavuş bin el-Hâc Mahmud

BELGE-97

Mahrûse-i Burûsa'da merhûme Zeyneb hâtun evkâfi tevliyeti ayda yigirmi dokuz akçe vazife ile vakfiye-i ma'mûlun bihâsında evlâdına meşrûta iken hâricden Mustafa nâm kimesne ecnebî iken bir tarîkla alub vâkıfe-i mezbûrenin evlâd-ı ahfâdından iş bu bâ'is-i tahrîr-i kitâb sıhhat-i nasbân Fahru'l-müderrisîn-i kirâm zuhru'l-muhakkıkîni'l-fihâm Mevlâna Şâh Mehmed Efendi ibn-i el-merhûm Mahmud Efendi tevliyeti mezbûre husemâ şartiyyetü'l-vâkıfetü'l-mezbûre kendüye tevcih olunmasın rica eylediklerinde fi'l-hakîka tevliyete mezbûre evlad-ı vâkıfeye meşrûta idüğü mukarrer olub mezkûr Mustafa ecnebi olmağın ref' olmağın yine ayda yigirmi dokuz akçe vazife ile mûşârun ileyh Şah Mehmed Efendi'ye tevcih ve ta'yin olundu. Tahrîren fi't-târih el mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-müderrisîn Nurullah Efendi bin Mehmed
Zuhru'l-muhassılîn Mehmed Çelebi bin Ahmed
Kıdvetü'l- kudâti'l-müteşerri'in 'Abdülvâhid Efendi bin Ahmed
Hüseyin bin Mehmed ve gayrihim

BELGE-98

(Arapça)

24/a

BELGE-99

Mahrûse-i Burûsa'da vâki' merhûm kutbu'l-aktâb es-Seyyid Mehmed el Buhâri 'aleyhi'r-rahmeti meliki'l-bâri 'imâret-i 'âmiresinde fukara için tabh olunan ta'amdan yevmî iki fodla ve bir kâmil işe mutasarrıf olan Ahmed bin el-Hâc Mustafa fevt olub yeri mahlûl olmağın zikr olunan iki fodla ile bir kâmil iş müteveffâ-yı mezbûrun refikası râfi'atü'l-küttâb ...bint-i 'Abdullah'a teveccüh olunub yedine temessük virildi. Tahrîren fi't-târih el mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl :

Mahmud bin 'Îsâ

Hüseyin bin Ahmed

'Ömer bin Mehmed

el-Hâc Hamza bin 'Abdullah

BELGE-100

Mahrûse-i Burûsa'da 'Umur Bey mahallesinde sâkin 'Ali bin Mahmud nâm kimesne meclis-i şer'de işbu râfi'ü'l-kitâb Hüseyin bin 'Ali nâm kimesneyi ihzâr ve mahzarında takrîr-i da'vâ idub merhûm 'Îsâ Bey Vakfi olan toprağundan olub mahrûse-i merkûme tevâbi'ından karye-i Ahi kurbunda vâki' bir tarafı Mustafa bin Ramazan mezra'asına ve bir tarafı 'Ali bin 'Abdullah mezra'asına ve bir tarafı Mustafa bin Mehmed mezra'asına ve bir tarafı Sofî Mehmed yeri dimekle ma'rûf mevzi'a müntehî olub hâlâ mezbûr Hüseyin tasarrufunda olan tahmînen nim Çiftlik mikdarı mezra'a mukaddemâ babam mezbûr mahmudun tasarrufunda olub vefât itdikde bi hasbi'l-kânûn tasarrufi bana intikâl itmiş iken mezra'a-i mezkûreyi mezbûr Hüseyin'e bigayr-i hak tasarruf ider suâl olunub tasarrufdan men' olunmasını taleb iderim didğinde gibbe's-suâl mezbûr Hüseyin cevâbında fi'l-vâki' mezra'a-i merkûme mukaddemâ mezbûr 'Ali'nin babasının tasarrufunda olub fevt oldukda bi hasbi'l kânun tasarrufu mezbûr 'Ali'ye intikal itdikden sonra mezbûr 'Ali mezra'a-i mezkûreyi bana sâhib-i 'arz ma'rifetiyle tefvîz idub mukâbele-i tefvîzden yedimden yedibin altıyüz yigirmi birakçe alub kabz itdi deyu târih-i kitâb Rebî'u'l-evvel'inin evâsıt-ı târihiyle müverrah ve târih-i merkûmda mahrûse-i merkûmede nâibü's-şer' olan Mevlâna Mustafa bin Hamza imzâsıyla mûmzât ve hatemi(?) ile mahtûme(?) hüccet-i şerîfe ibrâzidecek nazar olunduğu hüccet-i merkûmenin mazmunını inkâr idecek gibbe'l-istîşhâd 'udûl-ü müslîmînden Bâli Bey bin Ahmed Halife bin Ahmed ve 'Ali Beşe bin Ferhat nâm kimesneler liecli's-şehâde mahfil-i hısâne hâzırûn olub fi'l-hakîka hüccet-i merkûmenin mazmûnına muvâfik mutabaka edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde gibbe't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbule olub mûcib ile mezbûr 'Ali da'vâ-yı mezkûresinden men' ve def' olub mezra'a-i mezkûre mezbûr Hüseyin yedinde ibkâ olundu tahrîren fi'l-yevmi'l- hâmis min Zi'l-ka'de-i'l-haram lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl

Receb Beşe bin Ca'fer ed-dâhil

Mustafa Beşe bin Ferhat ed-dâhil

Mehmed Beşe bin Ferhat ed-dâhil

el-Hâc İbrâhim Mustafa Kethüda

BELGE-101

(Arapça)

BELGE-102

Mustafa bin Kâsım emret mahfil-i kazâya Cihan bin 'Abdullah nâm kimesneyi ihzâr mahzarında takrîr-i da'vâ idub iş bu târih-i kitâb Zi'l-ka'de'sinin beşinci günü beyne'l-husûmet mahrûse-i Burûsa'da Tavuk Pazarı'nda vâki' Mudanya Han'ı kurbunda kendi halinde meşgûl durur iken mezbûr Cihan Bey elinde işbu meclisde mevcûd olan engürüs bıçağı ile üzerime hücûm idub arkamda iki kürek mâbeyninde urup beni mecruh itdi suâl olunub mücebi taleb iderim didiğinde mezbûr Mustafa'nın âzasına nazar olundukda fi'l-vâki' mezbûr Mustafa mahall-i mezbûrda bıçak yarasıyla mecruh itdüğü muhakkak oldukdan sonra mezbûr Cihan'a suâl olundukda husûs-ı mezkûrî bi'l-küllîye inkâr idecek müdde'î-i mezkûrdan da'vâ-yı müsebbite beyyine taleb olundukda 'udul-i müslimînden dergâh-ı 'âli yeniçerilerinden ikiyüzyigirminci yaya başlıardan Hamza Beşe bin 'Abdullah ve onuncu yayabaşlıardan Hasan Beşe bin 'Abdullah liecli's-şehâde mahfil-i kazâya hâzırân olub gibbe'l-istişhâd fi'l-hakîka vakt-ı mezkûrda mezbûr Mustafa han-ı mezkûr kurbunda kendi haline meşgûl iken mezbûr Cihan Bey elinde iş bu mecliste mevcûd olan engürüs bıçağı ile mezbûr Mustafa'yı iki gedüğü beyninde urup mezbûrî huzurumuzda mecruh itdi bu husûsa şahitleriz şehâdet dahî ideriz deyu bi'l-muvâcehe edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerin gibbe't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri hatîr-ı kabûlde vâkî'a olub mâ hüve'l-vâki' gibbe't-taleb kayd olundu tahriren fi evâil-i Zi'l-ka'de-i Şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl

el-Hâc İbrâhim bin Mustafa kethüda-i şeh
Muhiddin Mehmed el-İmam
İbrâhim bin Ahmed
el-Hâc Mehmed

BELGE-103

Mahrûse-i Burûsa kal'ası mahallâtından Saray mahallesi sâkinelerinden 'Ayşe bint-i Nûrullah Bey nâm hâtun mahfil-i kazâda kendinin zevc-i sâbıkı işbu rafi'u'l-kitâb Abdülgâni bin Ramazan mahzarında takrîr-i merâm idub bundan akdem sagîre iken babam mezbûr Nûrullah Bey vefât idub gayrı veli-yi mahremi dahî olmamağın mezbûr Abdülgâni de beni velâyet-i 'âmmesi hasebiyle hâkimu'l-vakt ellibin akçe mihr-i müeccel üzerine şuhûd mahzarında tezvîc idub birkaç eyyâm mezbûrun hanesinde olub halvet-i sahîha olduktan sonra bâliga olub hayzımı gördüğüm hinde mezbûr Abdülgâni ile mâbeynimizde kâim olan nikah red idub müslümanları işhâd ittikten sonra hâkim-i müvekki'u'l-kitâb tûba lehû ve hüsn-ü meâb huzûrunda hâzıra olub fesh-i nikah taleb eylediğimde hâkim-i mûma ileyh dahî 'ale'l-vechi's-şer'iyye fesh-i nikaha hükm itmişti el-hâleti hâzihi mezbûr Abdülgâni zimmetinde olan ellibin akçe mihr-i müeccel-i mezkûrdan da'vâ idub mezbûr dahî onsekizbin akçe mihr-i mu'accel virdim deyu bundan da'vâ idub beynimizde münâza'at-ı kesîre vâkî'a olub bi'l-âhara mezkûrun yedinden üçbin akçe alıp kabz idub ma'âdasından ferağ eylerim mezbûr dahî da'vâ eylediği onsekizbin akçeden ferağ idub ve birbirimizin zimmetini husûs-u

mezbûra ve esbâb ve emvâl ve sâir husâsa müte'allika da'âvi ve münâza'attan ibrâ-i 'âm ile ibrâ eyledik ba'de'l-yevm ahât tarafından mazmun kitâba muhâlif da'vâ sudûr iderse lede'l-hükkâmü'l-kirâm istima' olunmaya didiğinde mezbûr Abdülgâni mukırra-i mezbûreyi tasdik ve sulh-u mezbûru kabûl idub min ba'd-ı mezbûre 'Ayşe'yi ben dahî tatlık ve red eyledim didiğinde bi't-taleb kayd olundu tahrîren fi't-târih el-mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Miri Çavuş bin Mehmed hassa-i harç
Mustafa Çavuş bin Mehmed
Muharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin
el-Hâc Bekir bin Şaban
Nurullah Bey ibn-i İbrâhim
Receb Çelebi bin Ramazan
Hasan bin Abdülkerim
Mehmed Çelebi bin Emrullah
Mehmed el Malkoç
Kasım bin 'Abdullah
Pîri bin İvaz

BELGE-104

Râfi'atü'l-kitâb Kademlü bint-i Muhammed nâm hâtun mahfil-i şer'de 'Osman bin Yusuf nâm dolabcıyı ihzar ve mahzarında takrîr-i da'vâ idub bundan mukaddem mezbûr 'Osman'a hak için dolab idub deyu yigirmi dört cehre cem'an bin yediyüz otuz dirhem hâmi iken virdum idu zikr olunan ipeği taleb iderdim didiğinde gıbbe's-suâl mezbûr 'Osman cevâbında bundan esbak bana sekiz cehre ipeği götürmüştük zikr olunan sekiz cehre ipeği ipliği işleyub sana teslîm ittim lâkin zikr olunan yigirmi dört cehre ipekden haberim yoktur ve almadım deyu bi'l-küllîye inkâr idicek müdde'iyye-i mezbûreden da'vâsı müsbet tebeyyüne taleb olundukda 'udûl-i müslimînden el-Hâc Emrullah bin Mehmed ve 'Ali bin Yusuf nâm kimesneler liecli's-şehâde mahfil-i kazâya hâzirun olub istîşhâd-ı şer'i fi'l-vâki' mezbûr Kademli mezbûr 'Osman'dan bizim huzurumuzda sendeki yigirmidörtcehre ipeği ipliği işleyub bi tamam sana teslîm itdim deyu zikrolunan ipeği müdde'iyye-i mezbûreden teslîm itdüğüne i'tiraf itdi. Mezbûr 'Osman'ın ikrârına şahidleriz şehâdet dahî ideriz didiklerinde gıbbe't-ta'dil ve't-tezkiye şehâdetleri hîn-i kabûlde vâki'a olub mâ vaka'a gıbbe't- taleb kaydolundu. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-Çavuş Pîr Çavuş bin Mehmed emîn-i hassa-i harç
Mustafa Hulûsi bin Mehmed
Mehmed Çelebi bin Emrullah
Mehmed bin Malkoç
Hacı Hamza bin 'Abdullah
Hüseyin bin Abdülkerim
Receb Çelebi bin Ramazan ve gayrihim

BELGE-105

Mahrûse-i Burûsa'da merhûm İbrâhim Paşa mahallesinde vâki' merhûm mûma ileyhın vakfı olub dört tarafı 'âmme-i mûntehî olan Çifte Hamam'ın müste'ciri el-Hâc Halil Pîri meclis-i şer'de işbu râfi'u'l-kitâb 'Ömer Dede bin Mustafa muvâcehesinde ikrâr-ı tâm idub zıkr olunan hamamı ücret-i mu'ayyene ve müddet-i ma'lûme ile mütevellî-i vakfdan isti'câr idub hâliya târih-i kitâbdan üç sene tamamına varınca yevmî sekizer akçe ücret ile mezbûr 'Ömer Dede'ye icâr itdim ol dahî kabûl idub zıkr olunan yevmî sekizer akçeyi bana eda itdikden sonra hamâm-ı mezkûr çeşmecisinin yevmî kırk akçe vazifesi virub ve kapularının keçesine ve sâir meremmetine dahî yevmî üç akçe sarf ve harc itmeğe ta'akküd eylediğinde merkûm 'Ömer Dede dahî târih-i merkûm üzere isti'câr idub mezkûr el-Hâc Halil'i cem'-i kelimâtında tasdik idicek bi't-taleb kayd olundu. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc Nasreddin bin Mehmed
Mustafa bin Yusuf
'Abdi bin Pîri
İbrâhim bin 'Îsâ
Mustafa bin el-Hâc Sinan

BELGE-106

Mim el Cum'a sekiz Zi'l-ka'de-i'l-harâm lisene bin ondört Allahümme bârik bi hakk-ı hâzihi'l-Seyyidi'l mürselîn ve Himmet-i Hazreti Emin Efendi

Mahrûse-i Burûsa'da âsûde olan merhûm mağfiret nişân Sultan Yıldırım Han tâbe serâhu Evkâfi'na câbi olan el-Hâc Ahmed bin Mahmud mahfil-i kazâda dergâh-ı felek-i medâr yeniçerilerinden işbu râfi'u'l-kitâb fi'l-eşbâh 'Ali Bey bin 'Abdullah muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub evkâf-ı mezbûre toprağından mahrûse-i mezbûre kurbunda karye-i 'Îsâbey mezâri'-i içinde vâki' bir tarafı Ak..dimekle ma'rûf olan hâtun mezra'asına ve bir tarafı Derviş nâm zimmi mezra'asına ve bir tarafı 'Ömer oğlu mezra'asına ve bir tarafı tarîk-ı 'âma mûntehî olan bir kıt'a mezra'a ve yine bir tarafı Kurd nâm zimmi 'Ali mezra'asına ve bir tarafı Bâli nâm zimmi mezra'asına ve bir tarafı kurd nâm zimmi mezra'asına mûntehî olan bir kıt'a mezra'a mukaddemâ Hacı Bayram oğlu Mehmed Çelebi nâm kimesne tasarrufunda olub fevt oldukda evlâd-ı zükûru kalmağın kanun üzere tapuya müstehak oldukda evkâf-ı mezbûre mütevellîsi hâla bunda olmayub ve mesârif-i vakfda zarûret olub âhara tapuya virilmek lâzım gelincek hâkim-i müvekkî-i kitâb tûba lehu ve hüsn-ü me'ab efendi hazretleri ma'rifetiyle zıkr olunan iki kıt'a mezra'a-yı mezbûr 'Ali Bey'e tapuya virup vakf için yedinden iki bin akçe resmi tapusunu aldım didiğimde gibbe't-tasdik ve't-taleb mâ vâka'a ketb ve tahrîr olundı tahrîren fi evâil-i Zi'l-ka'de-i Şerîfe mine'ş-şuhûr sene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Abdulgâni Çelebi bin Hâce Mehmed
Mustafa bin Ahmed vekîl-i harç
Bekir Çelebi bin Kâsım
Receb Çelebi bin Pîri
Ramazan el-Müezzin
Mehmed bin Mehmed

BELGE-107

Mahrûse-i Burûsa'da âsûde olan merhûm mağfûrun-leh Sultan Yıldırım Han beşşerallâhu teâla rahmeh minhü ve rıdvân Evkâfi'na câbi olan el-Hâc Ahmed bin el-Hâc Mahmud mahfil-i kazâda iş bu râfi'u'l-kitâb fahru'l-eşbâh 'Ali Big bin 'Abdullah nâm yeniçeri muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub evkâf-ı mezbûre toprağında mahrûse-i merkûme kurbunda 'İsâ Big köyü mezârı'ı beyninde vâki' bir tarafı Pir 'Ali nâm kimesne mezra'asına ve bir tarafı tarîk-ı âma ve bir tarafı Yusuf Çelebi mezra'asına müntehî olan bir kıt'a mezra'a mukaddemâ Nefsî nâm kimesne tasarrufunda olub fevt oldukda evlâd-ı zükûru kalmağın kanun üzere tapuya müstehak olub lâkin evkâf-ı mezbûre mütevellîsi hâla bunda olmayub ve mesârif-i vakfda ziyâde zaruret olmağla âhara tapuya virilmek lâzım gelicek hâkim-i müvekki'-i kitâb tûba lehü ve hüsn-ü me'âb hazretleri mağrifetiyle zikr olunan bir kıt'a mezra'ayı mezbûr 'Ali Bey'e tapuya virup vakf için yedinden cibâyetime hasbî ile beşyüz akçe resm-i tapusunu aldım didikde gibbe't-tasdîk ve't-taleb mâ vaka'a ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

BELGE-108

(Arapça)

BELGE-109

Emîru'l-ümerâi'l-kirâm fahru'l-emâcid ve'l-ekârim hâvi mehâmid ve'l-mekârim Mustafa Bey bin Kara 'Ali Çavuş mahfil-i kazâda fahru'l-müderrişin ve zuhru'l-müdakkikîn zü'l-kadr Mevlâna Mehmed Efendi bin 'Ali muvâcehesinde mutâbıkan ikrâr ve i'tiraf merhûm Piri Paşa eskenallâhu fi cenneh Evkâfi'ndan mahrûse-i mezbûre zeylinde Athâne kurbunda vâki' büyük bağçe ma'rûfe olub bir tarafı Akhâne bağçesine ve bir tarafı ve tarafeyni tarîk-ı 'amma müntehî olan bağçe-i mu'accele ve yılda üç bin ikiyüz akçe ücret-i müeccele ile tasarrufumda idi el hâlete hâzihi zikr olunan bağçenin hakk-ı tasarrufu mûma ileyh Mehmed Efendi mütevellî-i vakf mezbûr ma'rifetiyle tefvîz idub mukâbele-i tefvîzde yedlerinden dörtbin akçe alub kabz eyledim ba'de'l-yevm keyfe mâ yeşa' tasarruf eylesünler didiğinde ikrâr-ı meşrûhunda mûma ileyh Mehmed Efendi dahî tasdîk idub bi't-taleb kayd olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-müderrişin Mevlâna Receb Çelebi bin Abdülaziz
Muslihiddin Halife bin Mehmed

Fahru'l-siyâdetü'l-kirâm Şeyh 'Ali el-imam
'Ömer bin Mehmed
Hasan Çelebi bin Mehmed

25/b

BELGE-110

İşbu râfi'ü'l-kitâb Yusuf bin 'Abdullah nâm kimesne mahfil-i kazâda 'Arap oğlu dimekle şehîr 'Abdi bin Mahmud nâm kimesne mahzarında takrîr-i da'vâ idub hâlâ mezbûr 'Abdi'nin yedinde ve tasarrufunda olub mahrûse-i mezbûre hâricinde Kestane Meskeni dimekle ma'rûf mevzide vâki' etrâf-ı erba'ası Mehmed bin Lütfullah ve Lütfi bin Fethullah ve Gözedeli Hacı 'Ömer ve Şa'ban bin Pîri ve Hacı Sinan mülklerine müntehî olub bir havzı ve eşcâr-ı müstemil olan bağı mukaddemâ mezbûr 'Abdi'nin mülkü olub târih-i kitâbdan iki yıl mukaddem bana düşecek akçeye bey' idub kabz-ı semen ve teslîm-i semen itdikden sonra mirâren mahzar-ı müsliminde vech-i merkûm üzere i'tirâf dahî itmiş iken bilâ vech-i şer'î vaz'-ı yed idub benim tasarrufuma mâni' olur suâl olunub kasr-ı yedime tenbih olunmak taleb iderim didiğinde muharrer-i mezkûr hâlâ mezbûr 'Abdi'nin yedinde idüğü hasm-ı hâcet mahzarında tarîk-ı şer'î üzere sâbit oldukdan sonra suâl olundukda mezbûr 'Abdi vech-i merkûm üzere bey' ve kabz-ı semen itdüğüne bi'l-küllîye olıcak müdde'i-i mezbûr Yusuf'dan da'vâsına muvâfık beyine taleb olundukda Fahru'l- müderrisîn Mevlâna Ahmed bin Mehmed ve Mustafa bin İbrâhim ve Hüseyin bin Abdullah nâm kimesneler liecli'ş-şehâde hâzirün olub fi'l-vâki' mezbûr 'Abdi hudûd-u mezkûre ile mahdûd olan bağını bizim huzurumuzda mezbûr Yusuf'a dört bin akçeye bey' idub kabz-ı semen ve teslîm bey' eyledim min ba'd mülk-i müşterâsıdır benim 'alâka ve müdâhelem yoktur deyu bi't-tav'î's-saf ikrâr ve i'tirâf eyledi vech-i merkûm üzere i'tirâfına şahidleriz ve şehâdet dahî ideriz deyu sonra mezbûr muvâcehesinde edâ-yı şehâdet-i şer'iyye itdiklerinde ba'de't-ta'dil ve't-tezkiye şehâdetleri hîn-i kabûlde vâkı'a olub mezbûr 'Abdi'nin kasr-ı yedine tenbih olundu tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' şehri Zi'l-ka'dei'l-haram lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-ümerâ-i'l-kirâm Şemseddin Efendi bin İskender
İsmâ'îl Çelebi bin Mehmed el mütevellî
el-Hâc Fahreddin Mehmed Muhzırbaşı
Mehmed Çelebi bin 'Abdullah
'Ali Çelebi bin İbrâhim
el-Hâc Ahmed bin Yusuf
Mustafa bin Mehmed
el-Hâc Mehmed bin Mustafa

BELGE-111

Mim el on Zi'l-ka'de-i şerife lisene bin ondört Allahümme bârik bi hakkı seyyidi'l-mürselîn mahrûse-i Burûsa tevabi'ından Karaman nâm karye sâkinlerinden Zamâne bint-i Muharrem nâm hâtun tarafından husûs-ı âti'l-beyâna hasm-ı hâced mahzarında tarîk-ı şer'î üzere vekâleti sâbite olan Mustafa Çavuş bin Üveys mahfil-i kazâda yine karye-i merkûme sükkânından râfi'u'l-kitâb Durmuş bin Yusuf mahzarında takrîr-i da'vâ idub hâlâ mezbûr Durmuş'un yedinde ve tasarrufunda olub karye-i mezbûrede vâki' bir yer evini ve bir ahuru ve bir kıt'a bağı ve bir saman damını ve mahûtayı hâvi ve müştemil olur bir tarafı benim mülkûme ve bir tarafı tarîk-ı 'âma ve iki tarafı mezbûr Durmuş mülküne muntehî olan menzil-i müvekkilimin babası mezbûr muharrem'in mülkû olub ba'd-ı vefâta müvekkileme intikal itmiş iken mezbûr Durmuş bilâ vech-i şer'iyye vaz'ı yed ider yed-i kasr olunmak taleb ideriz didiğinde menzil-i mahdûd-u mezbûr hâlâ mezkûr Durmuş'un yedinde idüğü hasm-ı hâced mahzarında şer'an sâbit oldukdan sonra suâl olundukda cevâbında fi'l-vâki' menzil-i mezbûr mezkûre Zamâne'nin babası Muharrem'in mülkû olub ba'd-ı vefât kızı mezbûre Zamâne'ye intikâl eyledi idi lâkin mezbûre Zamâne kırk yıldan mukaddem menzil-i mezbûru bana üçbin yediyüz akçeye bey' idub kabz ve semen ve tesellüme müsemmen eyledi kırk yıldır benim tasarrufumdadır deyu vekîl-i mezbûr dahî menzil-i mezbûra kırk yıldan ziyâde mezkûr Durmuş'un tasarrufunda olduğuna mu'arref olub bilâ gadr-i şer'î üzere benden onbeş yıl mürûr iden akar da'vâsının istima'ı kibel-i 'ulû'l-emrden memnu' olub vekîl-i mezbûr dahî şer'î beyânına kâdir olmağın vekîl-i mezbûr olunan da'vâdan men' olsun hâli üzere ibkâ olsun istima' olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc Mehmed Halil
Cafer bin 'Abdullah
Cafer bin 'Abdullah el-emr
Receb Subaşı bin
Muhammed bin el imam
el-Hâc İbrâhim ibn Mustafa ve gayrihimu'l-hâzırîn

BELGE-112

Mahrûse-i Burûsada Bezzazistan kurbunda olan haffafların yiğitbaşısı Mehmed nâm kimesne mahfil-i kazâda dergâh-ı 'âli dâme mahfûfen bi'l-me'âli çavuşlarından işbu râfi'u'l-kitâb fahru'l-cüyûş 'Ömer Çavuş bin Mustafa muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub kadîmu'l-eyyâmdan bizim ile me'an ordı virigelen haffafların dükkanları hâlâ nalçacılar taifesi mülkû olan sâhibinden ve vakfı olanı mütevellisinden isti'câr itmekle ordu-yu hümâyun ve sâir tekâlîf-i a'örfiyye fermân olundukda hâlimiz mükedder olmağın rikâb-ı saadet nisâb-ı padişahiyye arz-ı hal ve tazallum eyledüğümüzde sonradan gelen nalçacı tâifesi haffaflar oturageldiği dükkandan çıkıp çarşımız hâricinde oturalar deyu yedimize mükked emr-i şerif virilub ba'dehu ber müceb emr-i âli tenbiye olunmuş iken mezbûr 'Ömer Çavuş'un çarşımızda olan dükkanında nalçacı oturub çıkmaktan imtina ider suâl

olunmak taleb ideriz didiğinde gibbe's-suâl mezbûr 'Ömer Çavuş cevâbında benim dükkanımda kırk yıldan beru na'lçacı oturagelmışdir mukaddemâ Ali Bey'in oğlu nâm na'lçacı müddet-i medid oturub kat'an haffaf oturmamıştır (silik) ve mahrûse-i mezbûre a'yânından Fahru'l-eimme Mevlâna Mehmed Efendi bin Hasan ve Mehmed Efendi bin Hüssam ve Bostan Çelebi bin Mehmed ve Hacı İbrâhim bin Mustafa ve Mustafa Bey bin İlyas ve Ahmed Çelebi bin Mehmed ve Hacı Mustafa bin Ahmed ve cemm-i gafir hâzirûn olub gibbe'l-istihbal fi'l-vâki' dükkan-ı mezbûrda kırk yıldan beru na'lçacı oturub mukaddemâ mezbûr 'Ali Bey'in oğlu nice zaman oturmıştır kat'an haffaf dükkanım olmamışdır deyu ihbar ettiklerinde yine üslub-u sâbik üzere ibkân olsun bu hurûf ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi evâil-i Zi'l-ka'dei'l-haram lisene erba'a aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

'Ali Çelebi bin Mustafa el imam
Mustafa bin Hüseyin
el-Hâc İbrâhim bin 'Abdullah
Mehmed bin Mehmed
Ahmed bin 'Abdullah

26/a

BELGE-113

Mahrûse-i Burûsa'da bi'l-fi'l hâssa-i harc emîni olan fahru'l-cünûd ve'l-cüyûş Pîrî Çavuş bin Mehmed meclis-i şer'-i şerifte işbu râfi'u'l-kitâb el-Hâc Mehmed bin Hamza muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub mahrûse-i merkûme hâricinde vâki' merhûm ve ma'fûru'n leh Gâzi Hudâvendigâr Evkâfi'ndan karye-i Çeltik sükkânından 'Ömer bin Süleyman vefât idup evlâd-ı zükûru kalmamağın karye-i merkûme sınırı dahîlinde vâki' taht-ı tasarrufunda olan bir çiftliği, çeltüklüğü ve dört buçuk çiftlik mezârı'ı mahlûl olub bi hasebi'l-kânun tapuya müstehak oldukda beyne't-tâlibîn nidâ ve müzâyede olunub ra'iyet-i nas mûnkatı'a olub benim üzerimde altmışbin akçede karar idub zikr olunan altmışbin akçe tapuyu evkâf-ı mezbûre mütevellisine teslim idup tasarruf için yedime temessük almışdım el hâleti hâzihi zikr olunan çiftliklerden ihtiyarım ile fâriğ olub mübelliğ-i merkûmu mütevellî-i mezkûrdan bi't-tamam ahz ve kabz ettim didiğinde mûma ileyh Pîrî Çavuş'un vech-i meşrûh üzere sudûr iden ikrârı mezbûr el-Hâc Mehmed talebiyle kayd olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc İbrâhim bin Mustafa kethüdâ-i şehr
Budak Çavuş bin Derviş
Mehmed Çelebi bin Emrullah
el-Hâc Nasrullah bin Mehmed
Kara Mehmed bin 'Abdullah
Hüseyin bin Ahmed serbölük
Fahru'l-cüyûş Mustafa Çavuş bin Mehmed
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar ve gayrihim

BELGE-114

Mahrûse-i Burûsa'da 'Îsâbey Fenâri mahallesinde bi'l-fi'l imam olan 'Osman Halife bin Ahmed ve Fazlı Çelebi bin Abdurrahman ve Bekir Çelebi bin Mahmud ve Emir Şah bin Mirza meclis-i şer'de işbu râfi'u'l-kitâb Hâce Abdulkadir bin Mustafa el Aksarâyi muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub hâlâ mahalle-i merkûmede ücret-i ma'lûme ile mezbûr Hâce Abdulkâdir sâkin olub Amcazâde Hacı Veli evi dimekle meşhur olmağla tahdid ve tavsifden müstağni olan menzilden sene-i mübârekede 'amme-i nâsa teklif olunan 'avâriz ve sursat taleb olundukda menzil-i mezkûrun sahibi hazır olmağın mezbûr Hâce Abdulkadir yedinden menzil-i mezkûr icâresinden zikr olunan avâriz ve sursat tekşifleri için cemlan dörtyüz elli akçe alub kabz idub meblâğ-ı merkûmu sâlifü'z-zikr teklifle sarf ettik didiklerinden sonra merkûmun 'Osman Halife ve Fazlı Çelebi ve Bekir Çelebi ve Emir şah meblâğ-ı merkûm dörtyüz elli akçe menzile müste'cir-i mezbûr Abdulkadir talebiyle kefil olduklarında bi't-taleb kayd olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Mehmed
Ahmed bin Mustafa
Mehmed bin Mehmed
İbrâhim bin 'Abdullah
Mervan bin 'Abdullah

BELGE-115

Mahrûse-i Burûsa müzâfâtından merhûm ve mağfûrun-leh Sultan Orhan Vakfi olan karye-i Depecik sükkânından olub bundan akdem vefât iden Muhammed'in sulbî oğlı ve vârisi olan İbrâhim mahfil-i kazâda râfi'u'l-kitâb Lütü Beşe bin Yusuf nâ müdâhil mahzarında takrîr-i da'vâ idub karye-i merkûmun sınırı dahîlinde vâki' olub lede'l-ahâli bi'l-cümle ma'lûmu'l-hudut olmağla tahdît ve tafsîfen müstağni olan dört kıt'a mezâri' babamız mezbûr Mehmed'in taht-ı tasarrufunda olub fevt oldukda bi hasebi'l-kanun tasarrufu bana intikal etmişiniz mezâri'-i mezbûreyi mezbûr Lütü Bey'in bi gayr-i vech-i şer'i vaz'ı yed ider suâl olunub yed-i ref' olması taleb ederim dediğinde gıbbe's-suâl mezbûr Lütü Beşe cevâbında zikr olunan mezâri' târih-i kitâbdan on sekiz yıl mukaddem mahlûle olub bi hasebi'l-kanun tapuya müstehak olmağın vakf-ı mezbûr mütevellisi olan Fahru's-sa'adât es-Seyyid Cafer Çelebi vakf için benim yedimden resm-i tapusunu alup masraf için hazz ve hakk-ı müştemil yedime tezkere virdi deyu mazmunu takrîrini mutazammım ve mûma ileyh es-Seyyid Cafer Çelebi'nin hazz ve hakkı müştemil temessük ibrâz idicek mezbûr İbrâhim istintak olundukda mezâri'-i mezbûreye on sekiz yıl mezbûr Lütü Beşe'nin tasarrufunda olduğuna mukarre olucak üzerinnden on yıl mürur iden mezâri' da'vâsını istima'dan hükkâm-ı zül-ihtirâm emr-i şerîf-i cihân-muta' ile mecmu'a olmağın mezbûr İbrâhimin da'vâsı istima' olmayub hâli üzere ibkâ olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc İbrâhim bin Mustafa Ahmed
Ahmed bin Mustafa
İbrâhim bin 'Abdullah
Mehmed bin 'Abdullah
Murtaza bin 'Abdullah
Hüseyin bin 'Abdullah el müdâhil

BELGE-116

..... mim es-selam 11 Zi'l-ka'de-i'l-haram lisene bin ondört Allahümme bârik bi hakkı seyyidi'l- mürselîn Himmeth Hazreti Emir Efendi
el-Hâc Muharrem bin el-Hâc Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'de Fahru'l-muhadderât Cemile Hâtun bint-i Bâli tarafından tasdik-i âtiye vekili ve zevci olub bimâ hüve tarîkı's-subût-ı şer'a vekâleti sâbite olan Abdülbasir muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub bundan esbak müvekkile-i merkûmenin zevci olub vefât iden Nurullah Bey fevt oldukda muhallefâtından kendüye 'aid ve râci' olan hisse-i şer'iyyesini ve mihr-i müeccelini taleb ve da'vâya ve kabz ve isâle beni tevkîl idub ben dahî vekâletim hasebiyle merkûme Cemile'nin hisse-i şer'iyyesini ve mihr-i müeccelini müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtından ahz ve kabz mezbûreye teslîm etdiğümden sonra mezbûre Cemile'ye galatan (?) yigirmibin yüz akçe ziyâde teslîm itmişim deyu mezbûre Cemile'den taleb ve da'vâ idub mezbûre dahî bi'l-küllîye inkâr idub isbat sadedinde iken min fehevâ-yı cedîde seyyidi'l-enâm es-sulh sa'dât hükkâm husûs-ı mezkûrı tavassut-ı muslihîn ile on ikibin râyiç kazî akçeye sulh idub bedel-i sulh olan meblağ-ı merkum on ikibin akçeti bi't-tamam vekîl-i merkûm Abdulbasir yedinden alub kabz idub husûs-u mezkûre müte'allık da'vâdan müvekkile-i merkûme Cemile'nin zimmetini ibrâ-i 'am ile ibrâ ve iskât-ı tâm ile iskât itdim didiğinde mukırra-i merkûm el-Hâc Muharrem'in vech-i meşrûh üzere sudûr iden ikrârına vekîl-i merkûm Abdulbasir vicâhen tasdik idub mâ hüvel vâki' gıbbe't-taleb ketb ve't-tahrîr olundu

Şuhûdu'l-hâl:

'Ali Bey bin Mehmed Hamdi
el-Hâc İbrâhim bin el-Hâc Bekir
'Ömer bin Mehmed ser bölük
Mehmed Çelebi bin Emrullah
el-Hâc Nâsırullah bin Mehmed
es-Seyyid Abdülkerim bin es-Seyyid Musa
Mehmed Çelebi bin Hamdi
Mehmed bin Ca'fer
el-Hâc Ramazan
el-Hâc Lütfullah bin el-Hâc Yusuf
Veli bin Hüseyin
Kara Ahmed bin 'Abdullah ve gayrihim

26/b

BELGE-119
(Arapça)

BELGE-117

Fahru'l-muhadderât Cemile Hâtun bint-i Bâli meclis-i şer' de iş bu râfi' u'l- kitâb el-Hâc Muharrem bin el -Hâc Muhammed muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub bundan mukaddem zevcim olub vefât iden Nurullah Bey fevt olduğında müteveffâ-yı merkûmun zimmetinde olan yigirmibin akçe mihr-i müeccelimi da'vâ ve kabz ve îsâle kendi tarafımızdan mezbûr el-Hâc Muharremi tevkil etmiş idim el-halete hâzihî merkûm el-Hâc Muharrem vekâleti hasebiyle meblâğ-ı merkûm yigirmi bin akçeyi müteveffâ-yı merkûmun muhallefâtından ahz ve kabz idub bî tamam bana teslim itdi ben dahî kabz ve tesellüm idub meblâğ-ı merkûmdan zimmetinde hakkım kalmadı didiğinde mukirra-i merkûmenin vech-i meşrûh üzere sudûr iden ikrârımı merkûm el-Hâc Muharrem vicâhen ve şifâhen tasdîk ve tahkik idub mâ cerâ ketb olundu tahrîren fi'l-yevmî's-sâbi'-i ve'l-ışrîn şehr-i Ramazân-ı mübârek lisene 1014

Şuhûdu'l-hâl:

'Ali Bey bin Mehmed el- Hamdi
el-Hâc İbrâhim bin el-Hâc Bekir
'Ömer bin Mehmed ser bölük
Mehmed Çelebi bin Emrullah
el-Hâc Nasreddin bin Mehmed
Mehmed bin Ca'fer
es-Seyyid Abdülkerim bin es-Seyyid Musa Bazarbaşı
Mehmed Çelebi bin Hamdi
el-Hâc Ramazan
el-Hâc Lütfi bin el-Hâc Yusuf
Veli bin Hüseyin

BELGE-118

Mahrûse-i Burûsa' da subaşı olub zâbit-ı evâbık olan Fahru'l-akrân Sefer Çavuş bin Hasan mahfil-i kazâya iş bu târih-i kitâb zi'l-ka'desinin onuncu günü ortalariyla açık kaşlı saruşın elâ gözli sağ elinin baş parmağı kesik Mâcariyyü'l-asl Rıdvan bin 'Abdullah nâm gulâmi ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm idub gulâm-ı mezbûr Mahmud Bey nâm kimesne ile Mudanya'dan bunda gelub mezbûr Mahmud Bey 'abd-i âbık idüğünü ihbar itmekle ihzâr eyledim suâl olunmak taleb eyledim didiğinde gıbbe's-suâl mezbûr Rıdvan cevâbında fi'l-vâki' ben mahrûse-i Mısır'da Emîru'l-ümerâ' iken şehid olan merhûm el-Hâc İbrâhim Paşa Hazretleri'nin hâtununun abd-ı memlûki olub mülkinden ibâk eyledim deyu ibâkiyye mu'arref olub tekrar hiç yanında nukûd ve esbâbdan nesne varmıdır deyu suâl olundukda kat'an arkamda giydüğümden 'adi bir akçe ve bir habbe

yokdur dediği mezbûr Sefer Çavuş talebiyle ketb olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Muharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin
Mehmed bin 'Abdullah
Murad bin İhtiyâr
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar
Mehmed bin Hamza

BELGE-119

(Arapça)

BELGE-120

Mahrûse-i Burûsa'da vâki' Hazreti Emir Kuddise sırruhu el hatîr Evkâfi'na bi'l-fi'il mütevellî olan Fâhru'l-emâcid İsmâ'il Çelebi bin Muharrem mahfil-i kazâda takrîr-i kelâm idub vâkıf-ı mûma ileyh vakfı olan At Pazarı mahalesinde vâki' Cennet Hamamı'nın Gökdere Suyu'ndan câri olan suyun mecrâsı harâb olub ta'mîr ve meremmete eşedd-i ihtiyac ile muhtâc olmağın bundan iş bu kibel-i şer'-i şerîfden nâib ve muhammile ile üzerine varulub tahmîn etdirüp ta'mir ve meremmet itmiş idim hâlâ yine cânib-i şer'-i şerîfden üzerine âdem gönderilub ne mikdar akçe ile ta'mire mütehammil idüğü tahrîr olunmasını taleb iderim dediğinde kibel-i şer'den Mevlâna Ahmed bin İsmâ'il'e gönderilub ol dahî vakf-ı mezbûra çeşmeci olan Mehmed bin Mahmud ve zeyl-i kitâbda isimleri mestûr olan müslümanlar ile zikrolunan suyun üzerine varub nazar eydiklerinde fi'l-vâki' Maksem mahallesinde şehir kethüdası olan el-Hâc İbrâhim'in evinin cânib-i kibelinden merhûm Başcı İbrâhim Vakfı olan menzile gelince ve menzil-i mezbûrdan kutnîci 'Ali'nin menzili müntehâsı olan cânib-i garbına varınca dânesi üç akçelik ikiyüzbeş künük sarf olunub ve her vukiyyesi on akçeye ikiyüz ondört vukiyye...ve kırk beş akçe hammâliye ve on altı ...yevmî yigirmibeş akçe üstâdiye ve ondört ...yevmî onikişer akçe ırgâdiye ve vukiyyesi yigirmibeş akçeye iki vukiyye keten ve vukiyyesi yigirmişer akçeye on iki vukiyye ve yükü on beş akçeye ve iki yük kireç harc olunub cem'an üçbinbeşyüzdoksansekiz akçe ise ta'mire muhtemel idükde çeşmeci merkûm vesâir ehl-i vukûf-ı müslüman haber verdikleri mevlanâ-yı merkûm gelub meclis-i şer'de ihbar etmeleriyle mâ cerâ gibbe't-taleb ketb ve tahrîr olundu. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâmin min Zi'l-kâde-i şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Üstâd Hızır bin Mustafa el-Mi'mâr
Muhammer Çelebi bin Hamdi
Mahmud bin Mustafa
Muhammer Çelebi bin Zeyni
Hakkı Çelebi bin 'Ali ve gayrihim

BELGE-121

Burûsa'da vâki' Hazreti Emir Kuddise sırruhu el hatîr Evkâfî'na bi'l-fi'l mütevellî olan Fahru'l-akran İsmâ'îl Çelebi bin Muhammed vâkîf-ı mûma ileyhın evkâfında mahrûse-i merkûmede At Bazarı mahalesinde vâki' vâkîf-ı mûma ileyhe intimâ ile tecdîd ve tavsîften müstağnî olan Cennet Hamamı'nın ba'zı mevâzı'ı harâbe olub ta'mir ve meremmete muhtâce olmağın ve bundan akdem cânib-i şer'de nâib ve muhammile olub tahmîne ve ta'miri için izne

27/a

muhtâc idüğü görölüb tahmîn itdirub ta'miri için izin aldığımndan sonra mâl-ı vakf ile ta'mir ve meremmet itmiş idim hâlâ kıbel-i şer'den üzere âdem gönderilub ne mikdar akçe ile ta'mire mütehammil idüğü tahrîr olması taleb iderim didiğinde sûb-ı şer'-i şerîfden Mevlâna Ahmed irsâl olunub hâssa mi'marlardan Üstad Hazreti Mustafa ve zeyl-i kitâbda isimleri mestûr olan bîgaraz-ı müslümanlar ile hamâm-ı mezbûrun üzerine varub nazar eylediklerinde fi'l-vâki' hamâm-ı mezkûrun külhanının kapusının ve döşemesinin ateş taşlarına dokuzyüzkırk akçe kazanının ta'mirine bin ikiyüz seksen akçe ve kazanı sıvasının eczâsına binelli akçe ve üstâdiye binikiyüz akçe ve cihetini tathîr için sekizyüzaltmış akçe ve üç gün cânib-i vakfdan kızdırmağičun binbeşyüz akçe odununa berây-ı battâliyesi üçyüz akçe idub cem'an yedibinyüzotuz akçe sarf ve harc olunub ve hamâm-ı mezkûrun ta'mir olunan mevâzı'-ı meblâğ-ı merkûm yedibinyüzotuz akçe ile ta'mire mütehammil idüğün mi'mar-ı merkûm ve sâir ahâli-i vukûf ve erbâb-ı ebniye ve sukûf haber verdikleri mevlânâ-yı merkûma gelub meclis-i şer'-i mutahharada ihbar itmeğın mâ vaka'a bi't-taleb kayd olundu.

Şuhûdu'l-hâl:

Mehmed Çelebi bin Zeyni el-İmam
Mehmed Çelebi bin Hamdi
Mahmud bin Mustafa
Hasan Çelebi bin 'Ali el-Câbi
'Abdulvahab Çelebi bin Ahmed el-Bâlf
'Ali Bey bin Hüseyin eş-Şeyh
Mahmud bin 'Ali
Mehmed bin Mahmud Haşmed Dede

BELGE-122

Mahrûse-i Burûsa'da mahallâtında Elvanbey mahallesi ahâlisinden es-Seyyid 'Ali bin es-Seyyid Mustafa ve 'Osman bin el-Hâc Ahmed ve İbrâhim bin 'Abdullah ve Mustafa bin Hızır Mehmed ve Hüseyin bin 'Abdullah ve gayrileri mahfil-i kazâda imamları olan Abdulhâdi bin Hamdi mahzarında takrîr-i kelâm idub imâm-ı mezbûr Abdulhâdi kat'an edâ-yı hidmet itmeyup bir def'a sekiz ay gidub ve bir def'a üç ay gidub yerine dahî kâim-i makam komayub hidmeti mu'attal kalmışdır didiklerinde gibbe's-suâl mezbûr Abdulhâdi fi'l-hakîka bir def'a üç ay gidub

yerime kâim-i makam komayub hizmetim mu'attal kaldı didiğu ahâli-i mahalle-i mezbûre talebiyle kayd ve tahrîr olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Mustafa Çavuş bin Mehmed
el-Hâc Musa bin İvaz
Hamza bin 'Abdullah
Mehmed bin Mehmed
Halife Hasan el-İmam

BELGE-123

(Arapça)

BELGE-124

Mim on üç Zi'l-ka'de-i'l-haram lisene erba'a 'aşara ve elf Allahümme bârik bi hakkı seyyidi'l-mürselîn Himmet Hazret-i Emir Efendi

Mahrûse-i Burûsa'da vâki' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Mehmed Han Evkâfi'nın mi'marı olan el-Hâc 'Ömer bin Hasan mahfil-i kazâya evkâf-ı mezbûre denkcisi olan Ahmed bin Mehmed muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub iş bu sene-i mübarekede evkâf-ı mezbûreden Kite kazâsında Kayapa nâm karyeden hâsıl olub her biri Burûsa kili ile yedi kil olan yüz elli yedi gabran çeltüğü ıslah idub ba'dehu birinç idub cânib-i vakfa teslîm itmek için mezkûr Ahmed'e teslîm idub ol dahî teslîm etmeseydi hâla mezbûr Ahmed zikr olunan çeltükler kırk dokuz müd onüç buçuk kil birinç vakfın kilerine teslîm itdi. Bakiyesin dahî taleb iderim didiğinde gibbe's-suâl mezbûr Ahmed nehc-i mestûr üzere yüz elli yedi gabran çeltüğü teslîm itdüğüne i'tirâf idub lâkin beş müd birinç dahî Kite câbisi olub iş bu meclisde hazır olan Ahmed bin Mazad'a teslîm eyledim deyucek mezbûr Ahmed istintak olundukda zikr olunan çeltüğün yüz kırk gabranı vakfın ve on yedi gabranı câbi ve mütevellî ve sâir hademe-i vakfın hizmetleri mukâbelesinde evvelden algeldikleri ecilden mukaddemâ mütevellî-i vakf olan Mustafa Bey zikr olunan on yedi gabran çeltüğü vakfın zâ'fi olmağın kabûl itmeyub vakf için zabt olunsun didi idi lâkin ba'dehu hâlâ mütevellî olan Ahmed Bey'i kabûl iderim alnu gelmişdir deyu bana getir deyu emr idub mütevellî-i mezkûr Ahmed Bey'e teslîm itdim benim aldığım piriñç vakfın olan yüz kırk gabrandan değildir hizmet için hizmetleri mukâbelesinde virülegelen on yedi gabrandandır didikde câbi-i mezkûrun zikr olunan beş müd birinç nehc-i merkûm üzere mütevellîye teslîmi bî vech olmağın vakfın kilerine teslîm ile deyu câbi-i merkûme tenbîh olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

'Ali bin Mehmed
Mehmed Çelebi bin Emrullah
el-Hâc Hamza bin 'Abdullah
'Ali bin Hüseyin ve gayrihim

BELGE-125
(Arapça)

BELGE-126
(Arapça)

27/b

BELGE-127

... Zi'l- ka'de-i şerîfe lisene bin ondört Allahümme bârik bi hakk-ı Seyyidi'l-mürselin Himmet-i Hazreti Emir Efendi Mahrûse-i Burûsa'da vâki' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Mehmed Han tâbe serâhu Hazretleri'nin 'Îmâret-i 'âmiresi fukara için tabh olunan ta'amdan yevmî bir kâmil iş ve dört fodlaya mutasarrıf olan 'Îsâ Dede bin Mansur fevt olmağla yeri mahlûl olub müteveffâ-yı merkûmun sulbî sağır oğlu Hüseyin her vecihle müstehak olmağın zikr olunan iş dört fodlasıyla mezbûr Hüseyin'e tevcih olunub liecli't-temessük ketb olundu. Tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

'Osman Çelebi bin Mustafa
Seyyid Hüseyin bin Mehmed
Mehmed bin Mustafa
Mehmed Çelebi bin Emrullah
Mehmed bin Hüseyin

BELGE-128
(Arapça)

BELGE-129
(Arapça)

BELGE-130

Mahrûse'de hâlâ hâssa-i harc emîni olan ve mukâta'at nâzırı olub kabz-ı emvâl-i mîriyye olan Fahru'l-cüyûş Pîrî Çavuş bin Mehmed mahfil-i kazâda iş bu râfi'u'l-kitâb Hasan Çelebi bin el-Hâc Sinan nâm şâb emred muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub hâlâ fevt olub verâset-i zevcesine münhasır olmağla muhalledâtının rıb'ı zevcesine selâse-i erba'ı cânibü'l-mâla 'âid olan Hindustânî Ahmed Çelebi muhalledâtından beytü'l-mâla 'âid olan selâse-i erba'adan olan sahîhu'l-âlât-ı lâzime ve esbâb-ı mühimmesiyle iki kıt'a dizgâh sûk-ı sultânide mecâlis-i tânişde bey'-i men yezîd olundukda onbeşbin akçede mezbûr Hasan Çelebi'nin üzerine karar ve sâir akçe ziyâde ile âhar tâlib ve olmamağın emânetim hasebiyle zikr olunan dizgâhları mezbûra onbeşbin akçeye bey' ve teslîm idub meblâğ-ı merkûm onbeşbin akçeyi mezbûr Hasan Çelebi'nin sâbikan mahrûse-i mezbûre kadısı olan a'lemu'l-'ulemâi'l-kirâm Mevlâna Hüseyin Efendi zamanında Pîrî için alınan Akmeşe mütenevvi'ası semeninden bâki kalan yigirmidört bin dokuzyüz kırkbeş akçenin onbeşbin akçesine mukâsa eyledik didiğinde emîn-i mezbûrî kelimât-ı meşrûhasında

mezbûr Hasan Çelebi dahi tasdik idicek mâ vaka' tahrîr olundu fi evâsıt-ı Zi'l-ka'de-i şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

el-Hâc İbrâhim bin Mustafa
Mustafa bin Mihaliç
Mahmud Çelebi bin Veli
İbrâhim bin 'Abdullah
Muhammer bin Ca'fer
Muhammer Çelebi bin İbrâhim ve gayrihim

BELGE-131

(Arapça)

28/a

BELGE-132

Burûsa'da vâki' merhûm Sultan Orhan Evkâfi'na hâlâ mütevellî olan Fahru'l-eşbâh 'Ömer Bey bin 'Abdullah mahfil-i kazâda merhûm Hançerli Sultan evlâdından Kâsım Çavuş muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub evkâf-ı mezbûreden olub mahrûse-i mezkûr zeylinde Penayer nâm karye ahâlisinin bundan esbak ba'zısı fevt olub ve ba'zısı sila-yı vatan itmekle taht-ı tasarruflarında olub zira'at eyledikleri arâzi hâliya kılmak ile mezbûr Kasım Çavuş'un karye-i mezbûrede çiftliği olmağın zikr olunan arazi-i hâliyayı ma'rifet-i mütevellî yoğ iken takkalüben zabt ve tasarruf etdiğinde gayri evvelden tasarufunda olan mezârî'nin dahî kemâl ve fevti olmağın arâzi-i hâliya-i mezkûrâtın ve kendüyelerinin on bölüğün bir bölüğü zira'ata kâdir olmayub elli ve altmış yıldan beru yoz ve hâli koyub bu cümleden karye-i mezkûre vâki' bir tarafı Harmanlar Çeltik yer dimekle ma'rûf yerden Koşuyolu'na ve bir tarafı Eski Bağlar yoluna ve bir tarafı Kuruçay nâm mevzi'a ve bir tarafı Çeltik Harkı'na ve bir tarafı Harmanlar kurbunda olan tarîk-ı 'âma müntehî olub tahmînen otuz müdlük mikdarı bir kıt'a mezra'a yoz ve hâli kalub kanun üzere tapuya müstehak olmağın bundan mukaddem mahrûse-i Burûsa'da vâki' nâibi's-şer' olan Mevlâna mûma ileyh tarafından Pir Mehmed nâm nâib üzere (çıkmamış) varub vâki' hâli keşf tahrîr itdüğünden sonra müşârun ileyh Mevlâna buna tapuya virile deyu hüccet-i şer'iyye virdüğünden sonra ma'ada sadr-ı kitâbi tevki'-i müstetâbi ile müvekki' olan hakim nazîmü'l-ahkâm şeri'ât Seyyidü'l-enâm hazretleri dahî benden mukaddem mütevellî olan merhûm Mahmud tıbilî cumhur-u müslimîn ile üzerine ile üzerine varub hudûd-u mezkûre ile mahdûd olan otuz mezra'a ve sâir arazi elli ve altmış yıldan beru yoz ve hâli kaldığı müşahede itdiklerinden sonra yedine hüccet-i şer'iyye virub ba'de tapuya virmek için emr-i şerîf ricâsına 'arz itmişler idi hâlâ mücebince tapuya virilub mezbûr Kasım Çavuş ve âhardan bir ferd dahl ve ta'arruz itdirmeye deyu emr-i şerîf ihrâc eyledim deyu cem'an kelimât-ı meşrûhasını muvâfik emr-i şerîf cihan muta' ibrâz idub emr-i şerîf çavuş-u mezkûr muvâcehesinde feth ve kıraat olunduktan sonra ber müceb-i emr-i 'âli arâzi-i

mezkûreye tâlib olundu hakk-ı kararı ile tapuya virmeğe izin virilub ve çavuş-u mezbûr min ba'd arazi-i mezkûreye ta'arruz etmeye deyu muhkem tenbîh olundu fi evâsıt-ı Zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

İsmâ'îl bin Çelebi bin Muhammer el-mütevellî
Muhammer Bey bin Ali el- bevvâb
Muhammer Bey bin Ali Pîri Çavuş
Süleyman Çelebi bin el- bevvâb ve gayrihim
Ta'alluk-u bimâ fihi nazaru'l el fakîr Abdurrahman Süleyman el kâdi bi medîne-i Burûsa 'afahümâ
Mâ fihi kemâ cerâ nemakahû efkâru'l-verâ Mehmed el Kassamu'l-'askerî Burûsa el mahrûse 'afahû

BELGE-133

Medîne-i Burûsa'da Irgandı nâm mahallede fevt olan merhûme Sitti bint-i Sezâ Çavuş'un veresesinden cihet-i sahîhası 'Ayşe bint-i 'Ali Çelebi tarafından husûs-u âtiyyü'l-beyâna 'Abdi Çelebi bin 'Ali ve İbrâhim bin el-Hâc Ebûbekir şehâdetleri ile sâbitu'l-vekâle olan Muharrem Çelebi bin el-Hâc Hüseyin ve müteveffât-ı mezkûreye 'usûbet-i nesebiyye ile vâris olan Kurd Bekir bin Mustafa mahfil-i kazâda iş bu hâmilü'l-kitâb Fâhru'l-akrân Ahmed Çelebi bin Pervâne Bey mahzarında takrîr-i kelâm idub müteveffât-ı mezkûre ve bi'l-ırsı'ş-şer'le işgâl idub medîne-i merkûmede Küşderî mahallesinde vâki' dört süflî ve bir 'ulvî büyüti ve üç sofa ..ve iki mevzi'de hâbiye-i mâ-i câriyi ve ahurı ve firunı ve ...eşcâr-ı semere ve gayr-ı müsemmire mahûtayı müştemil bir cânibi Fâhru'l-cuyûş Mehmed Çavuş bin Mustafa bir cânibi el-Hâc Mu'ammer bin el-Hâc Abdurrahman ve bir cânibi Lütfi Çelebi bin Abdulkadir mülkleri ve bir tarafı tarîk-ı âm ile mahdûd mülk-i mevrûs olan menzili merkûm Ahmed Çelebi'ye altıbin nakdi râic fi'l-vakt fiddi akçeye bey'-i bāt ile bey' idub teslîm bey' ve kabz-ı semen eyledi deyu asâlet ve vekâleti cemi' ikrâr ve i'tiraf itdiklerinde ... mesfûrâtı vech-i meşrûh üzere olan ikrârların mezbûr Ahmed Çelebi bi'l-muvâcehe itmeğin mâ vaka'a ketb ve tahrîr olundu fi evâsıt-ı şeh-i Zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Mehmed Çavuş bin (silik)
Mehmed bin Temîri
'Abdi ibn-i Memi
Salih bin el-Hâc Sinan
el-Hâc Mehmed bin Hayreddin

Mahrûse-i Burûsa'ya harîr getirub fûruht iden tüccar tâifesinden Ramazan Bey bin 'Abdullah nam yeniçeri mahfil-i kazâda Pir Mehmed bin Hasan mahzarında takrîr-i da'vâ idub bundan mukaddem vekîlim olan iş bu hâzır-ı fi'l-meclis Kurd Beşe bin Mustafa nâm yeniçeri ile mahrûse-i mezbûre hâricine irsâl eylediği ikiyüz on dokuz lidre harîrimi mezbûr Mehmed benim tarafımdan vekâleten Mola Ahmed nâm kimesneye her lidresi ikişer yüzellişer akçeye olmak üzere ellidörtbin yediyüz akçeye bey' idürdi idi ilâ elân semeni bana vâsıl olmadı suâl olusun didiğinde gıbbe's-suâl mezbûr Mehmed harîr-i mezkûremi vech-i mezbûr üzere mer'î-i merkûm tarafından vekâlet tarîkıyla mestûr Molla Ahmed'e bey' idiyor dediğine mu'arref olmağın semeni merkûmı mersûm Molla Ahmed'den istîka(?) idub ba'dehu mezbûr Ramazan Bey'e eda ve îfa ile deyu mezkûr Pir Mehmed'e ilzâm olundu.

Şuhûdu'l-hâl:

Şah Pîri Çavuş bin Mehmed Hassa Çavuş
Mahmud Çelebi bin Veli
Mehmed Çelebi bin İmran
Nasreddin bin Mehmed
Mehmed bin Mehmed

BELGE-135

Mahrûse-i Burûsa'da merhûm el-Hâc İskender mahallesi sükkânından olub yine mahalle-i mezbûrede mecrûhen maktûl bulunan Kadri bin Ethem nâm kimesnenin zevce-i metrûkesi ve İbrahim ve Emine ve Şâhiye nâm evlâd-ı sigarının vâlideleri ve kıbel-i şer'dan mansur vazileri evlâdı Fatma bint-i Ahmed nâm hâتون kendi tarafından isâle ve sığar-ı mezbûrın taraflarında vesâyete mahfil-i kazâda mahalle-i mezbûre ahâlisinden Mustafa bin Mehmed el-imam ve Yusuf Çelebi bin Kurd ve Oruç bin Murad ve Ahmed Çelebi bin Mehmed ve 'Abdi bin Safa ve Hüseyin bin Hasan ve gayrileri mahzarlarında takrîr-i da'vâ idub maktûl-u mezbûr Kadri mahalle-i mezbûrede sâkin olub vefât iden el-Hâc Recep nâm kimesnenin menzilinin cânib-i kıbliyesinde olan tarîkda bıçağ ile urulub katl olunub ba'dehu meyyitini mahalle-i mezbûre mescidi haremine nakl itmişler dem' ve diyetini mahalle-i mezbûre ahâlisinden isâle ve vesâyete taleb iderin didiğinde gıbbe's-suâl mezbûrdan cevâbla fi'l-vâki' mezbûr Kadri mezkûr el-Hâc Recep'in evinin cânibi kıbliyesinde olan tarîkıyla katl olunmak lâkin mevzı'-ı mezbûr tarîk-ı 'am ve nâfiz olub üç yol ağzı olmakla 'amme-i nâs mürûr ve 'ubûr idegelub esvâk-ı 'ammedendir ol takdirce şer'an ahâli mahalleye diyet ve kassam lâzım gelmez didiklerinde vasî-i mezbûre istintak olundukda mevzı' mezbûr eğerci tarîk-ı 'âm ve nâfizdir lâkin 'amme mürur ve 'ubur idub esvâk-ı 'ammeden değıldir yine ancak mahalle-i mezbûre ahâliye mürur iderler deyucek cânib-i şer'den Mevlâna Ahmed bin Süleyman nâm müderris irsal olunub cemm-i gaffir ile mevzı'-i mezbûra vardıklarında fi'l-vâki' tarîk-ı 'âm olub cânib-i kıbliye Molla 'Arab Câmî'i önünden Çamluca nâm cebele nâfiz olub ve cânib şimâli Musalla Câmî'ine ve cânib-i garbîsin 'Umur Bey Câmî'ine nâfiz olduğun müşâhede itdikden sonra mahfil-i kazâya gelen mezbûr ve diğeri Mevlâna Ahmed ve Mevlâna Ahmed bin Hamza nâm Müderris dahî mezbûre muvâcesinde fi'l-vâki' mevzı' mezbûr vech-i merkûm üzere tarîk-ı

'âm ve nâfız olub iç yol ağzı olmağla 'amme vasî iderler deyu şehâdet-i şer'iyye itdiklerinde mahall-i mezbûr esvâk-ı 'ammeden oldığı mukarrer olub tarîk-ı şer' üzere ahâli-i mahalleye diyet ve kassam gelmekde vsı-yı mezbûre men' olundu tahrîren fi'l-yevmî's-sâbi' min Zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Mevlâna Şems Efendi bin İskender
İsmâ'îl Efendi bin Dede Efendi
İsmâ'îl Çelebi bin Hamza el mütevellî
Nasreddin bin Hamza
Hazma bin Malkoç ve gayrihim

BELGE-136

Vilâyet-i Anadolu'da vâki Yâve-i keferenin haraç ve ispençe ve çiftbozan rüsûmu ve bâd-ı hevâ ve beytûlmâlî mukâta'asına bervech-i iltizâm emini olan Süleyman Çavuş ibn-i Ahmed meclîs-i şer'-i şerifte dergâh-ı âli yeniçerilerinden işbu rafi'u'l-kitâb Hüseyin Beşe bin 'Abdülvahab muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub mahmiyye-i Kütâhiyye kazâsında vâki' Yâve-i keferenin haraç ve ispençe ve çiftbozan rüsûmını vesair bâd-ı hevâ ve beytûlmâlîni binonuç zi'l-ka'desinin yigirminci gününde .. tahvil-i gayetine dek onsekizbin akçeye mezbûr Hüseyin Big'e emânetim hasebiyle deruhte ittim. Ol dahî nehc-i merkûm üzere iltizâm ve kabûl itdi didiğinde emîn-i merkûm Süleyman çavuşun vech-i merkûm üzere sudûr iden kelimâtını mezbûr Hüseyin Beşe vicâhen ve şifâhen tasdîk idub mâ cerâ tahrîren ketb olundu. Tahrîren fi evâsıt-ı zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

Üveys Bey bin Deli el- Hamdi
Mehmed Bey bin 'Abdullah el-Hamdi
Musa bin Mirza
'Ömer bin Mehmed
Hacı Hamza bin 'Abdullah
Merdâne bin Abdullah

29/a

BELGE-137

Mim onyedî Zi'l-ka'de el-harâm lisene binondört Allâhümme Bârik bi hakk-ı seyyidi'l-mürselin Himmet Hazreti Emir Efendi Mahrûse-i Burûsa'da mezaristan kurbunda vâki' haffaflar tâifesinin şeyhleri olan Emir 'Ali bin Hasan ve taife-i mezbûreden el-Hâc Mustafa bin Pîr Ahmed ve Mehmed bin Mehmed ve Bâli bin 'Ali ve 'Osman Dede bin Mahmud ve Mehmed bin Bayram ve Mustafa bin Hasan ve Hüseyin bin Ahmed ve Mustafa bin 'Ali ve sâirleri meclîs-i şer'de nalçacı zümresinden es-Seyyid Mustafa ve es-Seyyid Hüseyin bin Emrullah ve

İsmâ'il bin Mehmed ve Süleyman bin 'Abdullah ve Ahmed bin Mustafa ve gayrileri muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub kadîmu'l-eyyâmdan zikrolunan na'lçacılar bizim çarşımız hâricinde olan dükkanlardan oturagelub hâlâ bizim çarşımız içinde olub her sene bizimle me'an ordu-yu hümayun vesair tekâlif-i 'örfiyye virigelen haffaf dükkanlarında oturmağla çarşımız ahâlisi perişan olub ordu-yu hümayun ihrâc olundukda hâlimiz mükedder olmağla çarşımız mukaddema rikab-ı sa'adet-i nisâb-ı pâdişahiye 'arz-ı hal eylediğimizde çarşımız içinde bizimle bile ordı virigelen haffaflar oturduğu dükkandan çıkmaları için yedimize emr-i şerîf dahî virilmiştir mücebince tenbîh olmasımı taleb ideriz deyu takrîrlerine muvafık emr-i şerîf ibrâz ettiklerinde nazar olunub ber müceb emr-i âli mezbûrun nalçacılar vech-i mestur üzere tenbîh ve te'kid olur mâ cerâ bi't-taleb kaydolundu. Tahrîren fi't-târih el- mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Hasan bin Abdülkerim ser bölük
Mahmud bin 'Ali el-müezzin
el-Hâc Nasuriddin bin Mehmed reis-i muhzırîn
İbrâhim bin 'Ali el-muhzır
Kara Ahmed bin 'Abdullah
Mehmed Çelebi bin Emrullahî

BELGE-138

Mim es-selam onbir Zilka'de-i Şerîf lisene binondört Allâhümme Bârik bihakk-ı seyyidi'l-mürselin ve Himmet Hazreti Emir Efendi Dergâh-ı 'âli yeniçerilerinden Ferhad Beşe bin 'Abdullah meclis-i şer'de Hızır bin 'Abdullah ve Rıdvan bin 'Abdullah nâm emredleri ihzar ve mahzarlarında takrîr-i da'va idub iş bu târih-i kitâb günü ba'd-ı salâti'l-zuhr mahrûse-i Burûsa'da Eski Galle Pazarı Hamamı önünde mezbûran serhoş bir papuçcıyı bî vech döğer iken ben dahî men' itmek istediğimde mezbûr Hızır kendi belimden bıçağımı alub sol küreğim üzerinde urub mecrûh idub ve mezbûr Rıdvan dahî elimden harrazımı alub başımın sol tarafına urub mecrûh itdi suâl olunub mücebini taleb iderim didiğimde mezbûr Ferhad Paşa'nın a'zâsına nazar olundukda fi'l-vâki' sol küreği üzerinde ve başımın sol tarafında nehc-i merkûm üzere mecrûh itdüğü meclis-i şer'de müşâhede olundukdan sonra mezbûr Hızır ve Rıdvan soluna suâl olundukda husûs-ı mezbûru bi'l-külliyeye inkâr itdiklerinde müdde'î-i mezbûrden da'vâsını müsbete-i beyyine taleb olundukda husûs-u 'udul-ı müslimînden Mustafa Efendi bin Ali el- müderris ve Mehmed Efendi bin Abdurrahmane el- mülâzım ve Mehmed Efendi bin Hasan el-müste'îd ve Ahmed Seyyid bin 'Abdi er-râcih ve Mehmed bin Mehmed ve Mustafa bin el-Hâc Kâsım ve Bekir bin 'Ömer nâm kimesneler liecli'ş-şehâde mahfil-i kazâya hâzirûn olub ani'l-istişhâdi'ş-şer'î fi'l- vâki' vakt-ı mezkûrde mezbûrlar hamam-ı mezbûrun önünde serhoş bir papuçcıyı bî vech döğer iken müdde'î-i mezbûr dahî men' itmek istediğimde mezbûr Hızır müdde'î-i mezkûrın bilinden bıçağımı alub sol küreği üzerinde urub mecrûh itdüğünden sonra mezbûr Rıdvan dahî bizim huzûrumuzda elinden harrazını alub başın sol cânibine urub mecrûh itdi bu Husûsa şahitleriz şehâdet dahî ideriz deyu

edâ-yı şehâdet-i şer'iyeye itdiklerinde gıbbe't-ta'dil ve't-tezkiye hîn-i kabûlde vâki' olub mâ cerâ ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi't-târih el- mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l- müderrisîni'l-kirâm Mevlâna Abdurrahman Efendi bin 'Abdullah
Fahru'l-cuyûş 'Osman Çavuş bin el-Hâc İvaz
el-Hâc İbrâhim bin Mustafa kethüda-i şeh
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar
Hacı Hamza bin 'Abdullah
'Ömer bin Mehmed ve gayrihim

BELGE-139

Dâru's-saltanat-ı seniyye Mahrûse-i Kostantiniyye'de merhûm Sâlih Molla Efendi evkâfına bi'l-fi'l mütevellî olan Mahmud Çelebi bin Hüseyin tarafından Husûs-ı atıye vekâleti tarîk-ı şer'iyeye üzere sâbite olan Hâce Halime bint-i 'Abdullah nâm hâton mahfil-i kazâyâ mahrûse-i Burûsa sükkânından Emîru'l-ümerâi'l-kirâm kebîru'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadr es-sâmih Muhammed Paşael-merhûm Muhyiddin Bey emr-i 'âli mücebince mübâşir ta'yin buyurulan Fahru'l-cuyûş Hüseyin Çavuş mübaşeretiyle ihzârı muvâcehesinde bi'l-vekâle takrîr-i da'vâ idub bundan mukaddem müvekkilim mezbûr Mahmud Çelebi mâl-ı vakf-ı mezbûrdan paşa-yı mûma ileyhe karzen yüzbin akçe virdi idi. Meblâğ-ı merkûm elân zimmetinde kalmışdı. Vekâletim hasebiyle taleb iderim didiğinde gıbbe's-suâl paşa-yı müşârun ileyh cevâbında bundan akdem hâlâ kâmile olan derâhim-i kazıyye râyice olub alınub ikiyüz akçeye câri iken mütevellî-i merkûm yedinden yüzbin akçe almak üzere mal-ı vakfdan beşyüz filori karz aldım elân zimmetimde beşyüz filori deynimdir deyub vekîl-i mezbûr-u mahsus merkûmu inkar itdik paşa-yı müşârun ileyhden takrîr-i meşrûhuna muvâfık beyyine taleb olub vâki' hâl hıfzen li'l-makâle bu sahife sıhhat-i mâle sebt olundu. Tahrîren fi't-târih el mezbûr...

Şuhûdu'l-hâl:

Fahru'l-meşâyihî'l-kirâm eş-Şeyh Mehmed Efendi
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar
el-Hâc İbrâhim bin Mustafa ve gayrihim

29/b

BELGE-140

Mahrûse-i Burûsa mahallâtından Havz (?) mahallesi sâkinlerinden olub mahalle-i merkûmede mecrûhen maktûl bulunan Toklıoğlı dimekle ma'rûf 'Ali bin Hüseyin'in zevcesi ve vârisesi ve sagîre-i sulbîyye kızı ve vârisesi Ayşe'nin vâlidesi ve canib-i şer' mutahheratındanvâsisi olan Muhsine bint-i Mehmed nâm hâton meclis-i şer'de mahalle-i merkûme halkından Mehmed Çelebi bin Mahmud el-imam ve Hasan bin

Yusuf el-müezzin ve Mehmed bin Ramazan ve İbrâhim bin Mustafa ve Ahmed bin Mehmed ve Musa bin el-Hâc Mehmed ve Bektaş bin Süleyman ve Kasım bin 'Abdullah ve Mustafa bin İbrâhim ve Hüseyin bin Mehmed ve Abdülkerim bin Mahmud ve Hüseyin bin 'Abdullah ve Receb bin 'Abdullah ve Şaban bin 'Abdullah ve Hacı Bostan bin Süleyman ve Sinan bin 'Abdullah ve Mehmed bin Musa ve sairleri muvâcehesinde asâlet ve vesâyete takrîr-i kelâm idub kâtil-i mezbûrun katli mahalle-i merkûme sâkinlerinden işbu meclisde hâzır olan Bostancı İbrâhim bi emri yeniçeri ve mezbûr Bostancı İbrâhimin kayını Mehmed bin Mustafa ve Kara Hacı oğlu Mehmed ve Mahzar oğlu Celâl der cem'an dört nefer kimesneden mezbûrlardan gayrı ahâli-i mahalle-i merkûmeden bir kimesne ile husûs-u mezkûre müte'allık da'vâ ve talebim yokdur didiğinde merkûme Muhsine'nin vech-i merkûm üzere asâlet ve vesâyete sudûr iden ikrârımı ahâli-i mahalle-i merkûme talepleri ile kayd olundu tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Sinan Big bin Çelebi el-hamdi
Mustafa Big bin 'Abdullah el-bevvab
Hüseyin Çelebi bin Mehmed
Mustafa bin Hamza
es-Seyyid Seyfullah bin Bostan el-kasab
Mehmed Çavuş bin Şehsuvar
Hüseyin bin Çukadar
es-Seyyid Mehmed bin Mehmed

BELGE-141
(Arapça)

BELGE-142

Mahrûse-i Burûsada Havz (?) mahallesinde vefât iden Toklıoğlu dimekle ma'rûf 'Ali bin Hüseyin'in zevcesi ve vârisesi olub ve sagîre-i sulbiye kızı ve varisesi Ayşe'nin vâlidesi ve kibel-i şer'-i şerîfden mansub-u vasisi olan Muhsine bint-i Mehmed nâm hâton meclis-i şer'de işbu rafi'u'l-kitâb Mehmed Bey bin 'Alimuvâcehesinde takrîr-i kelâm idub mezbûr 'Ali mecrûhen mahalle-i merkûmede maktûl bulunmağın katil-i mezbûrun dem ve diyetini mazine olan kimesnelerden da'vâ ve talebe ve ityân-ı beyyineye da'vâ ve isbât tavakkuf eyledüğü eşyaya kendi tarafımdan asâlet ve sagîre-i merkûme tarafından vesâyete tevkîl itdım didiğinde merkûm Mehmed Bey dahî mukâbeledede vekâlet-i merkûmeyi kabûl idicek mâ hüve'l-vâki' gıbbe't-taleb kayd olındı. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl: Es-sâbikûn

BELGE-143

Mahrûse-i Burûsa tevâbı'ından karye-i Gözede sâkinlerinden Ahmed bin Şahkulu nâm kimesne meclis-i şer'de el-Hâc Ahmed bin Mehmed muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub mezbûr el-Hâc Ahmed karye-i merkûmede çadırcı (?) olub târih-i kitâbdan kırk yıl

mukaddem mürûr u 'ubur idegeldiğim tarîkdan mürûr u 'ubûrma mâni' olmağla bundan esbak üzerine nâib ve bî garaz müslûmanlar ahgidub kîbel-i şer'den mâni' olması için yedime hüccet-i şerîfe virilmişiken mezbûr el-Hâc Ahmed yine memnû' olmayub zikrolunan tarîkden mürûruma mâni' olub husûs-u mezkûr vukûfi olan müslûmanlardan suâl olunub men' olunmasını taleb iderum deyu mazmûnı takrîrine muvâfık erba'a 'aşara ve elf cemadi'l-âharasının onyedinci günü târihi ile müverrah ve târih-i merkûmda Ova nâibi olan Mevlâna Hüseyin bin Mustafa imzasıyla mûmza ve hatemi ile mahtûme hüccet ibrâz itdüğünden ma'ada sakat ve ihtiyardan el-Hâc 'Ali bin Mahmud ve el-Hâc 'Ömer bin Hasan hâziran olub gıbbe'l-istihbâr fi'l-vâki' zikrolunan yoldan mezbûr Ahmed bin Şahkulu kırk yıldan beru mürûr u 'ubur idegelmişdir. Bu husûs bizim ma'lûmumuzdur deyu haber virdiklerinde zikrolunan yoldan mezbûr Ahmed'in mürûr u 'ubûruna mâni' olunmak için mezbûr el-Hâc Ahmed'e tenbîh ve te'kîd olunur. Mâ cerâ tahrîren ketb olundu. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Muslihiddin bin Yusuf
Muslihiddin bin Mehmed el-imam
el-Hâc Hamza bin 'Abdullah
'Abdi bin Pîrf
'Ali bin Hüseyin
İbrâhim bin Mehmed

BELGE-144

Mahrûse-i Burûsa'da vâki' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Murad Hân-ı sâni Hazretleri'nin Evkâf-ı şerîfelerine bi'l-fi'l mütevellî olan Fâhru'l-ekârim Bayezid Ağa bin Hasan meclis-i şer'de işbu râfi' u'l-kitâb Hasan Çelebi bin Mehmed muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub hâlâ ben evkâf-ı mezbûrenin üzerine müteveccih olub mahrûse-i merkûmede vâki' olan evkâf-ı mezbûrenin umûrını zabt ve tasarruf için mezbûr Hasan Çelebi'yi kendi tarafımdan tevki'l ve kâim-i makam nasb itdim didiğinde merkûm Hasan Çelebi dahî mukâbelede zikrolunan vekâlet ve kâim makamlığı kabûl idicek mâ vaka'a gıbbe't-taleb ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi'l-yevmî's-sâdis-i 'aşar min Zi'l-ka'de-i şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf.

Şuhûdu'l-hâl:

'Ömer Bey bin 'Abdullah el-mütevellî 'alâ evkâfi'l-merhûm Sultan Orhan
Mehmed bin 'Abdi serbölük
Hüseyin bin Mustafa el-müdâhî
İbrâhim bin Yahya
'Osman bin Mehmed
Üstad Hızır bin Mustafa el-mi'mâr

BELGE-145

Mahrûse-i Burûsa tevâbi'ından Hamamlıkızık demekle ma'rûf olan karye sâkinlerinden cüssesinin ve sinninin hâlâ bulûğuna tahammülü olup da'vâ-yı bulûğ idub istinâs-ı rüşd olunan İbrâhim bin Mürüvvet nâm emred meclis-i şer'de liebeveyn kız karındaşı Râbi'a nâm hâtun tarafından karındaşı ve tasdik-i âtiye vekili olup bimâ hüve tarîki's-subût-ı şer'a vekâleti sâbite olan Hüseyin bin Mürüvvet muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub bundan akdem müvekkile-i merkûme Râbi'a zimmetinde sâbikan vefât iden vâlidemden bana ırs-ı şer'le intikâl idub mâbeynimizde ma'lûmu'l-esâmin beyti bahasından ikiyüz akçemiz olup ve yine üçyüz akçe dahî beynimizde ma'lûm bir tam bahasından olup ve yine bu sene-i mübârekede imdi bağçemden hâsıl olan kestane bahasından dahî ikiyüz akçemiz olup cem'an müvekkile-i merkûme zimmetinde yediyüz akçe hakkım vardı hâlâ meblâğ-ı merkûm yediyüz akçeyi bi't-tamam kız karındaşım mezbûre Râbi'a yedinden alub kabz idub zimmetinde bir akçe hakkım kalmadı didiğinde mukırra-i merkûm İbrâhim'in nehc-i merkûm üzere sudûr iden ikrârını merkûm Hüseyin vekâleti hasebiyle vicâhen ve şifâhen tasdik idub mâ cerâ ketb olundu. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Halil bin Mehmed el-İmam
Bostan bin el-Hâc Hüseyin el-müezzin
'Ali bin Mehmed
Mehmed bin 'Osman ve gayrihim

BELGE-146

Mahrûse-i Burûsa tevâbi'ından Hamamlukızık demekle ma'rûf olan karye sâkinlerinden cüssesinin ve sinninin hâlâ bulûğuna tahammülü olup da'vâ-yı bulûğ idub istinâsı rüşd olunan İbrâhim bin Mürüvvet nâm emred meclis-i şer'-i şerîfde karye-i merkûme sükkânından olup Canıklı Ahmed demekle ma'rûf kimesne tarafından tasdik-i âtiye vekil olup bimâ hüve tarîki's-subûtu's-şer'a vekâleti sâbite olan Hüseyin bin Mürüvvet muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub karye-i merkûmede vâki' hudûdun bir tarafı 'Ali Bâli bin 'Abdi mülküne bir tarafı Muslihiddin bin Mehmed mülküne ve bir tarafı Canîkî Usta Ali mülküne ve taraf-ı râbi'ı tarîk-ı âma muntehî ve her sene kırk akçe mukâta'ası olup mülk-ü mevrûsum olan hadîkama tevâbi'ı ve levâhukıyla müvekkil-i merkûma bey'-i kat'î ile beşbin akçeye bey' idub tesellüm-ü semen ve tesellüm-ü bey' itdim ba'de'l-yevm hadîka-i merkûme müvekkil-i merkûmın mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarrıf ola didiğinde mukırra-i merkûm İbrâhim'in vech-i meşrûh üzere sudûr iden ikrârın merkûm Hüseyin vekâleti hasebiyle tasdik idub mâ hüvel vâki' 'alâ vukû'a ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl: Es-sâbikûn

BELGE-147

... on dokuz Zi'lka'de-i şerîf lisene binondört Allahümme Bârik bi hakkı Seyyidi'l-mürselîn ve Himmet-i Hazret-i Emin Efendi

Mahrûse-i Burûsa'da vâki' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Yıldırım Hân tâbe serâhu ve merd-i misvâh Hazretleri'nin Evkâf-ı şerîfelerinin bi'l- fi'l kâtib ve kâim makam mütevellisi olan Receb Çelebi bin Pîrî meclis-i şer'de mahrûse-i merkûmede hâlâ bakkallar bazarbaşısı olan Uğurlu bin el-Hâc 'Abdullah muvâcehesinde ikrâr-ı tâm idub bundan akdem merhûm mûma ileyhın 'imâret-i 'âmiresi mühimmâtı için iştirâ olunub beynimizde 'ilm-i şer'î ile ma'lûm olan zehâir bahâsından mezbûr Uğurlu'ya yedibin akçe cânib-i vakfin edâsı lâzım deyni olub evkâf-ı mezbûreden mahrûse-i merkûme bezzâzistanında vâki' olub vâkîf-ı mûma ileyhe intimâ ile tahdîd ve tavsîfden müstağni olan dolab Hindustanlı dimekle ma'rûf olan Ahmed Çelebi'nin tasarrufunda olub vefât itdikde evlâdı kalmağın bi hasebi'l-kânun tasarrufı vakfına 'âit olmağın zikr olunan dolab sûk-ı sultânide beyne't-tâlibîne nidâ ve müzâyede olunub rağbet-i nâs mûnkatı'a oldukdan sonra mezbûr Uğurlu üzerinde beşbin akçede karar itmeğın zikr olunan dolabın tasarrufunu evkâf-ı mezbûrenin kâtibi ve kâim-i makam mütevellisi olduğum hasebiyle mezbûr Uğurlu'ya tefvîz idub ol dahî tefevvuz idub mukâbele-i tefvîzde olan meblâğ-ı merkûm beşbin akçeyi cânib-i vakfda deyni olan yedibin akçesinin beşbin akçesini takas idub cânib-i vakfda ikibin akçesi bâki kalduğundan sonra yine her Burûsa kili kırkar akçe olmak üzere iki buçuk müd cem'an elli kil vakfın pirinci dahî ikibin akçeye mezbûr Uğurlu'ya bey' idub ol dahî ibtiya' itdüğünden sonra meblâğ-ı merkûmı dahî bâki merkûm ikibin akçeye takas idub mezbûr Uğurlu dahî vech-i meşrûh üzere mukâsa idub cânib-i vakfda bir akçe hakkı kalmadı didiğinde gibbe't-taleb kayd olundu olundu Tahriren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Kıdvetü'l- müderrisîni'l-kirâm Mevlâna Mehmed Efendi
Fahru'l-müderrisîn Ahmed Efendi bin Süleyman
Hasan Çelebi bin Mehmed
Hacı Hamza bin 'Abdullah

BELGE-148

Mahrûse-i Burûsa mahallâtından Hazreti Emir kuddise sırruhu'l-hatîr mahallesi sükkânından olub dergah-ı 'âli yeniçerilerinden sekizinci sekbanlar bölüğünden olan Bekir Beşe bin el-Hâc Halil nâm mecrûh tarafından ümerâ-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olub ...şer'î mahzarından vekâleti es-Seyyid Mehmed Çelebi bin Mehmed ve Ahmed bin Ramazan ve 'Ali Bey bin Hüseyin şehâdetleriyle sâbite olan yine zikr olunan bölükde Mehmed Beşe bin Ahmed mahfil-i kazâda işbu rafi'u'l-kitâb Mehmed bin Hüseyin muvâcehesinde bi'l-vekâle ikrâr idub bundan mukaddem gice ile müvekkilim mezbûr Bekir Beşe evine gider iken Zeyniler mahallesinde birkaç kimesne bulagelub ensesinde sağ kolunda pazusunda ve yüzünde bıçak ile urub mecrûh idub mezbûr Mehmed'i zann itmişdi lakin kendu mecrûh idi es-Seyyid Süleyman yeniçeri olub mezkûr Mehmed'in bervecihle cerhi müdhılı olmadığı müvekkilim.... ma'lub mecrûhı olmağın mezbûr Mehmed'in zimmeti husûs-u mezkûr müte'allık cemi' da'âvi ve

münâza'atdan ümerâ-i 'âmire ile emr eyledi didiğinde vekîl-i mezbûr (silik)mezbûr Mehmed bi'l-muvâcehe tasdîk itmişdi. Mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Tahrîren fi't-târih el-mezbûr.

Şuhûdu'l-hâl:

Mehmed Çelebi bin Emrullah
'Ali Beşe bin 'Abdullah er-râcih
Hacı Ahmed bin Mustafa
'Abdi bin el-Hâc Mustafa

30/b

BELGE-149
(Arapça)

BELGE-150

...yigirmibir Zi'l-ka'de-i Şerîf lisene bin ondört Allahümme barik bi hakk-ı seyyidi'l-mürselin ve Himmet Hazreti Emir Efendi Mahrûse-i Burûsa sükkânından Mehmed Beşe bin 'Ali mahfil-i kazâda iş bu râfi'u'l-kitâb mahrûse-i mezbûrede Şeyh Hâmid mahallesi sükkânından Hasan bin Mehmed nâm kimesne muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm idub bundan mukaddem mezbûr Hasan'ın babası mezbûr Muhammed'in 'utekâsından olan Sefer nâm şahıs yılda sekiz yüz akçe ücret ile müddet-i ma'lûme tâmına varınca bana hizmet itmiş idi hâlâ mezbûr Sefer fevt olub 'usûbet-i nesebiyye tarîkı üzere verâset-i mezkûre münhasıra olmağın müteveffâ-yı mezbûrun ücretinden zimmetimde olan deynim erbâbu'l-bâb huzurunda hesâb ve kitâb olundukda ikibin akçe hakk-ı zukur eyledikde mahrûse-i mezbûre tevâbi'ından Dürdâne nâm karyede vâki' bir tarafı yine mezbûr Hasan mülküne ve üç tarafı Mahmud bin Ferhad mülküne müntehî olan mülk bağımı yılda on akçe mukâta'ası mezbûr Hasan'a bey'-i bât-ı kat'î ile iki bin akçeye bey' idub semenini mezbûr Hasan'ın müverrisi olan müteveffâ-yı mezbûrun ücretinden zimmetimde olan ikibin akçe deynime mukassa eyledim didiğinde mezbûr Hasan dahî vech-i merkûm üzere iştirâ ve kabûl idub bâyi'-ı mezbûrun zimmetini zikr olunan ücrete müte'allık da'vâ ve talebden ümerâ-i 'âmire ile emr idicek mâ vaka'a gıbbe't-taleb ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi't-târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl:

Mehmed bin Bahadır
Mahmud bin Mustafa
'Ali bin Gülci
'Ali bin 'Abdullah
Hüseyin bin Ahmed
Hasan bin Ahmed
Ahmed bin Mahmud

BELGE-151

Mahrûse-i Burûsa mahallâtından Karamazak mahallesi ahâlisi mahfil-i kazâya gelince takrîr-i meram idub mahalle-i merkûme tarafından vâki' olduğundan gayri her sene tekâlîf vâki' olmak ve nice fukaranın her sene olan tekâlîfe tahammülü takatleri olmayub âhar mahalleye girub ve ba'zısı dahî vefât eyledükde vârisleri perişan olub hâneleri esasında harâb olub âhar binadan nesne kalmamış iken defterden kır ve nihâd (?) olmamak ile nice yıldan beru zikr olunan hâneleri tekâlîfini biz tahammül idub ba'zımız ikişer ve ba'zımız üçer dörder hane tahammül eder idik lâkin bu sene bin on üç ve bin on dört senelerinin teklîf-i te'âkub idub ve rikâb-ı hümayun ..şerîf itmekle sürsât teklifi dahî vâki' olmağın ikişer üçer dahî ziyâde hane çekenler beher hâne beş altından on beş yigirmibeş altın lâzım gelub tahammüle kat'an takâtimiz kalmamışdır. Mahalle-i merkûme üzerine ... şer'den âdem getirmeyub bi'l-küllîye harâb olan hâneler keşf olunub ve her biri kimin hanesidir bi âsâr mühim defter olunub ve defter-i hâkânîden kır ve nihâd (?) olunmak ricâsına der devlete 'arz olunub yedimize keşf hücceti virilmek taleb ideriz didiklerinde cânib-i şer'-i kavîmden Mevlâna Mehmed Efendi el müderris irsal olunur oldahî diğêr varakada isimleri mestûr olub âhar mahalleden olan kimesneler ile üzerine varub gördükde el-Hâc 'Osman ve el-Hâc Hüseyin bin Mirza ve İslâm bin Mehmed ve Saruhan 'Ali ve Yusuf bin Seyfullah ve divane Mahmud ve Mehmed bin Aydın ve el-Hâc Şa'ban ve Balukçı 'Ali ve el-Hâc Ahmed ve Emir Hüseyin ve dolâbî 'Ali ve Cemile hâtun ve tekyeci Nefise ondört nefer kimesneler hâneleri ve kuşakçı ve ayrıncı hâneleri dimekle ma'rûf olan iki hânenin cem'an on altı hâne olub 'an esâs harâb olub cümlesinin eser-i binâdan nesnemiz olmadığın müşâhede itdikden sonra mahallinde tahrîr olunub ba'dehu meclis-i şer'de ihbâr itmekde der-i devlete 'arz olundukdan sonra mâ vaka'a ketb ve tahrîr olundu . fi'l-yevm el-hâdi-i ve'l-'ışrîn Zi'l-ka'de lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl:

Mehmed Çelebi bin Mehmed 'Ali
Ahmed Efendi bin Süleyman
Derviş bin Sefer bin Mustafa
Veliyyullah bin Mustafa
Bostan 'Ali bin Hamza
'Ali bin Mehmed
Bekir bin Hafsa
Bostan bin Ahmed
el-Hâc Receb bin Ahmed ve gayrihim

31/a

BELGE-152

Mahrûse-i Burûsa da Havz (?) mahallesi sâkinlerinden olub mahalle-i merkûmede bundan akdem mecrûhen vefat iden Tokluoğlu dimekle ma'rûf 'Ali bin Hüseyin'in zevcesi ve vârisesi olub sulbiyye-i sağıre kızı ve vârisesi Aişe'nin vâlidisi

ve kıbel-i şer'-i şerîfden mansûb vasî olan Muhsine bint-i Muharrem nâm hâtun mahfil-i şer'-i şerîfde dergâh-ı 'âli yeniçerilerinden Bostancı dimekle ma'rûf İbrâhim Beşe bin 'Abdullah muvâcehesinde takrîr-i kelâm idub bundan mukaddem zevcim mezbûr 'Ali mahalle-i merkûmede mecrûh olub ol cerahatde fevt olduğundan mezbûr İbrâhim Beşe'yi mazinne-i âd idub asâlet ve vesâyetim hasebiyle mezbûrdan da'vâ ve taleb itmiş idim mezbûr İbrâhim Beşe mahallemizde sâkindir mahalle-i mezbûre halkından ve tevellüd isimlerine mezbûrın keyfiyet-i hâli tefahhus olunub haberleri ketb ve tahrîr olunmasını taleb iderim didiğinde mahalle-i merkûme ahâlisinden Mehmed Çelebi bin Mahmud el-imam ve Hasan bin Yusuf el-Mevlâna ve Mehmed bin Ramazan ve İbrâhim bin Mustafa ve Ahmed bin Mehmed ve Musa bin el-Hâc Mehmed ve Bektaş bin Selim ve Hüseyin bin (silik) ve el-Hâc Bostan bin Selim ve Sinan bin 'Abdullah nâm kimesneler ve gayriler ve yeniçeri tevellüd isimlerinden Kâsım bin 'Abdullah ve Hüseyin bin Mehmed ve Abdülkerim Bey bin 'Abdullah ve Receb Beşe bin 'Abdullah ve Hasan Beşe bin 'Abdullah ve Sinan bin 'Abdullah ve gayrileri hâzirun olub gıbbe'l-istihbar mezbûr İbrâhim Beşe kendi halinde olub ila elân mezbûrdan bu makûle kabahat ve şena'at sudûr itdikle bilmeziz mezbûrı eyu biliruz deyu haber virugelmiş mâ vaka'a 'alâ vuku' mezbûr İbrâhim Beşe talebiyle ketb ve tahrîr olundu tahrîren fi evâsıt-ı şehr-i Zi'l-ka'de-i şerîf lisene erba'a 'aşara ve elf

Şuhûdu'l-hâl

Hüseyin bin Hasan çukadar
Bostan Bekir bin el-Cümdi Satı
Hamza Çavuş bin Şehsuvar
Hamza Ağa zâbit-i yeniçeri paye-i Burûsa
Seyyid Seyfullah bin Bostan el-kasab
Mustafa bin Hamza
Hüseyin Çelebi bin Mehmed
Mustafa bin Abdullah ve gayrihim

BELGE-153

...yigirmi üç zi'l-ka'de eş-şerîf lisene binondört Allahümme barik bi hakk-ı seyyidi'l-mürselin ve Himmet Hazreti Emir Efendi

Mahrûse-i Burûsa'da Narlı mahallesi sükkânından Hüseyin bin 'Ali nâm kimesne mahfil-i kazâda işbu Hâfiz kitâb sıhhat nisâb Fâhru'l-müderresini'l-kirâm Mevlâna Muhammed Emin Efendi bin 'Ali muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub Merhûm Pîri Paşa Evkâfindan olub mahrûse-i mezbûre zeylinde Athâne kurbunda vâki' büyük bağçe dimekle ma'rûf olub bir tarafı Athane bahçesine ve bir tarafı Yahudiler mekabirine ve tarafeyni tarîk-ı 'amma müntehî olan bağçe mukaddema ücret-i mu'accele ve müeccelesini ziyade idub vakf-ı mezbûr mütevellîsinden isti'câr itmekle ben dahî yine mezbûr Mustafa Bey ile şerik olub bağçeyi şirket üzere tasarruf idegelmiş idik elhaleti hazihi mezbûr Mustafa Bey zikr olunan bağçenin hakk-ı tasarrufunu mûma ileyh Mehmed Efendi'ye fâriğ olub kasr-ı yed itmeğin ben dahî min ba'd şirketten fâriğ

olub bağçeden kasr-ı yed eyledim min ba'de'l-yevm bağçede ber vecihle
'alâka ve müdâhalem yokdur mûma ileyh Mehmed Efendi keyfe mâ yeşâ'
tasarruf eylesun didiğinde gibbe't-tasdîk ve't-taleb kayd olundu tahrîren fi't-
târih el mezbûr

Şuhûdu'l-hâl

Fahru'l-islâm....Çelebi bin 'Abdülaziz
Ahmed Efendi bin Süleyman el-müderris
Fahru's-sâdât el-kirâm eş-Şeyh 'Ali el-imam
Hasan Çelebi bin Mehmed
Ahmed Efendi bin Mehmed

BELGE-154

(Arapça)

BELGE-155

Mahrûse-i Burûsa'da Hacı İskender mahallesi mescidi imamı olan iş bu râfi'u'l-
kitâb Mustafa bin Mehmed nâm kimesnenin mukaddemâ 'avârız husûsuna ve tekâlif-
i 'örfiyyeye müte'allık ba'zı 'alâyık ve memâni'i olmak hasebi ile yerine Yusuf
Çelebi nâm kimesneyi nâib nasb idub isti'zân eyledikde vech-i merkûm üzere
izin verildi idi. Hâlâ itmâm-ı hizmet ve kemâl-i maslahat itmekle yine hidmetinde
olmak için isti'zân eylediklerinde yine hizmetinde olmak izin virilub gibbe't-
taleb kayd olundu.

Şuhûdu'l-hâl

Mehmed bin Mehmed
el-Hâc İbrâhim bin Mustafa
İbrâhim bin 'Abdullah

1177 TARİHLİ BELGELERİN DEVAMI

31/b

BELGE-156

Medîne-i Burûsa hüsn-ı dahîlinde Kavaklı mahallesinde sâkine 'Ayşe bint-i
Molla Hasan nâm kimesne bikr-i bâliga tarafından hul'-ı âtiyyü'z-zikri ikrâra
vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti'ş-şer'iyye-i ârifân olan İmam 'Ali Efendi
bin Mustafa ve Seyyid Mustafa bin 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit
ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Mehmed Ağa ibn-i İbrâhim nâm
kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müvekkile-i mezbûrenin zevc-i gayr-i dahli iş
bu bâisu'l-vesîka Tarhanazâde Halil Ağa ibn-i Ahmed Ağa nâm kimesne
mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkileme mezbûre
'Ayşe zevc-i gayr-i dahli mezbûr Halil ile beynimizde hüsn-ü zindegâni mümkün
olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râğibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde

mütekarrer ve mâ'kûdun aleyh olan üç yüz guruş mihr-i müeccelim üzerine ve bedelen 'ani'l-hul' kendi malımdan mezbûr Halil'e def' ve teslîm eylediğim bir çift altun bilezik ve bir yüzük ve bir ustuka(?) ta'bir olunur kumaş ceb ve bir şal ceb ve üç 'adet Haleb zincirlisi 'anteri ta'bir olunur kumaş 'anteri ve bir Şam alacası mintan ve altı zirâ' çuka ve bir çift sanduk ve dört kadife yasdık ve iki kadife döşek ve iki minder ve iki kumaş yorgan ve bir seccâde ve iki kabaklı lenger ve iki kabaklı sahan ve iki tencere ile bakır yüz doksan üç guruş üzerine mezbûr Halil ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûrî kabûl ve târih-i kitaba gelince beynimizde câri olan ahz ve i'tâya ve sâire müte'allıka 'amme-i da'âvi ve mutâlebât ve kâffe-i îmân ve muhâsamattan her birimiz âharın zimmetini îbrâ-i 'am kâti'un-niza'la îbrâ ve iskât eyledik didi didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi beş min Recebû'l-ferd bin yüz yetmiş yedi

Şuhûdu'l-hâl :

Reisü'l-küttâb Şiblîzâde 'Ali Efendi
Fahru'l-küttâb Bembelizâde 'Ali Efendi
Keçelizâde el-Hâc 'Ömer Efendi
Muhzırbaşı Mehmed Ağa
Çukacı el-Hâc Ya'kûb Ağa
İbrâhim Ağa ibn-i el-Hâc Mustafa
(silik) Ağa ibn-i Abdurrahim
Derviş Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed
Suftu Molla Mehmed
es-Seyyid Şeyh Sâlih Efendi

BELGE-157

Medîne-i Burûsa'da Hoca Tayyib mahallesinde mütemekkin Behzâde bint-i Aslan veled-i Martros nâm nasrâniyye tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekîl olduğu şahs-ı merkûmeyi ma'rifeti'ş-şer'iyye ile 'ârifan olan Agob veled-i Avanes ve Danyel veled-i Yorgi nâm zimmiler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Bedros veled-i nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isu'r-rakîm Derhi bint-i Kirkor nâm nasrâniyyenin zevci tarafından bey'-i âtiyyü'z-zikri tasdîke vekîl olan Asvador veled-i Aleksan nâm zimmi muvâcehesinde bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub müvekkilem merkûme Behzâde medîne-i mezbûre mahallâtından Hacı İskender mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Agob ve Mehaver(?) menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd üç beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mahzen ve bir mikdar havluyu müstemîl bir bâb mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîhi-i şer'î ile zevcân-ı merkûmân Asvador ve Verahi(?) 'ale'l-iştirak üçyüzotuz guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde anlar dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr üçyüzotuz guruşu müşteriyân-ı merkûmân yedlerinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd zevcân-ı merkûmân

Asvador ve Verahi'nin mülk-ü müşterâsıdır keyfe mâ yeşa' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdıki'ş-şer'î mâ vâka'a bi't-taleb ketb olundu fi 24 min Recebü'l-ferd 1177

Şuhûdu'l-hâl :

Bakırcı el-Hâc Ahmed bin 'Osman Efendi
Bakırcı el-Hâc İsmâ'il
Berber Molla Mehmed bin 'Osman
Yazıcı Molla Sâlih bin Mehmed Efendi
Molla Süleyman bin 'Abdullah
Kalaycı 'Ali Çelebi
Bakırcı Bedros

32/a

BELGE-158

Zıkr-i âti husûsun mahallinde keşf ve misâha olunub ketb ve tahrîr için bi't-taleb cânib-i şer'-i şerîf-i enverde irsâl olunan keşf-i me'mûr Mevlâna Süleyman Necip Efendi ve mi'mâr-ı hâssa kâim-i makâmı es-Seyyid 'Ali Ağa ile mahrûse-i Burûsa'da Koca Nâib mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Kaplan ve Nikola ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd tûlen ve 'arzen bi hisâbyüzyetmişaltı zira' 'arsalı ma'lûm el-müştemilât mülk-i menzile varub zeyl-i vesîkada muharreri'l-esami kimesneler huzurlarında 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli itdikde menzil-i mezkûrun sehm i'tibarıyla iki sehmi Anadoz veled-i Yasef nâm zimmînin ve birer sehmi dahî liebeveyn karındaşları Kerat ve Katerina nâm nasrâniyyelerden her birinin şer'an mülki olub mesfûrân tapu meclis-i ma'kûd ve mezkûrda şahısları şerîf-i şer'i ile ma'rife olan karındaşları merkûme nâm Kerat ve Katerina muvâcehelerinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub işbu hudûd-u mezkûre ile mahdûd ve müştemilât-ı ma'lûmeyi hâvî derûnunda 'akd-i meclis olunan mülk-ü menzil mi'mâr-ı mezbûr ma'rifetiyle misâha olundukda tarîk-ı 'âm tarafından benim iki sehmi hisseme isâbet iden üçyüz seksensekiz zira' 'arsalı ma'lûmu'l-müştemilât mahallinden ikiyüz elli zira'mı ifraz ve bi't-terâzi 'alâmet-i fâsıla vaz'ıyla i'tibâr idub yedimde mâ-i câri dahî beynimizde müşterek olmak üzere ve ma'ada yüzotuzsekiz zira' 'arsalı ve müştemilât-ı ma'lûmeyi hâvî mahallini cümle tevâbi'ı tarafından icab ve kabûlü hâvi bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile yigirmi gurus kız karındaşlarım mezbûrân Kerat ve Katerina nasrâniyyelere bey' ve temlik ve teslîm anlar dahî ber vech-i muharrer iştirâ ve't-tesellüm ve'l-kabûl semen-i merkûm yigirmi gurus merkûmeten yedlerinden tamâmen alub kabz eyledim fîmâ ba'd sâlifü'l-beyân bedel-i yüz yetmiş altı zira' 'arsalı menzil-i mahdûd-ı mezkûrum beşyüzyigirmialtı zira' 'arsasıyla ma'lûmu'l-müştemilât mahalli kız karındaşları mezbûrân Kerat ve Katerina nasrâniyyelerin mülk-i sarâcı (?) ve mâ'ada ikiyüzelli zirâ' 'arsalı ve 'alâmet-i fâsıla imtiyaz olan ma'lûmu'l-müştemilât mahalli benim mülk-i sarâcım (?) olub mâ-i lezîz-i câri beynimizde müşterek olmak üzere ibkâ olmağın her birimizin âhar tarafda kat'an alakası kalmamışdır didikde gıbbe't-tasdıki'ş-şer'-i vâki' hâli mevlâna-yı mûma ileyh mahallinde ketb-i tahrîr ve ba'dehu me'a keşf olunan edâ-i

şer'le meclis-i şer'a gelub 'alâ vuku'a inha ve takrîr itmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmî'r-râbi' min şehr-i Recebû'l-ferd lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl :

İmam es-Seyyid Halil Efendi ibn-i el-Hâc Hasan
Çukadar Ahmed Ağa
Muhzır Mehmed Çelebi
Mehmed bin 'Ali
Ahmed bin Yusuf
'Ali bin Hasan
Dimitri veled-i Bandazi
Agop veled-i Abraham
Panayot veled-i Karaman

BELGE-159

Medîne-i Burûsa'da Veled-i Kurd mahallesinde mütemekkin Artin veled-i Danyel nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isu'r-rakîm Dudı ibnet-i Avanes nâm nasrâniyye ile zevci ve tarafından bey'-i âtiyü'z-zikri tasdîka vekîl olan Manok veled-i Vartani nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub 'akd-i âtiyyü'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülk-ü sahîhamda münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hüseyin Ağa menzili ile Çukadar oğlu Kurak ve Avanes menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve iki sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir firun ve bir ahur ve bir...ve bir mâi câri ve bir mikdar havluyu müştemîl bir bâb mülk-ü menzilimi zikr olunan Hüseyin Ağa menzili tarafında vâki' bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve tahtında bir ahuru ba'de'l-ifrâz 'alâmet-i fâsıla vaz' ve ta'yin olundukdan sonra bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından îcab ve kabûlü hâvî ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûme Dudı nasrâniyye yüzelli guruşa ve zekerleri mürûr iden Çukacı oğlu Kurak ve Avanes menzilleri taraflarından vâki' bâki kalan iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir firun ve bir...ve bir mâi câri ve bir mikdar havlı dahî kezâlik bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûme Manok zimmiye dörtyüzon guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde anlar dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve't-temellük ve't-tesellüm ve'l-kabûl itdikden sonra müfrez-i menzil-i mezkûrun semeni olan meblâğ-ı merkûme yüz elli guruş merkûme Dudı nasrâniyye yedinden bâki kalan ebniye-i mezkûre semen olan meblâğ-ı merkûm dörtyüzon guruş merkûm Manok yedinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fimâ ba'd müfrez-i menzil-i mezkûr merkûme Dudı nasrâniyyenin ve bâki kalan ebniye-i mezkûr merkûm Manok zimminin mülk-ü müştêrâsıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi selh-i Recebû'l-ferd lisene lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf.

Şuhûdu'l-hâl :

Kazzâz Ebubekir Ağa
Reiszâde Ahmed Ağa

Mühürücü Memiş Ağa
Bezzâz İbrâhim Ağa
Bezzâz el-Hâc 'Ali Ağa
Kuyumcu Behic oğlu Akba
Yağcı Avanes
Artin Murad oğlu

32/b

BELGE-160

Medîne-i Burûsada Şeker Hoca mahallesinde sâkine zât-ı şer'an ma'rife Şerife Zeyneb bint-i el-Hâc Şa'ib nâm hâtun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde liebeveyn karındaşı bâ'isü'l-vesîka Şerife Zeyneb bint-i es-Seyyid el-Hâc Mehmed nâm hâtun zevci ve tarafından husûs-u âtiyyü'z-zikrde husûmet redd-i cevâba vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti'ş-şer'iyye-i 'ârifân olan el-Hâc 'Ali bin İbrâhim ve Hacı İbrâhim bin Halil nâm kimesne muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idub işbu vekîl-i mezbûr Mustafa Efendi'nin zevcesi kız karındaşım müvekkile-i mezbûre Şerife Zeyneb medîne-i mezbûrede Veled-i Na'lband mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Kızıklızâde veresesi ve Kaşıkçı zevcesi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd hâriciyeli ve dahîliyeli bir bab mülk-ü menziline işbu yedime ibrâz eylediği hüccet-i mübâya'a mantukî üzere târih-i kitâbdan on yedi ay mukaddem bin guruş bana bâten bey' ve temlik ve semeninden zimmetimi ibrâ-i 'âm ile ibrâ ve iskât idub menzil-i mahdûd-ı mezkûr bu vecihle benim mülk-ü müşterâm olmuş iken bana teslîme ta'allül ider sûal olunub müceb-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-suâl vekîl-i mezbûr cevâbında zevcem müvekkile-i mezbûre Şerife Zeyneb işbu kız karındaşı mezbûr Şerife Rukiyye'ye menzil-i mahdûd-u mezkûrî ... bey' ve ibrâ ideceğini işhâd itdikden sonra müvekkileme mezbûre Şerife Zeyneb menzil-i mezkûrî mevâzi'aten zâhirde bin guruş karındaşı mezbûre Şerife Rukiye'ye bey' ve semeninden ibrâ idub bey' ve ibrâyı dahî vech-i meşrûh üzere ikrâr ve i'tirâf ve hüccet-i mübâya'a bi tarîk-ı 'âm mevâzi'a def' ve i'ta olunmuşdu deyu def'le mukâbele idicek gıbbe'l-istintak 'akîbu'l-inkâr dâfi' vekîl-i mezbûrdan def'-i mezkûrdan mutâbaka beyyine taleb olundukda 'udûl-u ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub medîne-i mezbûrede Reyhan Paşa Mahallesi sükkânından Hacı Mehmed bin Mustafa ile Tefsirhân mahallesi sâkinelerinden Hadîce bint-i 'Ali ve Sâliha bint-i 'Ali nâm hâtunlar liecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırın olub istişhad olunduklarında fi'l-hakîka müvekkile-i mezbûre Şerife Zeyneb kız karındaşı işbu Şerife Rukiyye Veled-i Na'lband mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Kızıklızâde veresesi ve kaşıkçı zevcesi menzilleri ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd hâriciyeli ve dahîliyeli bir bab mülk-ü menziline zâhirde bey' olub hakikatde bey' olmak üzere bin guruş bey' ve semeninden zimmetini ibrâ itmişdi lâkin zikr olunan bey' ve ibrâ hakikatde bey' olmayubtarîkıyla olduğına bizi işhad itmişdi biz bu husûsa şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her birimiz edâ-yı şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olub ve bey'-i bi'l-mevâzi'a müşteriye mukayyed bey' olmayub bâtil-ı mahz olduğu ketb-i mu'teberâna mestûr ve mukayyed olmağın mücebiyle müdde'iyye-i mezbûre Şerife Rukiyye bî vech mu'ârazadan men' ve menzil-

i mahdûd-ı mezkûr müvekkile-i mezbûr Şerîfe Zeyneb hâtun yedine ifa olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmî's-sâlis min Şaban el-Mu'azzam lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl :

Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Seyyid Mehmed Esad Efendi
Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Hasan Efendi
Başçı Şeyhi Süleyman Efendi
Muhzırbaşı Mehmed Ağa İbni Mustafa
Fahru'l- müderrişini'l-kirâm Arpacızâde Ahmed Efendi
es-Seyyid el-Hâc Muhammed Emin Ağa
es-Seyyid Şa'ib bin Mehmed Ağa
Boşnakzâde Mehmed Sadık Efendi
'Abdi Molla Efendi Kızıklızâde
Dâye Hâtun İmamı Ahmed Efendi
Molla Ahmed bin İbrâhim
ve Seyyid Mehmed Sâdik Efendi Hacı Derviş zâde

33/a

BELGE-161

Medîne-i Burûsa'da İbrâhim Paşa mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan el-Hâc Ahmed bin Mehmed bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Ümmühan bint-i Mehmed Efendi nâm hâtun ile sulbî kebîr oğulları Mehmed ve Mustafa ve Yahya ve Süleyman'a münhasıra olub ba'dehû mezbûr Süleyman dahî fevt olub verâseti vâlidisi mezbûre Ümmühan ile karındaşları mezbûrûn Mehmed ve Mustafa ve Yahya'ya münhasıra olub ba'dehû mezbûr Mustafa dahî fevt olub verâseti zevce-i metrûkesi Râf'a bint-i Mustafa nâm hâtun ve sulbî sağır oğlu Mustafa ve sulbîye kızı Fatma'ya ve vâlidisi mezbûre Ümmühâni'ye münhasır olub ba'dehu sağır-ı mezbûr Mustafa dahî fevt olub verâseti vâlidisi mezbûr Râfi'a ve liebeveyn karındaşı mezbûre Fatma ve liebeveyn 'ammileri mezbûrân Mehmed ve Yahya'ya münhasıra olub ba'dehû mezbûr Mehmed dahi fevt olub verâseti zevce-i metrûkesi Şerîfe Safiye bint-i Ahmed nâm hâtun ile vâlidisi mezbûre Ümmühâni'ye ve sulbî evlâdı es-Seyyid Ahmed ve es-Seyyid 'Ali ve es-Seyyid 'Abdurrahim ve Şerîfe Zeliha'ya münhasıra olub ba'dehû mezbûre Şerîfe Zeliha dahî fevt olub verâseti vâlidisi Gülfem bint-i 'Abdullah ile liebeveyn karındaşları mezbûrûn es-Seyyid Ahmed ve es-Seyyid 'Ali ve es-Seyyid 'Abdurrahim'e münhasıra olub ba'dehû mezbûr es-Seyyid 'Abdurrahim dahî fevt olub verâseti vâlidisi mezbûre Şerîfe Safiye ile liebeveyn karındaşları mezbûrân es-Seyyid Ahmed ve es-Seyyid 'Ali'ye münhasıra olub ba'dehû mezbûr es-Seyyid 'Ali dahî fevt olub verâseti vâlidisi mezbûre Şerîfe Safiye ile liebeveyn 'Ömer mezbûr Yahya'ya münhasıra olub ba'dehû mezbûre Gülfem dahî vefât idub verâsetini hasren vârisi min ciheti'l-'usûbete es-Seyyid mezbûr Yahya'ya münhasıra olub ba'dehu mezbûre Şerîfe Safiye dahî vefât idub verâseti liebeveyn karındaşı evlâdı es-Seyyid 'Ali ve es-Seyyid İsmâ'il ve es-Seyyid (silik) Mustafa'ya münhasıra

olub ve tashîh meseleleri bi tarîkı (silik) şer'iyeye üç kere kırksekizbin ikiyüz seksenbeş yük yedibin üçyüzetmişaltı sehinden i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûrdan seksendokuzbin üçyüzyigirmi iki yük yigirmibirbin ikiyüzonaltı sehime mezbûre Ümmühâni'ye yüzotuzdokuzbin beşyüzdoksan yedi yük yigirmisekizbin yediyüzdoksan sehmi mezbûre Yahya'ya ve yigirmiyedibin dörtyüzdoksan iki yük ellibirbin dörtyüzelli altı sehmi mezbûre Râfi'a'ya ve kırkbeşbin dokuzyüzyetmiş bir yük sekizbindokuz yüzdoksaniki sehmi mezbûre Fatma'ya ve onbeşbinüçyüz yük altmışsekizer bin dokuzyüzyetmiş dörder sehmi mezbûrdan es-Seyyid 'Ali ve es-Seyyid İsmâ'il ve es-Seyyid İbrâhim'den her birine isâbet ve intikal eylediği lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûre Yahya kendi asâlete ve vâlidesi mezbûre Ümmühâni ile birâderzâdesi mezbûre Fatma nâm hâtonlar taraflarından bey'-i âtiyyü'z-zikri ikrâra vekil olduğu mezbûretânın zâtlarını ma'rifet-i şer'iyeye ile 'ârifan olan İbrâhim bin Kosta ve 'Abdi Ağa ibn-i 'Abdullah şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-ü şer'-i lâhik olmağla vekâlete meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'iseti'l-kitâbin...bint-i el-Hâc Süleyman ve Fatma bint-i Derviş Hüseyin nâm hâtonlar taraflarından bey'-i âtiyyü'z-zikri tasdika vekil olan es-Seyyid el-Hâc Mehmed Emin Ağa ibn-i el-Hâc Lütfullah nâm kimesne mahzarında bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idub medîne-i mezbûre mahallâtından Veled-i Na'lbant mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Mehmed Ağa ve Havva hâton menzilleri ve tasarrufumuzda olan vakf-ı menzil ve tarîk-ı 'âm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflî ve bir kiler ve bir ahur ve bir hamam ve bir hamam odası ve bir matbah ve bir mâi câri ve bir mikdar havluyu müştemil bir bâb mülk-ü menzili müteveffâ-yı evvel el-Hâc Ahmed'in ile'l-vefât mülki olup ba'd-ı vefât terekesinden tashîh-i mezkûr üzere bizlere isâbet ve intikal itmişdi hâlâ biz menzil-i mahdûd-ı mezkûr da olan tashîh-i mezkûr üzere ol mikdar sehmi hisse-i irsiyye-i şâyi'âlarımızı bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafından icab ve kabûlü hâvi ve şurût-ı mefsededen 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûretân... ve Fatma'ya 'ale'l-iştirak altıyüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimizde anlar dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm altıyüz guruş müşteriyan-ı mezbûretân yedlerinden tamâmen ahz ve kabz eyledim fîmâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan tashîh-i mezkûr üzere olan ol mikdar sehmi hisse-i irsiyye-i şâyi'âlarımız mezbûretânve Fatma hâtonun 'ale'l-iştirak mülk-ü müşterâlarıdır keyfe mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrifân olsunlar didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmî's-sâni-i 'aşar min şehr-i Ramazâni'l-mübârek lisene seb'a ve seb'in ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl :

Fahru'l-müderrişini'l-kirâm Arpacızâde Ahmed Efendi

Fahru'l-küttâb Sâdik Efendi

BELGE-162

El hamdülillâhi'l-vâkıfu 'alâ külli hâl el münezzeh 'alâ't-tağyir-i ve'l-ibtisâl ve's-salâti ve's-selâm 'alâ resûlihi Muhammedeni'l-mevsûfi bi mekârimi'l-ahlâk ve mehâsini'l hisâl ve 'alâ âlihi'l-ebrâr ve ashâbihi'l-ahyâr ilâ yevmîd'd-dîn-i ve'l-karâr ve 'alâ menittebe'ahum bi ihsânin mine'n-nisâ-i ve'r-ricâl ve ba'd bu kitâb-ı müstetâbın ve bu nemîka-i sıhhat nisâbın tahrîr ve terkîm ve tasdîrine bâ'is ve bâdi budur ki Medîne-i Burûsa'da 'Alâüddin Bey mahallesinde sâkine Fahru'l-muhadderât sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât Emetullah bint-i 'Osman bin el-Hâc 'Ali nâm hâtun meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımü't-tevkîrde vakf-ı âtiyyü'z-zikre liecli't-tescîl mütevellî nasb ve ta'yin eylediği Süleyman Efendi ibn-i Mustafa mahzarında takrîr-i kelâm idub bi emrillâhi teâlamâ 'indeküm yengidû ve mâ 'inde'l-lâhi'l-bâkil ve'n-nasr-ı şerîf ve en leyse li'l-insâne illâ mâ sa'a mefhûm-u 'âlilerine 'âlime ve 'âzime olduğum sebep ile etyâb-ı emvâl ve ahsen-i menâlimden olub mahalle-i mezbûrede vâki' bir taraftan Molla İbrâhim ve bir taraftan Çeşmeci Mustafa ve Kezban ve iki taraftan tarîk-ı 'âm ile mahdûd bir fevkâni oda ve bir sundurma ve iki tahtâni oda ve bir sofa ve bir zîr-i zemin ve bir ahur ve bir firun ve iki mâ-i câri ve bir mikdar havluyu müştemil mülk-ü menzilimi ve yine medîne-i mezbûrede Veled-i Helvâi mahallesinde bir taraftan Molla 'Abdullah ve bir taraftan el-Hâc Eyub Ağa vereseleri ve yerlerinden evlâd-ı vakf-ı menzil ve bir taraftan tarîk-ı hâs ile mahdûd bir fevkâni oda ve altı ahur ve bir tahtalı oda ve bir sofa ve bir sâyelik ve bir kiler ve bir baz ocağı ve bir mâi câri ve bir mikdar havluyu müştemil mülk-ü menzilimi bi cümle't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik hasbeten li'l-lâhi teâla vakf habs idub şöyle şart eyledimki ben lieben hayat oldukça 'Alâüddin Bey mahallesinde olan menzile mâh be mâh yigirmi akçe ve Veled-i Helvâi mahallesinde olan menzile mâh be mâh otuz akçe ki cem'an elli akçe icâre-i müeccele ile menzileyn-i merkûmeyne bi izni mütevellî mutasarrıfa oldum ve âhara ferâğ ve tevfiz eylediğimde kimesne müdâhale eylemeye ve hâsıl olan icâre-i müeccelesin mezbûr Süleyman Efendi alub mukâbelesinde haftada beş gün Kal'a-i Câmi'-i şerîfinde tadrîs ve senede dört hatm-i şerîf ve Pazar ertesi giceleri Yasin-i şerîf ve sûre-i Mülk tilâvet idub sevâbını ruhuma ve vâlideyim ervâhına eyleye ve menzileyn ve vakfeyn-i merkûmeyne mezbûr Süleyman Efendi ile'l-vefât mütevellî ve dersi'âm olub ba'd-ı vefât re'y-i hâkimü's-şer' ile bir müstehak kimesne dersi'âm ve mütevellî ola 'ıyâzu bi'l-lâhi teâla şurût-ı mezkûruma ri'âyet müte'azzir olur ise gille-i vakf-ı merkûmı mutlaka fukarâ-yı müslimine sarf oluna deyu fâriğa 'ani's-şevâğil menzileyn-i merkûmeyn mütevellî-i mezbûra teslîm eylediğimde ol dahî vakfiyyet üzere tesellüm ve kabz eyledi didikde gibbe't-tasdiki's-şer'î vâkıf-ı mezbûra vakf-ı merkûm lâzım olmayub şurût-ı mezkûre dahî muhtelifu's-sihha olmağla vakf-ı merkûmdan rücu' ve menzileyn-i mersûmeyn mülküne istirdâd murad ve mütevellî-i mezbûr imtinâ' itmekle müterâfi'an olduklarında hâkim-i müvekkî'-i sadr-ı kitâb tûba lehû ve hüsn-ü meâb hazretleri dahî 'âlimen bi'l-hilâf beyne'l-eimmeti'l-eslâf cânib-i vakf-ı 'alâ kavli men yerâhu himâyet idub vakf-ı mezbûrun ve şurût-u merkûmenin sıhhat ve lüzumlarına hükm-ü şer' eyleyub naks ve tahvîli hadîmu'l-ihtimal olmuşdur femen beddelehu ba'de mâ semi'ahu fe innemâ ismuhû 'ale'l-lezîne yubeddilûnehû inna'l-lahu semî'u'l-'alîm

cerâ zâlike ve hurrîre fi'l- yevmî's-sâmin-i ve'l-'iştirîn min Şa'bani'l-mu'azzam lisene
seb'a ve seb'în ve mie ve elf

Şuhûdu'l-hâl :

Molla Mehmed bin İbrâhim Efendi
el-Hâc Eyubzâde Mehmed Ağa
el-Hâc 'Abdullah Efendi ibn-i Eyyub Çelebi
es-Seyyid 'Ali Efendi ibn-i Hasan
Molla 'Ömer ibn-i Dervîş Mehmed
Molla 'Abdullah ibn-i eş-Şeyh Hâce Mehmed Efendi
Berber Molla 'Ali bin Ahmed
Süleyman Ağa ibn-i el-Hâc Eyyub Ağa

درین باره از بعضی نویسندگان میگویند که در این کتاب
 بلی باقیه جاسر شرح تریاق النور است و حاصل از بیم معنی بل و آله است و معنی نام و معنی موافق است
 او زین دعا و دعا بقدر کلام ادب و قوم معنی بل بودن اقدام نیز که طلب با یک بعضی است
 اینست که سوال اول ادب موجب ترعیه است اجزا اولی مطلقه از دیگر که قبلاً از
 در عقب ادب که در عقبه و زبوره بلکه در عاصمه مطلقه است و نیز قد و استیانت
 درین هر چهارها در ادب است و اختلاف اینها در قوم معنی بل بودن نیز که یکبارگی است و نیز قد
 اولی که علی وقف السور بهر نامه الذرا انزل الیک علی عیسی علیه السلام است و نیز
 در بعضی مد که زبوره بلاینه بیوی معارضه هر مد که با و یا بالعلیه کتبا اولی است
 همه صحیح جاد الادب است
 حضرت زالی علی الحق افند
 حضرت زالی علی

م اولو دیکعد کسینه ۱۴۱۴ کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه
 محکم قری تو اجدن تو انام قریه ساکنان دین نماندند موزنا خا فخر طر فخر صوری اولیا کلمه کسینه کلمه کسینه
 طریق شری اولدزه و کلحق با بنه اوله مضطی جاوین اولوی محصل قضای بینه و بینه و قومه ساکنان شری
 طور هنی سر کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه
 جامع زراونی و زولوری و قطع عیاشی و برهما فاطمی و حویطه و حاوی و مشعل اولون و طری
 نمنه ملک و طری طری عامه و انکی طری زولوری هنی ملک منتهی اولون نمنه ملک و باناسی موزی
 محکم و لکی اولوب بعد و فاته موکل من انتقال التمشیکن من بعد طری هنی بلا فی شری و موزی کلمه کسینه
 بدی خص اولونی طلبا لکر دیدنکه منله محم و د من بعد حاله مذکور موزی مشک برنده ایدون کلمه کسینه
 محکم نزه شیرا نانه اولون صکره سوال اولونده حوا بنده فی الواقع من زولوری موزی نانه نیک
 باباسی محکم و لکی اولوب بعد و فاته قری منوره نماندند انتقال ایلدی ایدی لکر موزی کلمه کسینه
 قری نسا موزی موزی بیجا اوچ بیک نسا بیجا آتی و بیجا ایوب قبض و عنری
 موزی نسا موزی قری بیلا لکر نسا بیجا بیجا موزی موزی و کلمه موزی موزی موزی کلمه کسینه
 موزی مذکور طور مشک نقر فتنه اولوب بعد موزی اولوب بلا عذر شری اولون نسا موزی کلمه کسینه
 موزی نسا موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی کلمه کسینه
 موزی نسا موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی کلمه کسینه
 اولون موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی موزی کلمه کسینه
کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه کلمه کسینه

³⁹⁶ B.S.S B 180, 25b

درین روز که ایوب علیه السلام سینه اش را بر زمین زد و گفت ای خداوند منم
 سینه من نام خاتونم طرفه سینه ای الذکر را فرار و جفته و کن اوله ای ذلت تو کونانی بر من است
 سر علیله ایله شارفایه و محمد افلاک اظلیل این ایاج علیه نام کسبه لر سینه و طهر نیت
 و نبوت و کافینه حکم شکر لایق اوله ایله ایله محمد این کسبه محمد و کافینه محمد
 حطیر لایم التوفیر کسبه افراغ الوتیقه ایاج اسمعیل ایاج این ایاج محمد کسبه محمد
 اقران نام او تقریر بیکلام ایوب عقد ای الذکر کسبه و ربه و کن سینه ملک محمد
 اولوب محمد زنون در واقع طرف اربعه قرن سوره و بلا علیه الله فی لایله و ذکره و حوی
 و طهر لایم ایام و شکر کون ایله محمد و خارج علیه سینه ایکی بیت سقلی و ایکی سوره و ایاج
 و بر مقار جولو و داخله سینه ایکی بیت عکس و کونک و بر کونک او طهر و ایکی بیت سقلی
 و برین طبع و برین سینه و برین سوره و برین سوره مقدر از برین سینه سینه ایاج
 مجله سینه و ایام و کافینه اللطیف و ایام طرفه سینه ایاج و قبولی عاویز سینه
 صحیح سینه علی الاسترک فرمود ایاج اسمعیل ایاج بیک در سینه سینه و سینه
 و سینه ایله بیک اوله برین سینه ایاج سینه و سینه ایاج سینه کون اوله ایاج
 فریور بیک در سینه سینه برین سینه سینه ایاج و سینه ایاج سینه ایاج
 او ذره ایام ایاج فیما بعد سینه محمد و برین کون ایاج اسمعیل ایاج بیک سینه
 ایاج ایاج و سینه سینه ایاج سینه سینه ایاج سینه ایاج ایاج ایاج
 او ذره ایام ایاج سینه سینه ایاج سینه سینه ایاج سینه ایاج ایاج ایاج

ملک نام

وجه بحر صروف بود که
 مهتران طلل علم حاصله راه قدیم الایام در برل عیدارم و سایر نواحی بودند که کوششهای
 صحتی اولیاً اوزار بر رویه و مع قضا و ناصیه لرین و جوار لرند واقع ناصیه و قرار نده واقع
 اولیاً نوساندرم ظهور و طلل جلیک قبضی لرر اوزار لر مهتران نای اولیاً طالع و اعیان
 اولیاً صون بشه نام کنه استو بیگ کوز تمش بد کتبه مارتی ابته استر کنه مراد کتبه
 کائینه کلیمه بر دکن کنه سابق اوزار لر فرق عوروشه التزام اولیاً اولیاً التمزاح
 قبول ایدوش و تدر التمزاح اولیاً مبلغ عرندار لر بروی کتبه بدینه اولیاً اولیاً
 و قبض ایدوش بلا اده در اولیاً کتبه و قضا لر واقع اولیاً عوروشه ندرم تعیین اولیاً
 مهتران کتبه از لر مراجعت ایروش مهتران قبض طالع لر اولیاً اوزار لر مهتران نای
 لوطی بود لر نفس و تعیین انشم مقدم و ندرم آخره بد کتبه طالع لر ایدوش
 عمل اولیاً کتبه عمل لر اوزار لر وضع بد کتبه طالع لر وقت ایدوش
 ایدیه عرندار نای ۱۱۲۷

طالع
 علی
 الفصیح

399 B.Ş.S B 180, 21a

در بنه هوس فغانه تابع حاملی قرین نام توری ساکن اکن بدن آدم دوی که نند ازید
 اولیوز حاله و فانت ایدن کار علی بن محمود بن عبد الکک در آنز زجه مزوکده فاطمه بنت محمد عام
 حاکمه ای صلیه صیفا و علی علی و صیغه قرین جدید بر بنجه اولیوز شیه عافیه هر و متعین اولیوز لشکر
 مزینوه فاطمه کتیه اصاله و صیغیان اولیوز یک کسوه ام را بنه قبل شتر عدن حاجی شریعه و صلوات
 و صیبه مجلس شروع سرف اندر ایدر افع الو شیه مصطلح من صالح نام کتیه مخزنه بال اصاله اولیوز
 اوزار نام دیور کلام ایدوب قرین اولیوز افع اطراف ایدوبن ملا عبدالودعی محمد و ابراهیم
 و طریقه عام ایدوبن بیت علوی و بر صوند ربه و بر اورد و بر زن و نصف دوم بعد از آن
 اصی ایدوبن سول و مات کتیه امیر محمد اوزیدر عیشک الی الو فاره یکم اولیوز بعد و خانه
 که کسوز بر کرده اصابت و انتقال اکتیه سر لکن نتر مذکور منو فاره و بورت ضرورت
 ایدوبن ایچره بیع او کتیه لازم کلکله با و رخ التریه سبق سلطنته و محج ایدوبن کتیه
 محکوم منار ساینه دست بد بو خا ایدوبن اولیوز رغبات ایدوبن کتیه منقطع
 اولیوز نکرده و ایدوبن اوزرن کتیه نکرده فراره و زیاده ایدوبن کتیه آجری
 ظهور ایدوبن متر مذکور ان البیوم مخ متکی وقت عدلی مبلغ فریدور کتیه خوی
 اولیوز نکرده سلیه هر جیره بر بلدیله سدی متر مذکور ایدوبن کتیه السوان و اللہ
 و کانه النافع و الطاف ایدوبن ایجاب و قید کلام رسره و علم معتد به هر
 عا ایدوبن با صیح ستر ایدوبن ستر کتیه عز سیم و کتیه کتیه
 ایدوبن کتیه اولیوز بر مند از خور استرا کتیه و کتیه و قبول ایدوبن کتیه
 کتیه اولیوز مبلغ فریدور کتیه ستر متر کتیه فریدور بدن ناما ایدوبن و صفر
 ایدوبن متون فریدور کتیه کتیه دینه در و کتیه ایدوبن کتیه ایدوبن کتیه
 مذکور فریدور ستر کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه
 و مذکور کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه کتیه

صفحه ایدوبن

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Almanya’da doğdum. İlköğrenimimi Yalova ili Çınarcık ilçesinde tamamladım. 1996 ‘da Yalova Ticaret Meslek Lisesi’nden mezun olup aynı yıl Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nü kazandım.

2000 yılında mezun olduktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Personeli olarak Kocaeli’de öğretmenliğe başladım. Hâlâ burada görev yapıyorum.

2003 yılında Yard. Doç. Dr. Sezai Sevim’in danışmanlığında " B 180 (1763 tarihli) Bursa Mahkemesi Defteri (Metin ve Analiz) tezine başladım.

Hatice Altın (Kanal)

